

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

BERLİN DEVLET KÜTÜPHANESİ DOĞU EL YAZMALARİ KOLEKSİYONU
OCT. 3058 NUMARALI ŞİİR MECCMUASI (METİN-İNCELEME-
MECCMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE
TASNİFİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALİL İBRAHİM ÇİÇEK

İSTANBUL 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

BERLİN DEVLET KÜTÜPHANESİ DOĞU EL YAZMALARİ KOLEKSİYONU
OCT. 3058 NUMARALI ŞİİR MECCMUASI (METİN-İNCELEME-
MECCMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE
TASNİFİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALİL İBRAHİM ÇİÇEK

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ NUSRET GEDİK

İSTANBUL 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR.....	VII
İŞARETLER.....	IX
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	X
GİRİŞ	1
MECMUA VE MECMUA GELENEĞİ	1
1. Mecmuanın Tanımı	1
2. Mecmuaların Gelişimi ve Önemi.....	2
3. Mecmuaların Şekil ve Muhteva Özellikleri	4
4. Mecmuaların Tasnifi	5
I. BÖLÜM : MECMUA HAKKINDA GENEL TESPİTLER	7
1.1. Adı ve Müstensihi	7
1.2. Fiziki Özellikleri	7
1.3. Tertip Tarihi.....	8
II. BÖLÜM: MECMUADAKİ ŞAİRLER VE ŞİİRLER	9
2.1. Mecmuada Bulunan Şair ve Şiir Sayısı	9
Tablo 2.1.: Mecmuada yer alan şairler, bu şairlere ait şiir sayıları ve şiir numaraları	9
2.2. Mecmuadaki Şairlerin Biyografileri ve Şiirleri.....	11
2.2.1. Bâkî (ö. 1008 / 1600).....	11
2.2.3. Celîlî (ö. XVI. yy. ?).....	11
2.2.2. Cem Sultân (ö. 900/1495).....	12
2.2.7. Fakîrî (ö. XVI. yy. ?).....	13
2.2.8. Feyzî (ö. XV / XVI. yy. ?)	13
2.2.9. Firâkî (ö. XVI. yy. ?).....	13
2.2.4. Hasbî (ö. XVI. yy. ?)	14
2.2.5. Hayâlî (ö. 964/1556-57)	15
2.2.6. Hayretî (ö. 941/1534)	16
2.2.10. İlmî (ö. 1008/1599/1600).....	16
2.2.11. Kıyâsî (ö. XVI. yy. ?)	17
2.2.12. Lutfî (ö. XVI. yy. ?)	17
2.2.13. Me'âlî (ö. 943/1535/36)	18

2.2.14. Mesîhî (ö. XVI. yy.?)	23
2.2.15. Misâlî (ö. 1017/1608).....	23
2.2.16. Muhibbî (ö. 974/1566).....	23
2.2.17. Necâtî (ö. 914/1519).....	24
2.2.18. Necmî (ö. XVI. yy. ?)	32
2.2.19. Ravzî (ö. XVI. yy. ?).....	32
2.2.20. Sabûhî (ö. XVI. yy.)	33
2.2.21. Vâlihî (ö. XVI. yy. ?)	34
2.2.22. Yahyâ Çelebî (ö. 978/1571).....	34
2.2.23. Za'fî (ö. XVI. yy. ?)	36
2.2.24. Zâtî (ö. 953/1546)	36
2.2.25. Mecmuada Mahlası Bilinmeyen/Bulunamayan Şairler ve Şiirleri	40
2.3. Mecmuada Bulunan Şiirlerin Nazım Şekilleri:.....	41
Tablo 2.2.: Mecmuada yer alan şiirlerin nazım şekilleri, sayısı ve şiir numaraları:.....	41
2.4. Mecmuada Yer Alan Aruz Kalıpları	42
Tablo 2.3.: Mecmuadaki vezinler, dairesi, sayısı ve şiir numarası:	42
III. BÖLÜM: TENKİTLİ METİN	45
IV. BÖLÜM: MECMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ (MESTAP) TABLOSU	254
SONUÇ.....	267
KAYNAKÇA	270

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu El Yazmaları Koleksiyonu Oct. 3058 Numaralı *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın akademik bir çalışma ile bilim dünyasına kazandırılması amaçlanmıştır.

Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu El Yazmaları Koleksiyonu Oct. 3058 Numaralı *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın çeviriyazı alfabesine aktarılması, mecmua içinde bulunan şairlerin şiirlerinin hazırlanan divanlarda taranması ve mecmua ile aralarındaki farklılıkların ortaya konulması, divanı bulunmayan şairlerin şiirlerinin ortaya çıkarılması ve şiirlerdeki bilgilerden de faydalanarak gerek haklarında bilgi sahibi olduğumuz gerekse haklarında hiçbir bilgi bulunmayan şairler hakkında biyografik bilgiler oluşturulması ve farklı şairlerin aynı mahlası kullanmasıyla ortaya çıkan farklı biyografileri bir arada vererek şairin biyografisinin bulunmasında farklı alternatifler sunulması ve bütün şiirlerin Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP) tablosuna işlenmesi bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Yapılan bu tez; Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı bünyesinde hazırlanmıştır.

Bu çalışma mecmualar hakkında genel bilgi veren giriş kısmı ve dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu El Yazmaları Koleksiyonu Oct. 3058 Numaralı *Mecmû'a-i Eş'âr* hakkında genel tespitler sunulmuş, ikinci bölümde şairlerin hayatları ve mecmuadaki şiirleri hakkında bilgiler verilmiş, üçüncü bölümde mecmua metni tenkidli metin olarak hazırlanmış, dördüncü bölümde ise mecmuadaki şiirler, Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP) tablosuna işlenmiştir.

Bu tezin giriş kısmı ve inceleme kısmı için dipnotlarda ve kaynakçada belirttiğimiz eserler materyal olarak kullanılmıştır. Çeviriyazı alfabesi kullanılmış, tenkidli metin kısmında ise mecmuada şiirleri bulunan yirmi dört şairden hazırlanan divanı bulunanların divanları ve dipnotlar ve kaynakçalarda belirttiğimiz materyaller kullanılmıştır.

Bu çalışma yapılırken maddi, manevi desteğini esirgemeyen **Boğaziçi Yayınlarına**; bilgi, tecrübe ve dostluğuyla bana yardımcı olan Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Yazma Eser Uzmanlarından **Ömer Faruk Kızkın** Ağabeyime; dostluğu, Arapçası ve mizanpaj bilgisiyle bana yardımcı olan **Hüseyin İnci** Bey

kardeşime; tez yazım sürecinde zaman zaman ilgimden mahrum bırakmak zorunda kaldığım hâlde anlayışla karşılayan **eşime** ve biricik kızım **Leylâ**'ma teşekkür ederim.

Tez konumu belirlerlememde ve tezimi hazırlamamda bana yardımcı olan, tezimin her aşamasını yakından takip ederek tavsiyeleri ve gerekli müdahaleleriyle beni yönlendiren kıymetli danışman hocam **Dr. Öğr. Üyesi Nusret GEDİK**'e teşekkürlerimi arz ederim.

Halil İbrahim Çiçek

2022



ÖZET

Bu çalışmada, Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu El Yazmaları Koleksiyonu Oct. 3058 Numaralı *Mecmû 'a-i Eş 'âr* çeviriyazı alfabesine aktarılmıştır. Bu mecmua hakkında genel tespitlerde bulunulmuş, mecmuadaki şairler hakkında biyografik bilgiler verilmiştir. Şiirler hakkında üslûp yönünden bilgi verilerek özellikle kasîdelerin kime ve niçin yazıldığı hakkında tespitlerde bulunulmuş, son olarak da mecmuadaki şiirler, Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP) tablosuna işlenilmiştir.

Çalışma; Giriş, Mecmua Hakkında Genel Tespitler, Mecmuadaki Şairler ve Şiirler, Tenkidli Metin ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP) Tablosu olmak üzere Giriş+IV bölümden oluşmaktadır.

Girişte; mecmuanın tanımı, gelişimi ve önemi, şekil ve muhteva özellikleri ve tasnifi hakkında bilgiler verilmiştir.

Mecmua Hakkında Genel Tespitler Bölümünde mecmuanın adı ve müstensihi hakkında ve mecmuanın fiziki özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Mecmuadaki Şairler ve Şiirler bölümünde ise; mecmuadaki şair ve şiir sayısı, mecmuadaki şairlerin biyografileri ve şiirleri, mecmuada mahlası bilinmeyen/bulunamayan şairler ve şiirleri, mecmuada kullanılan nazım şekilleri ve aruz kalıpları hakkında bilgiler verilmiştir.

Tenkidli Metin bölümünde mecmuanın tamamı çeviriyazı alfabesine aktarılmış ve Metin Tesisinde İzlenen Yol başlığı altında metin tenkid metodu anlatılmıştır.

Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP) Tablosu bölümünde bütün şiirler Mestap tablosuna işlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Mecmua, Şiir, Şair, Oct. 3058

ABSTRACT

In this study, The Berlin State Library Eastern Manuscripts Collection Poetry Journal with no Oct. 3058 is translated with transliteration alphabet. This journal is ascertained generally and given information about the poems in the journal. It is determined about whom and why the odes were written especially by giving information through the wording about the poetries.

Study is formed with introduce and III chapters as Introduce, General Determination About the Journal, The Poets and Poems in the Journal and Critical Text.

In the Introduce, it is given information about the definition, development and importance, style and content features and classification of the journal.

In the chapter of General Determination about the Journal, it is given information about physical features of the journal and its name and its scribe.

In the chapter of The Poets and Poems in the Journal, it is given information about number of poets and poems in the journal, biography of the poets in the journal and their poems, the poets who were not known / found their pseudonym and their poems, *aruz* prosody and *nazım* shapes are used in the journal.

In the chapter of Critical Text, the journal is transcribed totally with transliteration alphabet, and it is explained the method of critic under the heading of The Path Followed in the Text Facility.

In the chapter of Systematic Classification of Journals Project (SCJP) Table, all poems are processed on the table of SCJP.

Keywords: Journal, Poetry, Poet, Oct. 3058

KISALTMALAR

<i>A. g. e.:</i>	Adı geçen eser
<i>A. g. m.:</i>	Adı geçen makale
<i>A. g. md.:</i>	Adı geçen madde
<i>A. g. t.:</i>	Adı geçen tez
BD :	Bâkî Divanı
bkz. :	bakınız
C. :	Cilt
CSTD.:	Cem Sultân'ın Türkçe Divanı
G. :	Gazel
HD. :	Hayretî Divanı
HBD :	Hayâlî Bey Divanı
Hh. :	Harfû'l ha
Hr. :	Harfû'l ra
hzl. :	Hazırlayan
K. :	Kasîde
KNR. :	Kasîde-i Na't-ı Resûl
Kt. :	Kıt'a
MD :	Muhibbî Divanı
MEAD:	Me'âlî Divanı
MED :	Mesîhî Divanı
Müs. :	Müseddes
NBD :	Necâtî Bey Divanı
ö. :	ölümü
s. :	sayfa
S. :	Sayı

- sad. : sadaret dönemi
salt. : saltanat dönemi
SD : Karamanlı Sabûhî Divanı
Tb. : Terkib Bend
ZD : Zâtî Divanı



İŞARETLER

- “ ” : Alıntılar ve işâret edilen noktalar.
- [...] : Yazmada olmayıp eklenen veya onarılan yerler.
- ? : Bilinmeyenler/bulunamayanlar.
- * : Hezliyyât kelimelerinin sansürlenmiş kısımları.



ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, a, Ā, ā, ʾ
آ	Ā, ā, a
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	H, h
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ž, ž, Đ, đ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ

ف	F, f
ق	Ç, ç
ك	K, k, G, g, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū, Ō, ō
ه	H, h, A, a, E, e
ي	Y, y, i, i, Ī, ī

GİRİŞ

MECMUA VE MECMUA GELENEĞİ

1. Mecmuanın Tanımı

Mecmua kelimesi, köken olarak muhtelif sözlüklerde, “birkaç şeyi bir hüküm altına toplamak;¹ toplama, derleme, bir araya getirme;² toplama, biriktirme, devşirme, yığma;³ toplamak, derlemek, bir araya getirmek, birleştirmek, biriktirmek üst üste koymak, yığmak;⁴ toplama, yığma;⁵ collecting, assembling, bringing together;⁶ toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme⁷ gibi anlamlara gelen Arapça cem (جمع) mastarından türemiştir. Bu mastarın mef’ul hâli mecmu, mecmu kelimesinin müennes hâli de mecmuadır.

Mecmua, belli bir alanda, o alanın icracıları, ilgilileri veya hem icracı hem de ilgilileri olan kişiler tarafından dönemlerinde üretilen veya eskiden üretilip kendi vakitlerinde güncelliğini koruyan veya korumayan, sanat veya ilmî alanlardaki verilerin derlendiği toplandığı eserlere verilen isimlerden biri olmuştur. Mecmualara “cüzdan, defter ve ceride”⁸ gibi isimler de verilmiştir.

“Ancak bu isimlerden herhangi birini taşımadığı halde mecmua özelliğine sahip pek çok eser bulunmaktadır.”⁹

“Tezkire müellifleriyle bizzat şairlerin çok defa divan yanında ‘defter’ sözünü de kullandıkları görülür. Sık sık bir arada ‘defter ü divan’ terkibi içinde birbirleriyle eş manada, biri diğeri yerine alındığını düşündürecek şekilde zikredilmektedir. Defter sözü ile daha ziyade henüz mürettep divan haline gelmemiş şiir mecmuası kastedilmekte olduğu söylenebilir.”¹⁰

“Şekil yönünden bir defterden ibarettir.”¹¹ ve “Mecmuaların bir kısmının sahibi ve müstensihi belli, büyük bir kısmının ise ne sahibi ne de müstensihi bellidir.

¹ Tâhirü'l Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, (hzl.) Kemal Edip Kürkçüoğlu, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973, s. 23.

² Mehmet Kanar, *Kanar Farsça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2010, s. 277.

³ Şemseddin Sâmî, *Kamûs-ı Türkî*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2015, s. 381.

⁴ Kadir Güneş, *Arapça Türkçe Sözlük*, Ravza Yayınları, İstanbul 2009, s. 173.

⁵ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2013, s. 148.

⁶ F. Steingass, *Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2005, s. 371.

⁷ İlhan Ayverdi, Ahmet Topaloğlu, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2010, s. 188.

⁸ Mustafa İsmet Uzun, “Mecmua”, *TDVİA*, C. XXVIII, s. 265.

⁹ Mustafa İsmet Uzun, A. g. md., s. 265.

¹⁰ Ömer Faruk Akün, *Divan Edebiyatı*, İsam Yayınları, İstanbul 2014, s. 59.

¹¹ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, L&M Yayınları, İstanbul 2002, s. 312.

Ekserisinin düzenlenme tarihleri de yoktur.”¹² Mecmuanın tanımı bahsine söylenebilecek bir diğer mânâ da sahaflar arasında mecmuaların ilgi duyan kimselere satımı sırasında kullanılan bir tabirdir. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*’nde “Alay” kelimesinin manasını verirken sanat bahsinde mecmualar hakkında şunu söyler:

“[San.] Kitap ve mecmuaların ciltleri bozuk, kağıtları kopuk, sahifeleri noksan olanlarının toptan satışları hakkında sahaflar beyinde kullanılır bir tabirdi.”¹³

2. Mecmuaların Gelişimi ve Önemi

Klasik Türk edebiyatının şekil ve muhteva yönünden beslendiği en önemli kaynaklardan biri olan İslâm kültüründe mecmua derleme geleneğinin başlangıcı şöyledir:

“İslâm kültüründe mecmua türü, henüz adı konulmadan Hz. Peygamber’in hadis yazımına izin vermesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu izin ardından bazı sahâbiler Resûlullah’tan duyduklarını mecmua tertip etme anlayışı içerisinde kendi seçimlerine, ihtiyaç ve değerlendirmelerine göre bir araya getirince hadis literatüründe sahîfe, cüz ve kitap adıyla anılan ilk derlemeler doğmuştur.”¹⁴

Bu paragraftan anlaşılacağı gibi evvela hadis-i şeriflerin kayda geçirilmesiyle ortaya çıkan mecmua hazırlama geleneği sonradan birçok alanda kendisini göstermiştir. Dinî ve dinî olmayan birçok alanda mecmualar sayılabilir. Meselâ:

“Mecmuatü’l-ehâdis, mecmua-i fetâvâ, mecmua-i ed‘iye, mecmuatü’r-resâil, mecmua-i eş‘âr, mecmua-i tevârîh, mecmua-i fevâid gibi.”¹⁵

Her insanın kendine has inançları, dünya görüşü ve zevkleri vardır ve bunlar onları belli alanlara yönlendirir, şüphesiz içlerinde buldukları çevre, kültür ve imkan insanların bu inanç, dünya görüşü ve zevklerini keşfetmelerine büyük katkı sağlar.

Klasik Türk edebiyatı sahasında, her biri kendi devrinde belli bir edebî zevke ulaşmış, sosyal ve dinî hayatla da bağını koparmamış insanların içinde buldukları

¹² Yaşar Aydemir, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies*, Volume 2/3, Summer 2007, s. 123.

¹³ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, s. 44-45, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993.

¹⁴ Mustafa İsmet Uzun, A. g. md., s. 266.

¹⁵ Mustafa İsmet Uzun, A. g. md., s. 265.

mahfiller ve şahsi statüleri onları bir takım eserler vermeye ve çevrelerinde de kendi ruh ve zevk anlayışına göre meydana getirilen eserleri derlemeye yönlendirmiştir.

“Bir mecmua bir şahsın üzerinde tekâsüf eden bir edebî devir zevkini, sanat anlayışını bize aksettirir.”¹⁶

Her mecmua, mürettibinin veya derleyicisinin, eğer kendisinden özel olarak belli bir konu talep edilmediyse kendi dünya görüşüne veya kendi şiir zevkine uygun verileri derleyeceği herkesçe kabul edilir. Bu derleme aşamasında devam ettiği mahfillere katılan şairlerin meşreplerinin bu mecmuaları derleyenleri de yönlendirdiği tahmin edilebilir.

“Mecmua şiirleri, bize bir devrenin ruhi ihtiyaçlarını gösterir. Çünkü seçilen şiirler bu ihtiyacın cevabıdır.”¹⁷

“Zira bütün üretim biçimleri gibi yazılı eser üretimi de arz-talep dengesi üzerinden yürüyecektir. Bu noktada, cönklerle birlikte günümüze ulaşabilen mecmuaların sayısının yaklaşık on bin civarında olduğu düşünülürse bu tür eserlerin piyasada ciddi bir talep gördüğü ve Osmanlı kültürel hayatı içerisinde önemli bir yerinin olduğu anlaşılır.”¹⁸

Şu paragrafta ise mecmuaların gelişimi bahsinde farklı bir yön anlatılmıştır:

“Usul ve şartlarınca divanını tertibe gitmeden önce yazdığı her yeni şiiri ilkin dost çevresinde şiir meraklılarının buluştukları, her biri şairler bucağı olmuş, şiir sever, hatta kendileri de şair olan esnaf dükkânlarında, içki meclislerinde, kapıları kendisine açılmışsa devam edilen konak veya saraylarda şairin bizzat okuması ile edebiyat âlemine giriyor, elinde yazılı olan kâğıttan istinsah edilerek şiir mecmualarına geçiyordu.”¹⁹

Muhtelif kaynaklara bakıldığında Ömer bin Mezid'in XV. yy.'da derlemiş olduğu “*Mecmûatü'n-Nezâir*” adlı eserin en önce anılan eser olduğunu görüyoruz. Bundan dolayı burada örnek olarak şu üç kaynaktan geçtiği hâlini verdik:

“Ömer ibni Mezid, *Mecmûatü'n-Nezâir* adlı eseri ile XV. asırda başlayan nazîre mecmuaları tertip etme çığırını, XVI. asırda genişlemiş ve birçok kitaplar meydana getirilmiştir.”²⁰

¹⁶ Ali Nihad Tarlan, “Eski Mecmualar Arasında”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. I, S. 1-2-3-4 (1946), s. 122.

¹⁷ Ali Nihad Tarlan, A. g. m., s. 122.

¹⁸ Mehmet Gürbüz, “Mecmuaların Tüketim Biçimleri Üzerine Kimi Tespitler”, *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, C. I, S. 12, 67-74 (2013), s. 69.

¹⁹ Ömer Faruk Akün, A. g. e., s. 50.

²⁰ Faruk Kadri Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1990, s. 276

“*Mecmûatü'n Nezâir*, Ömer b. Mezîd'in H. 840=1436'da hazırladığı 614 yapraklık bu mecmua, nazîre mecmualarının ilkidir.”²¹

“Ağırlıklı olarak derlendikleri dönemin şairlerinin nazîrelerini barındırarak belli bir dönemin panoramasını gözler önüne seren nazîre mecmualarının Türk Edebiyatında ilk örneği **Ömer bin Mezîd**'in *Mecmû'atü'n-nezâ'ir*'idir. 840/1436-37'de derlenen mecmuanın orijinal nüshası Londra'da School of Oriental and African Studies Library, 27, 689'da bulunmaktadır.”²²

3. Mecmuaların Şekil ve Muhteva Özellikleri

“Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gördüğü anlaşılan özel mecmuaların kâğıdının kalitesi, rengi, boyutları, cildi, yazısı, tezhibi, şekli gibi vasıfları ve maddî nitelikleri itibariyle birbirlerinden çok farklı olduğu, bir kısmının düzensiz, âdetâ karalama defteri, bir kısmının çok düzenli ve özenli bir sanat eseri niteliği taşıdığı görülmektedir.”²³

“Bu tür eserlerin şekil, içerik özellikleri ve tertip biçimleri için geleneğin belirlediği herhangi bir ölçüt bulunmamaktadır. Son derece sistematik bir şekilde tertip edilmiş mecmualarla birlikte farklı ilgi alanlarına ait birbirinden bağımsız bilgilerin son derece düzensiz bir biçimde kaydedildiği mecmualar da mevcuttur.”²⁴

“Derleme yoluyla meydana getirilen mecmualar tamamen derlemecinin zevkine bağlıdır. Bu bakımdan çok düzgün ve tertipli mecmualar yanında düzensiz mecmûalar da vardır.”²⁵

“Mecmuaların konuları daha çok edebiyatla ilgilidir. Gazel, kasîde, musammat, tarih mektup vs. şekiller ile tevhid, na't, mersiye vs. türler üzerine oluşturulmuş mecmualar bunlardandır. Ancak fıkıh kelimeleri gibi dini ilimler, simyâ, reml, sihir falcılık gibi eski bâtil ilimler; musiki, hat gibi sanat dalları vs. üzerine derlenmiş mecmualar da vardır.”²⁶

“Divan tertibine fırsat bulamayan şairlerin şiirleri günümüze kadar şiir mecmualarında -gittikçe azalmak suretiyle- gelebilmiştir. Bazı sakıncalı şiirlerse yazarları tarafından divanlara alınmaz: Taşlıcalı Yahya'nın Şehzâde Mustafa Mersiyesi ile Veysî'nin İstanbul halkını hicveden şiiri bunlara örnekler.”²⁷

²¹ Âgâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2018, s. 167.

²² Ahmet Atilla Şentürk- Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları 16. Baskı, İstanbul 2021, s. 313.

²³ Mustafa İsmet Uzun, A. g. md., s. 266.

²⁴ Mehmet Gürbüz, “Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine”, *Turkish Studies*, C. 8/1 (2013), s. 315.

²⁵ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, L&M Yayınları, 2002, s. 312.

²⁶ İskender Pala, a. g. e., s. 312.

²⁷ Cihan Okuyucu, *Divan Edebiyatı Estetiği*, Kapı Yayınları, İstanbul 2010, s.127.

4. Mecmuaların Tasnifi

Her alanda olduğu mecmua alanında da çeşitli tasnifler bulunmaktadır. Bu tasnifler sayesinde hem araştırmacılar kendi ilgilendikleri alana ulaşmakta zoruk çekmezler hem de aynı konunun derli toplu olarak bir araya toplanmış vaziyette bulunması ilmi kaynaklara ulaşmada kolaylık sağlar. Mecmuaların tasnifi bahsi için buraya almış olduğumuz şu paragraf da konunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır:

“Pek çoğu bir tür el kitabı mahiyetinde olduğundan fazla rağbet gören, ayrıca iddiasız bir isim taşıdığı için kitap yazmaktan kaçınan müellifler tarafından tercih edilen mecmua bundan dolayı Osmanlı dünyasında çok yaygınlaşmış ve ilim dallarına göre çeşitli türlere ayrılmıştır; bunların başlıcaları şunlardır: Tefsir, hadis, fıkıh-hukuk, fetva, ferâiz, sak, kavânin, muâhedât, kelâm-akaid, tasavvuf, dua, hutbe-vaaz; divan, şiir, nazîre, kasîde-gazel, na‘t, medhiye, mersiye, muamma, lugaz, rubâî, letâif, destan, lugat-ıstılah; tarih, münşeât-inşâ, vefeyât, hatt-ı hümâyun ve telhisler gibi resmî yazılar, biyografi (terâcim); risâle; fevâid; mûsiki; tıp; havas; astronomi.”²⁸

Mecmuaların tasnifi meselesinde mecmuaları türlerine göre ayırma konusunda fikir yürütmüş olan farklı araştırmacılar ve kıymetli hocalar vardır. Bu tasniflerden iki tanesi burada örnek olarak verilmiştir:

Âgâh Sırrı Levend’in tasnifi şöyledir:

- “1. Nazîre mecmu‘aları,
2. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmu‘aları,
3. Türlü konulardaki risâlelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmu‘alar,
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmu‘alar,
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmu‘alar”²⁹

Bu konuda kayda değer bir diğer tasnif de Günay Kut’a aittir:

- “1. Nazîre mecmuaları,
2. Seçme şiir mecmuaları (mecnû‘a-i eş‘âr, mecnû‘a -ı devâvin),
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar (Mecnû‘a-i edviye, mecnû‘a-i ed‘iye, mecnû‘a-i tevârih, mecnû‘a-i muammeyât, mecnû‘a-i münşeât, mecnû‘atü‘r-resâil gibi),

²⁸ Mustafa İsmet Uzun, *A. g. md.*, s. 268.

²⁹ Âgâh Sırrı Levend, *a. g. e.*, s. 166.

4.Karışık mecmualar. Bu tür mecmualar nazım-nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe ve Farsça gibi değişik dillerde de yazılmış olabilir.

5.Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.”³⁰

Bu iki tasnif incelendiğinde yapılan çalışmadaki mecmuanın az da olsa nazire mecmuası özelliği göstermekle beraber yoğunlukta seçme şiirler mecmuası sınıfında bir mecmua olduğu tespit edilmiştir. Hatta mecmuanın Dîvân-ı Zâtî başlığı ile başlıyor olması da Zâtî'nin şiirlerinden özenle seçilmiş şiirlerin mecmuaya alındığını açıkça göstermektedir. Bellibaşlı şairlerin şiirlerinin çokça yer alması belirli şairlerin şiirlerinin özel olarak seçildiğini göstermektedir.

³⁰ Günay Kut, “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Devirler/İsimler/Eserler/Terimler, C. 6 Aralık 1986, s. 17.

I. BÖLÜM : MECMUA HAKKINDA GENEL TESPİTLER

1.1. Adı ve Müstensihi

Mecmuanın adı ve müstensihi tespit edilememiştir. Ferâğ kaydı yerine manzum tarih düşülmüştür. 4^a'da ve 14^b'de yer alan mühürler okunamamaktadır.

Nüshanın başında ve sonunda yer alan fevâid kayıtlarında manzum parçalar bulunmaktadır. Fakat bu manzum parçalar mecmuanın tertibi, müstensihi ve tarihi hakkında bilgi vermemektedir.

Mecmuanın son sayfasındaki tarih beyti Recep 1057/Ağustos 1647 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda müstensihin bu tarihten sonra vefat ettiği anlaşılmaktadır.

Mecmuanın son sayfası olan 70^b'de bulunan 182, 184 ve 185 numaralı şiirlerde mahlasın bulunmaması ve özellikle bu mahlassız şiirlerin mecmuanın son sayfasında bulunması bu şiirlerin şairinin müstensihin kendisi olma ihtimalini düşündürmektedir. Eğer bu 3 şiirden yola çıkılarak müstensih hakkında bilgi verilecek olursa bu kişinin, 1057 recep / 1647 ağustos ayında eşini kaybetmiş, ömrünün -insanlardan gelip gitmelerini isteyebilecek kadar- bir kısmını Seydi Gâzî Tekyesi'nde geçirmiş ve dönemin eğitim sisteminden rahatsız, tek kelimeyle tarih düşürebilecek ve bir kıt'a ile devrini hicvedebilecek şiir kudretine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

1.2. Fiziki Özellikleri

Nüsha II+70+I varaktan oluşmaktadır.

Nüshanın ebru kağıt kaplı, kırmızı meşin cildi vardır. Nüshanın başında ve sonunda yer alan fevâid kayıtlarında manzum parçalar bulunmaktadır.

Nüşhada yer yer görülen rutubet izleri ve yıpranmalar okumaya engel teşkil etmemektedir. Varaklar kurşun kalemlerle -muhtemelen başkası tarafından- numaralandırılmıştır. Nüşhada nadir de olsa tashih kayıtları ve talikler vardır. Tashih kayıtlarında bazı kelimelerin üst kısmına çizgi çekilerek yeni kelime yazılmıştır. Eserde kullanılan hat nestaliktir ve eserin tamamı manzumdur.

1^b numaralı başlangıç sayfası 14 satır, 56^a sayfası derkenardan dolayı 19 satırdır. Geriye kalan bütün sayfalar sayfa içindeki başlıklar dahil 17'şer satırdır ve 1^b'de bulunan Dîvân-ı Zâtî başlığı ve 70^b'de bulunan iki kıt'a ve bir tarih beyti hariç bütün şiirlerde başlık olarak şairlerin mahlasları verilmiştir. 1^b'deki Dîvân-ı Zâtî başlığı siyah mürekkeple yazılmış, geriye kalan bütün başlıklar ve başlık yerine

yazılmış olan mahlaslar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Varaklardaki şiirler ikişer sütun hâlinde yazılmıştır. Bazı yerlerde tek sütuna düşmektedir.

Mecmuanın içinde sadece 56^a'da derkenar vardır. Bu derkenarda yukarıdan aşağıya doğru yazılmış iki beyit bulunmaktadır. Necâtî'nin 7 beyit olarak yazılmış bir gazeli bu iki beyitle 9 beyit olmuş ve sayfa satır sayısı da 17'den 19'a çıkmıştır.

1.3. Tertip Tarihi

Mecmuadaki şairlerin XV. ve XVI. yy.'da yaşamış olan şairler olmasından eserin ortaya çıkış tarihinin XVI. yy. olması kuvvetle muhtemeldir.

Mecmuanın son sayfasında manzum bir vefat tarihi bulunmaktadır. Mahlas bulunmayan bu şiir muhtemelen müstensihin eşinin vefatı üzerine düştüğü tarih beytidir.

Receb ayında rıhlet eyledi çün hâzret-i hâṭūn

Anuñçün ṭutdılar mâtem felekde mihr ile merriḥ

Bu beyitteki “hâṭūn” kelimesi hesaplandığında 1057 sayısı çıkmaktadır. 1057 senesi recep ayı, miladi olarak 1647 ağustos ayına tekabül etmektedir. Eşinin vefatına tarih düşen kişinin mecmuayı derleyen kişi olduğu ihtimâli düşünülürse bu durumda en az XVII. yy.'ın ortalarına kadar yaşamış olduğu ve mecmuayı da bu tarihler içinde derlemiş olduğu anlaşılmaktadır.

Mecmuanın başı: ‘Adū-yı zāğ elinden bir tezerv-i şīve-kār aldum
Daḥı ben şāh-bāz-ı ‘ışk olaldan bir şikār aldum

Mecmuanın sonu: Receb ayında rıhlet eyledi çün hâzret-i hâṭūn
Anuñçün ṭutdılar mâtem felekde mihr ile merriḥ

II. BÖLÜM: MECMUADAKİ ŞAİRLER VE ŞİİRLER

2.1. Mecmuada Bulunan Şair ve Şiir Sayısı

Mecmua XV. ve XVI. yy. şairlerinin bir kısmını ihtivâ etmektedir. Mecmuada şiirleri bulunan 24 şairin alfabetik sıralaması şu şekildedir: Bâkî, Cem Sultân, Celîlî, Fakîrî, Firâkî, Hasbî, Hayâlî, Hayretî, İlmî, Kıyâsî, Lutfî, Me'âlî, Mesîhî, Misâlî, Muhibbî, Necâtî, Necmî, Ravzî, Sabûhî, Vâlihî, Yahyâ Çelebi, Za'fî, Zâtî.

Mecmuada toplam 185 şiir vardır. Bunlardan 182 tanesinin şairi bilinmektedir. Mecmuanın son sayfasında bulunan 2 kıt'anın ve 1 tarih beytinin şairinin mecmuada adı geçmemektedir. Bu şiirlerin şairinin mecmuayı derleyen kişi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2.1.: Mecmuada yer alan şairler, bu şairlere ait şiir sayıları ve şiir numaraları

Şairler	Toplam Şiir Sayısı	Şiir Numaraları
01. Bâkî	1	177
02. Celîlî	1	164
03. Cem Sultan	1	97
04. Hasbî	2	96, 169
05. Hayâlî	2	163, 172
06. Hayretî	1	181
07. Fakîrî	2	133, 167
08. Firâkî	1	180
09. Feyzî	1	98
10. İlmî	1	170
11. Kıyâsî	1	165
12. Lutfî	1	161
13. Me'âlî	12	118, 119, 120, 121, 134, 135, 149, 153, 154, 155, 156, 157
14. Mesîhî	1	162

15. Misâli	1	182
16. Muhibbî	2	160, 166
17. Necâtî	29	99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152
18. Necmî	1	159
19. Ravzî	2	174, 175
20. Sabûhî	1	158
21. Vâlihî	1	176
22. Yahyâ Çelebi	1	173
23. Za'fî	1	168
24. Zâtî	115	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 122, 123, 124, 136, 137, 171, 178, 179
25. ?	1	182
26. ?	1	184
27. ?	1	185

Tabloda da görüldüğü üzere mecmuada en çok şiiri bulunan şairler sırasıyla Zâtî, Necâtî ve Me'âlî'dir. Zâtî'nin 115 şiiri, Necâtî'nin 29 şiiri Me'âlî'nin ise 12 şiiri bulunmaktadır. Müstensihin belli şairlerden fazla sayıda şiirler seçmiş olması bu şairlerin müstensihin gönede ki kıymetini göstermektedir.

2.2. Mecmuadaki Şairlerin Biyografileri ve Şiirleri

2.2.1. Bâkî (ö. 1008 / 1600)

İstanbul'da 933/1526-27 yılında doğan şair Bâkî'nin asıl adı Mahmûd Abdülbâkî'dir. Babası Mehmed Efendi, Fâtih Camii müezzinlerinden olup 973-74/1566'da hac yolunda vefat etmiştir.

Okuma ve öğrenme arzusu onu medreseye yönlendirmiştir. Fakir bir ailede dünyâya gelen Bâkî, şiirlerinde açıkça gördüğümüz zekâsını sosyal ve bürokratik hayatında da açıkça ortaya koymuş olsa gerek Rumeli Kazaskerliğine kadar yükselmiştir.

Medrese yıllarından şiirle ilgilenmeye başlayan Bâkî, devrin şairlerinin uğrak yeri olan Şair Zâtî'nin Beyazıt Camii avlusundaki dükkanına giderek şiirlerini ona göstermiş, hatta övgüsüne de mazhâr olmuştur.³¹ Şair Zâtî vefat ettiğinde yirmi yaşında olan Bâkî'nin, yirmisine bile gelmeden, kendini kabul ettirmiş bir şair olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan çalışmada Bâkî'ye ait olan 177. şiir bir gazel olup sâdik ve hürmetli bir hizmetkâr üslûbuyla yazılmıştır. Bu gazelin ilk beytinde:

Hürşîd kim fezâ-yı felekdür mesîr aña
Degmez gedâlar içre işigüñde yir aña³²

diyerek bendesi olduğu kapıdaki gedaların, gökyüzünü kendisine gezinti yeri yapmış olan güneşten daha kymetli olduğunu söyler ve son beyitte de:

Bâkî suhanda fark-ı sipihre qadem başar
Luţf-ı Hudâ olursa eger dest-gîr aña³³

diyerek eğer kendisine imkan verilirse, Hudâ'nın lutfuyla söz ülkesinin farklı bir gökyüzüne çıkabileceğini söylemekte, dördüncü kat gökteki güneşi eşikteki gedâlardan aşağı göstererek bendesi olmak istediği kapıya karşı yüksek tevâzû göstermekte olduğunu imâ etmektedir.

2.2.3. Celîlî (ö. XVI. yy. ?)

Latîfî'nin *Tezkiretü's-şuarâ ve Tabîratü'n-nüzemâ* adlı eserinde üç farklı Celîlî'den bahsedilir:

³¹ Mehmed Çavuşoğlu, "Bâkî" *TDVİA*, C. VI, s. 537-540.

³² MS. OR. OCT. 3058, 69^a, G. 177/1.

³³ MS. OR. OCT. 3058, 69^a, G. 177/5.

Biri Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) devrinde yaşamış olan Celîlî-i Bursevî'dir. Latîfî onun orta derecede bir şair olduğunu söyler.

Biri Celîlî-i İznîkî'dir. 927-28/1521'de vefat eden İranlı şair Abdullah Hâtîfî'den tercümelere vardır.

Bir diğeri ise Celîlî-i Edirnevî'dir. Sultân Selîm (salt. 1512-1520) devrinde yaşamıştır.³⁴

Yapılan çalışmada 164 numaralı, âşıkane üslûpla yazılmış gazelin sâhibi olan Celîlî'nin hangisi olduğuna dair elimizde bir işâret bulunmamaktadır.

2.2.2. Cem Sultân (ö. 900/1495)

Fâtîh Sultân Mehmed'in (salt. 1444-1446, 1451-1481) üçüncü oğludur. 27 Safer 864'te (23 Aralık 1459) Edirne'de doğmuştur. Küçük yaşta Arapça, Farsça öğrenmeye başlamıştır. 873/74/1469'da Kastamonu'ya sancak beyi olarak gönderilmiştir. Burada da tahsiline devam etmiş, 878/79/1474'te de Konya'ya sancak beyi olarak gönderilmiştir. Babasının ölümü üzerine tahta geçen ağabeyine isyan ederek tahta geçmek istemiş fakat 1481 haziran ayında Bursa Yenişehir'de ağabeyine yenilip Konya'ya çekilmiştir. Farklı zamanlarda tahtı geri almak istese de denemeleri başarısız olmuş ve ömrünün sonuna kadar gurbette yaşayarak 29 Cemâziyelevvel 900'de (25 Şubat 1495) vefat etmiştir.

Konya'daki sancak beyliği döneminde Cem Şairleri olarak bilinen bir grup şair onun etrafında toplanmışlardır. Bu şairlerden bir kısmı gurbette de onu yalnız bırakmamışlardır.³⁵

Türkçe ve Farsça divanlara sahip olan Cem Sultân'ın yapılan çalışmada bir adet Türkçe şiiri bulunmaktadır. Yapılan çalışmada 97. şiir olan "Muhammed'ün" redifli bu kasîde,³⁶ Peygamberimizin kıssalarından, mucizelerinden örnekler vererek ve hüsn-i tâlillerle örülü bir medhiye şiiridir.

Düşmezdi yire gölgesi tâ gelmesin diyü

‘Aks-i nazarda dahı nazîri Muhammed'ün³⁷

³⁴ Latîfî, *Tezkiretü 'ş-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, (hzl.) Rıdvan Canım, Ankara 2018, s. 174-177.

³⁵ Mahmut H. Şakiroğlu, Günay Kut, "Cem Sultan", *TDVİA*, C. VII, s. 283-286.

³⁶ Cem Sultan, *Divan*, (hzl.) Halil Ersoylu, Ankara 1989, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 7.

³⁶ MS. OR. OCT. 3058., 22^b, K. 97/64.

³⁷ MS. OR. OCT. 3058., 22^b, K. 97/64.

Bu beyit hüsn-i tâlil ve mûcîze barındıran beytlerine bir örnektir. Bu şiirin samîmî bir peygamber âşığı edâsıyla hürmetkârâne bir üslûpla yazıldığı görülmektedir.

2.2.7. Fakîrî (ö. XVI. yy. ?)

Üsküp Kalkandelenlidir. Kanûnî Sultân Süleyman (salt. 1520-1566) saldevrinde vefat ettiği bilinmektedir. *Risâle-i Ta'rifât* ve *Şehrengîz-i İstanbul* isimli eserleriyle ünlüdür. Medrese eğitimi aldığı eserlerinden anlaşılmaktadır.³⁸

Yapılan çalışmada Fakîrî'nin iki gazeli bulunmaktadır. 133 numaralı bu şiir âşıkâne-rindâne üslûpla yazılmış bir gazeldir.

Diğer gazeli ise 167. numaralı şiirdir. Bu şiir hezliyyâttandır.

2.2.8. Feyzî (ö. XV / XVI. yy. ?)

Tezkirelere Göre Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü 'nde³⁹ Feyzî ismiyle kayıtlı 36 şair bulunmaktadır. Bunlardan 5 tanesinin XV. ve XVI. yy.'larda yaşadığı görülmektedir.⁴⁰

Yapılan çalışmada 98. şiir Feyzî mahlasıyla yazılmış bir murabba-ı mütekerrir olup hangi Feyzî'ye ait olduğu tespit edilememiştir.

“Gider” redifli olan bu murabbân,

Bülbül ağlar gül güler 'âlem temâşâdur gider
mısrânın tekrar ettiği bir benzeri Hecrî divânında⁴¹ vardır. Bu şiirin bir nazîre dizisinin parçası sayılması açısından bu detay da dikkate değerdir.

2.2.9. Firâkî (ö. XVI. yy. ?)

İran'dan gelip Kütahya'ya yerleşen bir ailede doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Ölüm tarihi hususunda farklı rivâyetler bulunmaktadır. Bu rivâyetler 980/1572/73 ve sonrasını işâret etmektedir.

Sultân Bâyezîd'in (salt. 1481-1512) şehzâdeliği zamanında Kütahya'da vâizlik yapmıştır. Çile doldurmuş bir mutasavvıf olma özelliği de vardır.⁴²

³⁸ Kaşif Yılmaz, “Fakîrî”, *TDVİA*, C. XII, 131-132 s.

³⁹ Haluk İPEKTEN; ve diğerleri: *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*: Ankara 1988, XII+580 s., Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 942.

⁴⁰ Hecrî, *Divan*, (hzl.) Ömer Zülfe, Ankara 2010, <https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/ebooks/hecr-dvni-1569856107439.pdf> (03.05.2022)

⁴¹ Mehmet Fatih Köksal, “Firâkî”, Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/firaki> (26. 04.2022)

Yapılan çalışmada muhammes-i mütekerrir olan 180. şiir Firâkî'ye aittir.

“Ne ben zamâneye uyarın ne zamân baña”

mısraının tekrar ettiği bir şiirdir. Mecmuanın içinde “Gördün zamâne uymadı uy sen zamâneye” mısraının nakarat olarak kullanıldığı döt manzume bulunmaktadır. Firâkî'nin ise buna eleştiri olarak yazmış olduğu şiiri toplum ve şair eleştirisi olarak dikkate değerdir.

Mecmuanın müstensihinin zıt fikirleri bir araya getirmiş olması da ayrıca dikkate değerdir. Firâkî'nin şu bendi bahsedilen konunun örneğidir.

Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye
Dirlerse tutma gūşuñı hīç bu fesâneye
Ne dāma düş Firākī ne meyl eyle dāneye
Cārüb kıлма çihreñi her āsitāneye
Ne ben zamâneye uyarın ne zamân baña⁴³

2.2.4. Hasbî (ö. XVI. yy. ?)

Kütahya Gedizli olan şairin doğum ve ölüm yılları belli değildir. 960/ 1553 yılından sonra vefat ettiği Şehzâde Mustafa Mersiyesini yazmış olmasından anlaşılmaktadır. Gedizli Şair Keşfi'nin kardeşidir. Sadrazam İbrahim Paşa (sad. 1523-1536) devrinde bir suça karışması sebebiyle işkence gördüğü ve on yıl zindanda kaldığı ve hatta bu zindan zamanlarında Hasbî mahlasını, Habsî mahlasına tebdil ederek kullandığı söylenmektedir.⁴⁴

Şehzâde Mustafa'nın bendelerinden olduğu da rivâyet edilen Hasbî'nin yapılan çalışmada biri 96 numaralı şiir olan terki-i bend şeklinde yazılmış Şehzâde Mustafa Mersiyesi, diğeri de 169 numaralı şiir olan hezliyyâttan bir murabba-yı mütekerrir olmak üzere iki şiiri bulunmaktadır.

Şehzâde Mustafa Mersiyesinde daha şehzâdeyken bendesi olmayı kabul ettiği sultânını kaybetmiş bir kişinin âh u enîni duyulmaktadır.

⁴³ MS. OR. OCT. 3058, 69^b, 180/5

⁴⁴ Mehmet Fatih Köksal, “Hasbî/Habsî”, Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasbi> (26.04.2022)

Çarha girdi nâleler giryân u sūzân ağladı
Âh Sulţân Muştafâ eyvâh Sulţân Muştafâ⁴⁵

Yağasın çâķ eyleyüpdür haymeler otağlar
Âh Sulţân Muştafâ eyvâh Sulţân Muştafâ⁴⁶

Oldı çün mesken ten-i ‘üryānuña tābüt-ı teng
Âh Sulţân Muştafâ eyvâh Sulţân Muştafâ⁴⁷

Genç yaşta öldürülen efendisinin ardından feryad eden bir şairin yakıcı sesi onun bu şiirdeki üslûbudur.

Belki yapılan çalışmada, hezliyyâtan olan diğer şiirindeki müftü, müderris ve kadıları da dâhil ederek dediklerini de bu olayın hincıyla söylemiştir.

2.2.5. Hayâlî (ö. 964/1556-57)

Vardar Yenicesi’nde doğan şairin adı Mehmed, lakabı Bekâr Memi’dir. Kalenderî şeyhi Baba Ali Mest-i Acemî ve müridleriyle beraber dolaşmaya başlamış, yolunun İstanbul’a düştüğü bir vakitte devrin İstanbul Kadısı Sarı Gürz Nûreddin tarafından onların içinden alınarak şehir muhtesibi Uzun Ali’ye emanet edilmiştir. Kanûnî Sultân Süleyman’ın (salt. 1520-1566) kıymet verdiği Hayâlî; Defterdar İskender Çelebi ve Sadrazam İbrahim Paşa (sad. 1523-1536) gibi daha birçok devlet adamından övgü ve ihsanlar görmüş, sonra bir muhalif rüzgar esmiş ve yoksulluk çekmeye başlamıştır. Hayatının son zamanları hakkında pek bilgi bulunmasa da sancak beyliği yaparak Hayâlî Bey ünvanını almış olduğu düşünülmektedir.⁴⁸

Yapılan çalışmada Hayâlî’ye ait iki adet gazel bulunmaktadır. 163. şiir, âşıkâne-rindâne üslûbun hâkim olduğu bir gazeldir. Ayrıca bu gazelin mecmuadaki, Mesîhî’ye ait olan 162 numaralı şiir ve Muhibbî’ye ait olan 166 numaralı şiirle nazîre bağlamında ilişkisi olduğu görülmektedir.

172. şiir ise âşıkâne üslûpla yazılmış bir gazeldir.

⁴⁵ MS. OR. OCT. 3058., 19^b, Tb. II/5.

⁴⁶ MS. OR. OCT. 3058., 19^b, Tb. III/5.

⁴⁷ MS. OR. OCT. 3058., 20^a, Tb. VI/5.

⁴⁸ Cemal Kurnaz, “Hayâlî Bey”, *TDVİA*, C. XVII, s. 5-7.

2.2.6. Hayretî (ö. 941/1534)

Vardar Yenicesi'nde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Mehmed'dir. Mutasavvıf kişiliğiyle tanınmıştır. Şeyh İbrahim Gülşenî'nin müridlerindedir. Sadrazam İbrahim Paşa (sad. 1523-1536) devrinde kendisine küçük bir timar verilmiş,

“Dil-i bîmâr bu denlü merhem ile tîmâr olmaz”

diyerek İstanbul'dan ayrılıp Vardar Yenicesi'ne döndüğünde akıncı ocaklarına sığınmış ve onlarla beraber yer değiştirmeye başlamıştır. Askerliğini ve gezdiği yerleri şiirlerinde örneklerle görmek mümkündür.⁴⁹

Yapılan çalışmada 181. şiir Hayretî'ye aittir.

Kime feryâd ideyin nâle vü efğânumdan

Kime kan ağlayayın dîde-i giryânumdan⁵⁰

mısralarının tekrar ettiği bu müseddes-i mütekerrir, şairin kendisine hemhâl olacak bir kimse bulamadığından bîzâr olduğunu bize göstermektedir. Bu şiir sitemkârâne bir üslûpla yazılmıştır. Şiir, hazırlanan Hayretî divanında yoktur.⁵¹⁵²

2.2.10. İlmî (ö. 1008/1599/1600)

Sicill-i Osmanî'de İlmî mahlasıyla kayıtlı yedi kişi bulunmaktadır. Bunlardan XVI. yy.'da yaşamış ve şair olan tek kişi İlmî Ahmed Çelebi'dir. Kadılık yaptığı, şair olduğu ve Seyyid Sabri Mehmed Efendi'nin de babası olduğu kaydedilmiştir. Vefat yeri ve tarihi için Kadılık yaptığı Baf'ta (Kıbrıs'ta bir yer)⁵³ 1008/1599/1600 yılı yazılmıştır. Mecmuadaki İlmî'nin bu kişi olma olasılığı vardır.⁵⁴

Şairin, Sultân Süleyman Han devrini görmüş olması kuvvetle muhtemeldir. Zira şiirinde

Zulmüñü Sulţan Süleymân Hân'a 'arz eyler hazân

ifâdesi geçmektedir.

⁴⁹ Mustafa Tatçı, “Hayretî”, *TDVİA*, C. XVII, 61-62 s.

⁵⁰ MS. OR. OCT. 3058, 70^a, 181/1

⁵¹ Hayretî; *Divan Tenkidli Basım*, (hzl.) Mehmed Çavuşoğlu-M. Ali Tanyeri, İstanbul 1981.

⁵² Hayretî, *Divan Tenkitli Metin-Dil İçi Çeviri*, (hzl.) Ferhat Musluoğlu, İstanbul 2021, 548 s.

⁵³ Cevat Rüştü Gürsoy vd., “Kıbrıs”, *TDVİA*, C. XXV, 2022 Ankara, s. 382-391.

⁵⁴ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, (hzl.) Nuri Akbayar, Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, C. III, s. 794-795.

Yapılan çalışmadaki 170. şiir, İlmî'ye ait "hazân" redifli gazeldir. Âşıkâne tarzda yazılmış olan bu gazel hakkında şu iki beyit hem şairin âşıkâne üslûbunu hem de yaşadığı ve şiiri yazdığı devri ortaya çıkarması açısından önemlidir.

Zerd-rû 'aşık durur ey dil meger bencileyin
Kim kaçan bir gonce görse üstine ditrer hazân⁵⁵
Od yakup başına cevruñden senüñ ey gonce leb
Zulmüñü **Sulţan Süleymân Hân'a** 'arz eyler
hazân⁵⁶

2.2.11. Kıyâsî (ö. XVI. yy. ?)

Asıl adının Kıyasî veya İbrahim olduğu söylenmektedir. II. Selîm'e (salt. 1566-1574) sunmuş olduğu *Mihr ü Mâh* isimli eseri vardır. Kastomunu'dan İstanbul'a tahsil maksadıyla 14 yaşında gelmiştir. Devlet görevlerinde yer almaya çalışmış dönem dönem farklı görevlerde bulunmuştur. Sultân II. Bâyezîd (salt. 1481-1512), Yavuz Sultân Selîm (salt.1512-1520), Kanûnî Sultân Süleyman (salt.1520-1566) ve II. Selîm (salt. 1566-1574) devirlerini görmüştür. Farklı mecmualarda şiirleri bulunmaktadır. Âşık Çelebi, *Divân*'i olduğunu söyler fakat bugün bilinen bir nüshası mevcûd değildir.⁵⁷

Yapılan çalışmada 165. şiir Kıyâsî'ye ait olan bir muhammes-i mütekerrirdir. Bu şiirin "Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye" şeklinde tekrar eden bir mısraı vardır. Mecmuada bu mısraın tekrar ettiği ve birbirine nazîre olduğunu düşündüğümüz dört farklı şaire ait dört muhammes-i mütekerrir daha vardır.

2.2.12. Lutfî (ö. XVI. yy. ?)

*Tezkirelere Göre Divan Şiiri İsimler Sözlüğü*⁵⁸ kitabında yapılan çalışmadaki Lutfî olma ihtimali olan iki kişi vardır. Bunlardan biri Molla Lutfî, diğeri ise Lutfî mahlasını kullanmış olan Mahmûd-ı Har lakaplı kişidir. Mahmûd-ı Har lakaplı bu kimse için Ahdî'de Lutfî-i acem başlığı vardır.

Molla Lutfî Tokat'ta doğmuştur. Asıl adı Lutfullâh'tır. Deli Lutfî lakabıyla da mâruftur. Fâtih Sultân Mehmed'in (salt. 1444-1446, 1451-1481) kütüphaneciliğini

⁵⁵ MS. OR. OCT. 3058, 67^b,170/4

⁵⁶ MS. OR. OCT. 3058, 67^b,170/5

⁵⁷ Mehmet Fatih Köksal, "Kıyâsî", Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kiyasi> (27.04.2022)

⁵⁸ Haluk İPEKTEN; ve diğeri: A. g. e.

yapmış, Selîmiye’de de müderrislik yapmıştır. Şakacı bir kimse olarak da bilinen Molla Lutfî’nin, zındık olduğu gerekçesiyle Atmeydanı’nda kellesi vurulmuştur. Molla Lutfî, Âşık Çelebî’ye göre 874/1469; Hasan Çelebi, Faizî ve Riyâzî’ye göre ise 900/1495’te ölmüştür.⁵⁹

Mahmûd-ı Har lakabıyla bilinen ve Ahdî’nin tezkiresinde geçtiği için buraya alınma gereği duyulan Lutfî-i acem ise Dergüzinli’dir. (Irak-ı Acem’de bir yer)⁶⁰ Medîne, Mısır ve Şam’da dolaşmış İstanbul’a gelmiştir. Büyük bir şair olduğunu sanan bu kişi için Ahdî, *Gülşen-i Şu’ara* adlı tezkiresinde kendisini zürefânın akıllısı ve şuaranın da itibarlısı olduğunu sandığını söylemiştir.⁶¹

Yapılan çalışmadaki 161. şiir Lutfî mahlasıyla yazılmış bir muhammes-i mütekerrirdir. Bu şiirde “Gördün zamâne uymadı uy sen zamâneye” mısraı tekrar etmektedir. Mecmuada, birbirine nazîre olduğunu düşündüğümüz dört farklı şaire ait dört farklı muhammes-i mütekerrir vardır. Manzumenin hangi Lutfî’ye ait olduğu tespit edilememiştir.

2.2.13. Me’âlî (ö. 943/1535/36)

Asıl adı Mehmed’dir. 895/1490 yılında doğmuş olması muhtemeldir. Mustafa b. Evhâdüddin Yarhisarî’nin oğludur. Köse Meâlî olarak tanınır. Babası eski İstanbul Kadısı, annesi Fenarîlerden olduğundan ve kendisinin de ilmî kapasitesi sebebiyle iyi bir devlet görevine getirileceği düşünülmüştür. Fakat hezliyyâta düşkünlüğü ve ayak takımıyla arkadaşlıkları yüzünden yüksek mevkilere gelememiş, kasaba kadılıklarıyla yetinmiştir. Köseliği ve burnundan dolayı da yüksek görevlere gelemediğini söyleyenler olmuştur.

Kânûni Sultân Süleyman (salt. 1520-1566) devrinde Gelibolu kadılığına tayin edilmiştir. Bu görevle Gelibolu’da on yıl rahat yaşamış ve orada vefat etmiş ve yine oraya defnedilmiştir.⁶²

Mecmuada 12 adet şiiri bulunan Meâlî, Zâtî ve Necâtî’den sonra en çok şiire sahip olan şairdir. Yapılan çalışmadaki 118, 120, 121, 134, 135 numaralı şiirler Me’âlî’nin gazelleridir.

⁵⁹ Orhan Şaik Gökyay, Şükrü Özen, “Molla Lutfî”, *TDVİA*, Ankara 2020, C. XXX, s. 255-258.

⁶⁰ Remzi Kılıç, “Kânûni Sultan Süleyman’ın Tebriz Seferi (1548-1549) ve Nahçıvan-Revân-Karabağ (1552-1554) Seferleri ve Sonuçları”, *Journal of Universal History Studies (JUHIS)*, 3 (2020), s. 193.

⁶¹ AHDÎ, Bağdatlı, *Gülşen-i Şu’ara*, (hzl.) Süleyman Solmaz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2018, s. 262.

⁶² Mustafa İsen, “Me’âlî”, *TDVİA*, C. XXVIII, Ankara 2003, s. 201-202

118. şiirde sitemkârâne bir üslûp kullanmıştır. Kıymetinin bilinmediğini ve bunun sebeplerini sıraladığı şiirde:

Tiryâki şanmañuz beni beñzüm şaru görüp
Enf ile riş guşşası aldı mecâlümi⁶³

diyerek burnu ve sakalı yüzünden ne kadar bîzâr olduğunu anlatmaktadır. Aslında, ayak takımıyla münasebeti dolayısıyla bir yerlere gelemiyor olmasına da ince bir gönderme yaparak tiryaki olmadığını da belirtmiştir.

Şair Hayâlî Bey ile aralarında dokuz yaş bulunan Meâli, çağdaş olmalarından dolayı Hayâlî'nin ikbâl döneminde gördüğü itibâra imrendiğinden veya kıskandığından olsa gerek,

Tahsîn idüp Hayâlî Me'âlî'ye baş ege
Görse t̄ariğ-i şi'rde bunca hayâlümi⁶⁴

diyerek kendisini Hayâlî ile kıyaslamıştır.

119. şiirde üslûbu sitemkârânedir. Bu gazelin ilk beytinde,

Bir vaqt idi baña der-i dilber mekândı
Eyyâm o günler idi zamân o zamândı⁶⁵

diyerek itibar gördüğü zamanlara gönderme yapmış, son beyitte ise

Ey pîr olası öle Me'âlî de diyesin
Bir hoş muşâhib idi vü 'ârif civândı⁶⁶

diyerek gözünden düştüğü kişiye ömür dileyip kendisini de bir gün iyi bir sohbet arkadaşım vardı diye anmasını istemektedir.

120. şiir olan gazelinde sitemkârâne-âşıkâne üslûp bulunmaktadır.

134 numaradaki şiiri hezliyyâttan olup hakikaten zekâ değil ahlaksızlık göstergesidir.

135 numaradaki şiirinde “böyle bilmezdim seni” redifiyle sitemkârâne bir üslûp havası vermekle beraber bu şiirinde de gulâmpârelik tasvîrleriyle yine hezliyyâttan bir şiir ortaya koymuştur.

⁶³ MS. OR. OCT. 3058, 27^b, 118/5.

⁶⁴ MS. OR. OCT. 3058, 27^b, 118/4.

⁶⁵ MS. OR. OCT. 3058, 27^b, 119/1.

⁶⁶ MS. OR. OCT. 3058, 27^b, 119/5.

Yapılan çalışmadaki 120. şiir ise Me'âlî'nin âşıkâne bir üslûpla yazılacak bir şiire başlayacak olduğunu gösteren bir matladır. Tek beyitte kalmış olan bu matla tabloya beyit olarak kaydedilmiştir.

149 numaralı şiirde ise Me'âlî çok müteveyyin bir adam elinden çıkmış olduğu tahmin edilebilecek bir muhammes yazmıştır. Son mısralarındaki ilk kelimeleri değiştirip arkasından “eşhedü enlâ ilâhe illallâh” ifâdesini tekrarlar vaziyette beş ayrı bendden oluşan tevhid türünde yazılmış olan bu muhammeste kendini tevbeye davet ettiği şu bend üslûbunu da ortaya koymaktadır:

Günâh hâdden aşupdur ne çâre n'eyleyelüm
Bu nefis zâlim elinden ya kime ağlayalum
Nedâmet âbın içüp tevbe-^hvânını yiyelüm
Habîbine şalavât ile dâyimâ diyelüm
Me'âlî eşhedü enlâ ilâhe illallâh⁶⁷

Bu şiire tekrar mısraı bağlamında bakıldığında, Hayretî divanında aynı usulle son mısraın tekrar ettiği tevhid türünde yazılmış olan bir murabba ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.⁶⁸ Bu da bu şiirin de nazım şekli olarak olmasa da nazım türü olarak ve tekrar beyitleri açısından bir nazîre dizisinin parçası olduğunu göstermektedir.

153, 154, 155, 156 numaralı şiirler Me'âlî'nin kasîdeleridir.

Mecmuada 153. şiir olan ve “bahâr” tasvîriyle başlayan kasîdesini Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) için yazdığını adının geçtiği ve övdüğü şu beyitlerden anlamaktayız.

Bir emîr-i heft-kişver şehriyâr-ı mu'teber
Hüsrev-i 'âlî-cenâb u pâdişâh-ı kâmurân⁶⁹
Sâye-i Hâk âfitâb-ı salţanat **Şeh Bâyezîd**
Server-i rüy-ı zemîn ü mu'ciz-i devr-i zamân⁷⁰

Kasîdenin son beytinde:

Sağ esen ol gülsitân-ı dehre esdükce şabâ
Bostân-ı rif'atüñe irmesün bād-ı hâzân⁷¹

⁶⁷ MS. OR. OCT. 3058, 55^b, 149/5.

⁶⁸ Hayretî, *Divan Tenkidli Basım*, A. g. e.

⁶⁹ MS. OR. OCT. 3058, 57^a, 153/21.

⁷⁰ MS. OR. OCT. 3058, 57^a, 153/22.

⁷¹ MS. OR. OCT. 3058, 57^a, 153/51

demesi, teşbîb bölümünde bahâr tasvîri tercih etmiş olmasının sebebini de açıklamaktadır.

154. şiir olan kasîde de yine “bahâr” tasvîri ile başlar. Sultân Selîm (salt. 1512-1520) için yazmış olduğunu şu beyitlerden anlamaktayız:

Hân-ı iklîm-i kerem **Hâzret-i Sultân Selîm**
Server-i şehri ‘adâlet melik-i mülk-i vaqâr⁷²
Şol hümâ gibi ki a‘lâdadur inmez bu yire
Âsitânuñda şehâ kıldı gönül murğı qarâr⁷³

155. şiir olan kasîdesinin teşbîb bölümünde Me’âlî bu sefer bir “kış” tasvîri yapmıştır. Fakat mevsimin kış ve tasvîrlerin soğuğu anlatması kesinlikle bir hiciv unsuru barındırmamaktadır.

Olsa berf-âlûd tañ mı gird-pây-ı esb-i şâh
Penbe içre şaklanur çün ‘anber ile müşk-i Çîn⁷⁴

Şair, sultânın atının ayağındaki yuvarlağın karlara bulaşmasını, pamuk içinde saklanan misk ü anberlere benzetecek kadar devrinden memnundur. Me’âlî’nin bu kasîdesini de Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) için yazdığını ve memnuniyetini şu beyitlerden anlamaktayız:

Şâhib-i seyf ü kalemdür menbâ‘-ı luğf u kerem
Melce-i halk-ı cihân püşt ü penâh-ı ehl-i dîn⁷⁵
Ya’ni Sultân Bâyezîd ibn-i Mehemmed Hân k’anuñ
Devletinde dehr zulm u fitneden oldı emîn⁷⁶

156. şiir olan kasîdesinde bu sefer teşbîb kısmında gece tasvîri yapılmıştır. Bu kasîde Sultân Selîm (salt. 1512-1520) için yazılmıştır.

K’oldur kamu cihâd ile maqbûl olup olan
Mülk-i cihâna devlet ile şâh-ı kâmurân⁷⁷

⁷² MS. OR. OCT. 3058, 59^a,154/21

⁷³ MS. OR. OCT. 3058, 59^a,154/22

⁷⁴ MS. OR. OCT. 3058, 60^a,155/9

⁷⁵ MS. OR. OCT. 3058, 60^b,155/16

⁷⁶ MS. OR. OCT. 3058, 60^b,155/17

⁷⁷ MS. OR. OCT. 3058, 62^a, 156/13

Şāh-ı civān **Hāzret-i Sultān Selīm Şāh**

Memdūh-ı ins ü cān pesendide-i cihān⁷⁸

teşbīb kısmında gece tasviri yapmış olmasında devrine karşı bir sitem vardır.

Bir giceyidi kim aña reşk eyler idi rüz

Bir vaqt idi ki virür idi kaderden nişān⁷⁹

diyerek gecenin kaderinden bir nîşān taşıdığını söyleyerek devrinin kara olduğunu imâ etmiştir. Girizgâh kısmında ise şu beyitler sitemini açıkça gösterir:

Ol gelmiş idi hâtıruma kim bu ‘aşrda

Kesb-i kemāl bir kırı zaḥmet durur hemān⁸⁰

Yok ehl-i fazla raḡbeti erkān-ı devletün

Bil kim ma‘ārife dūrişenler ider ziyān⁸¹

Bu şekilde terennümler de bulunurken aklına ansızın Sultān Selīm Han (salt. 1512-1520) gelir ve şu beyitle asıl konuya girer:

Şāhib-kemāle rāḡıb u fazl ıssına mu‘în

Mā’ildür ehl-i ma‘rifete Hüsrev-i zamān⁸²

Bu beyti söyledikten sonra tam bir ümid ile dolmuş bir şekilde Sultān Selīm Han’a (salt. 1512-1520) yazılabilecek şahâne bir medhiye ile kasidesine devam eder.

Yapılan çalışmada 157. şiir olan son şiirinin nazım şeklini tespit etmek güçtür. 17 beyitlik bu manzume gazel için çok, kasîde için ise azdır. Manzumenin geneline sitem ve ölüm hâkimdir. Şu son üç beytinde ise günahlara pişmanlık ve Resülullâh hürmetine iman ve Kur’ân ile ölüp cennete gitme duası vardı:

Çokdur bu **Me’ālī** kulunuñ gerçi günāhı

İllā ki recā eylediği luḡ u keremdür⁸³

İmān ile Kur’ân ile öldürüp İlahī

İlet şu na‘îme anı kim dār-ı ni‘amdur⁸⁴

⁷⁸ MS. OR. OCT. 3058, 62^a, 156/14

⁷⁹ MS. OR. OCT. 3058, 61^b, 156/5

⁸⁰ MS. OR. OCT. 3058, 61^b, 156/7

⁸¹ MS. OR. OCT. 3058, 62^a, 156/8

⁸² MS. OR. OCT. 3058, 62^a, 156/12

⁸³ MS. OR. OCT. 3058, 63^b, 157/15

⁸⁴ MS. OR. OCT. 3058, 63^b, 157/16

Şol dostuñuñ hürmetiyiçün ki Hudâ'yâ

Sultân-ı Rusül Şâh-ı 'Arab şüh-ı 'Acemdür⁸⁵

2.2.14. Mesîhî (ö. XVI. yy.?)

Asıl adı Îsâ veya Mesîh'tir. Priştinelidir. Gençliğinde Rumeli'den İstanbul'a gelmiştir. Sultân II. Bâyezîd (salt. 1481-1512) devrinde İstanbul'da bulunmuştr. Sadrazam Atik Ali Paşa'nın (sad. 1501-1503/1506-1511) himâyesinde kâtip olarak çalışmış, içki, eğlence ve derbederlikten dolayı gözden düşmüştür. Başka hâmî bulamamış, Bosna'da küçük bir timarla iktifa etmeye mecbur olmuştur. Bahâriye kasîdesi, Atik Ali Paşa Mersiyesi ve Murabba şeklindeki Bahâriyye'si ünlüdür.⁸⁶

Yapılan çalışmada bir adet gazeli bulunmaktadır. 162. şiir olan bu gazel âşıkâne-rindâne üslûpla yazılmış olup mecmuadaki Hayâlî'ye ait olan 163. şiir ve Muhibbî'ye ait olan 166. şiirle nazîre bağlamında ilişkilidir.

2.2.15. Misâlî (ö. 1017/1608)

XVI. yy.'da Misâlî mahlasını kullanan en az iki kişi vardır. Bunlardan biri Edirneli olup asıl adı Hasan'dır. Âlimlerle ünsiyet kurmazdan evvel meslek erbabı bir kişiyken sonradan ilme yönelmiştir. Muammâlarıyla meşhûrdur. Kaynaklarda hakkında çok büyük övgüler vardır. Bu kişi 1017/1608'de vefat etmiştir.⁸⁷

Bu şairlerden diğeri ise Kanûnî Sultân Süleyman (salt. 1520-1566) devrinde yaşamış olan Gül Baba ismiyle tanınan ve Misâlî mahlasıyla da şiirler yazmış olan bir kişidir.⁸⁸

Yapılan çalışmada Misâlî mahlasıyla yazılmış olan 183. şiir, hezliyyâttan olan bir gazeldir. Hangi Misâlî'ye ait olduğu bilinmemektedir.

2.2.16. Muhibbî (ö. 974/1566)

Kânûnî Sultân Süleyman'dır. (salt. 1520-1566) 6 Safer 900 (6 Kasım 1494), Trabzon doğumludur. Yavuz Sultân Selîm'in (salt. 1512-1520) oğludur. Doğduğunda tahtta dedesi Sultân Bâyezîd Han (salt. 1481-1512) bulunmaktadır.

⁸⁵ MS. OR. OCT. 3058, 64^a, 157/17

⁸⁶ Mine Mengi, "Mesîhî", *TDVİA*, C. XXIX, Ankara 2004, , s. 312-313.

⁸⁷ Filiz Kılıç, "Misâlî", Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/misali-hasan-celebi> (27.04.2022)

⁸⁸ Deva Güneş, *Misâlî Divânı*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2011.

Beşiktaşlı Yahyâ Efend'nin süt kardeşidir. Hatta onunla beraber Rum bir kişiden kuyumculuk öğrenmişlerdir.

Birçok Osmanlı padişahı gibi o da şiirler yazmış. Muhibbî mahlasından başka Muhib ve Meftûnî mahlaslarını da kullanmıştır. Şiirlerinde hikemî bir tarzın yanında âşıkâne ve rindâne üslûplar da vardır. Yaptığı savaşları kendi şiirlerinde çok iyi tasvîr etmiş. Devrin şairlerine kendi yazdığı şiirlere nazîreler yazdırmış, kendisi de başka şairlere nazîreler yazmıştır.⁸⁹

Yapılan çalışmada iki adet gazeli bulunmaktadır.

160. şiir Muhibbî'nin sitemkârâne ve âşıkâne özellikler barındıran bir gazelidir.

166. şiir olan gazelde ise âşıkâne üslûp hâkimdir. Ayrıca bu gazelin, kafiyelerinden mecmuadaki Mesîhî'ye ait olan 162 numaralı gazel ve Hayâlî'ye ait olan 163 numaralı gazellerle nazîre bağlamında ilişkili olduğu görülmektedir.

2.2.17. Necâtî (ö. 914/1519)

Asıl adı Îsâ'dır. Edirnelidir. Fâtih Sultân Mehmed'in (salt. 1444-1446, 1451-1481) ilk saltanat yıllarında doğduğu tahmin edilmektedir. Edirneli yaşlı bir kadın tarafından köle olarak alınıp sonradan evlat edinilmiştir. Şair Sâilî, Necâtî'nin yetişmesinde katkıda bulunmuştur. Gençlik yıllarında şiir ve nesirler yazmaya yönelmiş, Edirne'den Kastamonu'ya gitmiş ve hatla ilgilenmiştir. Bu dönemde Necâtî mahlasıyla şiirler yazmaya başlamış. Döne döne redifli gazeli de bu dönemde ünlenmiştir. Şiirleri Fatih Sultân Mehmed'in (salt. 1444-1446, 1451-1481) dikkatini çekmiş, İstanbul'a gidip divan kâtipliği ile görevlendirilmiştir. Fatih için kasîdeler yazmıştır.

Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) tarafından da takdir görmüş, Şehzâde Abdullah'ın Karaman sancağına çıkmasıyla ona divan kâtibi olmuştur. Şehzâde'nin üç yıl sonra ani vefatı üzerine bir mersiye yazıp İstanbul'a dönüp Sultân'a sunmuştur. Sonraki bir vakitte Şehzâde Mahmûd Manisa sancağına çıkınca bu kez nîşancı olarak Manisa'da görevlendirilmiştir. Beylik sıfatı bu görevinden dolayı kendisindedir. Şehzâde Mahmûd'un da vefat etmesi üzerine Necâtî Bey onun için de bir mersiye yazarak İstanbul'a dönmüştür.

Yeni bir görev kabul etmeyen Necâtî Bey, kendisine bağlanan aylık 1000 akçe ile yaşamış, geri kalan ömrünü Vefâ'daki evinde sanat ve ilim sohbetleri yapmakla

⁸⁹ Feridun Emecen, Coşkun Ak, "Süleyman I", *TDVİA*, C. XXXVIII, İstanbul 2010, , s. 62-74.

geçirmiştir. 914/1508-09’da Vefâ’daki evinde vefat etmiştir. Mezarı öğrencisi Sehî Bey tarafından mermerden yaptırılmış, üzerine ise şu tarih beyti ile:

Nakl-i Necâtî âleme târîh olmağın

Târîhini Sehî dedi: Gitti Necâtî hây

Necâtî’nin şu beyti yazdırılmıştır:

Bir seng-dil firâkına ölen Necâtî’nin

Billâhi mermer ile yapasız mezârını⁹⁰

Yapılan çalışmada Necâtî’ye ait olan 29 şiir bulunmaktadır. Bunlardan 18 tanesi kasîde, 10 tanesi ise gazeldir.

Çalışmada 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 148, 151, 152 numaralı şiirler Necâtî’nin gazelleridir.

99, 100, 101. şiirler Necâtî’nin âşıkâne üslûpla yazdığı gazellerdir. 99. Şiir, “olsun” redifli, 100. şiir de “olsun” redifli, 101. şiir ise “virmezün” redifli gazelleridir.

102. şiir Necâtî’nin âşıkâne üslûpla yazılmış bir diğer gazeli olup bir yüz yarasından bahseder, 11 beyitlik bu gazel bir kasîdeye teşbib olabilecek şekilde farklı bakış açılarıyla bir yüz yarasını tasvîr eder. Şu beyitler bu gazeldendir:

Yâ meger kim leşker-i Für‘avnı iderken helâk

Nîl şakğ olmuş durur Mūsâ elinde bî-gümân⁹¹

Yara yokdur ‘arızuñda ol dağı bir gamzedür

Cânuma oğ urmağa sihr ile ey kaşı kemân⁹²

103. şiir âşıkâne üslûpla yazılmış “yanayın” redifli bir gazeldir. Gazel içinde merdâne denebilecek beyit örnekleri vardır:

Merdâne ‘ışğ-ı yâr ile meydâna girmişem

Meydân içinde koñ beni merdâne yanayın⁹³

104. şiir de âşıkâne üslûpla yazılmış bir gazeldir.

⁹⁰ Bayram Ali Kaya, “Necâtî Bey”, *TDVİA*, C. XXXII, İstanbul 2006, , s. 477-478.

⁹¹ MS. OR. OCT. 3058, 24^a, G. 102/3.

⁹² MS. OR. OCT. 3058, 24^a, G. 103/9.

⁹³ MS. OR. OCT. 3058, 24^a, G. 103/3.

105. şiiir “uyhusı” redifiyle yazılmış olup günlük hayattan bilgiler içermesi açısından dikkate değerdir.

Keşret-i kıandan durur hikmetde insān uyhusı⁹⁴

mısraı çok uykuyla fazla kan arasında bir bağa işaret etmesi açısından dikkate değerdir.

Şihhat āsāri durur bīmāruñ ey cān uyhusı⁹⁵

mısraı da bu duruma örnektir.

148. şiiir “Allāh Allāh” redifli bir gazel olup samimî bir müslüman edāsıyla yazılmıştır.

151 ve 152. şiiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 152. şiiir “garîb” redifli bir gazeldir.

Çalışmada 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147 numaralı şiiirler ise Necâtî’nin kasîdeleridir.

25. şiiirde Necâtî teşbîb bölümünde servi tasvîri yapmaktadır. Şu beyitlerden de bu kasîdeyi Sultân Bâyezîd’in (salt. 1481-1512) şehzâdelerinden olan Şehzâde Mahmûd’a yazdığı tahmin edilmektedir:

Ey beglerüñ yegānesi **Maḥmûd Pâdişāh**

Sensin olursa sāye-i Perverdigār serv⁹⁶

Şehzâde Mahmûd’un tahta çıkamadan vefat etmiş olduğu göz önüne alınırsa, Necâtî Bey, bu beyitte padişah kelimesiyle “büyük koruyucu”⁹⁷ anlamını kastedmiş olabilir. Ama gerek “sāye-i Perverdigār” ifâdesi ve gerekse şu beyit:

Sensin cihānda ey gül-i gül-zār-ı ma‘delet

Bostān-ı salṭanatda bugün mīve-dār serv⁹⁸

aslında şehzâdenin şairin gözünde bir padişah mesabesinde olduğunu da göstermektedir.

Şiiirin “serv” redifli olması ve teşbîb bölümünde servi tasvîri bulunması dikkate değerdir. Klasik Türk şiiirindeki ideal sevgili tiplerinden birini temsil eden serv burada ideal bir sultân kastedilerek kullanılmış olabilir.

⁹⁴ MS. OR. OCT. 3058, 24^b, G. 105/1.

⁹⁵ MS. OR. OCT. 3058, 24^b, G. 105/2.

⁹⁶ MS. OR. OCT. 3058, 29^a, K. 125/28.

⁹⁷ İlhan Ayverdi, Ahmet Topaloğlu, *A. g. e.*, s. 972.

⁹⁸ MS. OR. OCT. 3058, 29^a, 125/29.

126. şiir de Necâtî'nin kasîdelerinden olup bir vezaret kutlaması için yazıldığı şiirin genelinden anlaşılmaktadır. “Hâtem” redifli olan bu kasîdede geçen şu beyit şiirin Ali Paşa'ya (sad. 1501-1503/1506-1511) yazıldığını göstermektedir:

Getürür adını yazmağa ‘**Alî Pāşā**’nuñ
Belki gün başına bu çarḥ-ı müdevver ḥâtem⁹⁹

Bu beyitte geçen Ali Paşa'nın (sad. 1501-1503/1506-1511), Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) devrinde iki kez vezîriâzam olan Atik Ali Paşa (sad. 1501-1503/1506-1511) olması kuvvetle muhtemeldir. Çünkü Necâtî'nin vefat tarihine baktığımızda Atik Ali Paşa'nın (sad. 1501-1503/1506-1511) sadâret devirlerinin ikisi de Necâtî'nin ömrünün son dokuz yılına rastlamaktadır.

Yaraşur devr-i felekde nitekim ay ile gün
Yaraşur dest-i vezâretde mükerrer ḥâtem¹⁰⁰

beytindeki mükerrer ifâdesinden de bu kasîdenin, Atik Ali Paşa'nın (sad. 1501-1503/1506-1511) ikinci vezaret devrinde yani miladi 1506'dan sonra yazıldığı anlaşılmaktadır.

127. şiirde Necâtî'nin başka bir kasîdesi bulunmaktadır. Bu kasîdenin Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) devrinde vezîriâzamlık yapmış olan Dâvûd Paşa'ya (sad. 1483-1497) yazılmış olduğu şu beyitten anlaşılmaktadır:

Didüm kimüñ bu ‘**âlî** dergeh olmuş ‘arş ile hem-ser
Didi ervâḥ-ı ḳudsîler bizüm **Dâvûd Paşanuñ**¹⁰¹

Bu kasîdenin nesib bölümünde aşğın bir güzele hitâbı vardır.

Girizgah bölümünde dünyada kalıcı bir izzet beklersen bir âlî-cenâb eşîğine yaslanın demiş ve konuyu Dâvûd Paşa'ya (sad. 1483-1497) getirip medhetmeye başlamıştır.

128. şiirde Necâtî yine bir güzele hitap ederek kasîdesine başlamıştır.

Baña gösterse gözüm **Āşaf-ı devrân** işigin
Dir idüm gözlerimüñ şîşesine ḳible-nümâ¹⁰²

⁹⁹ MS. OR. OCT. 3058, K. 30^b, 126/8.

¹⁰⁰ MS. OR. OCT. 3058, K. 30^b, 126/7.

¹⁰¹ MS. OR. OCT. 3058, K. 32^a, 127/14.

¹⁰² MS. OR. OCT. 3058, K. 32^a, 128/13.

Menba^c-1 cūd u kerem merci^c-i eṣrāf-1 kirām

Āsaf-1 ḥāss-1 Şehenşāh **Meḥemmed Pāşā**¹⁰³

beyitlerinden bu kasîdenin kime yazıldığına dâir bir işâret vardır. Fakat Fâtih devri vezîriâzamlarından Rûm Mehmed Paşa (sad. 1471-1472) sadrazam olduğunda¹⁰⁴ Necâtî 20’li yaşlarınınsonlarındadır.

Yine Fâtih devrinde vezîriâzamlık yapmış olan bir diğerk kişi de 886/1481’de vefat eden Karamanî Mehmed Paşa’dır. (sad.1478-1481)¹⁰⁵

Bu kasîdenin bu iki kişiden hangisine yazılmış olduğu hakkında bir bilgiye ulaşılammıştır.

129. şiir de Necâtî’nin kasîdelerinden olup kutlu bir bayram beklediğini ve bu bayramla cihân halkının nasıl hâllere bürüneceğinden bahsederek şiire başlar.

Āfitâb-1 şeref-i devlet-i **Sultân Mahmûd**

Yeter ey mihr-i felek rûy-ı zemînden el çek¹⁰⁶

Sultân Mahmûd ifâdesinden Manisa sancağına çıkan Şehzâde Mahmûd’u kasdetmiş olabilir. 125. şiirdeki kasîdesinde de Mahmûd Padişah ifâdesi görülmektedir.

Fâtih devri vezîriâzamlarından Velî Mahmûd Paşa’ya (sad. 1456-1467/68, 1472-1474) yazılmış olma ihtimâli olsa da bu kasîdelerin, Mahmûd Padişah ve Sultân Mahmûd ifâdelerinden paşaya değil şehzâdeye yazılmış olma ihtimâli daha güçlü görünmektedir.

130. şiirdeki kasîde önemli bir olay üzerine yazılmış olan bir kasîdedir ve Necâtî durumun şevkiyle daha ilk beyitten olayın haberini vermiştir. Şu ilk beyitten kasîdenin hem kime yazıldığı hem de hangi olay üzerine yazıldığı görülmektedir.

Hoş aldı Hazret-i **Hân Bâyezîd**-i ‘Oṣmânî

Kili’yile Kâra Buğdân’dan Akkerman’ı¹⁰⁷

Bu ilk beyitten sonra şavaş tasvîrleri ve Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) övgüsü ile kasîde devam edip gitmektedir. Kili’nin fethi 15 Temmuz 1484, Akkerman’ın fethi ise

¹⁰³ MS. OR. OCT. 3058, K. 32^a, 128/14.

¹⁰⁴ Hedda Reindl-Kiel, “Rum Mehmed Paşa”, *TDVİA*, C. XXXV, s. 226-227.

¹⁰⁵ Yusuf Küçükdağ, “Karamanî Mehmed Paşa”, *TDVİA*, C. XXIV, s. 449-451.

¹⁰⁶ MS. OR. OCT. 3058, 33^a, K. 129/11.

¹⁰⁷ MS. OR. OCT. 3058, 35^a, K. 130/1.

4 Ağustos 1484 yılındadır.¹⁰⁸ Bu şiirin bu fetihlerden hemen sonra yazılmış olması kuvvetle muhtemeldir.

131. şiir olan kasîde bahâr tasvîrinin yapıldığı teşbib bölümüyle başlamaktadır.

Āfitāb-ı ‘adl **Sultān ibn-i Sultān Bāyezîd**

Ḳāmi‘-i şirk ü dalâlet lâmi‘-i nūr-ı yakîn¹⁰⁹

beytinden bu şiirin Sultān Bāyezîd’in (salt. 1481-1512) şehzâdelerinden birine yazıldığı anlaşılmaktadır.

132. şiir olan kasîdede Necâtî, teşbib bölümünde karlı bir kış tasvîri yapmıştır:

Hân Mehemmed ki o gerdün-‘azamet dergehinüñ

Bendesi olmağa Keyhüsrev ü Dārâ ḳā’il¹¹⁰

beytinden bu kasîdenin Fâtiḥ Sultān Mehmed Han’a (salt. 1444-1446, 1451-1481) yazıldığı anlaşılmaktadır. Teşbib bölümünde kış tasvîrleri yapmış olması devri eleştirmek için değildir.

Çalışmadaki 138. şiirde Necâtî bir âlimi anlatır. Güneşin altın süpürgeyle her sabah kapısını temizlediği, güneşin her sabah secde yerini sabahın örtüsüyle örttüğü temiz giyimli bir sūfiden bahseder. Şu beyit de bu âlimin ilim kudretini ifâde için söylenmiş beyitlerinden biridir:

Şöyle rüşen eyledi âyâtı şem‘-i ‘ilmi kim

Bir ḳadem bir kimse gitmez oldı rāh-ı nā-şavāb¹¹¹

139. şiirde teşbib bölümünde bir gece tasvîri vardır. Bu kasîde Sultān Bāyezîd (salt. 1481-1512) için yazılmıştır.

Sultān-ı Rûm Hüsrev-i âfâḳ **Bāyezîd**

Hākān-ı rûzigār u şeh-i ma‘dilet-me‘āb¹¹²

140. şiirde ise Necâtî’nin “hançer” redifli bir kasîdesi bulunmaktadır. Bu kasîdenin teşbib bölümünde ve genelinde hançerle ilgili farklı bağlamlarda beyitler sıralanmıştır.

¹⁰⁸ Şerafettin Turan, “Bāyezîd II”, *TDVİA*, C. V, İstanbul 1992, s. 234-238.

¹⁰⁹ MS. OR. OCT. 3058, 37^a, K. 131/34.

¹¹⁰ MS. OR. OCT. 3058, 38^b, K. 132/18.

¹¹¹ MS. OR. OCT. 3058, 40^b, K. 138/6.

¹¹² MS. OR. OCT. 3058, 41^b, K. 139/16.

Şu beyitten bu kasîdenin Sultân Bâyezîd'e yazıldığı anlaşılmaktadır.

Bülend-mertebe **Hân Bâyezîd** ol şeh kim

Getürür ayağı tozına baş u cân hançer¹¹³

141. şiir, Necâtî'nin "tîg" redifli bir kasîdesidir. Baştan aşağı kılıcın vasıflarını sayar ve hünerlerinden bahseder. Burada kılıcı övmek kılıcı tutan eli övmek olacağından Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) övülmüş olsa gerektir.

Bu kasîdenin Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) için yazıldığı şu beyitten anlaşılmaktadır:

Yiryüzinüñ halîfesi **Sultân Bâyezîd**

K'anuñ şerîf adına geldi cihâna tîg¹¹⁴

142. şiir de yine Necâtî'nin redifli kasîdelerinden biridir. Bu kasîdenin redifi "gül"dür. Gülü Peygamber Efendimizin nûruna, gül bahçesini de Medîne'ye benzeterek başladığı şiirde gülün ömründen, açılışından güzelliklerinden ve özelliklerinden bahseder.

Yılda bir kerre menâr-ı şâhdan dîdâr gül

Gösterür nite ki nûr-ı Aḥmed-i muhtâr gül¹¹⁵

Oldı mânend-i Medîne hoş münevver gülsitan

Devḥa-i güldür menâre pertev-i envâr gül¹¹⁶

Necâtî bu kasîdesini de Sultân Bâyezîd'e (salt. 1481-1512) yazmıştır.

Åsumân-ı salṭanat **Hân Bâyezîd** ol kim anuñ

Ḳadri bâğında niçe ḥürşîd gibi var gül¹¹⁷

143. şiir Necâtî'nin "nişân" redifli kasîdesidir. Nişân kelimesinin sözlükte yaygın anlamlarının yanında, Osmanlılar'da padişah tuğrasını taşıyan ferman, berat, hüküm¹¹⁸ anlamı da bulunmaktadır. Nişân kelimesinin bu kasîdede bu anlamından farklı anlamlarda kullanıldığı yerler vardır. Fakat çoğunlukla kuvvet tasvîrleriyle beraber kullanıldığından ferman berat hüküm anlamları için bu redifin seçilmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

¹¹³ MS. OR. OCT. 3058, 43^a, K. 140/11.

¹¹⁴ MS. OR. OCT. 3058, 44^b, K. 141/13.

¹¹⁵ MS. OR. OCT. 3058, 46^a, K. 142/1.

¹¹⁶ MS. OR. OCT. 3058, 46^a, K. 142/2.

¹¹⁷ MS. OR. OCT. 3058, 41^b, K. 139/19.

¹¹⁸ İlhan Ayverdi, Ahmet Topaloğlu, *A. g. e.*, s. 935.

Nev-bāve-i ser-āmed-i **Sultān Bāyezīd**

Māhmūd-ı Şāhzāde Şeh-i tāk-ver nişān¹¹⁹

Bu beyitte görüldüğü gibi Necâtî, bu kasîdesinde Sultān Bāyezīd (salt. 1481-1512) ve Şehzāde Mahmūd'u beraber anmaktadır. Şehzāde Mahmūd, Manisa sancağına çıktığında Necâtî'nin onun nîşāncısı olarak Manisa'ya tayin olunmasıyla¹²⁰ “nîşān” redifini seçmiş olmasının arasında bir alaka olabilir. Sultān Bāyezīd (salt. 1481-1512) ile Şehzāde Mahmūd'u beraber anmasının da bu tayinle alakası olabilir.

144. şiirde Necâtî'nin “seher” redifli kasîdesi bulunmaktadır. Kasîdede seher vakti ile ilgili tasvîrlere vardır.

Bu kasîdenin Sultān Bāyezīd'e (salt. 1481-1512) yazılmıştır.

Şeh Bāyezīd Hüsrev-i āfāk kim anun

‘Adl-i nesîmiyle olur hoş-havā seher¹²¹

145. şiir Necâtî'nin, teşbib bölümünde bahâr tasvîrleri yaptığı bir kasîdesidir. Bu kasîdenin bir düğün tebriği için yazıldığını şu beyitlerden anlaşılmaktadır.

Yā Rab sa‘adet ile cihānda bu izdivāç

Çün devr-i mihr-i ‘ömr-i Mesîh ola pāy-dār¹²²

Şāhā **Necâtî** çakerüñüñ tab‘-ı cevheri

Dizdi beyāz kâğıda lülü-yi bî-şumār

Ta kim varup düğün günü saçu tarîk ile

Şāhuñ ayağı toprağına eyleye nişār

Kasîde Fâtih Sultān Mehmed Han'a (salt. 1444-1446, 1451-1481) yazılmıştır.

Sultān Mehemmed bin Murād eşref-i mülük

Dārā-yı tāk-bāhş-ı salāţin-i rüzigār

146. şiir Necâtî'nin bir başka kasîdesidir. Bu kasîdenin de teşbib bölümünde bahâr tasvîri bulunmaktadır. Necâtî, bu kasîdeyi Sultān Bāyezīd'e (salt. 1481-1512) yazmıştır.

¹¹⁹ MS. OR. OCT. 3058, 48^a, K. 143/18.

¹²⁰ Bayram Ali Kaya, A. g. md., s. 477-478.

¹²¹ MS. OR. OCT. 3058, 49^b, K. 144/19.

¹²² MS. OR. OCT. 3058, 51^b, K. 145/25.

Şāh-ı bülend-mertebe Sultān Bāyezīd

Māh-ı nücūm-kevkebe mihr-i felek-medār

Yapılan çalışmada 147. şiir Necâtî'ye ait olan son kasidedir. Naat şeklinde yazılmıştır. Şiirin başından sonuna kadar Peygamber Efendimize övgü vardır. Necâtî'nin bu kasidedeki şu iki beyti kendisini Peygamber Efendimiz'i medhedenler arasında ayrı bir yere koymadan nasıl bir tevâzû içinde olduğunu göstermekte ve cezâ gününde işler başka bir hâl alırsa şefâat elini çekmemesini ümit etmektedir:

Biñ ise medh idiciler **Necâtî** de birisi

Kuluñ nihāyeti yokdur biñini gör birin al

Ümīddür ki şefā'at elini çekmeyesin

Cezā gününde dige-gün olur ise aḥvāl

2.2.18. Necmî (ö. XVI. yy. ?)

Sicill-i Osmânî'de Necmî maddesinde, II. Bâyezîd (salt. 1481-1512) devrinde yaşamış ve 948/49/1542 yılında vefat etmiş olan Necmî Çelebi diye bir şairden bahsedilmiştir.¹²³

Tezkirelere Göre Divan Şiiri İsimler Sözlüğü'nde ise Necmî mahlaslı iki şair bulunmaktadır. Bunlardan biri Bursalı ve müderris, Sultân Süleyman'ın (salt. 1520-1566) şehzâdeliği devrini görmüş olan bir Necmî, diğeri ise Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) devrinde vefat etmiş olan bir başka Necmî'dir.¹²⁴

Yapılan çalışmada 159. şiir, âşıkâne tarzda yazılmış bir gazel olup Necmî mahlaslı bir şaire aittir fakat hangi Necmî olduğu bilinmemektedir.

2.2.19. Ravzî (ö. XVI. yy. ?)

Edinciklidir. Kanûnî Sultân Süleyman (salt. 1520-1566), II. Selîm (salt. 1566-1574), III. Mûrâd (salt. 1574-1595) ve III. Mehmed (salt. 1595-1603) devirlerini görmüştür. Asıl adı bilinmemektedir.¹²⁵ Şu beyitte:

¹²³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, (hızl.) Nuri Akbayar-Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, C. VI, s. 1248.

¹²⁴ Haluk İPEKTEN; ve diğeri: A. g. e.

¹²⁵ Yaşar Aydemir, "Ravzî", Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ravzi> (26.04.2022).

Bana Yünüşzâde dirler Ravziyâ bilmez misin

Her kelâm-ı hûb u mevzûnum belâgat üzredür¹²⁶

demesinden en azından lakâbı öğrenilmektedir. İyi bir eğitim almıştır. Müstağnî bir kişiliği olduğundan devlet adamlarına pek yanaşmamış, özellikle kadılarla yıldızı barışmamıştır.

Türk ve İran şairlerinin büyüklerinden kendisine örnek aldıkları vardır.¹²⁷

Divan sâhibi olan Ravzî'nin yapılan çalışmada, hazırlanan divanında da bulunan iki adet gazeli bulunmaktadır. 174¹²⁸ ve 175¹²⁹ numaralı bu gazellerin ikisi de aşıkâne üslûpla yazılmıştır.

2.2.20. Sabûhî (ö. XVI. yy.)

Asıl adı Abdullâh'tır. İran taraflarından gelen bir âileye mensuptur. Karamanlıdır. Lakâbı Abd-i Zarîf'tir.

Güzel yigitlere kul oldı bâdeye bende

Şabûhî'ye bu sebebden dinildi 'Abd-i Zarîf

Bu beyit Sabûhî'ye aittir ve ona bu lâkâbı veren kişi de Âşık Çelebi'dir.

Bekar olarak yaşamış olan Sabûhî Amasya ve Kütahya'da müderrislik, birçok Arap beldesinde de kadılık yapmıştır.¹³⁰

Yapılan çalışmada “Gördün zamâne uymadı uy sen zamâneye” şeklinde bir nazîre dizisi bulunmaktadır. Sabûhî de bu nazîre dizisine katılmış şairlerden biridir. Yapılan çalışmada 158. şiir olan muhammes-i mütekerrir Sâbûhî'ye aittir. Bu şiir hazırlanan divanda yoktur.¹³¹ Bu şiir 158, 161, 165, 176 numaralardaki dört farklı şaire ait olan nazîre dizisinin bir parçasıdır.

¹²⁶ Ravzî, *Dîvân*, (hızl.) Yaşar Aydemir, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Kültür Eserleri Dizisi: 443, İstanbul 2017, s. 86.

¹²⁷ Yaşar Aydemir, *A. g. e.*

¹²⁸ Yaşar Aydemir, *A. g. e.* s. 236.

¹²⁹ Yaşar Aydemir, *A. g. e.*, s. 237.

¹³⁰ Esra Bal, *Karamanlı Sabûhî Dîvânı (İnceleme , Tenkitli Metin ve Dil İçi Çeviri)*, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, İstanbul 2019.

¹³¹ Esra Bal, *A. g. t.*

2.2.21. Vâlihî (ö. XVI. yy. ?)

Sicilli Osmanî'de Vâlihî adıyla kayıtlı üç kişi bulunmaktadır, üçü de XVI. yy'da vefat etmiştir. İkişi şair olup biri Vâlihî Ahmed Efendi'dir. Üsküplüdür ve kadıdır. Miladi 1599/1600'de vefat etmiştir.

Diğeri Vâlihî Efendi (Kurtzâde)'dir. Şeriat ve ilim tahsil etmiştir. Gülşenîzâdeden el almış memleketi Edirne'de vâizlik ve müfessirlik yapıp Sultân Selîm Camii vâizliği yapmış, 994-95/1586'da vefat etmiştir.¹³²

Yapılan çalışmada "Gördün zamâne uymadı uy sen zamâneye" şeklinde mısra tekrarıyla birbirine nazîre olan dört şiirden biri de Vâlihî'ye aittir. Yapılan çalışmada 176 numaradaki muhammes-i mütekerririnden başka şiiri bulunmamaktadır. Bu şiir de 158, 161, 165 ve 176 numaralı şiirleri kapsayan nazîre dizisinin bir parçasıdır.

2.2.22. Yahyâ Çelebî (ö. 978/1571)

900/1495 yılında Trabzon'da doğmuş olan Beşiktaşlı Yahyâ Efendi, Müderris ve Molla Şeyhzâde olarak tanınmıştır. Kânûnî Sultân Süleyman'ın (salt. 1520-1566) süt kardeşidir. Yavuz Sultân Selîm (salt. 1512-1520) devrinde, sütkardeşi Şehzâde Süleyman'ın (salt. 1520-1566) himâyesinde İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'a gelince Zenbilli Ali Efendi'nin yanında tahsilini tamamlamıştır. Çeşitli medreselerde müderrislik yaptıktan sonra Sahn-ı Seman medresesinde göreve başlamış ve buradaki görevi devam ederken Şehzâde Mustafa'nın öldürülmesi hâdisesinde saraydan çıkarılan Mahidevran Sultân'ın saraya geri alınması için yazdığı arıza yüzünden görevden alınmıştır ve ardından günlük 50 akçe verilerek emekli edilmiştir.

Bu olay üzerine bugün Beşiktaş'ta tekkesinin bulunduğu yeri kendi imkânlarıyla satın alıp orada yaşamaya başlamıştır. Sultân azletmiş olduğu Yahya Efendi'ye başka bir müdâhalede bulunmamıştır.

9 Zilhicce 978 / 4 Mayıs 1571 tarihinde vefat etmiştir. Süleymâniye Camiinde Ebussuud Efendi tarafından cenâze namazı kıldırılmış, Beşiktaş'ta tekkesinin bulunduğu kendi arâzisine defnedilmiştir. II. Selîm'in emriyle tekkenin bulunduğu yere türbesi inşa edilmiştir.

¹³² Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, (hzl.) Nuri Akbayar, Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, C. V, s. 1650.

Şiirlerinde Müderris mahlasını kullanmış olan Beşiktaşlı Yahyâ Efendi'nin divanı vefatından sonra tertib edilmiştir. Bilinen tek nüshası Millî Kütüphane Fahri Bilgen bölümünde 210 numarada bulunmaktadır.¹³³ Bu eser Enis Tonbul tarafından çalışılmıştır.

Yapılan çalışmada 173. şiir bir adet gazel olup Yahyâ Çelebi'ye aittir. Bu gazel hazırlanan divanda nüsha farkıyla bulunmaktadır. Aşağıdaki ilk gazel yapılan çalışmadaki Yahyâ Çelebi'ye ait olan gazel, ikinci gazel ise hazırlanan divanda bulunan gazeldir.

Yahyâ Çelebi¹³⁴

İlâhi ben ğarîbe kıl 'inâye
Çamu işümde sen eyle hidâye
Çü sendendür çamu halka bidâyet
Yine âhir çapuñadur nihâye
Mekâyidden ilâhi eyle ma'sûm
Demâdem hıfzuñ it baña viķâye
Çamu işte mülâzım âsitânuñ
Beni sen lâyıķ it ya Rab liķâye
Müderris suḥtei kıl ekmelü'd-dîn
Ola tâ müste'id kurb-i Hudâya

Gazel 76¹³⁵

Velehu

İlâhî ben ğarîbe kıl hidâye
Cenâbuñ vuşlatına it 'inâye
Mekâyidden beni sen eyle ma'sûm
Dem-â-dem hıfzuñ it baña viķâye
Çapuñdan ğayre kılma ķalbi muḥtâc
Çü bildürdüñ çapuñdandur bidâye

¹³³ Haşim Şahin, "Beşiktaşlı Yahya Efendi", XL, s. 243-244.

¹³⁴ MS. OR. OCT. 3058, G. 173.

¹³⁵ Enis Tonbul, *Beşiktaşlı Yahyâ Efendi Divanı: Metin ve İnceleme*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 2014, s. 252.

Her işümi işüñe lâyıķ eyle
Sülükuma ķapuñ eyle nihāye
Müderriş çek elüñi mā-sivādan
Ķamu ĥālüñi teslīm it Ĥudā'ya

Görüldüğü üzere iki gazel arasında aynı olan yerler, benzerlikler ve farklılıklar mevcüddür. Ayrıca hazırlanan divanda Mesnevî 1 ismiyle kayıtlı şiirin 23. beytinin ilk mısraı yapılan çalışmadaki gazelin ilk mısraıyla birebir aynıdır.

2.2.23. Za'fi (ö. XVI. yy. ?)

Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'ara*'sında Za'fi, derviş yaratılışlı ve iyi soylu bir kişi olarak geçmektedir. Erbâb-ı irfânın hizmetine meyl edip gerekli olan şeyleri tamamlayarak tarikat içre kâmil bir kişi olmuştur. Şiirlerinin baştan başa tasavvuf ile süslediği söylenir. Birleştirici ve beyân edici bir üslubu vardır.¹³⁶

XVI. yy.'da yaşamış olan bir başka Za'fi'de Mehmed Za'fi Efendi'dir. Diyarbakırlıdır. 950-51/1544'te vefat etmiştir. Şeyh İbrahim Gülşenî'nin oğludur.¹³⁷

Yapılan çalışmada 168. şiir Za'fi mahlasıyla yazılmış "dilbercik" redifli hezliyyâtta bir gazeldir. Hangi Za'fi olduğuna dâir bir işaret bulunamamıştır.

2.2.24. Zâtî (ö. 953/1546)

876/1471 yılında Balıkesir'de doğmuştur. Asıl adı hakkında ihtilâf vardır. Balıkesir de babasının da mesleği olan çizmecilik mesleğini yaparken aynı zamanda şiirler de yazmış, coşkun ruhlu, rind ve kalender bir kimse olarak meclislere de katılmıştır. Kulakları iyi duymadığından dolayı şiir hakkındaki bilgisi asgari düzeydedir.

Manisa, Bursa, İznik ve Edirne'den sonra 40 yaşlarında İstanbul'a yerleşmiştir. Mesîhî sâyesinde Hadım Ali Paşa'nın himâyesine girmiştir. Sultân Bâyezîd'e (salt. 1481-1512) nevrûz ve bayramlarda kasîdeler sunmuştur. Yavuz Sultân Selîm'in (salt. 1512-1520) tahta geçişini tebrik eden bir kasîde sunmuştur ve Bursa ve Balıkesir'de birer köyün geliri kendisine bağlanmıştır. Fakat Kânûnî Sultân Süleyman (salt. 1520-1566) devrine

¹³⁶ AHDÎ, Bağdatlı , *Gülşen-i Şu'ara*, (hzl.) Süleyman Solmaz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2018, s. 207.

¹³⁷ Beyhan Kesik, "Za'fi Mehmed Efendi", Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zafi-mehmed-zafi-efendi> (27.04.2022).

kadar sıkıntı çekmeye devam etmiş, Kânûnî Sultân Süleyman (salt. 1520-1566) tarafından şiirleri beğenilince salyâne ve câizelerle rahata kavuşmuştur.

Defterdar Mahmûd Çelebi devrinde geliri kesilmiş ve tekrar sıkıntı içine düşmüştür. Ömrünün son yıllarını Sultân Bâyezîd (salt. 1481-1512) devrinin sonlarında hâmîsiz kalınca yapmaya başladığı remilcilik işine devam ederek geçirmiştir. Beyazıt Camii'nin avlusunda remilci dükkanı olduğu bilinmektedir.

953/1546 yılında vefat ettiğinde dostları tarafından Edirnekapı dışında yolun Haliç tarafında kalan kısmına defnedilmiştir. İranlı Şair Zuhûrî ölümüne “Eş'ârı kaldı yâdigâr” tarihini düşmüştür.¹³⁸

Yapılan çalışmada Zâtî 115 gazelle en çok şiir sayısına sahip olan şairdir. Çalışmada Zâtî'ye ait gazel hâricinde farklı bir nazım şekliyle yazılmış şiir bulunmamaktadır.

Mecmuadaki ilk 95 şiir ve 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 122, 123, 124, 136, 137, 171, 178, 179 numaralı şiirler Zâtî'nin gazelleridir.

Yapılan çalışmada 1. Şiir Zâtî'nin “aldum” redifli gazelidir. Merdâne bir üslûpla yazılmıştır. Aşıkâne ifâdeler de vardır. 2. şiir “bilmedüm” redifli olup aşıkâne üslûpla, 3. şiir ise rindâne bir üslûpla yazılmıştır.

4. ve 5. şiir âşıkâne üslûpla yazılmıştır. 5. şiir “benüm” rediflidir.

6. şiir “eyleyelüm” redifli rindâne üslûpla yazılmıştır. 7. şiir de rindâne üslûpla yazılmıştır.

Zâtî'nin 8. şiirinde âşıkâne üslûp bulunmaktadır. Kendisini “Nakd-i kalb ü sabr u akl u ihtiyârı”nı aşk yolunda harcamış biri olarak gösterir. 9. şiir de âşıkâne üslûpla yazılmış bir gazeldir.

10. şiir rindâne üslûpla; 11, 12, 13, 14, 15 ve 16. şiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 13. şiir “ucından” redifli, 14. şiir “eksüklüğün” redifli, 15. şiir “çeken” redifli gazellerdir.

17. şiir rindâne, 18. şiir merdâne-âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 18. şiir “etegin” rediflidir.

¹³⁸ Vildan S. Coşkun, “Zâtî”, *TDVİA*, C. XLIV, s. 150-151.

19. şiir merdâne-âşıkâne karışık bir üslûpla yazılmıştır. 20. şiir ise “Hüseyn” redifli olup âşıkâne – merdâne özellikler görülmektedir.

21. şiir rindâne bir üslûpla yazılmıştır. Âşıkâne özellikler de görülmektedir. Zâtî’ye ait yeni bir şiirin ortaya çıkması açısından önemli bir bulgudur. Zâtî’nin bu şiiri ilerleyen yaşlarında yazdığı,

Pîr oldum egildüm ki geçmem bâb-ı ecelden¹³⁹
mısradan anlaşılmaktadır.

22. şiir birinin ölümü üzerine yazılmış olabilir.

‘Âşıklaruna hâttuñ eşer şâm-ı ecelden¹⁴⁰
mısraından bu yorum çıkarılabilir.

Çoyun ala gözlü kızularla koyunum biñ
Olsa n’ola hürşîd tülû‘ itdi mağalden¹⁴¹
beyti de bir kişinin yokluğuna işâret etmektedir.

23, 24, 25, 26. şiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır.

Çalışmadaki 27. şiir ise muhtemelen Zâtî’nin ihtiyarlık döneminde yazmış olduğu bir gazelidir. Çünkü gazelin başından sonuna kadar yaşlılığından bahsetmekte ve son beyitte ise kendisine imanın yoldaş olmasını istemektedir.

28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 ve 35. şiirler âşıkâne üslûpla yazılmış gazellerdir. 30. şiir “ider” redifli, 31. şiir “götürür” redifli, 33. şiir “var” redifli, 34. şiir ise “olmuşdur” redifli gazellerdir.

36. şiir ise rindâne bir üslûpla; 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45. şiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 40. şiir “dostlar” redifli, 41. şiir “oldılar” redifli, 42. şiir ise “öldürür” redifli gazellerdir.

46. şiir bir medhiye gazelidir:

Şol tâlibi ‘ilmüñ ki dinür adına Mağmūd
Anuñ dav’-ı mişbâh-ı cemâli bize mağşüd¹⁴²
beytiyle övdüğü kişinin de adını vermektedir.

¹³⁹ MS. OR. OCT. 3058, 5^a, G. 21/1.

¹⁴⁰ MS. OR. OCT. 3058, 5^b, G. 22/1.

¹⁴¹ MS. OR. OCT. 3058, 5^b, G. 22/4.

¹⁴² MS. OR. OCT. 3058, 10^a, G. 46/1.

47, 48, 49 ve 50. şiiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 50. şiiir “sürer” redifli bir gazeldir.

51. şiiir rindâne üslûpla yazılmıştır ve “var” redifli bir gazeldir.

52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60. şiiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 52. şiiir “olupdur” redifli, 54. şiiir ise “mı var” redifli gazellerdir.

61. şiiir âşıkâne-rindâne, 62 ve 63. şiiirler âşıkâne, 64. şiiir ise şuhâne bir üslûpla yazılmıştır. 62. şiiir “içün” redifli, 64. şiiir ise “bağışlasun” redifli gazellerdir.

65, 66, 67 âşıkâne üslûpla yazılmış, 68. şiiir ise merdâne bir üslûpla yazılmıştır. 66. şiiir “içün” redifli, 67. şiiir “imişsin” redifli, 68. şiiir ise “sakın” redifli gazellerdir.

69. şiiir Zâtî’nin, “efendimden” redifli gazeli olup efendisini seven sâdık bir köle üslûbuyla yazılmıştır.

70, 71, 72, 73, 74, 75, 76. şiiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 72. şiiir “gösterür” redifli, 73. şiiir “içün” redifli, 74. şiiir ise “olsun” redifli gazellerdir.

77. şiiir “gönlüm benim” redifli bir gazel olup gam çeken bir kimsenin hâlini anlatmaktadır.

78, ve 79. şiiirler âşıkâne üslûpla yazılmıştır. 78. şiiir “eyleyem” redifli bir gazeldir.

80. şiiir “iki gözüm” redifli bir gazeldir, iki gözünden kanlar akan bir adamın üslûbuyla yazılmış bir gazeldir.

81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91 ve 92. şiiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 81. şiiir “benüm” redifli, 83. şiiir “var benüm” redifli, 84. şiiir “itdüm” redifli, 86. şiiir “ayrıldum” redifli, 88. şiiir “kuşanur” redifli, 89. şiiir ise “yiter” redifli gazellerdir.

93. şiiirde Zâtî umut dolu bir adamın cihâna baktığı üslûpla bu gazeli yazmıştır. 94. şiiir ise “agladur” redifli olup dertli bir adamın üslûbuyla yazılmıştır.

95, 106, 107. şiiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 95. şiiir “bilür” redifli, 106. şiiir ise “olur” rediflidir.

108. şiiir “öldüm meded” rediflidir. Meded bekleyen bir kişi üslûbuyla yazılmıştır.

109, 110, 111, 112. gazeller âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 110. şiiir “var” redifli bir gazeldir. 112. şiiir ise yemek tasvîrleri açısından dikkate değerdir.

113. şiir Mirâç hâdisesinden bahsetmesi ve tasavvufî unsurlar barındırması açısından dikkate değerdir.

114. şiir âşıkâne unsurlar barındırmakla beraber, can yakıcı tasvîrleri açısından dikkate değerdir.

115, 116, 117, 122, 123, 124, 125, 136, 137, 171, 178, 179. şiirler âşıkâne üslûpla yazılmışlardır. 115. şiir “var” redifli, 124. şiir “yapar” redifli, 136. şiir “nazar” redifli, 171. şiir “mı var” redifli, 178. şiir “itdi” redifli, 179. şiir ise “şimden gerü” rediflidir.

2.2.25. Mecmuada Mahlası Bilinmeyen/Bulunamayan Şairler ve Şiirleri

Mecmuanın 70^b sayfasında 182, 184 ve 185. şiirler şairi belli değildir. Mahlas bulunmadığından dolayı müstensihâye ait olabileceği düşünülmektedir.

182. şiir bir kıt’a olup devrin muallimhânelerine ve medreselerine ağır bir eleştiri içermektedir. Kıt’anın ikinci beyti şöyledir:

Mu‘allim-hâneler dâru’l-livâta
Medâris hod kamu meyhânelerdür¹⁴³

Yapılan çalışmada Hasbî’ye ait 169 numaralı hezliyyât şiirinde bulunan

Müftî müderris kâdî vü nâyib g**e düşdi¹⁴⁴

mısraındaki gulâmpârelik tasvîri, bu kıt’ada da ilmiye sınıfının dâhil edilmesi açısından benzerlik göstermektedir.

184. şiir olan kıt’a da ise şu beyit önemlidir:

Odamız Seydi Ğâzî tekyesidür
Bize âyende vü revende gerek¹⁴⁵

Bu beyitte bahsedilen Seydi Gazi Tekyesi, Eskişehir’e bağlı Seyitgâzi ilçesinde bulunan Seyyid Battal Ğâzi Külliyesi olabilir. “

“Dergâh, kitâbesine göre Mihaloğlu Mehmed Bey tarafından 917’de (1511) yaptırılmıştır. Külliyeinin doğu kanadında yer alan yapı, uzun dikdörtgen planlı bir salon ve rampalı yolun üzerine denk gelen kare planlı kubbeli beş odadan oluşmaktadır.”¹⁴⁶

¹⁴³ MS. OR. OCT. 3058, 70^b, Kt. 182.

¹⁴⁴ MS. OR. OCT. 3058, 66^b, 169/4.

¹⁴⁵ MS. OR. OCT. 3058, 70^b, Kt. 184.

¹⁴⁶ Ayşe Denknalbant, “Seyyid Battal Gazi Külliyesi”, *TDVİA*, C. XXXVII, s. 51-54.

Bu şiirin şairi bu külliyyede bu odalardan birinde kalan ve yanına gidip gelen birilerinin olmasını isteyen bir kişi olabilir.

Odamız Seydi Ğazî tekyesidür

mısraından külliyyenin dergâh kısmında kalmış bir kişi olma ihtimâli daha münâsip durmaktadır.

185. şiir ise bir tarih beytidir.

Receb ayında rihlet eyledi çün hâzret-i hâṭûn

Anuñçün ṭutdılar mâtem felekde mihr ile merriḥ¹⁴⁷

Bu beytin tarihi “hâṭûn” kelimesi hesaplanarak bulunmuştur. Bulunan tarih 1057’dir. XVII. yy’ın ilk yarısının sonlarına tekâbül eden bu tarih eğer müstensih tarafından yazılmışsa müstensihin 1057’de veya sonrasında vefat ettiği anlaşılmaktadır.

2.3. Mecmuada Bulunan Şiirlerin Nazım Şekilleri:

Mecmuada gazel ve kasîde başta olmak üzere; terkeb-i bend, müseddes, muhammes, murabba’, kıt’a, nazım şekilleri bulunmaktadır. Mecmuada nazım şekli tespit edilemeyen bir şiir bulunmaktadır. Me’âlî’ye ait olan bu şiir 17 beyittir. Kasîde özelliği göstermediği gibi gazele göre de uzundur.

Mecmuada iki adet de beyit bulunmaktadır. Bunlar tabloya beyit olarak yazılmıştır.

Tablo 2.2.: Mecmuada yer alan şiirlerin nazım şekilleri, sayısı ve şiir numaraları:

Nazım Şekilleri			
	Nazım Şekli	Sayısı	Şiir Numarası
01	Beyit	2	121, 185
02	Gazel	147	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 124,

¹⁴⁷ MS. OR. OCT. 3058, 70^b, B. 185.

			133, 134, 135, 136, 137, 148, 150, 151, 152, 159, 160, 162, 163, 165, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 182, 183
03	Kit'a	2	182, 184
04	Murabba	2	98, 169
05	Muhammes	6	149, 158, 161, 165, 176, 180
06	Müseddes	2	181, 149
07	Terkib-i Bend	1	96
08	Kasîde	23	97, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 153, 154, 155, 156
09	Nazım Şekli Tespit Edilemeyen	1	157

2.4. Mecmuada Yer Alan Aruz Kalıpları

Mecmuada yer alan şiirlerde aruz ölçüsünün birinci, ikinci ve üçüncü dâiresinde bulunan Hezec, Recez, Remel, Muzâri', Müctes ve Hâfif bahirlerinden dokuz farklı vezin kullanılmıştır.

Tablo 2.3.: Mecmuadaki vezinler, dairesi, sayısı ve şiir numarası:

Birinci Daire (Dâ'ire-i Mu'telif)		
Kullanılan Vezin	Sayısı	Şiir Numarası

Hezec	<i>Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün</i> +---- / +---- / +---- / +----	29	1, 17, 23, 26, 27, 34, 36, 37, 43, 44, 49, 57, 63, 65, 69, 74, 84, 85, 86, 90, 111, 114, 120, 127, 133, 137, 159, 178, 185
	<i>Mef'ülü mefā 'ilü mefā 'ilü fe 'ülün</i> -- + / +-- + / +-- + / +--	11	12, 13, 21, 22, 46, 55, 79, 93, 157, 167, 169
	<i>Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün</i> +---- / +---- / +--	8	25, 39, 47, 67, 87, 104, 173, 182
Remel	<i>Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün</i> -+-- / -+-- / -+-- / -+-	67	2, 5, 7, 8, 14, 15, 16, 19, 20, 24, 29, 30, 32, 35, 38, 40, 41, 42, 45, 48, 51, 53, 54, 56, 59, 64, 68, 71, 72, 73, 76, 77, 78, 81, 82, 83, 89, 91, 92, 94, 95, 96, 98, 102, 105, 106, 108, 109, 110, 113, 115, 116, 117, 121, 124, 131, 135, 138, 142, 150, 151, 153, 155, 170, 171, 172, 179
	<i>Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün</i> ++-- / ++-- / ++-- / ++-	25	3, 4, 6, 9, 10, 11, 18, 31, 58, 60, 61, 62, 66, 80, 88, 99, 100, 126, 128, 129, 132, 148, 154, 160, 181
İkinci Daire (Dā'ire-i Muhtelif)			

Muzāri	<p><i>Mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilün fā'ilün</i> ---+ / -+-+ / +---+ / -+-</p>	28	28, 33, 50, 97, 101, 103, 107, 118, 119, 122, 123, 125, 134, 136, 139, 141, 143, 144, 145, 146, 156, 158, 161, 164, 165, 176, 177, 180,
	<p><i>Mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün</i> ---+ / -+--- / ---+ / -+---</p>	6	52, 75, 112, 162, 163, 166
Müctes	<p><i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> +--+ / ++-- / +-+- / ++-</p>	5	130, 140, 147, 149, 152
Üçüncü Daire (Dā'ire-i Mütenevvi'a)			
Ḥafif	<p><i>Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> ++- / +-+- / ++-</p>	5	168, 174, 175, 183, 184

III. BÖLÜM: TENKİTLİ METİN



METİN TESİSİNDE İZLENEN YOL

Metin transkribe edilirken çeviriyazı alfabesi kullanılmıştır.

Her varak numaralandırılmış ve her varakın önlü arkalı iki yüzü için “a” ve “b” harfleri kullanılarak varak numara ve yüzleri belirtilmiştir. Varak numaraları ve hangi yüzü olduğu, metin içinde her varakın ilk mısraının sol tarafına yazılmıştır.

1’den 185’e kadar her şiire numara verilmiş, şairin mahlası, şiirin vezni ve bahri her şiirin başında belirtilmiştir. 182, 184 ve 185. şiirler mahlasları bulunmadığı için istisnâdırlar.

Nüsha içinde şiirlerin yerlerinde değişiklik yapılmamış metnin düzeni korunmuştur. 56^a numaralı sayfada Necâtî’ye ait olan bir gazelin derkenar kısmında bulunan ve gazelin devamı olan iki beyit transkribe esnasında gazelin altına eklenmiştir.

Her beyit ve bend numaralandırılmıştır. Metin içindeki tashih kayıtları dipnotlarda gösterilmiştir. Metnin içinde yapılan eklemeler ve onarılan yerler “[...]” şeklinde köşeli parantez içinde verilmiştir.

Şiirlerdeki mahlasların hepsi bold olarak verilmiştir. Metin içinde geçen sultân, şehzâde ve paşalardan bazıları, kasîdelerin kime yazıldığını işâret etmek için ve şiirlerin yazıldığı dönemi işâret etmek için bold olarak yazılmıştır.

Metin transkribe edilirken Peygamberimiz’in isminin kastedildiği yerlerde “Muhammed”, diğer durumlarda ise aynı imlada olan ve Osmanlı’da Muhammed ismi yerine tercih edilen “Mehemmed” kelimesi yazılmıştır.

Her mısra vezin açısından kontrol edilmiş, nüsha içindeki bağlaçlar, görülen geçmiş zaman ekleri vezne uygun olarak transkribe edilmiştir. Vezin açısından aksaklık bulunan mısralarda dipnotta: “Bu mısrada vezin aksamaktadır.” ibaresi yazılmıştır.

Müstensihin hemzeli olması gereken kelimelerde hemze kullanmama tasarrufunda bulunduğu nüshada görülmektedir. Fakat yapılan çalışmada bu kelimelerin transkripsiyonu hemzeli olarak verilmiştir. Ayrıca müstensih sesli harfle biten kelimelerden sonra gelen belirtme hâl eklerini hemze ile göstermiş, bunlar da “y”li hâle getirilmiştir.

Tenkidli metin kısmında gösterilen dipnotlarda çeviriyazı alfabesi kullanılmıştır. Metin içinde mahlası bilinen 24 şairden divanı olanların hazırlanan divanları taranmış ve nüshadaki şiirlerle farklılık gösteren yerler dipnotlarda belirtilmiştir. Divanı bulunmayan

şairlerin şiirlerinde ve divanları bulunup da mecmuada geçen şiirlerin hazırlanan divanlarda bulunmadığı durumlarda ise ilgili şiirler makalelerde ve farklı çalışmalarda araştırılarak en doğru transkripsiyona ulaşılmaya çalışılmıştır.

Metin içindeki âyetler italik olarak yazılmış, sûre ve âyet numaraları, mealleri dipnotta gösterilmiştir. Metin içinde geçen hadîs-i şerifler de aynı şekilde italik olarak yazılıp dipnotta gösterilmiştir. Âyet ve hadîs-i şerifler haricindeki Arapça ifâdeler de italik olarak yazılmış ve mânâları dipnotta verilmiştir.

Metin transkribe edilirken XV. ve XVI. yy. dil özellikleri dikkate alınmıştır. Nüshadaki hezliyyât unsurları, gerekli yerlere “ * ” şeklinde yıldız işâreti konularak anlaşılması güçleşmeyecek şekilde sansürlenmiştir. Metin içinde tamir edilen veya eklenen yerler [...] şeklinde parantez içinde verilmiştir.

Nüsha transkribe edilirken Türkçe kelimelerde “-ub, -üb” şeklinde yazılmış olan zarffiil ekleri “-up, -üp” şeklinde transkribe edilmiştir.

Dipnotlarda nüshanın işâret edildiği yerlerde nüshanın kütüphane kayıt numarası olan “MS. OR. OCT. 3058” tercih edilmiştir.

Dīvān-ı Zātī

1.¹⁴⁸

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

- 1^b
1. 'Adū-yı zāg elinden bir tezerv-i şīve-kār aldum
Daḥı ben şāh-bāz-ı 'ışk olaldan bir ŝikār aldum
 2. Yine burc-ı bedenden cān sevincümden çıkayazdı
Nigāruñ göñline girdüm demürden bir hişār aldum
 3. Şarup pehlūya tīguñ zaḥmını ŝöyle şafā sürdüm
Şanasın yanuma bir serv-ķāmet gül-'izār aldum
 4. Melāmet mülkini açdum ser-ā-ser tīg-ı āhumla
Bugün ben pādişāh-ı mülk-i 'ıŝkam bir diyār aldum
 5. Nuķūd-ı ŝabr u dil virdüm metā'-ı derdine yāruñ
Görenler Zātīyā cānlar virür bir yādigār aldum

2.¹⁴⁹

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ğabğabuñ topın görüp nice yıķıldum bilmedüm
Ķubbe-i eflākı gümletmiş iñildüm bilmedüm
2. Sūre-i v'eş-Şems¹⁵⁰ okurken dün namāz-ı ŝubḥda
Gün yüzüñ añdum benüm kıblem ne kıldum bilmedüm
3. şöyle tutdı dün gice ey meh teb-i ğuşşañ beni
Şubḥ olunca kendümi yandum yaķıldum bilmedüm

¹⁴⁸ ZD, C. II, G. 932.

¹⁴⁹ ZD, C. II, G. 936.

¹⁵⁰ "Güneşe ve onun aydınlığına andolsun." *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ankara 2011, Şems 91/1, s. 687.

4. Ravza-i kūyuñ koyup ‘āşık varursa cennete
Ayda od oldı yirüm yolum yañıldum bilmedüm
5. Gün olur ‘ışk içre **Zātī** ‘āşık olan kendüyi
Gāh bilür gāh bilmez dime bildüm bilmedüm

3.¹⁵¹

Zātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Sākīyā tā ki göñülde gide tül-ı emelüm
Şāhid-i cāmı getür bezme tudağın emelüm
- 2^a 2. Gün yüzüñde görüben haţtuñı ey meh didi dil
Gıceyi gündüze katup gelür eyvāh ecelüm
3. Beni yirden yire çaldı şalup ayaklara āh
Felegi zīr ü zeber eyler idüm irse elüm
4. Şan‘atuñ ne didüm ey¹⁵² yār-ı cefā-pīşe didi
‘Āşıkā naqş ile taşnīf-i cefādur ‘amelüm
5. **Zātīyā** sıhr ile cādū gözi göñlüm alalu
Beni sehhār şanur kim ki görürse ğazelüm

4.¹⁵³

Zātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ölicek luţf idüp¹⁵⁴ āb-ı yağ ile yuñ bedenüm
Sīnemüñ sūzı ile tutaşa şāyed kefenüm

¹⁵¹ ZD, C. II, G. 941.

¹⁵² ey: ol. ZD, C. II, G. 941/4.

¹⁵³ ZD, C. II. G. 943.

¹⁵⁴ idüp: idüñ. ZD, C. II, G. 943/1.

2. Țoludur āteş-i derd ile derūnum yūri var
Od Țutar ‘ālemi açdurma kerem kıl dehenüm
3. Nār-ı hecr ile¹⁵⁵ yanan vaşluma irer dirmiş
Bu sözi işideli cānuma od düşdi benüm
4. N’ola ‘āşıklar içinde baña bir beñ diseler
Dögüni dögüni taşlarla siyāh oldı tenüm
5. Yana yana dir isem yār beni yaқduđını
Zātīyā od bırađur Țırmen-i dehre¹⁵⁶ sūhenüm

5.¹⁵⁷

Zātī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Nār-ı dūzađ bir şerer köynüklü āhumdan benüm
Mülk-i zulmet bir eşer dūd-ı siyāhumdan benüm
2. Gün şanar gören yüregi kopdı geldi ağzına
Ey yüzi gün şubĥuñ āh-ı şubĥ-gāhumdan benüm
3. Yoluña¹⁵⁸ ĥāk olduğumdur cürmüm ey çāpük-süvār
Gel beri billāhi luţf it geç günāhumdan benüm
4. Āh kim gitse şeb-i guşsa қararı қalmasa
Virselер rüşen ĥaber gün yüzlü māhumdan benüm
5. Ĥāk-i pāyum tāc idinsün başına alsun dimiş
Başum içün şākirem zerrīn-külāhumdan benüm
6. ‘Ālem-i ĥaybuñ Țarīқ-i seyrini bilsem didüm
Didi kuĥl eyle gözüñe gerd-i rāhumdan benüm

¹⁵⁵ hecr ile: hecrümle. ZD, C. II, G. 943/3.

¹⁵⁶ dehre: çarĥa. ZD, C. II, G. 943/5.

¹⁵⁷ ZD, C. II, G. 878.

¹⁵⁸ yoluña: yolına. ZD, C. II, G. 878/3.

- 2^b 7. Baña cān viren kula būyumla cān virem dimiş
Bu idi **Zātī** ümīdüm pādişāhumdan benüm

6.¹⁵⁹

Zātī

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Götürüñ ayağı gülşende qarār eyleyelüm
Gül gibi varumızı 'ıyşa¹⁶⁰ nişār eyleyelüm
2. Al güller arasında içelüm al meyi
Bir hümā-peykeri āl ile şikār eyleyelüm
3. Kūlzüm-i ğuşşa vü ğam ortalığından sākī
Zevrağ-ı sīmi getir 'azm-i kenār eyleyelüm
4. Gözüñ üstinde kaşuñ var dimesün kimse bize
Gel qalender olalum terk-i diyār eyleyelüm
5. İşimüz cevher ü altun ola tā rüyumuzu
Der-i meyhānede ey **Zātī** ğubār eyleyelüm

7.¹⁶¹

Zātī

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Eyleme vaqti degül billāhi gitmek niyyetin
Ben faķirüñ hey begüm yas itme sūr-ı şoħbetin
2. Dānesi dūkenmeden¹⁶² dānā odur kim 'ıyş ide
Bir degirmendür cihān her kimse bekler nevbetin

¹⁵⁹ ZD, C. II, G. 898.

¹⁶⁰ 'ıyşa: 'ışka. ZD, C. II, G. 898/1.

¹⁶¹ ZD, C. II, G. 1130.

¹⁶² dūkenmeden: dūkenmedin. ZD, C. III, G. 1130/2.

3. Gün gibi billāh n'ıçün bir yılda devr eyler adeh
Sāiyā görmez misin devr-i zamānuñ sür'atin
4. Yār ile haşr olmuş idük geldi düşman hışm ile
Ben bugün gördüm kıyāmetde cehennem heybetin
5. Bir müselmān olsa şol pīr-i muğānuñ oğlına
Vay yenişdürse beni **Zātī** iderdüm hıdmetin¹⁶³

8.¹⁶⁴

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Çekmişem çok gözleri cellādlar işkencesin
Görmedüm bī-merhametlükde nigārā sencesin
2. Yaşum içre gör benüm müjgān-ı hūn-ālūdemi
Burdı renginlükde¹⁶⁵ deryalarda mercān pençesin
3. Şu gibi her sūya ey peyk-i sirişküm ol revān
Cüst ü cū it kandanur gör ol göñül eglencesin
- 3^a 4. Vaşluña¹⁶⁶ olmaz bahā ey Yūsuf-ı Mışr-ı bahā¹⁶⁷
Mülk-i Rūmuñ ser-be-ser cem' itseler ispençesin
5. Nad-i alb ü şabr u 'al u itiyārı almadı
Zātī rāh-ı 'ışda harc eyledi olancasın

¹⁶³ hıdmetin: hızmanetin. ZD, C. III, 1130/5.

¹⁶⁴ ZD, C. III, G. 1131.

¹⁶⁵ renginlükde: zenginlükde. ZD, C. III, G. 1131/3.

¹⁶⁶ Vaşluña: Vaslına . ZD, C. III, G. 1131/4.

¹⁶⁷ bahā: bihā. ZD, C. III, G. 1131/4.

9.¹⁶⁸

Zātī

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ey gönül kimseye mihr itme o mâhuñ var iken
Kime kul olasın anuñ gibi şāhuñ var iken
2. Kālb-i 'uṣṣāk nice döysün eyā şāh-ı cemāl
Ḥaylī şaf şaf müjeler gibi sipāhuñ var iken
3. Sebeb olsun beni şalb itmege Mañşūr gibi
Kime boynum egeyin zülf-i siyāhuñ var iken
4. Kim inanmaz saña cān virdüğine halk-ı cihān
Ḥālet-i hüsn gibi hūb güvāhuñ var iken
5. Didi dilber seni cevr ile ne lāzım yaqmaq
Zātī 'ālem yaqıcı āteş-i āhuñ var iken

10.¹⁶⁹

Zātī

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Bir yire cem' olalum şāfī ayaklar yürüsün
Çāder-i 'işretümüz dāmen-i çarḥı bürüsün
2. 'Iyş u nūş eyleyelüm koyunumuz biñ olsun
Cem' idüp koyun ala gözlü güzeller sürüsün
3. Muṭrıba çalduralum varumuz¹⁷⁰ ey ḥvāce kamu¹⁷¹
Baş sağ olsun ü ser-i māye ser-ā-ser çürüsün

¹⁶⁸ ZD, C. III, G. 1134.

¹⁶⁹ ZD, C. III, G. 1139.

¹⁷⁰ varumuz: varumuzu. ZD, C. III, G. 1139/3.

¹⁷¹ Bu kelime hazırlanan divanda yoktur. bkz. ZD, C. III, G. 1139/3.

4. Virelüm kalbe şafâ şüfî ğalîz olmayalum
İçelüm süze süze şafî şarābuñ torusun
5. **Zātî'**ye hūb ile haşr olma diyü pend itme
Vā'izā haşr olıcağ sen mi virürsün şorusun

11.¹⁷²

Zātî

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Çeşme-i la'lüñ için āh iderem kıru kıru
Şusuz ölürsem eger ağzuma tāmzırmaya şu
2. Hızır 'ışkına di gözden neyiçün yaşınasın
Kıuruda yaşda olmaz o kadar yüzi şulu
- 3^b 3. Nuşa-veş āteş-i cevriyle¹⁷³ yanarsam yanayın
Tek yanında olayın ey teb-i hicrān beni kıo
4. Varayın yüzini bir gün depeyin yire dimiş
Yüzüm üstinde yir eylerdüm aña gelse berü
5. Ayağı tozını gözüm yaşı nem-g̃in idicek
Didi yār iki gözünçün şunu **Zātî** sere kıo

12.¹⁷⁴

Zātî

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Kıor kıum bu ki cānā bedenüm yaralarından
Kıan ile bile aķa yürek pārelerinden
2. Döndüm güzelüm kıulle-i 'ışkıñda pelenge
Cismümdeki taşuñ yirinüñ karalarından

¹⁷² ZD, C. III, G. 1221.

¹⁷³ cevriyle: cevr ile. ZD, C. III, G. 1221/3.

¹⁷⁴ ZD, C. III, G. 1104.

3. Bir cām içürüpdür baña kim sākī-i ‘ışkuñ
Şaymaz felek-i Atlas’ı āvārelerinden
4. Baş u ten ü cān u dil ire¹⁷⁵ sıh̄hate cānā
Ger çāre ire vuşlatuñuñ çārelerinden
5. Uyquy¹⁷⁶ yaşum āl ile ayırdı gözümden
Şu şızmaz iken ikisinüñ aralarından
6. Meh gibi beni döne döne pārele ey çarh
Meh-pārelerüñ kırtulayın pārelerinden
7. Seyr eylemede ‘ālemi **Zātī** bu yedi beyt
Kalmaz felegüñ seb‘a-i seyyārelerinden

13.¹⁷⁷

Zātī

Mef‘ūlü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Kān oldu yürek hancer¹⁷⁸-i bürrānuñ ucından
Cānuma geçüpdür güzelüm anuñ ucından
2. Hād yok şu kadar irdi kazāsı oquñuñ kim
Ey kaşı kemān sīneme peykānuñ ucından
3. Kıl baña ‘ināyet nazarın yaralar urdı
Çeşmüñ dil-i şad-pāreye müjgānuñ ucından
4. İp geçdi gönüller çekilür dār-ı beķāya
Boyunlarına zülf-i perīşānuñ ucından
5. Anuñ güzelüm öte ucıdur senüñ anuñ
Zātī seni gāyetde sever anuñ ucından

¹⁷⁵ ire: irer. ZD, C. III, G. 1104/4.

¹⁷⁶ uyquy: uyhuuy. ZD, C. III, G. 1104/5.

¹⁷⁷ ZD, C. III, G. 1102.

¹⁷⁸ hancer: gamze. ZD, C. III, G. 1102/1.

14.¹⁷⁹

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 4^a
1. Virme yā Rab baña yār-ı bī-miṣāl eksüklüğün
Görmesün bende ŧeh-i ŧāhib-cemāl eksüklüğün
 2. Yok mecālüm kim varup yolında yāruñ cān virem
Yā İlahī kimseye virme mecāl eksüklüğün
 3. Kaşuña öyküñdi 'afv it cürmin¹⁸⁰ ey bedr-i tamām
İnce ŧehr oğlanıdır bildi hilāl eksüklüğün
 4. Dökdi ŧaçdı yoluña sīm-i siriŧki gözlerüm
Görmesün ŧāhib-nazar dünyāda māl eksüklüğün
 5. **Zātī**'yi sürme kapuñdan Haḳ Te'ālā virmesün
Gülsitāna bülbül-i ŧürīde-ħāl eksüklüğün

15.¹⁸¹

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ğor¹⁸² baḳma 'āŧiḳa derdüñ bugün¹⁸³ odur çeken
Gör ne ħikmetdür ki ol bir tağı bir müdur çeken
2. Ey peri-ħü cevruñe ādem taħammül idemez
Tağ u taş götürmedüğün gerçi kim odur çeken
3. İtmezem cellād-ı çęmüñden ŧikāyet kimseye
Dāra Manşūr-ı dili 'ömrüm bu ğisüdur çeken

¹⁷⁹ ZD, C. III, G. 1152.

¹⁸⁰ 'afv it cürmin: cürmin 'afv it. ZD, C. III, G. 1152/3.

¹⁸¹ ZD, C. III, G. 1160.

¹⁸² Ğör: Ğār. ZD, C. III, G. 1160/1.

¹⁸³ derdüñ bugün: cevruñ yükin. ZD, C. III, G. 1160/1.

4. Zāhidā meyḥāneye varduğuma incinme kim
Ne günāhum var benüm ol cānibe şudur çeken
5. Mülk-i ʿışka pādişāh olmaz begüm Zātī kadar
Sancağ-ı āhı toköz kat kalʿaya budur çeken

16.¹⁸⁴

Zātī

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Dostum sen ictināb itmek neden aḥbābdan
Faḥr-ı ʿālem hīç yüz döndürmedi aḥḥābdan
2. ʿĀrızuñda ḥaḥ görüp göñlüm melül olmak neden
Nev-bahār olsa ğubār eksük olur mı ābdan
3. Ruḥlaruñda ḥaḥ belürmiş didüm ol dilber didi
Zerreler zāhir olur ḥurşid-i ʿālem-tābdan
4. Şubḥ olunca maḥlaʿ-ı bāb-ı nigārı beklerüm¹⁸⁵
Başuma gün toğa āḥir umaram¹⁸⁶ ol bābdan
- 4^b 5. Zātīyā ol āfetüñ kirpükleri leşker¹⁸⁷ çeküp
Gözi üzre geldi tā fitne uyandı ḥvābdan

17.¹⁸⁸

Zātī

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / - + - - -

1. Şafālar isteyen sāķī müdām ayağuna düşsün
Gelüp meydān-ı meclisde mey-i gül-gūna baş қоşsun

¹⁸⁴ ZD, C. III, G. 1032.

¹⁸⁵ beklerüm: beklerin. ZD, C. III, G. 1032/4.

¹⁸⁶ umaram: umarın. ZD, C. III, G. 1032/4.

¹⁸⁷ leşker: ḥançer. ZD, C. III, G. 1032/5.

¹⁸⁸ ZD, C. III, G. 1079.

2. Saña yiter güzel olmaz kamu şîrîn-dehen cānā
Ruḥ-ı gül-gün ile şeb-dîz-i zülfi yüz düzüp koşsun
3. Baña kıymaz dimiş düşman senünçün dostum luḥ it
Bile al gel o tîğ-ı tîzi çal başını kes düşsün
4. Senün bâğ-ı ḥamākatde nazîrün yokdur ey zāhid
Koyup kūy-ı nigārı uçmağ istersin ‘aceb kuşsun
5. Eger kim ḥasret-i ḥāl-i lebünle cān vire **Zātī**
Açuk çoñ kabrinün bir cānibin cānā meges üşsün

18.¹⁸⁹

Zātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ger dilerseñ tutasın vuşlat-ı dil-dār etegin
Dimegil sevdüğün elden koma inkār etegin
2. Düşüben ayağına tā ki seni ide dilek
Koma elden gönül ol tırta-ı tarrār etegin
3. Şaḥın ey māh yaḥam virme firākuñ eline
Tutar āhum odı bu kubbeye-i devvār etegin
4. Hāḥ degül müşg ğubārı dökülüpdür ruḥuña
Silkicek bād-ı şabā tırta-i ‘aḥḥār etegin
5. Tutdı vaḥşîlere yüz bulmadı insānda vefā
Delürüp tutmadı Ferhād bu kūhsār etegin
6. Gülşen-i dehri yaḥa sūziş-i āh-ı bülbül
Küll¹⁹⁰-i ḥūbuñ ne revādur ki tuta ḥār etegin

¹⁸⁹ ZD, C. III, G. 1149.

¹⁹⁰ küll: küllī. ZD, C. III, G. 1149/6.

7. Secdeden başunu kaldurmaya t̄ā r̄ūz-ı kıyām
Z̄ātī'ye eylese seccāde eger yār etegin

19.¹⁹¹

Z̄ātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'İşkuñuñ şükri namāzın kıılmağa ey nūr-ı 'ayn
Çeşme eşkinden vuzū kıılmağ olupdur farz-ı 'ayn
- 5^a 2. İşıgüñle gökde nisbet *beyne'l 'arzi ve's-semâ*¹⁹²
Gün yüzüñle mäh-ı bedrūñ farkı *bu'de'l-maşrıqayn*¹⁹³
3. Z̄erreden maḥfī dehānuñ günden aẓhar ruḥlaruñ
Ol miyāna kimse ne var u ne yoğ dir beyn beyn
4. Her ne taş kim urduñ ey sengin dil ü lāle-'izār
S̄inemüñ bāğın duḥānī lālelerle itdi zeyn
5. Kerbelā-yı fūrkatüñ içre Yezīd-i ğam beni
Key 'acebdür ger şehīd itmezse mānend-i Hüseyn
6. Boynuma aldum seri çevgānuña top itmegi
Tīğüñü tīz al bile gel kalmasun boynumda deyn
7. Z̄ātī ile nice çıksun seyre ol çāpük-süvār
Hem-rikābı bir gedā olmağ¹⁹⁴ şehūñ ğāyetde şeyn

¹⁹¹ ZD, C. III, G. 1169.

¹⁹² Yer ile gök arasında.

¹⁹³ İki doğu uzaklığı.

¹⁹⁴ olmak: olmuş. ZD, C. III, G. 1169/7.

20.¹⁹⁵

Zātī

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şehr-i derdüñde olupdur gözlerüm saḳḳā Ḥüseyn
‘Işḳ ile¹⁹⁶ her dem sebīl eyler yoluñda mā Ḥüseyn
2. Şerḥa şerḥa itdi tiġ-ı iştıyāḳuñ cismini
Çaġırup abdāl-ı dil derd ile aydur yā Ḥüseyn
3. Şunar¹⁹⁷ oldum Kerbelā-yı ‘ışḳda ben teşne āh
Dimedi saḳḳā-yı la‘lūñ bir içim şü mā Ḥüseyn
4. Kerbelā-yı ğamda ‘uşşāḳı şehīd eyler güzel
Şehr içinde çok velī illā Ḥüseyn illā Ḥüseyn
5. Cānını şusuz viren şāh-ı şehīdān ‘ışḳına
Zātī-i dil-teşneye şun āb-ı la‘lūñ a Ḥüseyn

21.¹⁹⁸

Zātī

Mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Pīr oldum egildüm ki geçmem bāb-ı ecelden¹⁹⁹
Ammā ki daḫı geçemez hıç güzelden
2. Cām-ı eceli nüş idüben geçmeli oldum
Geçmez daḫı göñlüm mey ü maḥbüb u ğazelden
3. ̇oyun ala gözlü ̇uzularla ̇oyunum biñ
Ānuñ dilerin mihr-i ̇ulū' itse ḥamelden

¹⁹⁵ ZD, C. III, G. 1135.

¹⁹⁶ ‘Işḳ ile: ‘Işḳuña. ZD, C. III, G. 1135/1.

¹⁹⁷ sunar: susuz. ZD, C. III, G. 1135/1.

¹⁹⁸ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

¹⁹⁹ Bu mısra da vezin aksamaktadır.

4. Nüş it diyü şunsa ayağı bir lebi mey-gün
Baş üzre diyüp şabr u qarârum gider elden
- 5^b 5. Maḥbūblaruñ zūlfine el urmada fikri
Zātī daḥı fāriğ olımaz tūl-ı emelden

22.²⁰⁰

Zātī

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Ey mihr-i ruḥuñ hem-nefesüm şubḥ-ı ezelden
‘Āşıkларуña ḥaṭṭuñ eşer şām-ı ecelden
2. Ey ḥvāce-i elṭāf u kerem ḥüsn zekātın
Luṭf eyle maḥalleñde dirīğ itme maḥalden
3. Ben bendeñ ider el götürüp saña du‘ālar
Ma‘zūr buyur budur efendi gelen elden
4. Koyun ala gözlü kızularla koyunum biñ
Olsa n’ola ḥurşid tūlū‘ itdi maḥalden
5. Sengīn dilüñi vaşf idüp āh eyledi **Zātī**
Taşlar bile saḥt oluban āh itdi cebelden

23.²⁰¹

Zātī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / - + - - -

1. Baña bir cāme iḥsān it seg-i kūyuñ palāsından
Ḥalāş eyle beni cübbe kıba²⁰² itmek belāsından

²⁰⁰ ZD, C. III, G. 1151.

²⁰¹ ZD, C. III, G. 1056.

²⁰² kıba: çāk. ZD, C. III, G. 1056/1.

2. Lebün vaşfın mükerrer bûselikde²⁰³ oğusa havrâ
Aķup ağızı şuyı cüş eyleye Kevşer şafāsından
3. Ger ol yelden yegin ata binüp seyr eyleye ol meh
Nice tozlar ķopa ‘ālem türāb ola hevāsından
4. Benüm ağladuğum bu kim mürekkebe olsa deryālar
Deñizden ķatresi yazılmaz eşküm mācerāsından
5. Şu kim gözden geķürmek isteye **Zātī** gözi ıolsun²⁰⁴
Yine vaşf eyle yāruñ hāk-i rāhı tütüyāsından

24.²⁰⁵

Zātī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fāilātün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. İki bükdi ķāmetüm fark olmaz oldum kāfdan
Bār-ı miħnet ādeme sengin degül mi ķāfdan
2. Tāđ u taş āh eyler aħvālüm görüp ey seng-dil
Āhumuñ ‘aksi degül iren şadā eķrāfdan
3. Yā baña şabr u ya ĥod insāf vir yā Rab āña
Cevri efzün ol cefā-ħü dilberüñ inşāfdan
- 6^a 4. Yine biz bir sākī-i bezm-i ģarāmuñ mestiyüz
Cām-ı la‘lün göricek geķdik şarāb-ı şāfdan
5. Cevher-i²⁰⁶ **Zātī**’ye şor ol gevher-i yek-dāneyi
Añlagil ĥüsn ü behā-yı cevheri şarrāfdan

²⁰³ bûselikde: bûselikden. ZD, C. III, G. 1056/2.

²⁰⁴ ıolsun: ıtusun. ZD, C. III, G. 1056/5.

²⁰⁵ ZD, C. III, G. 1165.

²⁰⁶ Cevher-i: Cevherī. ZD, C. III, G. 1165/5.

25.²⁰⁷

Zātī

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

- 1 Beni itdi gözün ölümlü şayru
Görenler didiler dirlik degül bu
2. Gerekmez cenneti küyuñ tururken
Biliş uçmağ dimişler yād tamu
3. Dirīgā kaçmaz ayrukdan çemende
Kaçar çayır çayır benden ol āhū
4. Bilün ağzuñçün eyler cān u dil ceng
Ne ol var ortada şorsañ ne hod bu
5. Delükanluluğ itmiş **Zātī** eşküñ
Bulanmayınca turılmaz imiş şu

26.²⁰⁸

Zātī

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Silerse yaşımı bir dem eger ol māh tal'atlu
Ziyāde t̄ālī'im gökçek sitārem key sa'adetlu
2. Bugün devlet benüm kim ben faķir-i küy-ı yār oldum
Olur mı dostlar dünyāda bir ben deñlü devletlu
3. Baña şirīn dehānuñdan sen āhīr acı dil virdüñ
Hemān ey H̄usrev'üm şekker gibi ağızlıguñ t̄atlu²⁰⁹
4. T̄utuşdum küştigir-i nār-ı ışık ile zebün oldum
Ayağın alur insānuñ ne deñlü olsa kuvvetlu

²⁰⁷ ZD, C. III, G. 1217.

²⁰⁸ ZD, C. III, G. 1227.

²⁰⁹ t̄atlu: tatlu. ZD, C. III, G. 1227/3.

5. Yararsın bir kılı biñ sen nigāruñ beli vaşfında
Gerekdür **Zātīyā** şā'ir olan ğāyetde diğkatlu

27.²¹⁰

Zātī

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Dirīğā bilmedüm kıadrin yigitlük cevheri kıanı
Egilüp²¹¹ ararın şimdi yitirdüm āh kim anı
2. Vücūdum tekyesine geldi kıondı pīrlük çün kim
Pīlāv-ı zerde çekdi²¹² rīş ü rū gördi o mihmānı
- 6^b 3. Bugün bir şeyh-ı şad-sāle temāşā eyledüm anuñ
Dökülmiş ayağına 'izzet idüp cümle dendānı
4. Vücūdından şu deñlü gitmiş anuñ řākāt ü kıudret
Ramağdur depreden cismin anı terk eylemiş cānı
5. Yigitlük var iken sende şevābuñ tahtını feth it
Şebābuñ 'aķıbet elden çıkar Mühr-i Süleymān'ı
6. Semen-zār oldu sebzüñ **Zātīyā** bñy-ı fenā virdi
Ümīdüm bu durur Hāķ'dan ki yoldaş ide ĩmānı

28.²¹³

Zātī

Mef'ulü fā'ilatü mefā'īlü fā'ilün

Muzāri' - - + / - - - + / + - - + / - - -

1. Çıkduğça na'l-i esb-i şanemden şerāreler
Güyā hilāli çevre alurlar sitāreler

²¹⁰ ZD, C. III, G. 1797.

²¹¹ Egilüp: Egildüm. ZD, C. III, G. 1797/1.

²¹² çekdi: çekildi. ZD, C. III, G. 1797/2.

²¹³ ZD, C. I, G. 226.

2. Let urmadıysa ger aña mihr-i melâhatüñ
Cism-i sefid-i mehde nedür qara qaralar
3. Oñmadı başı bencileyin bunlaruñ dağı
Qan ağlamayalar kanı bir dem ki yaralar
4. Her şeb ruhuñçün âteş ile tutuşur çerâğ
Ey mäh-rü gelür ikisin şubh aralar
5. **Zātī**'yi şalma qulle-i kühsâr-ı fürqate
Ey şîr-i ner peleng-i gamuñ anı päreler

29.²¹⁴

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. La'lüñ ey cān pāresi gāyetde şatlu yārdur
Mişlü yok dirlerse ger didüklerince vardur
2. Tākatüm tek bār-ı cevruñ çekmege yitsün benüm
Başumı qaṭ' it kim ey dilber baña ser bārdur
3. Mār-ı zülfüñ genc-i hüsnüñden giderdüñ āh kim
Ey lebi tiryāk anuñçün göñlümüz bīmārdur
4. Āl ile ol yüzi gül dil alup inkār eyledi
Şöyle beñzer dā'imā anuñ işi inkārdur
5. Dün gice seyrümde öpdüm ağzını ol goncanuñ
Yine yok yirden gelür **Zātī** naşībüñ vardur

²¹⁴ ZD, C. I, G. 221.

30.²¹⁵

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 7^a
1. Ey perī sihr ile çeşmüñ gamzeñi geh tır ider
Geh du'ā-yı seyf okur bir hoş güzel şemşir ider
 2. 'Işk bir naqqāşdur kim şüret-i 'uşşākda
Zā'ferān ile gelür şekl-i ecel taşvır ider
 3. Halka-i zıkr içre sūfī raqş eyler şanmañuz
Dā'ire²¹⁶ içre girüp maħbūbını teşhīr ider²¹⁷
 4. Çık maqām-ı Hāzret-i 'İsā'ya ey āh od gibi
Gör bu cāndan ayrılan derdine ne tedbīr ider
 5. Dūd-ı āhum alduğı budur felek cümle melek
Ey perī dīvāneñ olmuş anlara zencīr ider
 6. Āh kim rüşen günüm bahtum gibi şeb itmege
Zülf-i dilber şāne ile çınseher el bir ider
 7. Geldügince yār şevkuñ gālib olur **Zātīyā**
Mihri gün geldükce ol māhuñ saña te'sīr ider

31.²¹⁸

Zātī

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Seni ol at kim ey server-i hūbān götürür
Kıyma billāhi iñen sürme yazuk cān götürür

²¹⁵ ZD, C. I, G. 222.

²¹⁶ Dā'ire: Bir perī dā'ire. MS. OR. OCT. 3058, 7^a, G. 30/3.

²¹⁷ Dā'ire içre girüp maħbūbını teşhīr ider: Ol periyi dā'ire içre girüb teşhīr ider. ZD, C. I, G. 222/3.

²¹⁸ ZD, C. I, G. 232.

2. İns ü cin²¹⁹ vahş u tıyūr aǵzuña baǵarsa n'ola
Ey perī la¹-i lebüñ Mühr-i Süleymān götürür
3. Gören insān anı cānından ider kaç'-ı ümīd
Ey melek gamzelerüñ hañcer-i bürrān götürür
4. Fürkatüñde gözümüñ yaşı ile āhum odın
Yir ü gök şanma kim ey āfet-i devrān götürür
5. Ger gele kabrine bir hūb kıyāmet dem urup
Zātī'yi hāqden ol çeşme-i hayvān götürür

32. ²²⁰

Zātī

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Cümle 'ālem derdine cānā devā ol derdedür
Ben aña varmaǵa cānlar virdügüm ol derdedür
2. Ey gül-i ter haddüñ²²¹ üzre hāl-i pür-müyuñ senüñ
Müşgdür çıkmış duḡānı güyiyā āzürdedür²²²
- 7^b 3. Ruḡlaruñla leblerüñ vaşfında eş'ārum benüm
Gül-şekerdür āfitāb-ı miḡr ile perverdedür
4. Ğāfil olma kendüyi ey 'arşdan a'lā tutan
Tīr-i āh-ı 'āşıka şanma felekler perdedür
5. Ey melek yirden göge ḡayf oldı sensüz **Zātī'**ye
Bir ucı feryādınıñ gökde bir ucı yirdedür

²¹⁹ cin: cān. ZD, C. I, G. 232/2.

²²⁰ ZD, C. I, G. 386.

²²¹ haddüñ: haṭṭuñ. ZD, C. I, G. 386/2.

²²² āzürdedür: āzerdedür. ZD, C. I, G. 386/2.

33.²²³

Zātī

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Şol cām-ı mey ki 'aks-i lebünle şafası var
Başda²²⁴ habāb-ı mey gibi sākī hevāsı var
2. Öldürmediyse bendelerün ğamzeñ oqları
Yā kaşuñuñ efendi n' için qara yası var
3. 'Uşşāķı²²⁵ şanma ey lebi tiryāk aç ola
Biñ kāse günde zehr-i ğamuñdan ğidāsı var
4. Zerrīn hamāyilün qolını şaldı boynuña
Ey sīm-ten meger ki mücerreb du'āsı var
5. **Zātī**'nin āhı başına od yaķdı sensüz āh
Odlar yanar başında be-ğāyet belāsı var

34.²²⁶

Zātī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yem-i fūrkatde dil dürr-i vişāle t̄alib olmuşdur
Ne kim oldıysa ol deryā-yı 'ışka t̄alib olmuşdur
2. Eger deryā-yı eşkinden vuzū' itmezse 'aşıklar
Dem-i t̄ufānda pes Nūh'a teyemmüm vācib olmuşdur
3. Şeh-i mülk-i melāhatsin 'asā-yı sīm ol bīnī
T̄ayanmışdur aña kaşuñ senüñçün hācib olmuşdur

²²³ ZD, C. I, G. 405.

²²⁴ başda: serde. MS. OR. OCT. 3058 7^b G. 33/1.

²²⁵ 'Uşşāķı: 'Uşşāķ. ZD, C. I, G. 405/3.

²²⁶ ZD, C. I, G. 479.

4. Gelüp haṭṭ-ı lebüñ içdi bugün mey yirine kanum
Anuñçün şehr-i hüsnüñ içre adı şarib olmuşdur
5. Meger kim 'ilm-i ihfā öğredüpdür **Zātī'** ye derdüñ²²⁷
Ṭabībüm²²⁸ za'f ile halkuñ gözinden ğa'ib olmuşdur

35.²²⁹

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Qalbümüz şafī ğam-ı devrān elinden ḥastedür
Sāḳiyā n'ıçün ayağuñ cünbişi āhestedür
- 8^a 2. Bir nefes 'ıyş idelüm āvāraluqdan kıl ḥalāş
Ben hevā-dāruñ ḥabāb-ı mey gibi dem-bestedür
3. Ben buradan bilmişem 'āşıkları öldürdüğüñ
Qaşlaruñuñ kara yāsı dā'imā²³⁰ peyvestedür
4. Görmedi işitmedi gözi kulağı kimsenüñ
Cismümüz söyle za'if ü nālemüz āhestedür
5. Göñlüme illerden artuq kār iderse n'ola 'ışq
Mihrüñ ekşer **Zātīyā** te'sīri ğāyet pestedür

36.

Zātī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ içinde cāmlar güldür
Şürāḥī ğonce vü āvāzesi feryād-ı bülbüldür

²²⁷ derdüñ: 'ışkuñ ZD, C. I, G. 479/5.

²²⁸ Ṭabībüm: Anuñçün. ZD, C. I, G. 479/5.

²²⁹ ZD, C. I, G. 439.

²³⁰ dā'imā: muṭṭaşıl. ZD, C. I, G. 439/3.

2. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra ta'n ider meclis
Şehā zerrīn-ķadeh nergis duġān-ı Őem'-i sūnbūldür
3. Boyı servi yalıñ yüzlü güzeldür Şem'-i bezm-ārā
Yanar par par saña ķarşu başında dūdı kākūldür
4. Şehā ķāvs-ı ķuzah ķeng ü bu bezme zühre ķengīdür
Şu'ā'-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün puldur
5. Şürāġī aġlamuş sākī lebūñi öpdüġiġün cām
Sür anı ķahķaha ile şürāġīyi yine güldür
6. Eger bu meclise sākī gelürse nāgehān şūfī
Aña ŧur gel iġür birkaç kez aġzın ķan ile ŧoldur
7. Bu meclis bir güzel ra'nā teferrūc-gāġıdur **Zātī**
Şürāġī ķeşme-sār olmuş aña āb-ı revān mūldür

37.²³¹

Zātī

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Şarāb-ı bezm-i a'dādan 'izāruñ yine gül güldür
Beni ey dost ŧap aġlat yiter dūşmenleri güldür
2. Dimişsin öldürürdüm baña 'āşık olanı bilsem
Eger sen ahdūñe ŧurursañ ey ġūñi beni öldür
3. Hezārı 'āşıķuñ kūyuñda ķo her şeb fiġān itsün
Eyā gül gülşene revnak viren feryād-ı bülbūldür
4. Anuñ mülk-i melāġatde bulunmaz begdeşi hergiz
ġalīlüm ġvan-ı ġüsnūñde beñüñ bir dāne fūlfūldür
- 8^b 5. Ķarārın yile vir luġf it raķībi ebr-vār aġlat
Gel ey tāze bahārum ra'd gibi **Zātī**'i güldür

²³¹ ZD, C. III, G. 186.

38.²³²

Zātī

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Beñzümi zer²³³ eyleyen bir dilber-i zer-kübdur
Ağırı altun deger sīmīn-beden maḥbūbdur
2. Ağırı altun degerse n'ola ol Yūsuf-cemāl
Mısr-ı ḥüsn içre terāzūdan iner maḥbūbdur
3. Zaḥm-ı tīrin sīneme şarmağa cān virsem n'ola
Bir leb-i ḡonca yüzi gül beñzi kanlu ḥūbdur
4. Nāme gibi ben şikeste-ḥāḫıruñ ḡöñlin yazan
Ḥāzret-i Sulṭān-ı 'ālemden gelen mektūbdur
5. Cāmi'-i ḡadrinde eflāk ol nigāruñ **Zātīyā**
Birbiri içre toḡuz ra'nā²³⁴ muşanna' toḡdur

39.²³⁵

Zātī

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Vefā kıлмаḡda süst āh o²³⁶ püserler
Cefā kıлмаḡda ammā şīr-i nerler
2. Raḡībūñ leşkeri ḡayli uludı²³⁷
Eger kırmazsañ it gibi ürerler
3. Ayaḡuñ çeşme baş ey nūr-ı 'aynum
Türāb olmasun ol nūr-ı başarlar

²³² ZD, C. I, G. 187.

²³³ zer: zerd. ZD, C. I, G.187/1.

²³⁴ ra'nā: ḡarrā. ZD, C. I, G. 187/5.

²³⁵ ZD, C. I, G. 189.

²³⁶ āh o: āhū. ZD, C. I, G. 189/1.

²³⁷ ḡayli uludı: ulurdı ḡaylı. ZD, C. I, G. 189/2.

4. Esen olsun şabā her dem dilek bu
Getürsün bŷy-ı dilberden eŷerler
5. Eyā **Zātī** bu dürlü dürlü sözler
Ser-ā-ser defter-i dürri dŷrerler

40.²³⁸

Zātī

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Tīġ-ı ıŷka dŷŷdüm el çekdüm özümden dostlar
Mā-ħaşal kesdüm ümīdi kendözümden dostlar
2. Dest-mālüm yüzüme ıtutup varup karşıısına
Aġladum yüz berkidüp iki gözümden dostlar
3. Rŷŷen eyler bārī geh geh anı berķ-ı tāb-nāk
Bir yıġalar²³⁹ gice yek biñ gündüzümden dostlar
- 9^a 4. Taŷı yaķar kül ider billāhi ol sengīn dilŷñ
Oķımañ yanında köynŷklŷ sözümden dostlar
5. Dŷŷmana yüz virdŷġin yüz yirde añdum aġladum
Veh ki bīzār oldılar **Zātī** yüzümden dostlar

41.²⁴⁰

Zātī

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Sākīyā nŷŷ eyleyenler cāmuñı ŷīr oldılar
Dŷd-ı āh u eŷķ-i eŷm anlara zencīr oldılar
2. Baña gŷn gŷstermediler āh kim ey māh-rŷ
Sāl-i ħasretde gicemle gündüzüm bir oldılar

²³⁸ ZD, C. I, G. 264.

²³⁹ yıġalar: yaġalu. ZD, C. I, G. 264/3.

²⁴⁰ ZD, C. I, G. 268.

3. Yaşların bir dem teraḥḥum dāmeniyle silmedüñ
Gözlerüm ey nev-civān aḡardılar p̄ir oldılar
4. Burcdan muḥkem bedenler ey felekden cevri çok
Top-ı ḡahruñdan senüñ yıḡıldular yir oldılar
5. **Zātī**'nün eşki vü āhı yir ü gögi tutdılar
Devlet-i sulṭān-ı 'ıṣṡuñda cihān-ḡir oldılar

42.²⁴¹

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Görmesem bir gün yüzüñ ey meh beni ḡam öldürür
Ger görürsem şevḡ²⁴² u şādī gördüğüm dem öldürür
2. Dir-imişsin cān viren yolumda irer vaşluma
Ey peri-peyker senüñ bu sözüñ ādem öldürür
3. Dostuñla düşmenüm 'ālemler eylerler diyü
Günde biñ kerre beni mecmū'-ı 'ālem öldürür
4. Yüzine baḡmayayın öldüreyin ḡamdan dimiş
Eyle eylerse ger ol ḡünī beni hem öldürür
5. Çekme zaḡmet **Zātī**-i dil-ḡasteyi öldürmeḡe
Ey ṡabībüm derd-i ḡuşṡañ anı her dem öldürür

43.²⁴³

Zātī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ṣoḡuz pervānedür eflāk ü anuñ 'ıṣṡ nārıdur
O nāruñ māh ile ḡurşīd iki dāne şerārıdur

²⁴¹ ZD, C. I, G. 286.

²⁴² şevḡ: zevḡ. ZD, C. I, G. 286/1.

²⁴³ ZD, C. I, G. 246.

2. Göñül bâğında bitmiş bir şecerdür 'ışkuñ ey servüm
Belā vü miḥnet ü ğuşsa anuñ bergi vü bārıdur
- 9^b 3. Gülüñ toḥmı degüldür ol içinde görinen ḥurde
Fütāde 'andelībüñ āteş-i āhı şirārıdur
4. İki büse umardum gel²⁴⁴ birini bārī luḫf eyle
Taşavvurdan ziyān itdüm ziyān ey ḥ^vāce yarıdur
5. Göñül fülkin yine bir baḥr-ı derde şaldı kim **Zātī**
Belā vü ğuşşadur mevci ecel anuñ kenārıdur

44.²⁴⁵

Zātī

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Yürek cānā maḥabbet pādişāhınuñ diyārıdur
O başlar kim var anda ol diyāruñ küh-sārıdur
2. Yüzüm ey şāh timār-ı sipāh-ı derd-i 'ışkuñdur
Bu çeşmüm göz yirinde vāqı' olmuş çeşme-sārıdur
3. Derün ḳan yutmadan deryā-yı ḥündur reglerüm mevci
Gözümden reşhası her dem aḳar bir nehr-i cārīdür
4. Elif gibi n'ola ben cān içinde şaḳlasam anı
Oḳuñ bir bağrı ḳatı dil-sitānuñ yādigārıdur
5. Duḫān-ı sūz-ı sīnemdür menār-ı cāmi'-i miḥnet
Aña **Zātī** ḳanādil āteş-i āhum şirārıdur

²⁴⁴ gel: ben. ZD, C. I, G. 246/4.

²⁴⁵ ZD, C. I, G. 247.

45.²⁴⁶

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Zülfine bir şeb haṭāyıla didüm müşgîn kemend
Baña ol hūb-ı Hıtā anuñ ucından geçdi bend
2. Ey şeker-leb kande ṭamsa şerbet-i la'lüñ senüñ
Süre-i Kevşer haḫı cümle nebātı ola känd
3. Şa'şā'a şanma eyā meh çevresinde görinen
Şarı şaçuñ gerden-i hurşīde şalmışdur kemend
4. Hasta yaturdum kapusunda seher çıkdı didi
Ne yatarsın başuña gün toğdı ṭur ey derd-mend
5. Sidre kaddin müntehā medḫ eyle ol servüñ diyü
Geldi hātifden baña **Zātī** bir āvāz-ı bülend

46.²⁴⁷

Zātī

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Şol tālibi 'ilmüñ ki dinür adına Maḫmūd
Anuñ ḫav'-ı mişbāḫ-ı cemāli bize maḫşūd
- 10^a 2. Ben nice beyān eyleyeyin hüsn-i bedī'in
Ma'nīde anuñ mişlini Ḥaḫ itmedi mevcūd
3. Hergiz yoğ iken od gibi²⁴⁸ tiz-ṭabi'at²⁴⁹
Daḫı ḫav'²⁵⁰ oḫur suḫtesidür ruḫınuñ od²⁵¹

²⁴⁶ ZD, C. I, G. 110.

²⁴⁷ ZD, C. I, G. 114.

²⁴⁸ gibi: kadar. ZD, C. I, G. 114/3. gibi: bir o kadar. MS. OR. OCT. 3058 10^a G. 45/3.

²⁴⁹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

²⁵⁰ ḫav: şu. ZD, C. I, G. 114/3.

²⁵¹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

4. Ger ben ara yazulıyı oursa o meh-r
Evc-i erefe ire sitrem ola mes'd
5. yetde asen ola anu li cihnda
Zti'ye eger  Ayaz'ı una Mamd

47.²⁵²

Zti

Mefiln mefiln feln

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Aılmazdı seer vatinde ol verd
O cevır ıssı seer-vr olmasa serd
2. Didm bize seni alan ne virdi
Yzme ım ile badı didi derd
3. pusın aamadum cn virp h
Aar umak pusın geri cmerd
4. Dgnmekden n'ola ten pul pul olsa
n oynar ol amer ayr ile nerd
5. Yine yıl gibi gedi eh-svrum
Dil-i kde olursa n'ola gerd
6. İlh greyin pr olasın sen
Beni pr itdi 'ıu ey civn-merd
7. amından Ztiy bir nev-bahru
azn bergi gibi oldu yzm zerd

²⁵² ZD, C. I, G. 118.

48.²⁵³

Zātī

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şaç şaçal anuñ beyāzı aşfarıdur rû-yı zerd
Oñmaduķ başum benüm bir beyza-i anķā-yı derd
2. Ey ħalīlüm şuĥf-ı derdüñden yüzüm zerrīn varak
Eşk-i ħūnīnümle regler ħaṭṭ-ı surĥ u lāciverd
3. Gök toķuz²⁵⁴²⁵⁵ ħat oldı ey meh altı ħat ħaldı zemīn
Bād-ı āhumla havāya şol ħadar aġdı ki gerd
4. Didüm ey cān ‘azm-i rāĥ itdüñ ne ħorsın yādigār
Yüzüme biñ hışm ile baġdı ol ħūnī²⁵⁶ didi derd
- 10^b 5. Pul pul oldı **Zātī**-i zāruñ döginmekden teni
Oynayaldan ol ħamer ħalvetde aġyār ile nerd

49.²⁵⁷

Zātī

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Didüm n’içün banā raĥm itmez ol şeh ħul ħod anuñdur²⁵⁸
Dimiş ol server-i ser-cümle ħūbān ħul Ĥudā’nuñdur
2. Uçup uçup varup kūyında cān virdüm didi ol ħūr
Ĥudā Uçmaķ naşīb itdi saña Cennet mekānuñdur
3. Saña cān içre yir itdüm elif gibi benüm cānum
Güzeller pādişāhısın senüñ taĥt-ı revānuñdur

²⁵³ ZD, C. I, G. 117.

²⁵⁴ toķuz: sekiz. ZD, C. I, G. 117/3.

²⁵⁵ toķuz: sekiz. MS. OR. OCT. 3058. 10^a. G. 47/3.

²⁵⁶ ħūnī: āfet ZD, C. I, G. 117/3.

²⁵⁷ ZD, C. I, G. 304.

²⁵⁸ anuñdur: onuñdur. ZD, C. I, G. 304.

4. K̄ul ola s̄udde-i devlet-me'ābuñda varup şol kim
Benüm devletlü sultānum cihānda devlet anuñdur
5. O şāhuñ ni'et-i endūhına şükr eylemek dā'im
Senüñ elḥamdülillāh **Zātīyā** vird-i lisānuñdur²⁵⁹

50.²⁶⁰

Zātī

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - + / + - - + / + - - + / - + -

1. On dördini ki ol meh-i bedr-i dücā sürer
Gördükçe nūr-ı ḥüsnini ḳalbüm şafā sürer
2. N'ola ğubār-ı ğuşşa beni alsa altına
Raḥş-ı cefāyı üstüme ol pür-belā sürer
3. Bārī yoluñda ḥarc ideyin ḥvāce-i zamān
'Ömrüm metā'in ey güher-i bī-bahā sürer
4. Bir yār ile şafā süre gör āḥīr ādemi
Bezm-i ḥayātdan felek-i bī-vefā sürer
5. Āhum raḳībi süremeyüpdür ḳapuñdan āh
Gökden sehābı gerçi ki bād-ı şabā²⁶¹ sürer
6. Ḥāl-i siyāhuña süreyin rüy-ı zerdümi
Şarrāflar zeri miḥeke serverā sürer
7. Zāhid riyāzat ile riyāz-ı cinān umar
Dīdāra ḳarşu **Zātī**'yi gör kim şafā sürer

²⁵⁹ lisānuñdur: zebānuñdur. MS. OR. OCT. 3058. 10^b G. 48/5.

²⁶⁰ ZD, C. I, G. 303.

²⁶¹ şabā: havā. ZD, C. I, G. 303/5.

51.²⁶²

Zātī

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Her kimün kim lāle-veş destinde la‘līn cāmı var
Gül gibi gāyetde vaḳti hoş güzel eyyāmı var
- 11^a 2. Vaḳt-i gül sāḳī mülāyim şūfiyā meyden baña
Tevbe itdürme yürü her nesnenün eyyāmı var
3. Şūfiyā biñ serv-i Firdevs-i berine dik gelür
Gül-sitān-ı meclisün bir serv-i sīm-endāmı var
4. Mest olup ol serv-i ḳāmet gözlerinden dökdi yaş
Bezmümüz bir bāğa döndi kim gül-i bādāmı var
5. **Zātī**’ye vaşf-ı cinān eylersin anda vā‘izā
Sāḳī-i meclis ḳadar bir dilber-i ra‘nā mı var

52.²⁶³

Zātī

Mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fāilātün

Muzāri‘ - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. Ol mäh-ı burc-ı behcet bir āfitāb olupdur
Mihrī ḫarāretinden ‘ālem ḫarāb olupdur
2. Ol seng-dil dirīgā bāb-ı vefāyı yapıdı
Gönlümü yıḳdı gāyet ḫālüm ḫarāb olupdur
3. Billāhi gel yetiş ey mest-i mey-i melāḫat
Tennūr-i fürḳatünde²⁶⁴ baḡrum kebāb olupdur
4. Şehrün güzellerinün mülk-i cemāl ü ḫüsne
Gerdenlerinde kākül mālīk-riḳāb olupdur

²⁶² ZD, C. I, G. 229.

²⁶³ ZD, C. I, G. 300.

²⁶⁴ fürḳatünde: fürḳatün. ZD, C. I, G. 300/3.

5. Yār itleri-yle hem-dem ğāyet de vaḳti hoşdur
Şimdi uludı **Zātī** ‘āli-cenāb olupdur

53.²⁶⁵

Zātī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. albüme uvvet viren üt-i Şeker-ğüftāridur
Rūhuma rāhat viren yāūt-ı gevher-bāridur
2. Nice kim yamaq beni ol āfitābūñ kārıdur
ubbe-i aruñ yaan andīlūñ āhum nārıdur
3. Nakd-i cān virüp öperken la‘lin ey dil dilberūñ
Cān virüp cān alduğum ‘ayb itme cān bāzāridur
4. Mār-ı zülfi öldürürdi evvel anı kesdi dost
Şimdi ‘āŐı öldüren ol dīde²⁶⁶-i bīmāridur
5. Ol ki yodan ‘ālemi var itdi anuñ haıçün
Lu u ahruñ **Zātī**’nūñ ‘ālemde yoğı varıdur

54.²⁶⁷

Zātī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 11^b 1. Ey ğöñül āzürdesin yār-ı dil-āzāruñ mı vār
‘ĀŐıa cevır idici bir bī-vefā yāruñ mı var
2. Şem‘üñ ey pervāne yalıñ tīğına düŐdüñ yine
Meclis-i ağyārda bir Şem‘-ruhsāruñ mı var

²⁶⁵ ZD, C. I, G. 468.

²⁶⁶ dīde: ğamze. ZD, C. I, G. 468/4.

²⁶⁷ ZD, C. I, G. 411.

3. İcũñe od dũşmiř ey ƙandĩl yanar yũregũñ
Bir yalĩn yũzlũ yũrekler yaƙıcı yāruñ²⁶⁸ mı var
4. Billāh ey berƙ āh-ı ‘uřřāƙ ile baħř itmek neden
şem‘-i eclās-ı melā‘ikde senũñ tāruñ mı var
5. Menzil-i āhuñ senũñ oldı maƙām-ı müřteriĩ
Bir mehũñ mihr ile ey dil yoħsa bāzāruñ mı var
6. Key şikeste-dil periřān ģālsin ey zũlf-i dost
Kāfiristānda senũñ yoħsa²⁶⁹ giriftāruñ mı var
7. Naƙd-i ‘aƙl u řabruñ ey **Zātĩ** uƒurlanmıř yine
Uğrın uğrın baƙıcı bir şeşmi ‘ayyāruñ mı var

55.²⁷⁰

Zātĩ

Mef‘ulũ mefā‘ilũ mefā‘ilũ feulũn

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Zaħmum idinũp bir niçe peykānuñı dişler
şekker ƙamıřı gibi gelen tĩrũñi dişler
2. Dũkkāna gelũp başlar iseñ iřũñe cānā
Yirine oturur yũregũm devletũm işler
3. Ey yũzi ğũn œykũndũĒiĒũn iřiĒũñe řarĒ
Zāhrından anuñ ƙavs-i ƙuzah çekdi ƙayıřlar
4. şebnem degũl ol Ēonca-i zanbaƙda Ēörinen
Bostān Ēörũben Ēũsnũñi barmaĒını dişler
5. Germ oluban œykũndũĒiĒũn Ēaddũñe āteř
İller yũzine şarşu anuñ virdi şarışlar

²⁶⁸ yāruñ: nāruñ. ZD, C. I, G. 411/3.

²⁶⁹ yoħsa: yoħsa. ZD, C. I, G. 411/6.

²⁷⁰ ZD, C. I, G. 446.

6. Toğrudı elif addüñe öykünmege ey serv
Barmağına yüritdi alem ehli amışlar
7. Çeng eyledi ğam āmetümi bezm-i belāda
Zātī gözümüñ yaşı aña ağdı kirişler

56.²⁷¹

Zātī

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

- 12^a 1. Acır ol şir̄in-dehen düşman beni incitmesün
Dostlar billāhi söyleñ²⁷² cānumuz acıtmasun
2. Mey içüp mest olanı öldürmelüdüdür dir imiş
Vā'ize billāhi diñ ħadden tecāvüz itmesün
3. İstemez ise cümle 'uřřākuñ ħayātı gitdüĝin
Luř idüñ ol māha ayduñ şehrümüzden gitmesün
4. Turduĝınca seg raķībüñ leşkeri turmaz ürür
Bir kişi ney gibi dem dem nice feryād itmesün
5. Tır-i āhı **Zātīyā** evc-i Şüreyyā'dan geçür
Menzil-i 'ıřķ içre hergiz kimse saña yitmesün

57.²⁷³

Zātī

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Beni dūr itmesün devrān o māhuñ āsitānından
amu bildüklerin eylerse derdim yok alanından
2. Nice ilte kebüter ol hümāya nāmemi yā Rab
uř uçmaz gökde 'uřřākuñ bugün āh u fiĝānından

²⁷¹ ZD, C. III, G. 1108.

²⁷² söyleñ: ayduñ. ZD, C. III, G. 1108/1.

²⁷³ ZD, C. III, G. 1053.

3. Benüm cānum dili biryān idelden āteş-i ‘ışkuñ
Belā vü derd ü zecr ü ğam etin yir dōrt yanından
4. Nice bildürmeyem kūyuñda cānā bilmezüm kendüm
Kim olursa bilür cismümdeki tīrūñ²⁷⁴ nişānından
5. ‘Aceb mi **Zātīyā** rengin olursa şāhid-i nazmuñ
Belāġat kaşırna çıkdı feşāhat nerdibānından

58.²⁷⁵

Zātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Hecr ile rişte-i cāna niçe²⁷⁶ āteş urasın
Boynumu şem‘ fetili gibi niçe²⁷⁷ burasın
2. Tururın öldürürin ben seni bir gün dir idüñ
Hüner oldur ki bugün ‘ahdüñe şāhum turasın
3. Sāhil-i baħr-i ğama çıkmış idüm gice didüm
Didi düşüñdür ola umma karasın göresin
4. Şöyle pür-süz idelüm şī‘ri ki yaqsun işiden
Āteş-i āh ile kaşır-ı felegüñ küngüresin
- 12^b 5. Dil-i dīvāne ‘aceb şerbet ile uşlana mı
Zātīyā la‘l-i leb-i yāra mükerrer şorasın

²⁷⁴ tīrūñ: taşuñ. ZD, C. III, G. 1053/4.

²⁷⁵ ZD, C. III, G. 1120.

²⁷⁶ niçe: nice. ZD, C. III, G. 1120/1.

²⁷⁷ niçe: nice. ZD, C. III, G. 1120/1.

59.²⁷⁸

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kim bilür zülfüñ ğamından yine kim oldı helāk
Dest-i berķ ile bulut çekdi yaķasın itdi²⁷⁹ çāk
2. Görinen şimşek degül öykündüğüçün zülfüñe
Çıķdı ebrüñ başına od yaķdı āh-ı süz-nāk
3. Çözme zülfüñ boynı bağlu bende itdüñ 'ālemi
Süzme ğamzeñ yoħsa ğalkı ser-be-ser kılduñ helāk
4. Gördiler āhum yile virdi zemīni ser-be-ser
İstedi andan amān koydı felekler başa ğāk
5. Añma adum **Zātī** düşmāndan ğazer kıl didi dost
İsm-i A'zam oķıyan insāna şeytāndan ne bāk

60.²⁸⁰

Zātī

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Nice zābt eyleyeyin yaşunı²⁸¹ ben mağzūnuñ
Bir avuç ğāk yolın bağlayımaz Ceyĥün'ün
2. Baķmaz olduñ yüzüme surĥ ideli la'l-i sirişk
Rağbeti artuğ olur gerçi kıızıl altunuñ
3. Būy-ı zülfüñ bu yaña geldi nesīm ile bu şeb
Şād olup dil didi müştākıydüm ben bunuñ

²⁷⁸ ZD, C. II, G. 793.

²⁷⁹ itdi: iki. ZD, C. II, G. 793/1.

²⁸⁰ ZD, C. II, G. 727.

²⁸¹ yaşunı: yaşumı. ZD, C. II, G. 727/1.

4. Vuşlatuñ ‘arşına irişmege harc itmez ise
Yire geçsün şu ki mālını bulup Qārūn’uñ
5. Āb-gūn hañçerūñ içür baña şu gibi revān
Vuşlatı teşnesiyem ben o bir içüm şunuñ
6. Hāṭ-ı şeb-dīz degül cilve idüp qopdı gubār
Hüsñ meydānınuñ içinde ruḥ-ı gül-gūnuñ
7. Şıfr-ı dāğ altına çek sīne Zātī bir elif
‘İşğına düşdüğüni tā bile ondan onuñ

61.²⁸²

Zātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Görinen şanma kenārında şafaq gerdūnuñ
Ağzını dāmenine sildi içüpdür hūnuñ
- 13^a 2. Bizi ey hūvāce qo biz mülk-i fenā begleriyüz
Bize hākisteri sincābī qaṭīfe tonuñ
3. Ey melek dīv ider insānı raqīb-i şeyṭān
Hāzer it yöresine uğrama ol mel‘ūnuñ
4. Alayın²⁸³ başuma sevdāsını Leylā şaçınuñ
Adın unutturayın ölmez isem Mecnūn’uñ
5. İndi eş‘arı anuñ halk terāzūsından
Zātī vaşf ideli ey serv qad-i mevzūnuñ

²⁸² ZD, C. III, G. 1823.

²⁸³ alayın: aluban. ZD, C. III. 1823/4.

62.²⁸⁴

Zātī

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. İndi Nür āyeti rūy-i meh-i tābānuñ için
Okıduqça dili pür-şevk ider ānuñ için
2. Görmedüm kimsede cānā senüñ ānuñ gibi ān
Severem cān u gönülden seni ben ānuñ için
3. Cüş idince bu gice çeşme-i kāfūr okıdum
Süre-i Kevşer'ı būs-i leb-i ḥandānuñ için
4. Göreyin dār-ı fenāda ola çengel çiçeği
Kim ki sünbül dir ise zülf-i perīşānuñ için
5. Okumuñ her birisi rūḥa ğıdādur didi yār
Zātīyā sīnede şakla kerem it cānuñ için

63.²⁸⁵

Zātī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Esīr-i tavq-ı mihrüñ olalı ey māh-rū gerden
Cihānda geçmemiş miḥnet mi qalmışdur 'aceb serden
2. Saña göndermege sūz-ı dil-i pür-derdi yazduqça
Yanar nāme meger kāğıd düzem perr-i semenderden
3. Yağın kaldı ki āhumdan melekler yañıla zıkrin
İrağ olsun benüm derdüm ṭabībüm işidenlerden
4. Leṭāfet cāmi'i içre ya bir hoş şem'-i kāfūrī
Ya ṭümār-ı du'ā-yı nürdur ey māh ol gerden

²⁸⁴ ZD, C. III, G. 1045.

²⁸⁵ ZD, C. III, G. 1075.

5. omaz ey cevher-i iksir-i devlet mihrũni elden
afası alb-i **Zatĩ**'nũn ziyade 'ayn-ı cevherden

64.²⁸⁶

Zatĩ

Fa'ilatũn fa'ilatũn fa'ilatũn fa'ilũn

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 13^b 1. ol anem Allāh ne āfetdũr Hũdā baılasun
Billāh ol kān-ı kerem adın baa baılasun
2. La'l-i nābından revān itsũn baa bir bũseyi
Cānuma cānı benũm ol cān-fezā baılasun
3. Bu gũnāhum bũse-i la'l-i lebin ıldum aleb
Cur'amı²⁸⁷ luf itsũn ol kān-ı seā²⁸⁸ baılasun
4. uymaduñ esrārı sen bād-ı kũdũret itdi denk
Bāri mey ek albuñe ũfĩ āfā baılasun
5. Naşı nāzũg 'āşıa bir demde yũz biñ naş ider
Bir nigāruñ vār-ı mış **Zatĩ** Hũdā baılasun
6. Gũrmesũn dũnyāda hergiz devr-i gerdũndan elem
Her zamān sini aa anı saa baılasun²⁸⁹

65.²⁹⁰

ZATİ

Mefa'ilũn mefa'ilũn mefa'ilũn mefa'ilũn

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Gũzũmũn gũrmedũm ol meh temāşāsunda taşĩrin
İlāhĩ nũr-ı Amed haıũn nũr it anuñ yirin

²⁸⁶ ZD, C. III, G. 1078.

²⁸⁷ Cur'amı: Cismũmi. ZD, C. III, G. 1078/3.

²⁸⁸ seā: 'aā. ZD, C. III, G. 1078/3.

²⁸⁹ Bu beyit hazırlanan divanda yoktur. bkz. ZD, C. III, G. 1078.

²⁹⁰ ZD, C. III, G. 1081.

2. Ruḥuñda zülfüñe öykündügiçün ‘anber-i sārā
Ġarībi yaqđılar yandurdılar od itdiler yirin
3. Lebüñle ağzuña cānā fuḳā‘ u şerbet öykünmiş
Birine içürüp şerbet fuḳā‘a qoydılar birin
4. Keremler eyle gel üstādlar cāniçün ey naḳḳāş
Gören dīvāne olur ol perīnūñ yazma taşvīrin
5. O Yūsuf-ḥüsni şol deñlü ḥasen medḥ itdi kim **Zātī**
Düşinde görmedi Ḥassān u Saḥbān ḥüsn-i ta‘bīrin

66.²⁹¹

Zātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Başuñı yār nişān it dir ise taşum için
Buyruğı başumuñ üstine benüm başum için
2. Sürme idindüm iki gözüm için ḥāk-i rehūñ
Ayağıñ tozını tāc idineyin başum için
3. Göricek ehl-i nazarlar yaşumuñ dānelerin
Didiler ‘ayn-ı şadef çeşm-i güher-pāşum için
- 14^a 4. Didi ol şeh göreyin tākati tāk olsun anuñ
Tāk-ı Kistrā dir ise kim ki benüm taşum için
5. Yaşı çoğ olsun ol iki gözümüñ Nūḥ-şıfat
Nūḥ tūfānı dimiş **Zātī** benüm yaşum için

²⁹¹ ZD, C. III, G. 1145.

67.²⁹²

Zātī

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Eyā hercāyī dil meyyāl imişsin
Benüm gibi perişān-ḥāl imişsün
2. Geyüp alı dili āl ile alduñ
Eyā gül-çihre ehl-i āl imişsün
3. Dem-i naḫd eşk-i sīmi gördi ol genc
Didi eksülme 'ayn-ı māl imişsün
4. Didüm kim 'ışḫuña biñ dāğ yaḫdum
Gülüp didi ki sen abdāl imişsün
5. Didüm kim noḫṭadur var ise aḡzuñ
Ayıtdı **Zātīyā** remmāl imişsün

68.²⁹³

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Aḡzum açdurma çıkar odlar²⁹⁴ dehānumdan şaḫın
Şehri yaḫar nāle-i āteş-feşānumdan şaḫın
2. Ey selāmet ehli var uyma melāmet ehline
'Irzuñuñ boynın urur tīḡ-ı zebānumdan şaḫın
3. Bir cerī ḫanlı levend ü kīne-cūdur²⁹⁵ dostum
Yol başar ḫanlar döker eşk-i revānumdan şaḫın
4. Bir nefesde ol ṭoḫuz evrāḫuñı virür yele

²⁹² ZD, C. III, G. 1146.

²⁹³ ZD, C. III, G. 1150.

²⁹⁴ odlar: āteş. ZD, C. III, G. 1150/1.

²⁹⁵ levend ü kīne-cūdur: levend-i kīne-cūdur. ZD, C. III, G. 1150/3.

Āteşīdür ey felek āh u fiğānumdan şaķın

5. Yañılup **Zātī** vefāsuz dil-rubāya virme dil
Ķanuña girme sirişk-i ħūn-feşānumdan şaķın

69.²⁹⁶

Zātī

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ölürsem istemez göñlüm k'olam āzād efendimden
Acıtsa zūlm ile devrān irişür dād efendimden
2. Eger iñletse ney gibi geçüp ben bendeye bendi
Ne mümkindür k'idem²⁹⁷ bir kimseye feryād efendimden
- 14^b 3. Tenümde olsa biñ cānum²⁹⁸ birin tartinmazam andan
Beni öldürmege gelse eger cellād efendimden
4. Murādum bu durur senden gelürseñ bu yaña luţf it
Esenlik būyını al gel baña ey bād efendimden
5. Ķulāmam gerçi ben bende cihānuñ şāhıyam **Zātī**
Bi-hamdillāh benüm göñlüm degül nā-şād efendimden

70.²⁹⁹

Zātī

Fe'ūlün fe'ūlün fe'ūlün fe'ūlün

Müteķārib + - - / + - - / + - - / + - -

1. Ne burcuñ mehisin ne yir³⁰⁰ ādemisin
Nice şūĥ olursın kimüñ hem-demisin
2. Bulur mürdeler mantıķuñdan ĥayātı
Zamānuñ meger 'İsī-i Meryem'isin

²⁹⁶ ZD, C. III, G. 1155.

²⁹⁷ k'idem: idem. ZD, C. III, G. 1155/2.

²⁹⁸ cānum: cānuñ. ZD, C. III, G. 1155/3.

²⁹⁹ ZD, C. III, G. 1157.

³⁰⁰ yir: mülk. ZD, C. III, G. 1157/1.

3. Olurdum bütün ‘ālemüñ pādişāhı
Deseñ kullarumuñ eger eñ kemisin
4. Çuqurlandı āb-ı ‘izāruñ gülerken
Düşürdi o girdāba göñlüm gemisin
5. Seni sīneye şarayın didigüm bu
Benüm yaralu bağrumuñ merhemisin
6. Kulum dimez ise o şeh saña **Zātī**
Cihānda ‘aceb sen de bir kimse misin

71.³⁰¹

Zātī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Na‘ralardan mestler taldurdılar meyḥāneyi
Añdılar meclisde beñzer ol gözi mestāneyi
2. Çarḥa çık ey āh ‘İsā’dan bu derde çāre şor
Görmez olduḡ mürdeler iḫyā iden cānāneyi
3. ‘İşk odından derd ile yanışmağa ben sūḥte
Mum ile her gice ey meh okıram pervāneyi
4. Kevkeb-i burc-ı sa‘ādetsin nūḥūsetden beni³⁰²
Kurtar ey şāhum müşerref eyle bende-ḥāneyi
5. Zülf-i şehde ḳalb-i ‘uşşāḳa şebihün itmege
Zātīyā şaf bağlamış gördüm bugün ben şāneyi

³⁰¹ ZD, C. III, G. 1567.

³⁰² beni: beri. ZD, C. III, G. 1567/4.

72.³⁰³

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 15^a 1. Kāmetüñ rüz-ı kıyāmetden 'alāmet gösterür
Rāstī sen servi ol gāyet kıyāmet gösterür
2. N'olduñ ölürsün diyü tan eyleme ben hasteye
Hüsni dilber 'aşıkuñ katlüne āyet gösterür
3. Zāhidā ta'n itme baña şüret-i mir'āt-i 'ışk
'Aşık-ı bī-çāreye rüy-ı melāmet gösterür
4. Her kaçan āyīneye baksa raķīb-i turşı-rü³⁰⁴
Aña āyīne be-gāyet ekşi şüret gösterür
5. Çok velāyet seyr kıldurur baña seyrümde yār
Her ki ol pīr olası baña velāyet gösterür³⁰⁵
6. Bir siyeh hırka geyüp şalmış şuya seccādesün
Gül yüzünde sünbülün halka kerāmet gösterür³⁰⁶
7. Göricek ol āfeti **Zātī** nice cān virmesün
Anı ol cellād-ı gamze gāyet āfet gösterür

73.³⁰⁷

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Cānumı itdüm revān bir kāmety şimşād için
Çıkısa serv üzre n'ola kumrı revān feryād için³⁰⁸

³⁰³ ZD, C. I, G. 193.

³⁰⁴ turşı-rü: turş-rü. ZD, C. I, G. 193.

³⁰⁵ Bu beyit hazırlanan divanda yok. bkz. ZD, C. I, G. 193.

³⁰⁶ Bu beyit hazırlanan divanda yok. bkz. ZD, C. I, G. 193.

³⁰⁷ ZD, C. III, G. 1086.

³⁰⁸ n'ola kumrı revān feryād için: revān kumrı n'ola feryād için. ZD, C. III, G. 1086/1.

2. Berf şanma Hüsrevâ dağlarda dāyim ol yağın
Kim bu çarh-ı pîrezen saçın yolar Ferhād için
3. Ey ecel billāhi gel luḫf it amān vir bir nefes³⁰⁹
Derd ile āh idelüm bu ‘ömr-i bî-bünyād için
4. Kaşî med kaddi elif yāruñ öñinde ey raķîb
Kāmetüñ zecr ile dāl itsem gerekdür ad için
5. İşidenler Zātîyâ cānlar virürler üstine
Bir ğazel didüm yine ol gözleri cellād için

74.³¹⁰

Zātî

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Baña ol çeşm-i bîmāruñ naẓar itmezse³¹¹ sağ olsun
Gelür gönülüm yazar ḫaṭṭ-ı siyāhuñ yüzi ağ olsun
2. Ḥayāl-i yār gönülünden gidincek çeşmüñ ardınca
Raķîbā gönderi çıkmak dilermiş yüzi ağ olsun
- 15^b 3. Raķîb ey dost biñ dürlü belādur āsitānuñda
Sürerseñ anı biñ dürlü belā senden ırağ olsun
4. Gönül kūy-ı nigāra bāl açup uçmaķ³¹² diler ṭurmaz
Ḥudā Uçmaķ³¹³ naşîb itsün aña cennet ṭurağ olsun
5. Hevā-yı sünbülüñle ṭağa düşdi ebr-veş Zātî
Yetiş ey serv-i gül-ruḫsār aña ṭağ üstü bāğ olsun

³⁰⁹ billāhi gel luḫf it amān vir bir nefes: luḫf eyle billāhi amān vir bir nefes. ZD, C. III, G. 1086/3

³¹⁰ ZD, C. III, G. 1091.

³¹¹ itmezse: kılmazsa. ZD, C. III, G. 1091/1.

³¹² uçmaķ: uçmağ. ZD, C. III, G. 1091/4.

³¹³ uçmaķ: uçmağ. ZD, C. III, G. 1091/4.

75.³¹⁴

Zātī

Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

Muzāri' - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. Kime şikāyet idem³¹⁵ şehriñ güzellerinden
Vaşlı dirîğ iderler gāyet maḥallerinden
2. Baḫduḫca yüzlerine tutarlar ellerini
Yüz tıtdılar cefāya feryād ellerinden
3. 'Uşşāka naḫş idüp yaḫmaḫdur işleri hep
Yanup yaḫılmağ oldu işüm 'amellerinden
4. 'Uşşāka cevr oḫıyla görseñ neler geçerler
Sözleri geçmez olsa bāri şaḫallarından
5. Germ olup ehl-i meclis şoḫbet kızardı vā'iz
Oḫınsa yana yana **Zātī** ğazellerinden

76.³¹⁶

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Rüz-ı hecrüñ farkı yoḫ ey meh şeb-i deycürdan
Çeşm-i bī-inşāf var anda eşer yoḫ nürdan
2. Hey kıyāmet yüregüñ oynatmadı nālüm benüm
Tāğ u taş dirler ki raḫs eyler şadā-yı şürdan
3. Sāye şalsañ bir gün ey meh-rū mezārum üstine
Ḥaşra dek ḫabrüm benüm rüşen olurdu nürdan

³¹⁴ ZD, C. III, G. 1098.

³¹⁵ idem: itsem. ZD, C. III, G. 1098/1.

³¹⁶ ZD, C. III, G. 1100. Gazel, C. III, sayfa 60.

4. Okı haıtuından yürü mihr ü vefâ destânını
Niçe kez ey meh sebağ aldı Süleymân mürdan
5. Kim enâniyyet cüz'in oda yağarsa **Zâtîyâ**
Okısa olur *ene'l-Hak*³¹⁷ dersini³¹⁸ Manşür'dan

77.³¹⁹

Zâtî

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ben nice ğam yimiyem ğam-ğvâredür gönlüm benüm
Tîğ-1 cünd-i ğuşşadan pür-yaradur gönlüm benüm
- 16^a 2. Olduğı demden hevâ-dâruñ habâb-1 mey gibi
Sâkiyâ dem-beste vü âvâredür gönlüm benüm
3. Kânlar ağlar dem-be-dem sînemdeki zağmum gibi
Derdi bî-ğhad oñmaduğ bî-çâredür gönlüm benüm
4. Her biri bir mâh-rûnuñ zülfi çengâlinedür
Tîğ-1 şevğ-1 mihr ile biñ pâredür gönlüm benüm
5. Mâh-rûlar mihriyle gice gündüz **Zâtîyâ**
Seyr ider her menzili seyyâredür gönlüm benüm

78.³²⁰

Zâtî

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ben ki evşâf-1 şarâb-1 la'l-i dil-dâr eyleyem
'Âşık-1 dil-ğâsteye anuñla tîmâr eyleyem

³¹⁷Ben Hakk'ım.

³¹⁸dersini: sırrını. ZD, C. III, G. 1100/5.

³¹⁹ ZD, C. II, G. 895.

³²⁰ ZD, C. II, G. 900.

2. Cāna asđ eyleserse ‘Azrā’īl eřmüñ var iken
Şöyle āh idem ki cāndan anı bī-zār eyleyem
3. Bu gice ger baña göstermezse ol māhuñ yüzün
Āh ile arh kim³²¹ semender-veş yirin nār eyleyem
4. Zülfüme bir şi‘r bağla dirse dilber sihr idem
Okıduca dūd-ı āhın ‘āřıuñ nār³²² eyleyem
5. Kūy-ı dilberden sürüp ‘arz itseler ger cenneti
Zātīyā dīdār-ı Hā’ı görmege³²³ ‘ār eyleyem

79.³²⁴

Zātī

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Yir yir göge āteř or ise añ degül āhum
Ahşamlamadı bir gice beynümle³²⁵ o māhum
2. Ey meh felegüñ hırmenin od tıtdı seher-gāh
Yā yirde mi alsa gerek idi benüm āhum
3. Hengāme-i ‘ıřuñda řehā³²⁶ kāse-i arhı
Bir barmađı üzre evirür dūd-ı siyāhum
4. anlu diyü cānā ılıcuñ eyledi mecrūh
Öldürdüğine tendeki zaħmydı güvāhum
5. Şüretlü kişi olur idüm Zātī cihānda
Āyīne-řifāt ılsa nazar bendeye řāhum

³²¹ arh kim: arhuñ. ZD, C. II, G. 900/3.

³²² nār: mār. ZD, C. II, G. 900/4.

³²³ dīdār-ı Hā’ı görmege: dīdār hakkı girmege. ZD, C. II, G. 900/5.

³²⁴ ZD, C. II, G. 903.

³²⁵ beynümle: benümle. ZD, C. II, G. 903/1.

³²⁶ řehā: revān. MS. OR. OCT. 3058. 16^a G.78/3.

80.³²⁷

Zātī

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

- 16^b 1. Yiter ağlatduñ ağı bir dem amān iki gözüm
Ölürem bir gün olur arada kan iki gözüm
2. Kānde bulurdı ki la'li 'acabā eşk-i yetīm
Devlet-i 'ışkuñ ile bulmasa kān iki gözüm
3. Sen benim hastelügüm şormağa³²⁸ kandan gelesin
Bağladı yollaruñı eşk-i revān iki gözüm
4. Tek hayālüme gözüñ üzre mekān eyle diye
Gözüm üzre ideyin aña³²⁹ mekān iki gözüm
5. Eşk-i **Zātī** felegüñ taşını pür-ḥün ide ger
Sen ki görünmeyesün çeşme revān iki gözüm

81.³³⁰

Zātī

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kanıdur bağrumdaki başuñ akan yaşum benim
Oñmadı cānā cihānda oñmaduğ başum benim
2. Ger hatuñ Hızır irmeyeydi ejdehā-yı 'ışkdan
Birini kurtarmaz idüm olsa biñ başum benim
3. Götürüp Mecnün ayağı³³¹ didi kim yā hū saña
Gördi yok meydān-ı 'ışk içre ayakdaşum benim

³²⁷ ZD, C. II, G. 905.

³²⁸ hasteliğüm şormağa: sayruluğüm görmege. ZD, C. II, G. 905/3.

³²⁹ aña: anı. ZD, C. II, G. 905/4.

³³⁰ ZD, C. II, G. 893.

³³¹ Mecnün ayağı: ayağı Mecnün. ZD, C. II, G. 893/3.

4. Bād-ı āhumdan egildi rāstī ey serv-kaç
Āteş-i derd-i belānuñ³³² dūdıdur³³³ kaşum benüm
5. Nuş u pende zerrece yir kałmamışdur nāşihā
Şevk-ı mihriyle pür³³⁴ olmuşdur içüm taşum benüm
6. La'l-i cānān haşretiyle cān virürsem ey refik
Şerbet-i kaç-i mükerrerle bişer aşum benüm
7. Nağd-i cānı reh-zen-i fürkağ alurđ Zātīyā
Ger ümīd-i vaşl-ı yār olmasa³³⁵ yoldaşum benüm

82.³³⁶

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ol perī bir gün kağul eylerse sāķī da'vetüm
Yiridür kağıl-i 'Arş olursa cām-ı şoşbetüm
2. N'ola ey sāķī ĥum-ı mey gibi cūş itsem müdām
Çün şarāb-ı 'ışķ ile olmuş muħammer şinetüm
- 17^a 3. Yürürem ser-mest ü şeydā vü özümden bī-ħaber
İçmeyen 'ışķuñ meyin bilmez benüm keyfiyyetüm
4. Çün beni öldürdi ġam billāhī oprağdan götür
Bir dem ey 'İsī-nefes eyle ziyāret türbetüm
5. Sāķīye Zātī 'aceb divānelik eyler didüm
Ger³³⁷ olup didi ki içmezse 'acebdür şerbetüm

³³² Āteş-i derd-i belānuñ: Āteş ü dūd-ı belānuñ. ZD, C. II, G. 893/4.

³³³ dūdıdur: odıdur. ZD, C. II, G. 893/4.

³³⁴ pür: bir. ZD, C. II, G. 893/5.

³³⁵ olmasa: olmazsa. ZD, C. II, G. 893/7.

³³⁶ ZD, C. II, G. 922.

³³⁷ Ger: Germ. ZD, C. II, G. 922/5.

83.³³⁸

Zātī

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Dirligüm anuñla bir rûḥ-ı revānum var benüm
Şağ olam ansız bu 'ālemde ne cānum var benüm
2. Dün gice kūyında ol māhuñ yaturken³³⁹ ḥvābda
Görürem 'Arş-ı Mu'allāda mekānum var benüm
3. Ḥamdülillāh işiginde yir idündüm ol mehüñ
Murğ-ı ḳudsīyem felekde āşiyānum var benüm
4. İrişürsem ölmeden āb-ı ḥayāt-ı la'line
Ḥızr-veş 'ālemde 'ömr-i cāvidānum var benüm
5. Ḳand-i la'li üzre **Zātī** bitmemiş hergiz nebāt
Çok şükür bir tūṭī-i şekker-zebānum var benüm

84.³⁴⁰

Zātī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Seni aḡyār ile gördüm bugün ḡāyet de 'ār itdüm
Gel ey ḥünī beni öldür ölümüm ihtiyār itdüm
2. Ḳara zülfüñ görüp 'aql u ḳarār u şabri ṭaḡıtdum
Ḳamu yārānı yanumdan dirigā tār u mār itdüm
3. Eyā meh sāḳī-i mihrüñ elüme bir ayak şundi
Bu naḳd-i 'aqlı germ oldum ayacağına nişār itdüm

³³⁸ ZD, C. II, G. 890.

³³⁹ yaturken: yatarken. ZD, C. G. 890/2.

³⁴⁰ ZD, C. II, G. 958.

4. Şabāya şorasın dem dem deminden ben hevā-dāruñ
Esen kal pādişāhum sen³⁴¹ uluñ terk-i diyār itdüm
5. Dem-ā-dem yana yana oısunlar derd ile **Zātī**
Bu şı'r-i sūz-nāki ehl-i derde yādigār itdüm

85.³⁴²

Zātī

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ilün mefā'ılün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bu deñlü derdi çekmekden cihānda bu idi derdüm
abībüm bir nefes baña seni hem-dem ola dirdüm
- 17^b 2. Yoluñda şehsüvārum çün havāñ ile ubār oldum
Yiridür bād-ı āhumla ıķarsa göklere gerdüm
3. Saña dil virdüğüm lāzım degül şerħ eylemek cānā
Zebān-ı hāl ile söyler sirişķümle ruħ-ı zerdüm
4. Yiridür göklere irse fiğān u nāle vü āhum
Göñül virüp vefāsı olmayan dil-dāra n'eylerdüm
5. Nigāruñ tiri derdünden müşebbek oldı ten **Zātī**
Cihānda Hāzret-i Eyyüb'dur var ise hem-derdüm

86.³⁴³

Zātī

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ilün mefā'ılün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Fiğān kim āsitān-ı server- i hūbāndan ayrıldum
Belālu bülbülem gūyā bahāristāndan ayrıldum
2. Bu derde çāre şor ey nāle ıķ eflāke 'İsā'dan
Deminden mürdeler ihyā ider cānāndan ayrıldum

³⁴¹ sen: ben. ZD, C. II, G. 958/4.

³⁴² ZD, C. II, G. 968.

³⁴³ ZD, C. II, G. 867.

3. Kuru yire nedür giryān olup ey ebr yaş dökme
Benümçün ağla ağlarsañ gül-i handāndan ayrıldum
4. Yetiş t̄iz ey kıyāmet gel beni cānān ile³⁴⁴ haşr it
Götür-gil hākden bir mürdeyem kim cāndan ayrıldum
5. Aña H̄aḡ virmiş ol ānı görenler **Zātīyā** anı
Virür cānı aña ānī bugün ben andan ayrıldum

87.³⁴⁵

Zātī

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Şaçnuñ istedüm b̄uyın şabādan
Didi miskīn yūri geḡ bu hevādan
2. Su'āl itdüm cebīn ü kākūlinden
Cevāb itmez baña aḡdan ḡaradan
3. Muḡammed ümmeti ḡalduk ayaḡda
Şefā'at irmez ise Muştafā'dan
4. Şu deñlü mihrde³⁴⁶ mihrüñ var ki ey meh
Ḳovarsañ³⁴⁷ ḡapudan düşer bacadan
5. Dem-ā-dem **Zātī**'nüñ söḡüp nigārā
Ṭudaḡuñ aḡzına añsun du'ādan

³⁴⁴ cānān ile: ol cān ile. ZD, C. II. 867/4.

³⁴⁵ ZD, C. III, G. 1026.

³⁴⁶ mihrde: mehde. ZD, C. III. 1026/4.

³⁴⁷ ḡovarsañ: kovarsın. ZD, C. III, G. 1026/4.

88.³⁴⁸

Zātī

Fe'ilātün fe'ilāün fe'ilātün fe'iliün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

- 18^a 1. Yine ol sīm-beden bir kemer-i zer kuşanur
İşidüp vaşfını gencine yılanlar kuşanur
2. Yine bil bağladı 'āşıkları öldürmek için
Ol muraşşa' kemeri gör ki ne cevher kuşanur
3. Māh-ı bedri şanasın hāle der-āğüş eyler
Kemerin şevk ile k'ol³⁴⁹ māh-ı münevver kuşanur
4. Acıluğ görmesün ol kimse ki gayret kuşağın
Ney-şeker gibi şafâyıla mükerrer kuşanur
5. **Zātī** ol 'ārızı meh şevk ile Mirriḥ şıfat
Seni öldürmege bir tiğ-ı mücevher kuşanur

89.³⁵⁰

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gül üzölsün gonca açulsun baña sen gül yiter
Ağlasun bülbüllerüñ ey gonca tek sen gül yiter
2. Ey kamer-ruḥ fī'l-mesel bir bende-i ferzāne-veş
Atı öñince piyāde sen şehüñ ben kul yiter
3. Muḥribā k̄anūn odur kim sāzuñı al çengüñe
Bizi söyletme şurāḥı didügi kulkul yiter
4. Bir nedür ben bülbülüñ zahmı hezār ur cānına
Didüm ol gonca ayıtdı 'ārife bir gül yiter

³⁴⁸ ZD, C. I, G. 430.

³⁴⁹ k'ol: ol. ZD, C. I, G. 430/3.

³⁵⁰ ZD, C. I, G. 180.

5. Açılıp gül kalmasa hergiz neğam bülbül ne ğam
Cām gül **Zātī** şurāhi ğulguli bülbül yiter

90.³⁵¹

Zātī

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ol ebrūlar seher vaqtinde düşmiş iki mışra' dur
Hilāl-i 'īd vaşında yazulmuş hūb matla' dur
2. Nigārā iktibās olmuşdur anda Sūre-i Kevşer
Ĥaṭ-ı pīrūze la'lünde bir inşā-yı muraşşā' dur
3. Ĥaṭ-ı la'lün ol ebrūlarla ey ğonca ğülistānda³⁵²
Şanasın şafha-i gül-renge yazılmış murabba' dur
4. Ĥaṭuñ müşğ ile gül üzre bunu yazmış beni görmek
Maḥabbet derdinün bīmārına ğāyetde enfa' dur
- 18^b 5. O ḥaṭ kim görünür levḥ-i meh-i enverde ey **Zātī**
O māhuñ 'arızı vaşındaki şī'r-i muşanna' dur

91.³⁵³

Zātī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Yaşduğı ol 'aşıkuñ kim iç işigün taşıdur
Cennete meyl eylemez olursa içi taşı dür
2. Cenneti maṭlūb idinmez sākin-i kūyuñ senün
Olsa ey hūrī-likā toprağı altun taşı dür
3. Ĥançer-i ḥār ile ol kurbān olan bülbüllerün
Ġoncalar didükleri ey dost kanlu yaşıdur

³⁵¹ ZD, C. I, G. 249.

³⁵² ğülistānda: ğülistāndan. ZD, C. I, G. 249/3.

³⁵³ ZD, C. I, G. 265.

4. Şüfîyâ şâfî meye meyl eylese albüm n'ola
Hoş utar anı ubâr-ı uşşanuñ ferrâşıdır
5. Didüm ey 'aynum nazardadır dem-i nad eşk-i sîm
Didi ey **Zâtî** gerekmez dânesin³⁵⁴ göz yaşıdır

92.³⁵⁵

Zâtî

Fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. La'l-i şirinüñ amından öldüğümçün ey nigâr
Dest-i Ferhâd ile çak itdi yaasın küh-sar
2. Ey yüzi gül-nâr yandurdum gönül şem'in aña
Hüsnüñüñ âl ile dil almağa gördüm şevı var
3. onca-veş barını pür-hün itdi ben dil-astenüñ
Gamze-i ammâz-ı dilber onca-i annâc-ı yâr
4. Görmedi Rüm'ı Hıtây'ı seyr iden bu resme naş
Sur-ı eşküm Rüm'a bir naş eyledi kim ey nigâr
5. Dem-be-dem âh itdüğümce pâre pâre dil ıkar
Zâtîyâ âteş yanınca nîtekim vâfir şerâr

93.³⁵⁶

Zâtî

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Gerçi ki cihânuñ içi pür cevr ü cefâdur
Ammâ ki bahâr irişicek zev u şafâdur
2. Her câmi'-i gülşende yine bülbül-i hoş-vân
Şulân-ı güle ouduğı med ü şenâdur

³⁵⁴ dânesin: dartsın. ZD, C. I, G. 265/5.

³⁵⁵ ZD, C. I, G. 150.

³⁵⁶ ZD, C. I, G. 154.

3. Şeb-nemler ider nergisi ‘ayn-ı çeh-i Zemzem
Her şubh tavâf-ı harem-i bâğ-ı şafâdur
- 19^a 4. Seyr it çemeni ey meh irişdi meh-i âzer
Gör ‘aks-i hilâl ile nice kalb-i şitâdur
5. Açar şu güzel şüret ü sebz ü mey-i şâfî
Zâtî marâz-ı guşşa vü endüha devâdur

94.³⁵⁷

Zâtî

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Hâlümü zîkr eylesem kevn ü mekânı ağladur
Derdümi ańsam zemîn ü âsumânı ağladur
2. Yüzüm üzre gözlerüm surh ile hâlümünden benüm
Bir hikâyet yazdı kim cümle cihânı ağladur
3. Dökülür dem dem gözinden yaşıdur çarhuñ şihâb
Düd-ı âhum şubha dek her gıce anı ağladur
4. Mihr-i hüsnuñden yaçar ey meh çerâğı âfitâb
Yüzine her kim nazâr eylerse ânî ağladur
5. Yok karararı ebr-veş ne yirde vü³⁵⁸ ne gökdedür
Zâtî’ye zülfüñ gamı virmez emânı ağladur

95.³⁵⁹

Zâtî

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bülbül-i dil al tûñî la‘l-i cânânın bilür
Sözini cân ile diñleñ kim sözüñ cânın bilür

³⁵⁷ ZD, C. I, G. 175.

³⁵⁸ yirde vü: yirdedür. ZD, C. I, G. 175/1.

³⁵⁹ ZD, C. I, G. 204.

2. 'Işık ile sînem dolu olduğunu anlarsa yâr
Âferîñ ol cevheriye cevherüñ kânın bilür
3. Ey ecel gel kandesin bu derdden kırtar beni
Kimse yokdur derdümüñ sen deñlü dermânın bilür
4. Kaşuña öykünmiş ey meh-rû hilâl incinme kim
İnce şehir oğlanıdır ol kendü noķşânın bilür³⁶⁰
5. And dirseñ içeyin vallâhi **Zâtî** la'lüñi
Süre-i Kevşer haķiyçün kendünüñ cânın bilür

96

Hasbî

Fâ'ilâtün / fâ'ilatün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

1. Şol sa'adet milketinde şâh Sulţân Muştafâ
Şol sipihr-i salţanatda mâh Sulţân Muştafâ
2. Şol ğazâ ehline devlet-hvâh Sulţân Muştafâ
Şevketiyle mefhar-ı dergâh Sulţân Muştafâ
- 19^b 3. Muķbil ü maķbül-i ehlullâh Sulţân Muştafâ
Mazhar-ı âşâr-ı 'izz ü câh Sulţân Muştafâ
4. Oldı kırbân *fî-sebîlillâh*³⁶¹ Sulţân Muştafâ
Cennetüllâh ola seyrângâh Sulţân Muştafâ
5. Oķıram *el-hükmülillâh*³⁶² âh Sulţân Muştafâ
Âh Sulţân Muştafâ eyvâh Sulţân Muştafâ

³⁶⁰ Bu kelime hazırlanan divanda yoktur. bkz. ZD, C. I, G. 204/4.

³⁶¹ "Allah yolunda öldürülenlere "ölüler" demeyin. Hayır, onlar diridirler, ancak siz bunu bilemezsiniz." *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, [hızl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ankara 2011, Bakara 2/154, s. 29.

³⁶² Sonra da, "Ey oğullarım! Bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah'tan gelecek hiçbir şeyi sizden uzaklaştıramam. Hüküm ancak Allah'ındır. Ben O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnız O'na tevekkül etsinler" dedi." *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, [hızl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ankara 2011, Yûsuf 12/67, s. 261-262.

II

1. İşidüp nāgeh vefātuñ cümle insān ağladı
Hey ne insān cümle maḥlūkāt yeksān ağladı
2. Taşlara başın dögüp deryā-yı ‘ummān ağladı
Nāle kıldı ra‘d ü yandı berķ u bārān ağladı
3. Acıdı bu ḥāl iķün kāfir müselmān ağladı
Göge boyandı felek gökde řafaķ ķan ağladı
4. İstimā‘ oldıķda cümle ‘ayn-ı a‘yān ağladı
‘Arşa çıķdı bu ḥaber eyvān-ı keyvān ağladı
5. Ćarḥa girdi nāleler giryān u sūzān ağladı
Āh Sultān Muřtafā eyvāh Sultān Muřtafā

III

1. Dökülüp berg-i ḥazān beñzin şarardur bāğlar
Ķara geydi şuya ĝarķ oldı niķe ocağlar
2. Bī-ķarār oldı bu derd ile ķaralar ağlar
Derde dūřdı mübtelālar řayru oldı řağlar
3. Taşlar döymez buña tākāt getirmez tağlar
Bu yasağı gördi mātem yās ider yaş ağlar
4. Tağlar mātem tutar ķan yaş döker ırmağlar
Tağlarda lāleler bağrında yaķdı dāğlar
5. Yaķasın Ćaķ eyleyüpdür ḥaymeler otağlar
Āh Sultān Muřtafā eyvāh Sultān Muřtafā

IV

1. Ķanı şol řehzāde kim bulmuşdı bunca iřtihār
Pür-řecā‘at pāk-meşreb mü‘min-i řāḥib-vaķār
- 20^a 2. Pīr-ferzend ü ĝazanfer-fer şeh-i dārāb-dār
Şol Süleymān-mān Sikender-der ferīd-i rüzigār

3. Serv-i ‘ar‘ar olmuş iken kâmetinden şerm-sâr
Şarşar-ı bād-ı ecelden düşdi oldı hâk-sâr
4. Hâsretâ hayfâ dirîgâ hey meded şol gül-‘izâr
Toprağa düşdi ölüp cismi gıdâ-yı mûr u mâr
5. Ravza-i cennet ola yâ Rab aña dâr u diyâr
Âh Sulţân Muştafâ eyvâh Sulţân Muştafâ

V

1. Rağbet itme mülk-i dünyâya iñen kılma taleb
Eylers iseñ anı kıl kim cennete ola sebep
2. Cehd kıl cem‘iyet-i cismâni kıl müntahab
Bâb-ı dînde mü’mine lâzımdur âdâb u edeb
3. Kimse bilmez cânib-i Hâk‘da nedür zîb ü zeheb
Zerre deñlü zer hisâb olur hiçâb olur heseb
4. Tañrı dergâhında yeksândur habîb ehl-i neseb
Muştafâ nûr ile pür olsun mezâruñ rûz u şeb
5. Yâ İlâhî rahmet eyle kullara kılma gâzab
Âh Sulţân Muştafâ eyvâh Sulţân Muştafâ

VI

1. Ey niçe ser-keşlerüñ tâcın kapan çarh-ı dü-reng
Leşker-i dünyâyı kâdir kırsa bî-âşüb u ceng
2. Gâfil olma ‘âkil ol saña gerekse nâm u neng
Pister-i âgende bâlîn eyleyen bulmadı seng
3. Her kimüñ gürk-i ecel ketfine bindi urdı çeng
Mûr-veş eyler za‘îf olsa eger şîr ü peleng
4. Hâmza vü Dahhâk n’oldı yâ kanı Hüşeng ü Şeng
Keykubâd’uñ bâda virdi başın aldı bî-direng

5. Oldı çün mesken ten-i ‘üryānuña t̄abūt-ı teng
Âh Sultān Muştafā eyvāh Sultān Muştafā

VII

- 20^b 31. H̄asbiyā çün ‘aksine döndi sipihr-i ser-nigün
Ejdehā olsañ ider dest-i ecel bağruñı h̄ün
32. Kime t̄ir ur̄sa kıllur kıavs-i kıazā zār u zebün
H̄aķ kelāmu’l-lāhda buyurdı *lā-yeste’hirün*³⁶³
33. *Lā-yemūtün*³⁶⁴ yazılmışdur *verā’ü’l-mü’minün*
Kimseye bākī degül fāni durur d̄ünyā-yı d̄ün
34. Devletinüñ evveli devletdür aña āh̄irün
Muştafā şer‘in kıoma elden odur d̄ine s̄ütün
35. Raḥmetullāhi ‘aleyh *innā ileyhi rāci’ün*³⁶⁵
Âh Sultān Muştafā eyvāh Sultān Muştafā

97³⁶⁶

Cem Sultān

Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

Muzāri’ - - + / + - - + / + - - + / - + -

1. Naşb olalı cihāna livāsı Muḥammed’üñ
Eflāke irdi şer‘i nidāsı Muḥammed’üñ
2. H̄alk̄ olmaz idi ‘ālem ü ādem felek melek
Ger olmasaydı anda rızāsı Muḥammed’üñ

³⁶³ “Her milletin belli bir eceli vardır. Onların eceli geldi mi, ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.” *Kur’an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ankara 2011, A’rāf 7/34, s. 168.

³⁶⁴ “Sen, o ölümsüz ve daima diri olana (Allah’a) tevekkül et. O’nu her türlü övgüyle yücelterek tesbih et. Kullarının günahlarından hakkıyla haberdar olarak O yeter!” *Kur’an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ankara 2011, Furkan 25/58, s. 399.

³⁶⁵ “Onlar; başlarına bir musibet gelince, “Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz” derler.” *Kur’an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ankara 2011, Bakara 2/156. s. 29.

³⁶⁶ CSTD, K. IV.

3. Faḥr-ı kirām zübde-i kevn ü mekân iken
Faḥr-ı ‘abâdan idi ḳabâsı Muḥammed’üñ
4. Ḳalmışdı cümle küfr³⁶⁷ zalâmında ḍallîn
Hâdî irişdi nûrı ziyâsı Muḥammed’üñ
5. Bir noḳta gibi dâ’ireye aldı fi’l-meşel
Beytü’l-Ḥarâm’ı şaḥn-ı şafâsı Muḥammed’üñ
6. Jeng olmuş idi âyine-i ḥaḳ-nümâ velî
Şayḳal yitişdi luḫfı cilâsı Muḥammed’üñ
7. Şekl-i ğınâyı ‘ayn-ı ‘anâ añlayup müdâm
Faḥr olmuş idi faḥr ü ğınâsı Muḥammed’üñ
8. Gör kim yetîm iken şadef-i mâsivâda yok
Dürri-i yetîm gibi bahâsı Muḥammed’üñ
9. Devlet degül mi ḳ’olmaya ümmetden özge³⁶⁸ hiç
Ḥaḳ³⁶⁹ ḥazretinde ğayrı recâsı Muḥammed’üñ
10. Ümmet şefâ‘atine boyun tutdı bî-ḥilâf
Maḥşer güninde fażlı ridâsı Muḥammed’üñ
11. Şükürinde ‘âciz oldı çü ‘akl-ı ‘aḳîle bâl
Yâ Rab ne dille ola sipâsı Muḥammed’üñ
- 21^a 12. Ḥıfz-ı Kelâm’a vâsıṫa olmazdı Rûḥ-ı Ḳuds
Şıḍḳına olmasaydı yaḳîni Muḥammed’üñ
13. Dünyâ yıḳılsa şer‘i anun bulmaz inḳırâz
Fażl-ı mu‘în olalı mu‘îni Muḥammed’üñ
14. ‘İsyân ḍalâletinde ḳomadı zamâneyi
Raḥmet degül mi ‘âleme dîni Muḥammed’üñ

³⁶⁷ küfr: küfri. CSTD, K. IV/4.

³⁶⁸ özge: ol ki. CSTD, K. IV/9.

³⁶⁹ ḥaḳ: ḥalk. CSTD, K. IV/9.

15. ‘İzzet anuñ ki sözini cānında hıfz ider
Devlet anuñ ki gördi yüzini Muḥammed’üñ
16. Devlet anuñla yār-i ḳadīm ola tā ebed
Her kim ki ola cān ile yārı Muḥammed’üñ
17. Rūḥuñ şifāsı lafz-ı ṭabībi Muḥammed’üñ
‘Aḳluñ şafāsı ṭıynet-i ṭībi Muḥammed’üñ
18. Bu derden olma³⁷⁰ dūr ki Ḥaḳḳ’a ḳarīb olur
Ey dil kim olsa bābı ḳarībi Muḥammed’üñ
19. Hīç enbiyāya kışsası da olmadı naşīb
Şol hişşeden ki oldı naşībi Muḥammed’üñ
20. Ṭarz-ı ṭırāz-ı vaḥdet ile zeyn olur müdām
Levlāk³⁷¹ ḥil‘atindeki ḥabībi Muḥammed’üñ³⁷²
21. Dil devḥasında bite kuru gül iken ruṭab
Lezzet virürse cezbesi³⁷³ sībi Muḥammed’üñ
22. Şükürinde ḳaşır olma ki nuḳl-ı şeker döker
Cān meclisinde nuḳl-ı zebībi Muḥammed’üñ
23. Ervāḥ-ı enbiyā ḳamu ṭālīb durur k’ola
Dār-ı nübüvvet içre naḳībi³⁷⁴ Muḥammed’üñ
24. Ḥaḳ minberinde cāmi‘-i vaḥdetde³⁷⁵ muttaşıl
‘İzzet nevāsıyidi ḥaṭībi Muḥammed’üñ
25. Gel gör bu ḳurb-ı Ḥaḳḳ’ı ki Ḥaḳḳ’a ḥabīb iken
Ḥaḳ daḥı olmuş idi ḥabībi Muḥammed’üñ
26. Sulṭān-ı çār-bāliş-i gerdūna ta‘n ider

³⁷⁰ olma: oldı. CSTD, K. IV/50.

³⁷¹ Levlāke levlāke le-mā ḥalaḳtü'l-eflāke: “Sen olmasaydın, sen olmasaydın (ey Muhammed), felekleri yaratmazdım.” Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yayınları, İstanbul 2013, s. 456.

³⁷² Bu mısra da vezin aksamaktadır.

³⁷³ cezbesi: cedbesi. CSTD, K. IV/53.

³⁷⁴ naḳībi: yaḳını. CSTD, K. IV/55.

³⁷⁵ vaḥdetde: vaḥdete. CSTD, K. IV/57.

- Kim k'ola ışiginde ğarībi Muḥammed'üñ
27. Zīrā ki cāna ḥubb-ı vaṭandan ḥaber virür
21^b Sākin olan ğarībe diyārı Muḥammed'üñ
28. Kavl-i şaḥīḥ-i şer'î ḥiṭābı Muḥammed'üñ
Naql-i şariḥ fer'î cevābı Muḥammed'üñ
29. Lafz-ı laṭīf iken kütüb-i enbiyāyı gör
Nesh itdi cümlesini Kitāb'ı Muḥammed'üñ
30. *V'eş-Şems*³⁷⁶ şem'î nūr-ı ruḥından nişāndur³⁷⁷
*V'el-leyl*³⁷⁸ olursa ṭañ mı niḳābı Muḥammed'üñ
31. Mi'rāci kışşasına 'aceb ḥişşedür³⁷⁹ gözet
K'oldı nasīb-i vaşl-ı nişābı Muḥammed'üñ
32. Kāṭ'-ı ḥicāb kıldı geçüp cümle perdeden
Kılmadı ara yirde ḥicābı Muḥammed'üñ
33. Ḥavrā gözine kuḥl-i mücevher gibi çeker
Girse eline bābı türābı Muḥammed'üñ
34. Simurğ kevn-i zıll-ı zalīinde ḥoş geçer
Per açduğınca şer'î 'uḳābı Muḥammed'üñ
35. Dīn sebze-zārı neşv ü nemāsunu yağdurur
Bārān-ı luṭfı fazlı seḥābı Muḥammed'üñ
36. Bir kaṭre āb-ı raḥmet ile yur cihānı hep
Gelmez lisāna luṭfı ḥisābı Muḥammed'üñ
37. Cān riştesini kesmege ḥablü'l-metīn şunar
Şaḥrā-yı dīnde çetri ṭınābı Muḥammed'üñ

³⁷⁶ "Güneşe ve onun aydınlığına andolsun." *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ankara 2011, Şems 91/1, s. 687.

³⁷⁷ nişāndur: nişānedür. CSTD, K. IV/62.

³⁷⁸ "(Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun." *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ankara 2011, Leyl 92/1, s. 688.

³⁷⁹ kışşasına 'aceb ḥişşedür: ḥişşesine 'aceb kışşadur. CSTD, K. IV/63.

38. Me'vā-yı rahm ü melce-i rahmet didükleri
İki cihānda ola³⁸⁰ Cenābı³⁸¹ Muḥammed'üñ
39. Nūr ile gün gibi kıla leyl-i ḍalāleti
Dīdār açarsa luṭfı nehārı Muḥammed'üñ
40. Rabṭ itdi her kelāmı kelāmı Muḥammed'üñ
Zabt itdi her nizāmı nizāmı Muḥammed'üñ
41. Yazılmış idi levḥ ü qalem daḥı yoğ iken
Levḥ-i nübüvvet üstine nāmı Muḥammed'üñ
42. Gītī-serāy salṭanatından ne añlanur
Devlet anuñ ki ola ğulāmı Muḥammed'üñ
- 22^a 43. Cān riştesiyle rüy-ı zemīn pür-ṭınāb olur
Her ḳande ḳorlar ise ḥıyāmı³⁸² Muḥammed'üñ
44. Dillü dilince her biri tesbīḥ ider anı
Ṭoldurdı māsivāyı peyāmı Muḥammed'üñ
45. Hıdmet yolında ğāşıye-dār oldı Cebre'ıl
Zīn salalı Burāḳ'a licāmı Muḥammed'üñ
46. Dā'im maḳāmı ravza-i Dārü's-Selām olur
Her ḳanḳı rūha irse selāmı Muḥammed'üñ
47. Ḳavs-i ḳaderde sehm-i sa'adet nişānidür
Kime ki irse luṭfı siḥāmı Muḥammed'üñ
48. Bağdād-ı 'āleme işigi Ka'be-i necāt
Mışr'a Medīne turreşi Şām'ı Muḥammed'üñ
49. Ḳadr ü maḳām-ı 'izzeti³⁸³ ḳatında arş ḥāk
Gelmez ḳıyāsa ḳadr-i maḳāmı Muḥammed'üñ

³⁸⁰ ola: oldı. CSTD, K. IV/70.

³⁸¹ Cenābı: Cenāb-ı. CSTD, K. IV/70.

³⁸² ḥıyāmı: Cenāb -ı. CSTD, K. IV/75.

³⁸³ Ḳadr ü maḳām-ı 'izzeti: Ḳadr-i maḳām 'izzeti. CSTD, K. IV/81.

50. Deryā-durur ki cümle cihāna muhītdür
Şıgmaz muhīṭ-i baħra³⁸⁴ kenārı Muħammed'üñ
51. Toldı meşām-ı cāna nesīmi Muħammed'üñ
Feyz irdi rūħa luṭf-ı 'amīmi Muħammed'üñ
52. Ümmī dir idi kendüye Raħmān mu'allimi
Gel gör ki neydi tab'-ı selīmi Muħammed'üñ
53. Farz itmez idi kendüye farz-ı şefā'ati³⁸⁵
Olmasa Hāk'la ahd-i kadīmi Muħammed'üñ
54. Bulur nevālesiyle nevāyı nevāy-ı dīn³⁸⁶
Bir sofraya yaydı luṭfı na'īmi Muħammed'üñ
55. Mergül-ı çīn-i perçemi cīm-i cemāldür
Sadr-ı celāle ṭurresi cīmi Muħammed'üñ
56. Hāk-i rehinden ala güher efser-i şeref
Kim olsa işiginde yetīmi Muħammed'üñ
57. Halka nevāle-baħş-ı keremdür hazīnesi
Devlet degül mi bāb-ı kerīmi Muħammed'üñ
58. Bū Cehl olursa daħı biter Bū Leheb mişāl
Her kim k'olursa dīnī ğarīmi Muħammed'üñ
- 22^b 59. Ma'nāsın añlayana işāret yiter hemīn
Ma'-ı ma'īn 'aynine mīmī Muħammed'üñ
60. Bir kaṭresinde cürm-i cihān 'afv olur kamu
Gelmez kıyāsa luṭf-ı 'azīmi Muħammed'üñ
61. Dil kīmiyāsı ḳalbe ola sāfī³⁸⁷ münḳalib
Çekse ḫalāşa luṭfı 'ayārı Muħammed'üñ

³⁸⁴ muhīṭ-i baħra : muhīṭe baħrı. CSTD, K. IV/82.

³⁸⁵ farz-ı şefā'ati: ḳarz-ı şefā'ati. CSTD, K. IV/85.

³⁸⁶ nevāyı nevāy-ı dīn: nevā bī-nevā-yı dīn. CSTD, K. IV/86.

³⁸⁷ ḳalbe ola sāfī: kalbı ola sāfa. CSTD, K. IV/93.

63. Başt-ı bisâṭ şer‘-i serîri Muḥammed’üñ
Şadr-ı şudûr mu‘ciz-i sırrı Muḥammed’üñ
64. Düşmezdi yire gölgesi tâ gelmesin diyü
‘Aks-i nazarda daḥı nazîri Muḥammed’üñ
65. Dîbâ mişâl kıldı muḡaylân dikenlerin
Ṭâliblerine şevki ḥarîri Muḥammed’üñ
66. Bulmazdı dil kemânı gümânsuz nişân-ı luṭf
Sehm-i sa‘âdet olmasa tîri Muḥammed’üñ
67. Gevher durur ki şayḡala hiç ihtiyâcî³⁸⁸ yok
Âyîneliḡde tab‘-ı münîri Muḥammed’üñ
68. Cennet çemenlerinde şafâ güllerin açar
Cân bülbüline vaşfı şafîri Muḥammed’üñ
69. Naḡcîri³⁸⁹ ola cümlesinün şayd-ı mâsivâ
Ger pençe açsa ḥamlesi şîri Muḥammed’üñ
70. Bûy-ı meşâm-ı câna virür cezbe-i şafâ
Ṭıynet bulalı ḡâk³⁹⁰ ‘abîri Muḥammed’üñ
71. Kat‘ itse tîri tañ mı naşârâ ḡulûbunu
Çün nuşret-i Ḥaḡ oldu naşîri Muḥammed’üñ
72. Âzâde ola bâr-ı belâdan misâl-i serv
Her kim olursa şevki esîri Muḥammed’üñ
73. Olur ġinâ-yı devlet ile çün ki muḡtenim
Devlet anuñ ki ola faḡîri Muḥammed’üñ
74. Sâye şalarsa işigine ‘arş yüz sürer
Dil ḡânesine dârı cidârı Muḥammed’üñ

³⁸⁸ ihtiyâcî: ihtiyâc. CSTD, K. IV/98.

³⁸⁹ Naḡcîri: Naḡcîr. CSTD, K. IV/100.

³⁹⁰ ḡâk: ḡâki. CSTD, K. IV/101.

Feyzî

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 23^a 1. Mevsim-i güldür yine 'âlem mücellâdur gider
Şebnem-i eşkümlle gülşen pür-şüreyyâdur gider
Bir güzel ser-mest için her gūşe gavğâdur gider
Bülbül ağlar gül güler 'âlem temâşâdur gider
2. Hâr elünden alımadıguna dāmānuñ gülüñ
Göklere peyveste olmuşdur fiğānı bülbülüñ
Bu perişānlıkda hāli kayğuludur sünbülüñ
Bülbül [ağlar gül güler 'âlem temâşâdur gider]
3. Gülsitānda bülbül-i pür-ğam ki iñler zār zār
Şadr-ı istiğnāya geçmiş gül oturmuş şāh-vār
Gonce ağzından kıomaz bu mışra'ı leyl ü nehār
Bülbül [ağlar gül güler 'âlem temâşâdur gider]
4. Dürlü evrākıyla zeyn olundı çün kim gülsitān
Nüş iden bu demde aldanmaz şarāb-ı erğuvān
Gonce gibi hār-ı ğamdan 'andelībüñ bağırı kıan
Bülbül [ağlar gül güler 'âlem temâşâdur gider]
5. Feyziyā gül devrüdür nüş it şarāb-ı dil-güşā
Bir kıarār olmaz bilürsün çün ki çarḥ bī-vefā
Aç gözüñi bir nazar kııl kıarf-ı gülşenden yaña
Bülbül ağlar gül güler 'âlem temâşâdur gider

99.³⁹¹

Necātī

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Yine ferzâne gönül 'ışık ile bî-hüş olsun
Yine dīvānelere cām-ı belā nüş olsun
2. Çekeyin sīnemüñ üstine elifler tā kim
Giceler kıadd-i hayāline der-āgüş olsun
3. Ey muşavvir eger ol yārı iderseñ taşvīr
Serv-ı kad piste dehen sīm-benāgüş olsun
4. Sen güzelden beni men' itme zehī zūlm-i şarīh
Devr-i gülde diyeler bülbüle hāmüş olsun
5. Bir ayak şun berü ey sākī elüñden içelüm
Bir nefes güşsa-i encām ferāmüş olsun
- 23^b 6. İtüñem sürme kapuñdan didüm ol yār didi
İtüñ olmağı saña göstereyin oş olsun
7. Ey **Necātī'**ye sa'adet güneşi çeşm-i ümīd
Pertev-i mihr-i ruhuñdan niçe bir yoş olsun
8. Ehl-i dilden çü cihān boş olsardur yarın
Benden ol pīre-zen-i dehr bugün boş olsun

100.

Necātī³⁹²

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Kıo gönül büseñe cān ile harīdār olsun
Billāh ey gönca-dehen yok dime bāzār olsun

³⁹¹ NBD, G. 430.

³⁹² NBD, G. 412.

2. Zülfüñ aşüfteleri hāline raḥm eylemeyen
Göreyin bencileyin derde giriftār olsun
3. Būse peymānesinüñ cür‘a-i cān-baḥşından
Hele ol piste-dehen yok dimedi var olsun
4. Kimse beglerde vefā görmedi dünyā turalı
Kim diye sen meh-i bī-mihre vefā-dār olsun
5. Öpmege kucmağa yir yok dir iseñ ey yüzi gül
Ço **Necātī** kuluñı ‘aşık-ı dīdār olsun

101

Necātī³⁹³

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Muzāri‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Zülfüñ ḥamını ‘anber-i sārāya virmez
La‘lün ğamını şādī-i şaḥbāya virmez
2. Cān virüp aşılursa bu miskīn selāsilün
Bir kılmı memālik-i Dārā’ya virmez
3. İzüñ tozını gün gözine tūtiyā için
Gökden yire inerse Mesīḥā’ya virmez
4. La‘l-i lebün şafāsını sāğarda bulalı
Meyḥāneler bucağını dünyāya virmez
5. Ben mu‘tekid degül miyin Allāh zikrine
Şol deñlü var ki başumı ğavgāya virmez
6. Gülşende āşiyāne-i bülbül kadar yiri
Çorlarsa baña zabt-ı me`vāya virmez³⁹⁴

³⁹³ NBD, G. 405.

³⁹⁴ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

7. Yoğdur çemende servüñ eli üzre el velī
Reftār-ı yāri serv-i dil-ārāya virmezın
- 24^a 8. Eglenmege **Necātī'**ye³⁹⁵ dīvārı sāyesın
Gīsū-yı hūr u zülf-i semen-sāya virmezın

102

Necātī'³⁹⁶

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Yara n'eyler 'arızuñda ey yañağı gülsitān³⁹⁷
Bir elifdür ol 'izāruñ ortasında bī-gümān
2. Yoğsa³⁹⁸ hağ yazmağ için mecmū'asına hüsñüñüñ
Yir ider muştar gibi ol tūrri-i 'anber-feşān
3. Yā meger kim leşker-i Für'avnu iderken³⁹⁹ helāk
Nīl şakğ olmış durur Mūsā elinde bī-gümān
4. Sūre-i Neml ortasında medd-i Bismillāh gibi⁴⁰⁰
Hağ-ı haddüñde çekilmiş ol nişān-ı dil-sitān
5. Şafha-i Keşşāf'dur güyā hağ-ı ruhsār-ı dost
Kim çekilmiş surh ile āyātına medd-i beyān
6. Tāb-ı mehtāb üstine per-tāb olmuşdur şihāb
Sūzen-i 'İsā⁴⁰¹ durur hürşide virmiş āsumān
7. Defter-i hüsñüñi tezyīn itmege hağ çekdiler
Yā hağtuñ yañlış diyü dırnağla itdiler nişān

³⁹⁵ Necātī'ye: Necātīyā. NBD, G. 405/8.

³⁹⁶ NBD, G. 431.

³⁹⁷ ey yañağı gülsitān: ey boyı serv-i revān. NBD, G. 431/1.

³⁹⁸ Yoğsa: Yoğsa. NBD, G. 431/2.

³⁹⁹ iderken: iderler. NBD, 431/5.

⁴⁰⁰ bismillāh gibi: bismillāhdur. NBD, G. 431/6.

⁴⁰¹ Sūzen-i 'İsā: Sūsen-i 'İsā. NBD, G. 431/8.

8. Yara şanmañ ‘arızuñ nāzüglüğinden⁴⁰² şivedür
Cennete yol kesmek ister bir yañağı ergüvān
9. Yara yokdur ‘arızuñda ol dağı bir ğamzedür
Cānuma oğ urmağa sihr ile ey қаşı kemān⁴⁰³
10. Yara n’eyler ‘arızuñda hāşelillāh dostum
Kendü kendünden **Necātī** ṭab‘ın eyler imtiḥān
11. Ben bilürdüm bu şekil⁴⁰⁴ āḥīr dikilür yüzüñe
Şol nefes kim yaқalar çāk itdūñ ey ğonce-dehān

103

Necātī⁴⁰⁵

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Muzāri‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Olmayuben⁴⁰⁶ cemālūñe pervāne yā neyin
Yanmayuben⁴⁰⁷ firāқuñ odın yā ne yanayın
2. Başumda od yana dütünüm çāk depemdedür
Gelsün bu derdi şem‘-i şebistāna yanayın
3. Merdāne ‘ıřқ-ı yār ile meydāna girmişem
Meydān içinde қоñ beni⁴⁰⁸ merdāne yanayın
- 24^b 4. Zindān içinde çün gice gündüz yanar çerāğ
Dünyāda ben de āteş-i hicrāna yanayın
5. Қанлу cigerden eyleyeyin⁴⁰⁹ ğonceye ḥaber
Dāğ-ı derünü lāle-i Nu‘mān’a yanayın

⁴⁰² nāzüglüğinden: nāzüglüğüdür. NBD, 431/3.

⁴⁰³ Cānuma oğ urmağa sihr ile ey қаşı kemān: Cāna oğ urmağ için sihr ile ey ebrü kemān. NBD, G. 431/2.

⁴⁰⁴ Şekil: Tegel. NBD, G. 431/10.

⁴⁰⁵ NBD, G. 380.

⁴⁰⁶ Olmayıben: Olmayayın. NBD, G. 380/1.

⁴⁰⁷ Yanmayıben: Yanmayayın. NBD, G. 380/1.

⁴⁰⁸ қоñ beni: hecr ile. NBD, G. 380/3.

⁴⁰⁹ eyleyeyin: iledeyin. NBD, G. 380/5.

6. Yanaşduğını kâmet-i dil-dâra nâreven
Şahn-ı çemende serv-i hırâmâna yanayın
7. Dâ'im **Necâtî** nâleye âheng ider göñül
Ben erġanûn-ı âh ile efgâna yanayın

104

Necâtî⁴¹⁰

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Delü⁴¹¹ kanlulara uyduñ delisin
Göñül tanışmadın öldürmelisin
2. Senüñ haţtuñ benüm cānum çıkınca
Efendiçak⁴¹² ölince sevmelisin
3. Bu serv ü nergis ile bāġ-ı hüsnüñ
Bugün görür gözi tutar elisin
4. Ne hoş derc eylemiş zülf-i siyāhuñ
Ġubâr üstine reyġānuñ celisin

⁴¹⁰ NBD, G. 399.

⁴¹¹ Delü: Deli. NBD, G. 399/1.

⁴¹² Efendiçak: Benüm cānum. NBD, G. 399/2.

5. **Necātī** ekmel-i ‘ālem olursañ
Çü yoķ bir ħabbe ‘ıŝķuñ ekmelisin

105

Necātī⁴¹³

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. **Ķat**-i ‘ām itdükçe artar çeşm-i fettān uyĥusı
Keşret-i ķandan⁴¹⁴ durur ĥikmetde insān uyĥusı
2. **Ĥāb**-ı nāz eyler gözün ŝaĝluklar olsun dostum
ŝihĥat āŝārı durur bīmāruñ ey cān uyĥusı
3. **Ķulĝuleyle**⁴¹⁵ ÷oldurur her gice gülşen ŝaĥnını⁴¹⁶
Uçdı āhumdan⁴¹⁷ meĝer murĝ-ı seĥer ĥvān⁴¹⁸ uyĥusı
4. Giceler uyĥuya varur mum öñinde⁴¹⁹ zülfüñüñ
Bir ķılında baĝludur niçe⁴²⁰ müselmān uyĥusı
5. Aĝladuĝumca ider ol gözleri mestāne ĥvāb
Ey **Necātī** ĥoŝ durur⁴²¹ insāna bārān uyĥusı

Zātī⁴²²

- 25^a 1. **Ķatı** bīmārdur ol dīde ķande yattıĝuñ bilmez
Meĝer kim **Zātī**’nün ķanı ÷utupdur anı ey dilber

⁴¹³ NBD, G. 617.

⁴¹⁴ ķandan: demden. NBD, G. 617/1.

⁴¹⁵ Ķulĝule-yle: Zemzeme ile. NBD, G. 617/4.

⁴¹⁶ gülşen ŝaĥnını: ŝaĥn-ı gülŝeni. NBD, G. 617/4.

⁴¹⁷ āhumdan: nālemden. NBD, G. 617/4.

⁴¹⁸ seĥer ĥvān: ĥoŝ-elhān. NBD, G. 617/4.

⁴¹⁹ varır mum öñünde: yarı yardım iken. NBD, G. 617/3.

⁴²⁰ niçe: yüzbiñ. NBD, G. 617/3.

⁴²¹ durur: gelür. NBD, G. 617/5.

⁴²² Bu beyit 137 numaralı şiirin makta beytidir. MS. OR. OCT. 3058 39^b 137

Zātī⁴²³

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Sünbülüñden 'ālem ey hūb-ı Hıṭā miskīn olur
'Anber-i sārā nedür Çinüñ yā hōd miski n'olur
2. Teng yirde şol kızarmış terlemiş hūbān gibi
Sözlerüm vaşf-ı dehānuñda ter ü rengīn olur
3. Bir hikāyet açdı bir nāzūg lebüñden Hüsrevā
Lezzeti kaldı dimāğumda nice Şirīn olur
4. Seg dimiş mir'āt-ı hāl-i 'āşıkā baqmış bugün
Ol raķīb-i bed-liķā Allāh nice hōd-bīn olur
5. Başum için āsitān-ı 'arş-ı kadri ol şehüñ
Zātīyā başında devlet olana bālīn olur

Zātī⁴²⁴

Mef'ülü fā'ilatü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Bin key ḳodı cānānuma bir serv-i lāle-ḫad
Görse yüzün cinānı yaķa āteş-i ḫased
2. 'Aynumda 'aks-i ḫācibi *ke'l-nūn-ı fi'l-uyūn*⁴²⁵
Cānumda şevk-i lebleri *ke'l-rūh-ı ve'l-cesed*⁴²⁶
3. Zīr-i lebinde ḫal-i siyeh āb noķtası
Ebrūsı yüzü üzre anuñ āteş üzre med

⁴²³ ZD, C. I, G. 388.

⁴²⁴ ZD, C. I, G. 116.

⁴²⁵ Gözlerdeki "nūn" harfi gibi.

⁴²⁶ Bedendeki "rūh" gibi.

4. Ey şāh-ı Mışr-ı hüsn inüğüñ çāhını görüp
Geçdi hiçābdan yire peydā iden⁴²⁷ raşad
5. Dervīŝ-i tekve-i ğam kim şardı başuma
Āhum yeşil kızıl dütüninden elif nemed
6. Dil virdüğü bilüp baña dil çarbın urma kim
Yokdur ŝarāb-ı ‘ıŝkun ile mest olana had
7. Fürkat iderdi cismümi seyl-i fenāya ğark
Vuşlat ümīdi olmasa **Zātī** eger ki sed

108

Zātī⁴²⁸

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kaldum ayakda tur ey çapuk-süvār öldüm meded
Gitdi destümden ‘inān-ı ihtiyār öldüm meded
- 25^b 2. Teşnelik yağıdı bu dirlikden ölüm yegdür baña
Tiz içür luţf eyle tiğ-i āb-dār öldüm meded
3. Ey tabīb-i cān u dil tiryāk-ı vaşlun çāre kııl
Cānuma zehr-i firākuñ itdi kār öldüm meded
4. Bilmez oldum kendümi bir dāne meylüñ yok baña
Oda yandı hürmen-i şabr u karar öldüm meded
5. Çeşme-i hayvān gibi gel ey siyeh-hil‘at geyen
Vir hayāt-ı cāvidānı Hızr-vār öldüm meded
6. Yidüğü siñmez humār-ı ğamdan ey sākī kanı
Nüş-dārū-yı ŝarāb-ı hoş-güvār öldüm meded
7. Hiç saymazsın hisāba anı tā rüz-ı hisāb
Dirse **Zātī** hey kıyāmet bī-şümār öldüm meded

⁴²⁷ peyd iden raşad: ehl-i çeh-i raşad. ZD, C. I, G. 116/4.

⁴²⁸ ZD, 131. Gazel, C. 1, sayfa 131.

Zātī⁴²⁹*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. 'Āşık-ı bî-'illem meylüm benüm dīdāratur
Dostlar Ferhād ile Mecnūn iki zen-pāredür
2. Ey felek luḫ it benüm ḫuṭb-ı murādum üzre dön
Çarḫuña ṭoḫunmasun āhum bir āteş-paredür
3. İtdi bir bezmüñ meyi ser-mest-i lā-ya'ḫıl beni
Çarḫ-ı Aḫlas zāhidā çarḫında bir āvāredür
4. Gözlerüñ bir laḫzada biñ merdümi eyler helāk
Ey perī dimez ki ḫiç insānı Tañrı yaradur
5. Bir dem ey serv-i ḫamer-ruḫ görmese **Zātī** seni
Yaşıyla⁴³⁰ āhına yiri vü gögi aradur

Zātī⁴³¹*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Ol nigār-ı ḡonce leb kim çihre-i gül-rengi var
Bāḡ-ı 'ışḫında hezārān bülbul-i dil-tengi var
2. Nārdan bir ḫarbe almuşdur yine āhum ele
Ġālibā ey meh sitāremle felekde cengi var
3. Ol meh-i bed-mihr ele almuş rakībüñ göñlini
Ey itiyem ben diyen şaḫın elinde sengi var

⁴²⁹ ZD, 267. Gazel, cilt 1, sayfa 267.⁴³⁰ yaşıyla: eşki ile. ZD, C. I, G. 267/5.⁴³¹ ZD, C. I, G. 225.

4. Dā'imā şād u ferahdur guşşadan ol ğam yimez
Her kimün yanında bir maĥbüb-ı şūĥ u şengi var
- 26^a 5. Cur'a-dān-ı sīnesi esrār-ı 'ıŝkuñdan ıolar⁴³²
Adı **Zātī** kendözinden bī-haber bir bengi var

111

Zātī⁴³³

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Niĥābın açdı tā ol meh cemāli āfitābından
Ser-ā-ser on sekiz biñ 'ālemi pür kıldı tābından
2. Şanur kardeşleri çāha bıraĥdı Yūsuf'ı ol ĥod
Görüp seyrinde ol māhı yire geĥdi ĥicābından
3. Ser-ā-ser bu ıokuz eflāk anuñ mihriyle raĥs eyler
Zemīn ser-mest olup yatar anuñ 'ıŝĥ-ı şarābından
4. Göñüller açılır gūş eyleyenden faşl olur guşşā
Ne dem fetĥ-i kelām olsa kitāb-ı ĥüsn-i bābından
5. İlāhī **Zātī**'yi ĥaşr eyle ānuñla kıyāmetde
Kıyāmet eyle ĥālin ĥurtarup ıamu ĥazābından⁴³⁴

112

Zātī⁴³⁵

Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü failātün

Muzāri' - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. Aĥlıĥda sen pilav u ben şaruluĥda zerde
Hem şofra olalum gel bir ĥoş laıif yirde

⁴³² ıolar: ıolu. ZD, C. I, G. 225/5.

⁴³³ ZD, C. III, G. 1004.

⁴³⁴ ĥazābından: 'azābından. ZD, C. III, G. 1004/5.

⁴³⁵ ZD, C. III, G. 1457.

2. Maḥbūb yufka içre bir puḥte māḳiyān-veṣ
Ġāyet lezīz olasın olursan ehl-i perde
3. Ey Ḥusrev-i zamāne dirler ki aşı göz yir
Şīrīn muḥallebidür şi'rüm ḳodum nazarda
4. Düşman söz ile hergiz beynim alışmaz ey dost
Ġāyet de bī-bedeldür sirke egerçi serde
5. 'Uşşāk cān virürken añma raḳībi gerçi
Acı başal 'aselden şīrīn olur seferde
6. Şevḳ ile baḳlava-veṣ yufka yüreklü **Zātī**
Vaşf itdi la'l-i nābuñ yoḳ lezzeti şekerde

113

Zātī⁴³⁶

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bu nidā irdi seḫer-geh kūşe-i eflākden
Menzilüñ Arş-ı Mu'allā ḳıl 'urüc it ḫākden
- 26^b 2. Müntehā ögret aña sidre budağı yolların
Murğ-ı cān āḫīr uçar çün sīne-i şad-çākden
3. Bāl açup Firdevs'e tā uçmağa lāyık olasın
Olmadan cismüñ cüdā cehd eyle rūḫ-ı pākden
4. Ḥaḳ ile ḳıl dā'imā ey ḫvāce bāzāruñ yüri
Fā'ide yoḳdur saña esbābdan emlākden
5. Raḫm ide tā kim ayaḳda ḳomaya yārüñ seni
Şol ḳadar ḳan ağla el yu dīde-i nem-nākden

⁴³⁶ ZD, C. III, G. 1010.

6. **Zātīyā** şāyed *ene'l-Ḥaḳ*⁴³⁷ sırrın izhār eyleye⁴³⁸
Sen aña uyma ḥazer eyle dil-i bī-bākden

114

Zātī⁴³⁹

Mefā'İLün mefā'İLün mefā'İLün mefā'İLün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ḥurūş-ı 'arşuñ⁴⁴⁰ efgānum ḥuzūrını uçurmuşdur
Kevākib leşkerin āh-ı seḥer-gāhum göçürmüşdür
2. Benüm 'ömrüm cihān içre sürer 'ömr-i dırāz anlar
Şular kim zülfüñi bir şeb düşinde yüze sürmüşdür
3. Ne dürlü tīg u tīr urmaḳ ki vardur ḳalb-i 'uşşāḳa
Senüñ ğamzeñ çalup çırpup ḳamu görmiş geçürmüşdür
4. Yürekde eski peykānuñ oḳuñı⁴⁴¹ itdi biñ pāre
Yüregüm yirine bir pāre oḳ cānā oturmuşdur
5. Şikeste-ḥāl olup tañ mı ḳararsa cümle endāmı
Nigārum zülf-i miskīnin boyunca yire urmuşdur
6. Baña ḫatlu gelür başdan başa ol ney-şeker-ḳāmet
Meger kim yazdurup boyınca şīrīnlük götürmüşdür
7. Senüñ bezmüñde n'eyler **Zātī**'yi şūrīde ḥāl itdi
Meger ney-zenlerüñ siḫr eyleyüp cānā üfürmüşdür

⁴³⁷ Ben Hakk'ım.

⁴³⁸ sırrın izhār eyleye: sırrını izhār ede. ZD, C. III, G. 1010/7.

⁴³⁹ ZD, C. I, G. 426.

⁴⁴⁰ Ḥurūş-ı 'arşuñ: Ḥoros-ı 'arşuñ. ZD, C. I. 426/1.

⁴⁴¹ oḳuñı: oḳını. ZD, C. I, G. 426/4.

Zātī⁴⁴²*Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün*

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Saña ben miskīnūñ ey dīvāne dil bir pendı var
Key şaķın zencir-i zūlfine olaşma bendi var
2. Cān virürsem şarmadan şaruñ baña dil-bendümi
Ol⁴⁴³ lebi şehdi ki anuñ şerbet-i dil-bendi var
3. Acılığ görmez cihānda dehr-i dūndān ağlamaz
Her kimüñ yanında bir maħbüb-ı şekker-ħandi var
- 27^a 4. 'Işğdan eyleñ hazer ey reh-revān-ı rāh-ı 'ışğ
Bir ħaţarlu rāhdur yüz biñ belā der-bendi var
5. **Zātī** ağzından düşürmez vaşf-ı la'l-i nābuñı
Tütī-i güyā durur ağzında güyā ħandi var

Zātī⁴⁴⁴*Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün*

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Surħ ile yazıldı şanma saña fūrķat-nāmeler
Aña odlar şaçdı āteş-dān-ı dilden ħāmeler
2. 'Işğ odında ey beni yalıñ ħılan añsam seni
Dest-i şevķ ile yaķalar çāk iderler cāmeler
3. Ķankı⁴⁴⁵ birin ideyin saña ħikāyet kıssamuñ
Eylerem ağyār ile her gün begüm hengāmeler

⁴⁴² ZD, C. I, G. 404.

⁴⁴³ Ol: Şol. ZD, C. I, G. 404/2.

⁴⁴⁴ ZD, C. I, G. 420.

⁴⁴⁵ Ķankı: Ķangı. ZD, C. I, G. 420/3.

4. Dostlar ger güldürürse giryeme düşmanları
Görün ol iki gözümden nic'olur ağlamalar
5. Sözlerüm sūzından ol āteş-zāra yanmağa
Zātīyā bir pāre od olup gidüpdür nāmeler

117

Zātī⁴⁴⁶

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bitdi sīnemde dögünmekden duḥānī lāleler
Üstine anuñ sirişkünden saçıldı jāleler
2. Şöyle bīmār itdi kim cānā teb-i 'ışkuñ beni
Penbe ile şu şokarlar ağzuma tebhāleler
3. Şöyle aldı altına derdüñ beni kim üstüme
Ağlaşurlar gözlerüm şīvenler eyler nāleler
4. Çevresin alup tūrur kat kat o māhuñ ehl-i şevk
Şanki mäh-ı enveri⁴⁴⁷ itmiş ihāta hāleler
5. Bir iki cür'ayla bir hoş hālete irdüm ki ben
Görmedi seyrinde Zātī zāhid-i şad-sāleler

118⁴⁴⁸

Me'ālī

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ehl-i nazar görüp bir iki tel şaçalumı
Bilür kiyāsetümi vü añlar kemālümü
2. Bilüm büküldi bār-ı girān zaḥmetinden āh
Enf-i kebīrümü çekeyin yā vebālümü

⁴⁴⁶ ZD, C. I, G. 416.

⁴⁴⁷ mäh-ı enveri: bedr-i enveri. ZD, C. I, 416/4. mäh-ı enveri: bedr-i enveri. MS. OR. OCT. 3058 27^b G. 117/4.

⁴⁴⁸ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

- 27^b 3. Hattı gam ile cān virürem didigüm benüm
Gerçek durur yalan ise yoluñ şaçalumı
4. Tiryāki şanmañuz beni beñzüm şaru görüp
Enf ile riş guşşası aldı mecālümü
5. Taḥsīn idüp Ḥayālī Me'ālī'ye baş ege
Görse tarīḫ-i şī'rde bunca ḥayālümü

119⁴⁴⁹

Me'ālī

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Bir vaḫt idi baña der-i dilber⁴⁵⁰ mekāndı
Eyyām o günler idi zamān o ⁴⁵¹zamāndı
2. Her ḥāke kim nazār kılasın bil ki ol ezel
Bir taḫt u baḫt⁴⁵² issi şeh-i kāmurāndı
3. Bugün maḫābir ile tolu gördüğün zemīn
Kim bile dün ne servere cāy u mekāndı
4. Cām-ı memātı gör nice nüş eyledi revān
Ol kim cihānda ad ile Nüşinrevān'dı
5. Ey pīr olası öle Me'ālī de diyesin
Bir hoş muşāhib idi vü 'ārif cüvāndı

⁴⁴⁹ MEAD, G. 251.

⁴⁵⁰ dilber: cānān. MEAD, G. 251/1.

⁴⁵¹ o: ol. MEAD, G. 251/1.

⁴⁵² taḫt u baḫt: taḫt-ı baḫt. MEAD, G. 251/2.

120⁴⁵³

Me'ālī

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. H̄ayāl-i çeşm ü ebrū-yı nigārumdur gözi kaçı
Göñül taşvirdür güyā ki olmuş 'ışk naqqāşı
2. Meger zerrīn- kadeh yeñiçeridür altun üsküflü
Ki olmuşdur ağa gül aña vü zanbağ bölükbaşı
3. Degüldür kimseye ayak tolar cām-ı şarāb-ı nāb
Ki şāfī kalbdür gāyet anun birdür içi taşı
4. Nice vaşla irem bir lahza andan ayrı olmazlar
Ki cevri ol şehüñ engel cefası ol mehüñ nāşī
5. **Me'ālī** bī-nihāyet sīm-i eşke kadir idüm ben
Velī başına şu koydı dirīgā gözlerüm yaşı

121⁴⁵⁴

Me'ālī

Fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Sevdigünüñ yolına kişi gerek kim hāk ola
'ışkına baş ile cān oynamada çālāk ola

⁴⁵³ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

⁴⁵⁴ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

Zātī⁴⁵⁵*Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün*

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

- 28^a 1. Öldürdüğin rakībūñi 'aşık sürür yürür
Cānā mesel durur bu atı öldüren sürür
2. Evşaf-ı çeşm-i dilber ile gönlüm eglerem
Şi'rüm benüm açar şuyı sihr ile turgurur⁴⁵⁶
3. Eglen sevād-ı şî'rüm ile gitme çağ çağ⁴⁵⁷
Ey mäh Kıadr gicesi açar şular tırur
4. Fürkatde bu ümîd-i tecellā-yı vaşl-ı dost
Güyā ki karañu gicede nür-ı berķ⁴⁵⁸ urur
5. Şem'-i hayātumu yile virürdi bād-ı āh
Vaşluñ ümîdi dāmeni illā anı bürür
6. Cām-ı cihān-nümāyı getir sākīyā beri
Andan Sikender-i dil ü cān 'ālemi görür
7. Şol bezmi Zātīyā felege virme kim müdām
Hörşîd gibi anda ayak devr ider yürür

Zātī⁴⁵⁹*Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün*

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Her kande görse yār beni hışm ile yürür
Bir lahza tır disem baña taşlar urur tırur

⁴⁵⁵ ZD, C. I, G. 208.

⁴⁵⁶ turgurur: turkurur. ZD, C. I, G. 208/2.

⁴⁵⁷ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁴⁵⁸ nür-ı berķ: nür berķ. ZD, C. I, 208/4.

⁴⁵⁹ ZD, C. I, G. 209.

2. Cevr itme baña yürime ağıyār ile disem
Derdā ki yār cānumuza cevr ider yürür
3. Dağı sürür misin dimeyeydüm raķībi kāş
Derdā ki yār unutmadı anı dağı sürür
4. Öpsem elini yüzüme urur şabancalar
Dā'im günāhumı o benüm yüzüme urur
5. Mir'āt-ı hüsn-i yāra muķābil olursa māh
Rūşen budur ki **Zātī** yüzi ağını görür

124

Zātī⁴⁶⁰

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Cānın alup⁴⁶¹ illerüñ gönüllerin ol cān yapar
Baña cān virmez diyü gönlüm yaķar bühtān yapar
2. Görse eşküm leşkerin ķahr u cefā topın ķurup
Merķamet şehri ķapusın ol şeh-i hūbān yapar
- 28^b 3. Bir selām ile dil-i vīrānı bir dem yapmadın
Ĥayr için devletlüler yollarda hānum hān yapar
4. Güldüğüñce ol yañaķlarda görinen çāhlar
Yūsuf-ı cān u dile cānā iki zindān yapar
5. **Zātīyā** hışm ile bir kaç şaş urursa başuña
Dest-i luř ile dil-i vīrānuñı cānān yapar

⁴⁶⁰ ZD, C. I, G. 212.

⁴⁶¹ alup: alur. ZD, C. I, G. 212/1.

Necātī

Mef'ülü fā'ilatü mefā'ülü fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Şol bostānda kim ola bir gül-‘izār serv
Her hām-deste dime şaķın zinhār serv
2. Hoş-büy olur meger ki Huten sebze-zārıdur
Yir yir bitirdi nāfe-i müşg-i tatār serv
3. Bir kār-gāhdur bu ki bī-minnet direm
Ser-sebz olur ser-āmed ü zü'l-iķtidār serv
4. Serv ol durur ki üstine bir noķta ķonmaya
Azādelikle⁴⁶³ bulmuş ola iştihār serv
5. Yā Rab cihānda sebzeye kimdür ķul olmayan
Kim tād-dār lāle⁴⁶⁴ ola şehriyār serv
6. Degme kimesne degmez eline şu ķoymağa
Nisān bulutlarına ider iftiħār serv
7. Sahn-ı ķemende ser-keş-i şābit-ķadem⁴⁶⁵ sihī
Bağ-ı cihānda şāhib-i ‘izz ü vaķār serv
8. ‘Arz itdi ağ ķāder ü şahrāda⁴⁶⁶ her şecer
Eyledi iħtirā‘ yeşil teng-tār serv
9. Gülşen münevver oldı ser-ā-ser Medīne-vār
Ķumrılar anda mukrī olurlar menār serv
10. Başdan ayağa hep hāreket hep kirişmedür
Ķurduğı⁴⁶⁷ yirde eyleyibilmez ķarār serv

⁴⁶² NBD, K. 21.

⁴⁶³ Azādelikle: Azadlıķla. NBD, K. 21/4.

⁴⁶⁴ lale: nergis. NBD, K. 21/5.

⁴⁶⁵ ser-keş-i şābit-ķadem: serkeş ü şābit-ķadem. NBD, K. 21/7.

⁴⁶⁶ ķāder ü şahrāda: ķaderi sahrada. NBD, K. 21/8.

⁴⁶⁷ Ķurduğı: Durduğı. NBD, K. 21/10.

11. Dā'im el oynın oynamaz idi şabā ile
Ger başı taşra olmasa leyl ü nehār serv
12. Şahn-ı çemende kalır ise şöyle ber-ķarār
Reftāra daħı durı durı el ķarār serv
13. Zāhid sözüne katlanamaz tab'-ı müsteķim
ķış şahnesiyle eyleyimez ğir ü dār serv
- 29^a 14. Tā el virince bu ğazel-i pāk u dil-firīb
Çekdi benümle kāfiyede intizār serv
15. Dün bāĝa çıkdı ol yanaĝı lāle-zār serv
Dik ŧurıgeldi⁴⁶⁸ ayaĝı üzre hezār serv
16. Ruhsārı ħadd-i dost⁴⁶⁹ gibi bulunur mı gül
Reftārı ķadd-i yār⁴⁷⁰ gibi ķanda var serv
17. El elden üstün olduĝın işitse dostum
Bitürmez idi sebzedde bir cüy-bār serv
18. El arkasını yirde ķodı pehlevān iken
Beñzer ki oldı ķāmetüñe dest-yār serv
19. Beñzetdilerse ķadd-i şanevber-ħırāmuña
Göñül götürmesin iñen ey 'işve-ĝār serv
20. Üftādesine ķāmetüñüñ dest-ĝir olur
Dā'im yeşil geyerse n'ola ħızr-vār serv
21. Ol zülf ü ķadde ķarşu ŧurup⁴⁷¹ aşılursa dil
Ĥabl olur idi sünbül ola⁴⁷² çüp-ı dār serv

⁴⁶⁸ ŧurıgeldi: durdı geldi. NBD, K. 21/15.

⁴⁶⁹ Ruhsārı ħadd-i dōst: Ruhsār ü ħadd-i dōst . NBD, K. 21/16.

⁴⁷⁰ Reftārı ķadd-i yār: Reftār-ı ķadd-i yār. NBD, K. 21/16.

⁴⁷¹ ŧurup: durub. NBD, K. 21/21.

⁴⁷² ola: aña. NBD, K. 21/21.

22. Ortaya atdı⁴⁷³ kendüyi şevkuñle şem‘-i cem‘
Çaddüñ hevāsıyla tütaldan⁴⁷⁴ kenār serv
23. Çaddüñe vālih olmağın aldı ele beni
Destānlar itdi kışsamı ol nā-be-kār serv
24. Güller çemende elden ele varmağın şolar
Şolmaz yirini beklemegin ey nigār serv
25. Sāğar durur çiçekler arasında fi‘l-meşel
Çīnī şürāhi tolu mey-i hoş-güvār serv
26. Hep hāzır oldular ki gele şöhet eyleye
Ol gülsitān-ı salṭanat u kām-gār⁴⁷⁵ serv
27. Ser-sebz oldı ‘işreti bāğı⁴⁷⁶ şu resme kim
Sebz oldı kış u yaz-ı ḥarīf⁴⁷⁷ ü bahār serv
28. Ey beglerüñ yegānesi **Maḥmūd Pādişāh**
Sensin olursa sāye-i Perverdigār serv
- 29^b 29. Sensin cihānda ey gül-i gül-zār-ı ma‘delet⁴⁷⁸
Bostān-ı salṭanatda bugün mīve-dār serv
30. Cārüb-ı ḥāk-i der-gehüñe olmasa şebīh
Şaḥn-ı çemende bulmaz idi i‘tibār serv
31. Bilse idi yuca dergehüñe el irişdügin
Bir laḥza eylemez idi çemende qarār serv

⁴⁷³ atdı: aldı. NBD, K. 21/22.

⁴⁷⁴ tütaldan: çizelden. NBD, K. 21/22.

⁴⁷⁵ salṭanat u kām-gār: salṭanata kām-gār. NBD, K. 21/26.

⁴⁷⁶ ‘işreti bāğı: ‘işret-i bāğı. NBD, K. 21/27.

⁴⁷⁷ yaz-ı ḥarīf: yaz u ḥarīf. NBD, K. 21/27.

⁴⁷⁸ ma‘delet: ma‘dilet. NBD, K. 21/29.

32. Țurmazdı⁴⁷⁹ cūy-bār kenārında olmasa
‘Aks-i Țutās⁴⁸⁰-ı esb-i Şeh-i tāk-dār serv
33. Bir kerre hıdmetüñe tehī-dest gelmegin
Țutar elin yüzine olup şerm-sār serv
34. Nā-geh⁴⁸¹ olaydı rüz-ı cedel mazhar-ı ğāzab
Şeşper yirine ide idi kārzār serv
35. Cūduñ deñizlerinden irişse seḫāb-ı luṭf
Uzatmaz idi ğayra yed-i iḫtidār⁴⁸² serv
36. Şāhā⁴⁸³ elinde büyümiş iken revā mıdur
Kumrıyı Țurup⁴⁸⁴ inilede zār zār serv
37. ‘Adlüñ nesīminüñ gerek-imiş ḫimāyeti
Bī-i‘tidāl olmaz-imiş a diyār⁴⁸⁵ serv
38. Țoyup tabīb-i ‘adlüñi⁴⁸⁶ uyar hevāsına
Yigitlüğinde kesb ide milḫ⁴⁸⁷ ü devār serv
39. Sen Şāh doğrusı yine başsun ayağı berk
El virmesün ḫazān yeline zinhār serv
40. Da‘vāyı nice eylemesin devletüñle ḫaşm
Bostān-ı dehrde olabilmez çenār serv
41. Servüñ çemende her nice elden libāsı var
İdindi devletüñde şi‘ār u dişār serv
42. ‘Ahdüñde kalmadı eli yufka meger çenār
Devrüñde şalınursa n’ola ḫvāce-vār serv

⁴⁷⁹ Țurmazdı: Durmazdı. NBD, K. 21/32.

⁴⁸⁰ Țutās: Țatār. NBD, K. 21/32.

⁴⁸¹ Nā-geh: Nā-ġāh. NBD, K. 21/35.

⁴⁸² İḫtidār: iftikār. NBD, K. 21/36.

⁴⁸³ Şāhā: Şahā: NBD, K. 32/37.

⁴⁸⁴ Țurup: durub. NBD, K. 32/37.

⁴⁸⁵ dehr diyār: her diyār. NBD, K. 21/38.

⁴⁸⁶ ‘adlüñi: ‘adlüñ. NBD, K. 21/39.

⁴⁸⁷ milḫ: felc. NBD, K. 21/39.

- 43 Bir h̄vān yaşadı gülşen-i ‘ahdüñde Z̄ü’l-Celāl
Kim her kişiye gel beri dir el şalar serv
44. Sebze dilini debredüp ider du‘ā saña
Āmīn için çemende turup el açar serv
45. Şāhā Necātī şi‘rine kuşlar mı kuñdurur
30^a Kim eyledi redīfin anuñ iħtiyār serv
46. Dökmiŝ kenāra gelmek için deste deste gül
Dikmiŝ nezāre kılmağ için bir kaṭār serv
47. Ĥōŝ gülsitān degül mi ki ŝolmaya gülleri
Ĥōŝ bostān degül mi ser-ā-ser kenār serv
48. Her ŝāħda terennüm ider bülbül-i ĥayāl
Devrān çemenlerinde zehī yādigār serv
49. Bir servdür bu kim varur oķıñduğı yire
Oldı egerçi adımın admağa⁴⁸⁸ zār serv
50. Bir turfe tarz ŝīve-i reftāra⁴⁸⁹ gördi kim
Baş egmege ŝabā yeline itdi ‘ār serv
51. El kavŝurup edeble ayağ üstine turur
İşbu selīs nazma idüp i‘tibār⁴⁹⁰ serv
52. Ťoğrusı nazm içinde bugün ĥāŝdur bu yol
Geymez bilürsüz elbise-i müste‘ār serv
53. Envā‘ ile hünerde eli var benüm gibi
Müflis olursa Şāha n’ola⁴⁹¹ pīŝe-kār serv
54. Zār itme ben gedāyı ki çokdan ki kuluñam
Çok durmağ ile olmaz ola ĥūr⁴⁹² u zār serv

⁴⁸⁸ admağa: atmağa. NBD, K. 21/42.

⁴⁸⁹ turfe tarz ŝīve-i reftāra: tarz-ı ĥāŝ u ŝīve-i reftār. NBD, K. 21/43.

⁴⁹⁰ i‘tibār: i‘tizār. NBD, K. 21/45.

⁴⁹¹ Şāha n’ola: n’ola Şehā. NBD, 21/53.

⁴⁹² ĥūr: ĥār. NBD, K. 21/54.

55. Zihnüm du‘āda istedi taṭvīl⁴⁹³ ide velī
Sürdi elin yüzine idüp iḥtişār serv
56. Āmīn ider nesīm açar ellerin çenār
Pinhān şabā du‘ālar ider āşikār serv
57. Olduğça bostānda bu luṭf ile kış u yaz
Maḳbūl-i ṭab‘-ı cümle şıġār u kibār serv
58. Maḳbūl ide cihānda seni Ḥayy-i lā-yenām
Ḥürrem ola hemīşe⁴⁹⁴ çü her dem bahār serv

126⁴⁹⁵

Necātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. Ey vezāret eline rāst gelen zer ḥātem
Görmedi çeşm-i felek ṭapuña beñzer ḥātem
2. Yirini bekleyenüñ ḳulıyuz ey çeşme-i cūd
‘Ayn-ı luṭf ile iden ey beni çāker ḥātem
- 30^b 3. Neye dirlerdi kim olmaz yaluñuz taş dīvār
Fitne Ye’cüc’ına ey sedd-i Sikender ḥātem
4. Nedür āfāḳa bu deñlü kerem ü bunca ‘aṭā
Hele ey genc-i revān-ı dür ü gevher ḥātem
5. Sensin ol ‘izz ü sa‘ādetle ser-efrāz nigīn
Sensin ol devlet ü baḥt ile muzāffer ḥātem
6. Ebr ile ḳavs-i ḳuzāḥdan bedel olmuş gibidür
Alsa ‘izzetle ele Āşaf-ı şaf der-ḥātem
7. Yaraşur devr-i felekde nitekim ay ile gün
Yaraşur dest-i vezāretde mükerrer ḥātem

⁴⁹³ taṭvīl: taṭāvil. NBD, K. 21/55.

⁴⁹⁴ ḥürrem ola hemīşe: Ḥoş ḥürrem ol hemīşe. NBD, 21/58.

⁴⁹⁵ NBD, K. 19.

8. Getürür adını yazmağa ‘Alī Pāşā’nuñ
Belki gün başına bu çarḥ-ı müdevver ḥātem
9. Güneş altunlu yüzük kaşı gümüş burma hilāl
Devletüñ parmağına çarḥ mücevher ḥātem
10. Baḥt-ı bīdār gibi gözi açıkdur dā’im
Gözedür cümle-i āfākı ser-ā-ser ḥātem
11. Ey kefüñ nūr benānuñ meşel-i āb-ı şahūr
Yaraşur bu kim ola çeşme-i kevşer ḥātem
12. ‘Ālemi ucdan uca avcuna alsan yiridür
Şubḥ-ı devletdür elüñ mihr-i münevver ḥātem
13. Devletüñ ḥātemine çarḥ nümū-dār durur
K’ide kırşundan anı bir eyü zer-ger ḥātem
14. ‘İd-i eḏḥā mıdur ol dest kim eṭfāl-mişāl
Ḥün-ı kırbān ile alnın ide⁴⁹⁶ aḥmer ḥātem
15. Baḥşışüñ lā’l ile zer olduğunu işideli
Gāh olur aḥmer olur gāh olur aşf ar ḥātem
16. Devletüñ oynada bir parmağı üzre felegi
Nitekim dest-i ġınāyıla ulular ḥātem
17. Mühr eger⁴⁹⁷ zehr ile perverde yüzük kaşı ola
İde mihrüñle anı kırşa-i sükker ḥātem
18. Güç çeker kılmadı ‘ahdüñde meger kim zih-ġır
Bekleyelden beri uc illeri yek-ser ḥātem
- 31^a 19. Mühr-i aḥkāmı durur mirvaḥa-i emn ü emān
Her yaña devlet eliyile anı salar ḥātem

⁴⁹⁶ ide: ider. NBD, K. 19/14.

⁴⁹⁷ Mühr eger: Mühr kim. NBD, 19/17.

20. Dosta āyīne-i nuşrat olur düşmana dağ
Mühri⁴⁹⁸ kim hük-m-i cihān-pervere yazar hātem
21. Zer fesād eylesesün diyü tıutup kiseleyüp⁴⁹⁹
Eyledi zerre kadar mūma müsahhar hātem
22. Ben umarın ki aña Rüstem-i destān diyeler
Devletünde her işi ad ile işler hātem
23. Aça parmak kadarı kâğıd ile niçe kıla^ç
Ne yarağ isteye bir zerre ne leşker hātem
24. Mühr için adın eger ağzuña alsañ bir kez
Dirile āb-ı hayāt ile berāber hātem
25. Āşafa meclise dürler dökeyin dirse eger
Eylesün bu gazelün matla‘ın ezber hātem
26. Ğayret-i zülfün ile olalı çenber hātem
Ĥasret-i la‘lün ile kan yudar ekşer hātem
27. Dāğ-ı fūrkat nicedür bilmez idi eylesese
Alınunñ kara yazularını defter hātem
28. Dir imiş kim dağı mührümleyin Allāh bilür
Şağın ey dost şağın ağzuñı arar hātem
29. Dehenün al şeker kırşasıdur la‘lünle⁵⁰⁰
Kim aña virmiş ola mühr ile ziver hātem
30. Güzelün kaşı gözi bir eyü sermāye durur
Anunñ için göz ile kaş ile söyler hātem
31. Gözine⁵⁰¹ sürme revādur ayağunñ toprağını
Ki sevād olsa yaraşur bilirüz zer⁵⁰² hātem

⁴⁹⁸ Mühri: Mühr. NBD, K. 19/20.

⁴⁹⁹ kiseleyüp: kısıleyüb. NBD, K. 19/21.

⁵⁰⁰ Bu mısradada vezin aksamaktadır.

⁵⁰¹ Gözine: Gözüme. NBD, K. 19/31.

⁵⁰² zer: her. NBD, K. 19/31.

32. H̄aṭ u ḥālūñle yüzük gizleme oynar dehenüñ
Ḳızarur leblerüñ andan bulunur her⁵⁰³ ḥātem
33. ‘Ömr-i menşür⁵⁰⁴ ki āḥīr ola mühr olmağ için
Ḳaddümi eyledi⁵⁰⁵ bu çarḥ-ı sitem-ger ḥātem
34. Kendü gibi tutar ucdan uca āfākı n’içün
31^b Dimeye ṭab‘-ı Necāti’ye füsün-ger ḥātem
35. El irişmez bu maḳālāta egerçi çok çok
Pūte-i ḳāle döker niçe sühen-ver ḥātem
36. Ṭotalum öyküneler ḳanı cihān-girlügi
Bir midür mühr-i Süleymān ile beñzer ḥātem
37. Gel temāşāya ki ḳudret işidür ucdan uca
Bu ḳadar kimseye olmadı müyesser ḥātem
38. Ṭab‘ dūşizelerin gör ki nice her birinüñ
Şerçe barmağına⁵⁰⁶ zeyn oldu mücevher ḥātem
39. Gösterirken eşiginde beni barmağ ile⁵⁰⁷el
Ne revādur kim ola ḥalka-i her der ḥātem
40. Pīrlükde kim ola kim beni yirden götüre
‘Ādet oldur götürür gerçi ki begler ḥātem
41. Kim baḳar müflise kim şol⁵⁰⁸ ele gelmez sāğar
İtmeyince zer ü sīm ile tuvān-ger ḥātem
42. Ḳoma elden hüneri kim sağ el olur öpülen
Şol ele gerçi virür zīnet ü zīver ḥātem

⁵⁰³ bulunur her: bulunısar. NBD, 19/32.

⁵⁰⁴ ‘Ömr-i menşür: ‘Ömr menşürü. NBD, K.19/34.

⁵⁰⁵ Ḳaddümi eyledi: Eyledi ḳaddümi. NBD, K. 19/35.

⁵⁰⁶ barmağına: parmağına. NBD, K. 19/40.

⁵⁰⁷ barmağ ile: parmağ ile. NBD, K. 19/41.

⁵⁰⁸ şol: şol. NBD, K. 19/43.

43. Demidür kim dürişem H̄azret-i Pāşā ola kim⁵⁰⁹
Demidür kim el açup ola şenā-ger h̄ātem
44. Nitekim⁵¹⁰ şöhet için geh gele geh gide kadeh
Nitekim⁵¹¹ z̄inet için ola muqarrer h̄ātem
45. Devletüñ destini⁵¹² tonatmağ için⁵¹³ bedr ü hilāl
Gāh āyine-i s̄im̄in⁵¹⁴ ola ki zer h̄ātem

127.⁵¹⁵

Necātī

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yañağūñ alını⁵¹⁶ açar ser-i zülfi-perişānuñ
K̄arañu giceler açar cemālin mäh-ı t̄ābānuñ
2. Senüñ h̄üsn-i cihān-efrūzuñı terciḥ ider cānum
Beḳāyı zamm iderler gerçi gül-zārına īmanuñ
3. Olurmuş katlüme māni' görüñ billāhi yārānlar
Yine kana berāber işlerin bu çeşm-i giryānuñ
4. Yüzüñdür aydın ey meh içünde beñlerüñ t̄ire
Zam̄iri geldi bir yire bugün dānā vü b̄inānuñ⁵¹⁷
- 32^a 5. Açup⁵¹⁸ şūfi-i zerrākı tutup öpüşme ey sākī
Alışmaz cānı cānuñla karışmaz kanına kanuñ

⁵⁰⁹ Pāşā ola kim: Pāşāyı ögem. NBD, K. 19/45.

⁵¹⁰ Nitekim: Nice kim. NBD, K. 19/46.

⁵¹¹ Nitekim: Nice kim. NBD, K. 19/46.

⁵¹² destini: naz ile. NBD, K. 19/47.

⁵¹³ tonatmağ için: donatmağ için. NBD, K. 19/47.

⁵¹⁴ s̄im̄in: s̄im̄i. NBD, K. 19/47.

⁵¹⁵ NBD, K. 13.

⁵¹⁶ alını: alını. NBD, 13/1.

⁵¹⁷ b̄inānuñ: nādānuñ. NBD, K. 13/4.

⁵¹⁸ Açup: İçüp. NBD, K. 13/5.

6. Yüzüñ göster de anum dök nie⁵¹⁹ zār u nizār⁵²⁰ itmek
Çün olmaz ey kemān-ebrū hilāl⁵²¹ id-ı urbānuñ⁵²²
7. Ğam atam oldu derd anam yine hecrüñde yek-sānem
Esirge bir⁵²³ yaluñuzın bugün atanuñ ananuñ
8. Egeri ğālib olmaz bir müselmäna iki kāfir
Begüm sāir durur sāir senüñ bu eşm-i fettānuñ
9. İnanuñ zülfine ey dil yürürsin fāriğ ü ğāfil⁵²⁴
Senüñ boynuñdadur āir bir ucu şimdi urğānuñ
10. Bu hüsñ ile seni ey meh ne yaratmış te‘āllāh
Meleksin mülkini geldüñ müşerref itdüñ insānuñ⁵²⁵
11. Zehī hāl ü ha-ı ra‘nā ider⁵²⁶ cān mülkini yağma
Zehī iqlīm-i pür-ğavğā ki olmuş alan alanuñ
12. Didi bir yār-ı nesrīn-ad degüldür ‘ömrümüz sermed
Ne deñlü dir iseñ bī-ad cefā vü cevri cānānuñ
13. Eger dūnyā-yı fāñide dilerseñ ‘izzet-i bāı
Yürüñ varuñ şü bir ‘ālī-cenāb işigi yaşdanuñ
14. Didüm kimüñ bu ‘ālī dergeh⁵²⁷ olmuş ‘arş ile hem-ser
Didi ervā-ı udsīler bizüm **Dāvūd Paşa**’nuñ
15. Yemininde yesārında eger tiğ u eger hāme
Bi-hamdillāh ki cem‘ itmiş kemālin Şāh-ı merdānuñ
16. Nihāyetde dil-āverdür vilāyetde tamām erdür
Şecā‘atde bu serverdür bugün mīrānı mīrānuñ⁵²⁸

⁵¹⁹ nie: nice. NBD, K. 13/6.

⁵²⁰ zār u nizār: zerd ü nizār. NBD, K. 13/6.

⁵²¹ hilāl: hilāli. NBD, K. 13/6.

⁵²² Bu mısradā vezin aksamaktadır.

⁵²³ bir: bu. NBD, K. 13/7.

⁵²⁴ fāriğ ü ğāfil: ğāfil ü fāriğ. NBD, K. 13/9.

⁵²⁵ insānuñ: imānuñ. NBD, K. 13/10.

⁵²⁶ ider: ki ider. NBD, 13/11.

⁵²⁷ dergeh: der ki. NBD, K. 13/14.

⁵²⁸ mīrānı mīrānuñ: merdānı meydānuñ. NBD, K. 13/16.

17. Gel ey enfās-ı kerrübī bugün rif‘atde ensāruñ
Gel ey ervaḥ-ı ẓuddūsī bugün ẓudretde a‘dānuñ⁵²⁹
18. Refi‘ü’l-ḳadr paşasın ne ‘ālī yılduzuñ var kim
Felek ṭāḳında Keyvān işin işler naḳş-ı eyvānuñ
19. ‘Adū kim serd ü ser-keşdür ana ḥışm eylemek hoşdur
Bilürsin tāb-ı āteşdür gülistānı zemistānuñ
20. İderler ey seḥā-pīşe dil ü destüñden endīşe
Acıtduñ cānını baḥruñ yüregın ṭoğraduñ⁵³⁰ k’anuñ
- 32^b 21. Diyār-ı Engürüs ile idersüñ⁵³¹ ‘ahd ü peymānı
Gele küffārı bī-dinüñ bula teşrīfin imānuñ
22. Şu vech ile geçe ḥükmüñ ki bir kez emr ider olsañ
Çemende ğonca peykānı dele bağrını a‘dānuñ⁵³²
23. İcāzet virmese ‘adlūñ bahārı bād-ı şubḥ ile
El oynın oynamağā cānı yoğdur serv-i bostānuñ
24. Eger berren eger baḥren dil-āverlükler itdüñ kim
Ḳamu efsānedür destānları Sām u Nerīmān’uñ
25. Sezādur ser-zeniş sāyir⁵³³ salāṭine vücūduñla
Revādur iftiḥār iderse faḥrı āl-i ‘Osmān’uñ
26. Derūnı şāf olanlar ḥıdmetüñde ḳılıcuñ gibi
Ḳuşağını iki yirden ḳuşanup bekledi yanuñ
27. Cihānı şöyle rüşen itdi zihnüñ āfitābı kim
Güzeller ağzı gibi ancağ⁵³⁴ adı ḳaldı büḥtānuñ

⁵²⁹ a‘dānuñ: a‘vānuñ. NBD, K. 13/17.

⁵³⁰ ṭoğraduñ: doğraduñ. NBD, K. 13/20.

⁵³¹ idersüñ: idersin. NBD, K. 13/21.

⁵³² a‘dānuñ: sendānuñ. NBD, K. 13/22.

⁵³³ sāyir: sā’ir. NBD, K. 13/25.

⁵³⁴ ancağ: ancağ. NBD, K. 13/27.

28. Du‘ā-yı hayr ile iller el üşürdiler itdiler
Müşeyyed qadr-i iqbālūn⁵³⁵ gibi qadr-i felek şānuñ
29. Unutdurduñ Nizāmü'l-mülk olan ākılleri yoḥsa⁵³⁶
Kitābın mı oqırlar ḥalk-ı ‘ālem ‘ilm-i nisyānuñ
30. Sebeb olduñ selef añılmağa ḥayrū'l-ḥalef sensin
Revānın şādımān itdūñ bugün **Maḥmūd Paşā**’nuñ
31. Senūñ erkāndan olduḡuñ daḡı erkenden umardıq
Bugün bir kimsede yoḡdur senūñ ādābuñ erkanuñ
32. Öger kilik-i kefi dūr-pāşuñı tab‘-ı güher-rizüm
Şādef aḡzın açup eyler şenāsın ebr-i nīsānuñ
33. Senūñ destür olduḡuñ bugün İskender-i Rūm’a
‘Acem Dārāları gibi yir itdi dādı sulṭānuñ⁵³⁷
34. Didüm devletlü sulṭānum baña yazuḡ degül mi kim
Cinānuñ⁵³⁸ gülşeninden dūr ola murḡ-ı ḥoş-elḥānuñ
35. Didi bir kez yüz urmaḡdan bulursın devlet-i bākī
Ki bir kez içme kāfidür suyından āb-ı ḥayvānuñ
36. Senūñ rüşen bilūñ vallāh ṭaḡıdur düşmeni her dem
Nitekim māh-tāb ey meh ezer baḡrını kettānuñ
37. **Necātī** ber-murād olduñ du‘a-yı devlete başla
Du‘ā-yı devleti ḥod virdidür bu cümle insānuñ
- 33^a 38. Sa‘ādet şadrı zeyn olsun dem ā dem zaṭ-ı pāk ile⁵³⁹
Nitekim ola evşāf ile şı‘rim zeyni divānuñ

⁵³⁵ qadr-i iqbālūn: qaşr-ı iqbālūn. NBD, K. 13/28.

⁵³⁶ yoḥsa: yoḡsa. NBD, K. 13/29.

⁵³⁷ yir itdi dādı sulṭānuñ: yerin dar itdi Dārānuñ. NBD, K. 13/33.

⁵³⁸ Cinānuñ: Cenābuñ. NBD, K. 13/34.

⁵³⁹ pāk ile: pākūñle. NBD, K. 13/37.

39. Cihān tırduķça⁵⁴⁰ var olsun bugün dest-i mezelletden
Girībān-ı dil ü cānı hālāş oldu bu ‘aţşānuñ
40. Mevālīd-i şeleş⁵⁴¹ olduķça mevcūd olsun ey server
Zafer kulağuzuñ himmet demüñ devlet nıgeh-bānuñ

128⁵⁴²

Necātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ -

1. Leb-i cān baħşuñ ile kāmēt-i dil-keş şanemā
Yeter ol ‘aşık-ı dil-ħastelere bāl ü belā
2. Āferīn ol gül-i ħandān-ı dil-efrūzuña kim
Virdi ħüsniyle cihān gülşenine zīb ü bihā
3. Şalın ey dost şalın kāmēt-i ra‘nāñ ile kim
Ĥil‘at-i ħüsni biçüpdür boyuña şun‘-ı Ĥudā
4. Ne düşer āb-ı ‘izārūñda ol iki sünbül
Ne tüter āteş-i ħaddüñde ħaţ-ı ‘anber-sā
5. Artırur zemzemeyi çün göre ‘uşşāk yüzüñ
Varağ-ı gülden olur bülbül-i bī-dil gūyā
6. ‘Ālemi yıkdı bugün kaşuñ ile ġamzelerüñ
Kerem it virme begüm Türcüñ eline tuğrā
7. Kesme zülfüñ ki ruħuñ tábına döymez bu cihān
Gice kütāh olıcağ ‘ālemi yağar germā
8. Ko çoğalsun ruħuñ üstinde perişan zülfüñ
Çünkü⁵⁴³ eyyām-ı bahār olıcağ⁵⁴⁴ artar sevdā

⁵⁴⁰ tırduķça: olduķca. NBD, K. 13/38.

⁵⁴¹ şeleş: şelāş. NBD, K. 13/39.

⁵⁴² NBD, K. 2.

⁵⁴³ Çünkü: Çünkükim. NBD, K. 2/8.

⁵⁴⁴ olıcağ: olıcağ. NBD, K. 2/8.

9. Vuşlat eyyāmına⁵⁴⁵ çün sa'y kemendi iremez
Çıksun āhum yiridür saķf-ı felekden bālā
10. Öliceķ hānçer-i ğamdan işigi toprağına
Dest-i cevr ile yaza hūn-ı dil āyāt-ı vefā
11. Ağladup çākerini ğayrıyı güldürmek ile
‘İşķ-ı cānāneyi terk eylemezem ben hāşā
12. Cevr-i dil-dār⁵⁴⁶ üküş miħnet-i gerdūn efvūn
Kim ola ķurtara cānı bu sitemden ‘acabā
13. Baña gösterse gözüm Āşaf-ı devrān işigin
Dir idüm gözlerimūñ şışesine ķible-nümā
- 33^b 14. Menba‘-ı cūd u kerem merci‘-i eşrāf-ı kirām
Āsaf-ı hāss-ı Şehenşāh **Muħammed Pāşā**
15. Zihn-i pūr-nūriyla mülk-i emāret hūrrem
Zāt-ı mesrūrıyla şadr-ı vezāret zībā
16. Çıkmağa rāyetinūñ gerden-i gerdūn-ı ķadem⁵⁴⁷
Felek aķlas ide⁵⁴⁸ işiğūñe perde-serā
17. Devletūñ aķterine sūdde-i gerdūn mekān
‘İzzetūñ gevherine keff-i kerīmūñ deryā
18. Nitekim sāye olur tābi‘-i hūrşid-i münir
Emr-i neffāzına rām oldu sipihr-i ‘ulyā
19. Esmedi fikretinūñ gülşenine bād-ı melāl
Ķonmadı re’yinūñ āyīnesine gerd-i haķā
20. Āb-ı elķāfi⁵⁴⁹ eger muşlih olursa arada
Yaķmaya āteş-i mey hırmen-i ‘aķlı ebedā

⁵⁴⁵ Vuşlat eyyāmına: Vuşlatuñ bāmına. NBD, K. 2/9.

⁵⁴⁶ Cevr-i dil-dār: Derd-i dil-dār. NBD, K. 2/12.

⁵⁴⁷ rāyetinūñ gerden-i gerdūn-ı ķadem: ķadrinūñ eyvānına gerdūn ķademe. NBD, K. 2/16.

⁵⁴⁸ aķlas ide: aķlası ola. NBD, K. 2/16.

⁵⁴⁹ elķāfi: elķāfuñ. NBD, K. 2/20.

21. Baħr-ı ‘izzetde⁵⁵⁰ saña ħaşm berāber olımaz
Bir iki gn ne ‘aceb yzine glse dnyā
22. Gevhere ykne mi bād-ı ğurr ile ħabāb
Ṭotalum ykne ol ħanı Őebāt ile beķā⁵⁵¹
23. Yanar od gibi girer kalb-i ‘adya trñ⁵⁵²
Şu yirine kılıcuñ ħanlar iķer rz-ı ğazā
24. Őalmadı zlm  sitem ‘adlññ eyyāmında
Őarañuluk mu ħalur gstere ħn Şem‘ zıyā
25. Dem-i ‘İsā ħomuŐ Allāh kelāmında k’olur
Luṭf-ı lafzuñla senñ memleket-i Rm ihyā
26. Tuħfe iltr ħemene Őemme-i ħulkuñı nesm⁵⁵³
Gñline girmek iķn ğoncalaruñ bād-ı Őabā
27. Deñiz iķnde olur ħeŐmeler  kh-ı girān
Oldur ol tab‘-ı revānuñdaki ħilm ile ħayā⁵⁵⁴
28. Kendden grdi gider cduñ iŐdip ‘ummān
Yzine Şu sepeler dest-i Őeħāb ile havā
29. Ṭoludur kāse-i gerdn keremñ ħāvnyıla
Sofra-i terbiyetñden Őoyuñur bay u gedā
- 34^a 30 Getirr bende **Necāt** ħapuña⁵⁵⁵ iki Őefi‘
Birisi ħsn-i ħaṭ u birisi Şi‘r-i ğarrā
31. Ey ser-efrāz-ı cihān ħapuñı⁵⁵⁶ idindi penāh
Őoma kim dest-i cefā eyleye pā-māl-i ‘anā

⁵⁵⁰ Baħr-ı ‘izzetde: ‘izz--devletde. NBD, K. 2/21.

⁵⁵¹ beķā: Őinā. NBD, K. 2/22.

⁵⁵² trñ: nzeñ. NBD, K. 2/23.

⁵⁵³ nesm: Őeħer. NBD, K. 2/26.

⁵⁵⁴ ħayā: Őeħā. NBD, 2/27.

⁵⁵⁵ ħapuña: Őapuña. NBD, K. 2/30.

⁵⁵⁶ ħapuñu: Őapuñı. NBD, K. 2/31.

32. Dilerem H akdan anı kim ebede'd-dehr idesin
H alka sen lu f u kerem halk sa na medh   sen 
33. R z nevr z u  eb n  adr ola bahtu n p r z
Her mur du n  m yesser ide All h sa na

129.⁵⁵⁷

Nec ti

Fe'ilat n fe'ilat n fe'ilat n fe'il n

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ -

1. Yine dil  id-i h m y n ile  ad olsa gerek
Yine a v l-i cih n oldu cin ndan yegrek
2. Yine dil- astelere va l ile merhem geliser
Yine tuz  a ılısar var ise yaralu y rek
3. H bbez   id-i h m y n u  ab h-ı ferru 
Ki  af dan tura her⁵⁵⁸ tende dil   c nlar tek
4.  yet-i  ıy  u ne at u fera  o ur her dil
T ruben⁵⁵⁹ zev  u  af  ile se erden tezrek
5. Ben da ı umar ıdum k'ola m yesser yarın
G l   b lb l gibi y r ile dimek i itmek
6. C m-ı zev  ile t rup⁵⁶⁰  ub a  ıkarđım giceyi
Bu  is b-ı fera ı eyledi dil erteye dek
7.  ub  olıca ⁵⁶¹ ya ama degdi yapı dı efl k
 h kim  adlı ı g rdi felek m stedrek
8. Cevr-i devr-i felek-i d n ile d  d m aya a
Ele⁵⁶² al ey  eh-i  adil beni zinh r dilek

⁵⁵⁷ NBD, K. 12.

⁵⁵⁸ tura her: duramaz. NBD, K. 12/3.

⁵⁵⁹ t ruben: duruben. NBD, K. 12/4.

⁵⁶⁰ t rup: durub. NBD, K. 12/6.

⁵⁶¹ olıca : olunca. NBD, K. 12/7.

⁵⁶² Ele: Elden. NBD, K. 12/8.

9. İşiginden irişür ‘āleme ‘adl ile nizām
Yoḥsa⁵⁶³ zūlm ile yıḳardı ḳamu dūnyāyı felek
10. Defter-i cevri felek dūrmez ise ḥançer-i šāh
Şafḥasından raḳam-ı mihri gerek kim ide ḥak
11. Āfitāb-ı şeref-i devlet-i⁵⁶⁴ **Sultān Maḥmūd**
Yeter ey mihr-i felek rūy-ı zeminden el çek
- 34^b 12. Ey serā-perdeñ için ṭāḳ-ı mu‘allā atlas
Hil‘at-i bendeñ için mihr ü meh altunlu benek
13. İşigüñ dār-ı şifāsından umar dirlügi ḥalḳ
Kerem-i Şāh Mesihā-yı zamān olsa gerek
14. İreli keff-i kerīmüñ unuduldu Şāhā
Ḥātemüñ cūd ile⁵⁶⁵ baḥşış-i Āl-i Bermek
15. Kimse baḳmazdı cihān pīre-zeninüñ yüzine
‘Adlüñüñ māşītası virmese luṭf ile bezek
16. Güneş igne başacaḳ yir bulımaz ṭoṭludur⁵⁶⁶
Yir yüzi kebkebüñ ile⁵⁶⁷ nite kevkeble felek
17. Ḥarb-ı gürzüñle⁵⁶⁸ felekde ışık urundu güneş
Zaḥm-ı tīrūñle deñizlerde zırır geydi semek
18. Maḥzen-i salṭanatuñdan çıkıcaḳ dürlü ḳumāş
Atlas-ı nüh-felek anda görünür pāy-ı berek
19. Ṭoḳuz itdi felegüñ cevherini sun‘-ı Kadīm
Ḳaşdı budur ki ṭapuña çeke ‘ādetce benek⁵⁶⁹

⁵⁶³ yoḥsa: yoksa. NBD, K. 12/9.

⁵⁶⁴ devlet-i: devlet. NBD, K. 12/11.

⁵⁶⁵ cūd ile: cūdı ile. NBD, 12/14.

⁵⁶⁶ ṭoṭludur: dopdoludur. NBD, K. 12/16.

⁵⁶⁷ kebkebüñ ile: kevkebeñ ile. NBD, K. 12/16.

⁵⁶⁸ Ḥarb-ı gürzüñle: Ḥavf-ı gürzüñle. NBD, K. 12/17.

⁵⁶⁹ benek: belek. NBD, K. 12/19.

20. Kām-gārā kamu haşmuñ işi bitsün dir isen
Saña inkār idenüñ kimini biç kimini ek
21. Saña şunuldu bu meydānda sa‘adet topu
Çekmesün kıaddini çevgān idüben haşmuñ emek
22. Kimse luţf-ı ezeli hükmini tağyir idemez
Bu cihāndur kimine emek ü kimine yemek
23. İşigüñde bilinür her kişinüñ mikdārı
İşidürüz bunu kim ādemedür Ka‘be miħak
24. Felege şalma **Necātī**’nün işini zinhār
Yine sensin kuluña luţf u teraħhum idicek
25. ‘İzz ü nāz ehli degül miħnete döyer demegil⁵⁷⁰
Şuya döymekde berāberdüra şekkerle nemek
26. Nice kim arşa-i ‘ālemde ola ħacc u tavāf
Nice kim Ka‘be kıapusında kıabül ola dilek
27. Dilegüm bu kı kıapuñdan bula her kışı murād
Başşıüñ ire cihān ħalkına günde lek lek⁵⁷¹

130.⁵⁷²

Necātī

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

- 35^a 1. Hoş aldı Ĥazret-i Ĥān Bāyezīd-i ‘Oşmānī
Kili’yile Kıara Buğdān’dan Akkerman’ı⁵⁷³
2. Bahār-ı fetħiyile Pādişāh-ı Ġāzī’nün
Açıldı devlet ü dīnün gül ü gülistānı

⁵⁷⁰ demegil: dime kim. NBD, K. 12/25.

⁵⁷¹ lek lek: biñ lek. NBD, K. 12/27.

⁵⁷² NBD, K. 25.

⁵⁷³ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

3. Kılıcı şuyuyıla yundı çirk-i cāme-i şirk
Zehī zehī şeref-i kisvet-i müselmānı
4. Şeh-i diyār-ı zafer Şehriyār-ı dīn-perver
Ki mihre sāye şalar kibriyāsı eyvānı
5. Toyurdı⁵⁷⁴ hūn-ı ‘adūyla vahş u tayrı tamām
Müsellem olmağ için milket-i Süleymānī
6. Ğubār-ı küfrden İslām dīdesin şaķınup
‘Adū kanıyla şular ‘arşa-gāh-ı meydānı
7. ‘Arūs-ı nusrete āyīne na‘l-i şeb-rengi
Kıyās u fikrete hem-pāy ‘azm-i yek-rānı
8. Ne yirde na‘l-i semendi ki vaz‘ ide mihrāb
Fütūh şaf şaf olup qorlar anda pīşānı
9. Çehār sancaķ-ı Şāhī ki fethe merkezdür
Binā-yı nusretüñ oldı çehār-erkānı
10. Akıdır ayağına şu gibi selātini
Şalınsa serv-şifat rāyet-i hūrāmānı
11. Kim ola ol ‘ālem-i tāk-dāra egmeye baş
Meger ki düzd ola sevmeye māk-ı tākānı
12. Ümīd bāğına yağmaya fetḥ yağmurı
Olupdur ebr kefi berķ tiğ-ı raḥşānı
13. Şehāb-veş göge çıksa⁵⁷⁵ duḥānı topınuñ
Hezār sāl yire yağa fetḥ bārānı
14. Bir āsumānī kazādur havāyī topı şehūñ
Ki dönderimez anı nüh-sipihir çevgānı
15. ‘Adū hişārı degül burc-ı çarḥa toķunsa
‘İmāret olmaya maḥşer olunca vīrānı

⁵⁷⁴ Toyurdı: Doyurdı. NBD, K. 25/5.

⁵⁷⁵ çıksa: çıqup. NBD, K. 25/13.

16. Ğazā güninde şehüñ topı haşma atmağ için
Zemīni şekl-i küri kıldı şun‘-ı Yezdānī
- 35^b 17. Söyündüre diyü şem‘-i sipihri şarşar-ı top
Veğā günü yüzün örter ğubār dāmānı
18. Bugün dilīrlere rezm-gāh gülşendür
Güli siper dikenī nīze ğonca peykānı
19. Miyān-ı ma‘reke zūlmet durur Şehenşeh Hızır
Kılıcı māhī durur fetḥ Āb-ı hayvānı
20. Ḥayāt ābını içüp dirildi māhī-i tīğ
Bu ‘ıyşı itmedi İskender’e Ḥaqq erzānī⁵⁷⁶
21. Ṭonandı⁵⁷⁷ lāle gibi haşm kanıyıla zemīn
Nite ki müjde-i fetḥ ile şehir-i dükkānı
22. Ğazā düğün gibidür sancağı şehüñ dāmād
‘Arūsı⁵⁷⁸ fetḥ ü zafer ma‘reke şebistānı
23. Gözin karar dur u çigzin durur başın mihrüñ
Ğubār-ı ma‘reke vü çarḥa-ceng-i sultānī
24. Gözine sürme gibi çekti ḥāk-i meydānın
Şavāmi‘-i ḥarem-i nüh-sipihir sükkānı
25. Atıldı tīr-i sa‘ādet kemān-ı miḥnetden⁵⁷⁹
Kim ehl-i küfre varup ‘arza kıla imānı
26. Peyām-ı merg iledür müjde-i zafer⁵⁸⁰ getirür
Ḥadeng-i millet-i İslām u tīr-i Naşrānī
27. Eyā Şehenşeh-i kişver-ğüşā-yi ğitī-ğīr
Cihānda urıلالı nevbet-i cihān-bānī

⁵⁷⁶ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

⁵⁷⁷ Ṭonandı: Donandı. NBD, K. 25/21.

⁵⁷⁸ ‘Arūsı: ‘Arūs. NBD, K. 25/22.

⁵⁷⁹ miḥnetden: ğayretten. NBD, K. 25/25.

⁵⁸⁰ zafer: zafer. NBD, K. 25/26.

28. Kim aldı sencileyin bir seferde iki hişār
Ki görmemiş ola mişlini pīr-i Keyvānı
29. On iki burclu bir muhtaşar hişār tutar
Hired bu ƙal'alara göre ƙarh-ı gerdānı
30. Zehī ƙilā' ki burc-ı sipihr-i nüh-tūna⁵⁸¹
Hemişe ta'n⁵⁸² taşını atar nigeħ-bānı
31. 'Ale'l-ħuşūş gelüp Tuna'dan 'ubūr itmek
Tecāvüz ola haƙīƙatde ĥadd-i imkæni
32. Tapuña ƙıldı müyesser Ĥudā-yı Azze vü Cell
Ĥoşā 'aṭā-yı İlāhī vü feyz-i Rabbānī
33. Diyār-ı dīne bugün hāriş ü nigeħ-bānsın
Bu ĥānedāna idüpdür Ĥudā bu iḥsānı
- 36^a 34. Yucaldı bār-gehüñ ģayrı pādişehlerden
Ki yucalarda olur menzil-i nigeħ-bānī
35. Ƙılıcı şubḥ-şıfat Ćīn'e şal ki bendelerüñ
Revā durur kim olalar Ĥıṭāy ĥāƙānı
36. Mülük-i aşr rikābuñca yürüye nitekim
Tatār Ĥānı ve Eflāk ilinüñ Banı
37. Ƙayırma Ƙayser ü Fağfurdan seni şoñra
Getürdi-yise felek ey Sikender-i Şānī
38. Fazīletine ne noƙşān gelür oƙunmağ ile
*E'üzü billāh*⁵⁸³ uñ ardınca *Bism-i Raḥmānī*⁵⁸⁴
39. Du'āya başla **Necātī** ki şeh medāyihiniñ
Diyārına bulmaz pāy-i nuṭƙ pāyānı

⁵⁸¹ nüh-tūna: nüh-tūya. NBD, K.25/30.

⁵⁸² ta'n: ta'ne. NBD, K. 25/30.

⁵⁸³ "Kur'an okuduğın zaman, kovulmuş şeytandan Allah'a sığın." *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Nahl 16/98, s. 297.

⁵⁸⁴ "Bismillâhirrahmânirrahîm." *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Fatihâ 1/1, s. 1.

40. Bilād-ı küfri ide feth rāyeti nitekim
Meh-i münîr ile açıla leyl-i zūlmānî
41. Nice ki açā felek ƙal‘asın güneş ƙopı
Hemîşe feth-i ƙilā‘ ola şāha erzānı

131⁵⁸⁵

Necātî

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Nev-bahār irişdi yapraƙlarla zeyn oldı zemîn
Bārekallāh ey kemāl-i sun‘-ı Rabbü’l-‘ālemîn
2. Bāğ ser-sebz ü şabā cān-perver ü şaħn-ı çemen
Ʀa‘ne-i Hızır u Mesîhâ’dur hezārān āferîn
3. Zāyil oldı ‘arşa-i āfāƙdan berd-i şitā
Hātır-ı mü’mîn gibi kim ƙalmaya āşār-ı kîn
4. İder enfās-ı şimāl⁵⁸⁶ eƦrāfa ‘arz-ı i’tidāl
Āyet-i Raħmet getürmiş gibi Cibrîl-i Emîn
5. Yir yüzine çıƙdı taħşil-i nümüvv itdi nebāt
Zāhir oldı ‘ahd-i Īsā gibi her genc-i defîn
6. Her kişiyi kām-rān itdi nesīm-i nev-bahār
Bay u yoħsul oldı istiğnāda mānend-i ƙarîn⁵⁸⁷
7. Sebzeyi yabanda mı buldı şanursuz rüzigār
Çekmedin ĥamsîn içinde niçe niçe⁵⁸⁸ erba‘în
8. Devletinde nev-bahāruñ el viricek rüzigār
Her çiçek idindi bir ĥoş ĥātem-i gevher-nigîn

⁵⁸⁵ NBD, K. 20.

⁵⁸⁶ şimāl: şabā. NBD, K. 20/4.

⁵⁸⁷ mānend-i ƙarîn: mānend ü ƙarîn. NBD, K. 20/7.

⁵⁸⁸ niçe niçe: nice nice. NBD, K. 20/8.

- 36^b 9. Bāğa nārencāt⁵⁸⁹ evrākını aşdı her çiçek
Anuñ için halk-ı ‘ālem geldi başdı bir birin
10. Bād-bān açdı gül-i bādām çün taldı⁵⁹⁰ havā
Zevrak-ı ‘ıyşa benefşe lenger oldı āhenīn
11. Hoş gelür bād-ı hayāt-efzāya gülgeşt-i çemen
Pā-bürehne⁵⁹¹ sebze de seyr itmek olur nāzenīn
12. Goncalar kesb-i havā itmege çözmüş düğmesin⁵⁹²
Oynamağa bāğda gönlekçek olmuş yāsemīn
13. Nāfe geldi gülşene ammā iñen yaraşmadı
Nā-münāsibdür haķīkatde bahār u pūstin
14. Kaptadı būy-i benefşe her dimāğı nitekim
İde derk-i ma‘ni-i bārīk fehm-i hurde-bīn
15. Ma‘kılı haṭṭ ile yazmış bāb-ı gülşende çemen
*Hāzihī Cennātu ‘Adnin fedhulūhā hālidīn*⁵⁹³
16. Görinür güller budaklarda seher-geh şanasın
Şüret-i Pervīzdür Şāvur aşıpdur yir yirin
17. Laḥn oḡur āyāt-ı hūsnıyyātı gördi ‘andelīb
Şāh-ı gül evrākını çıkardı koynından hemīn
18. Da‘vī-i zūhd itme şūfī nev-bahār eyyāmıdır
Çünki şāhid oldı gülşen bādeye⁵⁹⁴ düşmez yemīn
19. Bencileyin itdi şeydā bülbül-i bī-çāreyi
Şi‘r-i dil-keş mevsim-i nev-rüz u āvāz-ı ḡazīn⁵⁹⁵

⁵⁸⁹ nārencāt: nīrencāt. NBD, K. 20/10.

⁵⁹⁰ taldı: buldı. NBD, K. 20/11.

⁵⁹¹ Pā-bürehne: Yalın ayak. NBD, K. 20/12.

⁵⁹² düğmesin: tüğmesin. NBD, K. 20/13.

⁵⁹³ “Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da grup grup cennete sevk edilirler. Cennete vardıklarında oranın kapıları açılır ve cennet bekçileri onlara şöyle der: “Size selām olsun! Tertemiz oldunuz. Haydi ebedî kalmak üzere buraya girin.” *Kur’an-ı Kerim ve Meālī*, [hızl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Zümer 39/73, s. 516.

⁵⁹⁴ bādeye: tevbeye. NBD, K. 20/18.

⁵⁹⁵ mevsim-i nev-rüz u āvāz-ı ḡazīn: mevsim-i nev-rüz āvāz-ı ḡazīn. NBD, K. 20/19.

20. Anuñ için kimseye virmez selām ol nāzenīn
Lebleri nāzūg durur zaḥmet virür dendān-ı sīn
21. Kimseye baş egmeye şalıduğınca⁵⁹⁶ nāz ile
Āferīn ey serv-i sīm-endām dilber āferīn
22. Gelmemişdür ‘āleme ḥüsnüñ gibi ey bī-bedel
Āfitāb-ı Müşteri-fer Zühre ṭal‘at meh-cebīn
23. And içerse başı ağrımaya mihrüñ zerrece
Kim kamer sen pādişāhuñ bendesidür kem-terīn
- 37^a 24. Ḥaṭ gerekmez şafḥa-i ruḥsār-ı gül-fāmiñda kim
Görmedik cem‘ olmamışdur bir yire kīn ile dīn
26. Sen sevinmezsin beni zār itmesen kim rüz-ı ‘īd
Şādımān olmaz hilālüñ olmayınca kaşı çīn
27. Dün gice hicrān ile bir sohbetümüz geçti kim
Erganün āvāzesiydi nāle-i zār u enīn
28. Büy-ı ḥulkuñdan nigārā⁵⁹⁷ gonca vü gül bağda
Kimisi dāmen açıvirmiş⁵⁹⁸ kimisi āsitin
29. Ḥaḥ budur kim ref‘ olur ḥāṭırdan ölmek ḳorḳusu
‘Arşa-i gülşen gibi olursa firdevs-i berīn
30. Didiler kim ṭālib-i ‘ömr-i dırāz olanlara
Ṭolaşursa⁵⁹⁹ yiridür cennetde zülf-i ḥūr-i ‘īn
31. Vakı‘ā cennet güzeldür līk ‘adl-i pādişāh
‘Āleme cennet gibi bağışlamışdur zīb ü zīn
32. ‘Adl ile dünyāyı zeyn itdi ruḥ-ı dilber gibi
Şehriyār-ı kām-kār u pādişāh-ı kām-bīn

⁵⁹⁶ egmeye şalıduğınca: egmeyüb şalıduğınçün. NBD, K. 20/21.

⁵⁹⁷ Büy-ı ḥulkuñdan nigārā: Büy-ı ḥulkuñ baḥş olurken. NBD, K. 20/27.

⁵⁹⁸ açıvirmiş: aç durmuş. NBD, K. 20/27.

⁵⁹⁹ Ṭolaşursa: Dolaşursa. NBD, K. 20/29.

33. Şehriyār-ı dīn ü devlet pādişāh-ı ‘adl ü dād⁶⁰⁰
Dāver-i gītī-fürüz u Hüsrev-i rüy-ı zemīn
33. Āfitāb-ı ‘adl Sulţān ibn-i Sulţān Bāyezīd
Kāmi‘-i şirk ü dālālet lāmi‘-i nūr-ı yaqīn
34. Devlet ü āyīn ü resmi māhī-i zulm⁶⁰¹ ü fiten⁶⁰²
‘Ādet ü kânūn u ‘urfī zīnet-i şer‘-i mübīn
35. Būy-ı hulkı ‘āleme bir veche zīnet virdi kim
İttifāk itse viremez nev-bahār u müşg-i Çīn
36. Rūzigāra devletüñ var ise Sulţānum benüm
‘Adl ile pāyende vü bākī ola tā yevm-i dīn
37. Zabt-ı mülki tīgüñe ta‘yin idüpdür kirdigār⁶⁰³
Şol nefes kim zāhir oldı irtibāt-ı mā’ü tīn
38. Hüsrev’ā bir yol tıutupdursın ki ‘adl ü dād ile
Hep senüñledür du‘a-yı evvelīn ü āhīrīn
39. Yaraşur lıftuñ bir elden⁶⁰⁴ iki ‘ālem begligin
Sīm ü zer cūduñ katında bir avuc hāk-i mehīn
40. Ni‘metüñdür tıoylayan dūnyāyı il bilmez mi kim
Ana karnında ne kanlar yutdı rızık için cenīn
- 37^b 41. İşin altun eylemişdür āfitāb u māh-tāb
Hāk-i dergāhuña sürmeklikle ruhsār u cebīn
42. Ger seferdür ger hazar el-ḥamdülillāh kim olur
Feth ü nuşrat hem ‘inān u baht u devlet hem-nişīn
43. Devletüñde düşmana maḥşuş olupdur inhizām
Nitekim şeytān-ı mārid ḥaqqına lafz-ı la‘īn

⁶⁰⁰ ‘adl ü dād: fażl u ‘ilm. NBD, K. 20/32.

⁶⁰¹ zulm: zulm. NBD, K. 20/34.

⁶⁰² māhī-i zulm ü fiten: nāfi-i zulm ü fiten. NBD, K. 20/34.

⁶⁰³ kirgār: kirdigār. NBD, K. 20/37.

⁶⁰⁴ elden: ide. NBD, K. 20/38.

44. Heybetüñ düşmanlara rāhat mı or kim gösterür
Giceyi bebr-i beyān u gündüzi ır-i gurin
45. Eyledi āhır zamānuñ fitnessi Ye'cücına
Devletüñ Sedd-i Sikender gibi bir hın-ı haın
46. 'Adlüñi görüp egilmidür felekler geri kim
Fitne eyyāmı durur gözler kemān ile kemın
47. Būy-ı hıulkuñ semm⁶⁰⁵ olur nā-müstakim olsa mizāc
Ey kemanuñdan zihī āvāzı a'dāya enin
48. Gice gündüz āsitānuñda gelür hıdmet ider
Māh u hūrid iki ullaruñ dururlar aruın
49. Yıl virilmi ullaruñdur ār-fal-ı muntaam⁶⁰⁶
Lik hüsniyle amusından bahār olmi güzın
50. Devletüñde halk-ı 'ālem ber-murād u muntaam
Böyle olur pādiāhum devlet olıca⁶⁰⁷ yegin
51. evket ü 'adl ile sultān ibn-i sultānsın veli
Zühd ü tavāyıla olmisın Emirü'l-Mü'minin
52. Medhüñi yazanlaruñ olur mu'anber hānesi
Vafuñı idenlerüñ olur kelāmı ekkerin
53. Devletüñde Hıusrev'ā evzā'-ı ahāb-ı kemāl
Ber-arār olmi durur mānend-i idrāk-i metin
54. Gevher-i affuñla⁶⁰⁸ zeyn oldı **Necātī** sözleri
Umarum⁶⁰⁹ kim aña tasın ide tasın āferin
55. Zeyn olalı na-ı e'arıyla ahın-ı kāyināt⁶¹⁰
Dümedi ğālib felek āsına bu resme anın

⁶⁰⁵ semm: emm. NBD, K. 20/47.

⁶⁰⁶ muntaam: kā'ināt. NBD, 20/49.

⁶⁰⁷ devlet olıca: olıca devlet. NBD, K. 20/50.

⁶⁰⁸ affuñla: medhünle. NBD, K. 20/52.

⁶⁰⁹ Umarum: Umarun. NBD, K. 20/54.

⁶¹⁰ kāyināt: kā'ināt. NBD, K. 20/54.

56. Rāsti ſimdi anuñ řab‘indadur luřf-ı kelām
Degme bir deryāda olmaz bellūdūr dūrri-i ſemīn
57. Lāyık⁶¹¹ oldur kim bu resme ſözleriyle dem-be-dem
Eyleye medħ ü ſenā-yı pādiſāh-ı dād u dīn
- 38^a 58. İdeyin devlet du‘āsin iſidin⁶¹² āmīn içün
El açanlar her belālardan emīn olsun emīn
59. ‘Askerine devletine zātına evlādına
Sen ‘ināyet eyle her dem⁶¹³ yā İlähe’l-‘Ālemīn
60. Dört yanında du‘ā-yı Çār-yār-ı aſfiyā⁶¹⁴
Hem naſır ü hem zāhır ü hem ſefī‘ ü hem mu‘īn

132⁶¹⁵

Necātī

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ -

1. Oldı çünkim melaħ-ı berf havādan nāzil
Mezra‘-ı sebz-i şarabdan göñül umma ħāſıl
2. Üſtur-ı mest gibi ſaçdı kefin yire seħāb
Bağladı kāfile-i ‘iſret⁶¹⁶ ü ſādī maħmil
3. ſem‘-i ħūrſīd-i cihān-tāb kanı kim yaķup
Berf pervānelerin ide cihāndan zāyil
4. ſalalı şal‘a-i polād-ı yaħ içre ſuyı bād
Ŧop-ı ħūrſīd ile feth olmaz ise key müſkil
5. Eriyüp yirlere geçse yiridür ħacletden
Berf kim ħor⁶¹⁷ idüben yüzünü depdi yire il

⁶¹¹ Lāyık: Sāyık. NBD, 20/57.

⁶¹² iſidin: iſidüp. NBD, K. 20/58.

⁶¹³ her dem: dā‘im. NBD, K. 20/59.

⁶¹⁴ aſfiyā: bā-ſafā. NBD, K. 20/60.

⁶¹⁵ NBD, K. 14.

⁶¹⁶ ‘iſret: ‘iſre. NBD, K. 14/2.

⁶¹⁷ ħor: ħār. NBD, K. 14/5.

6. Ebr dürdi yüzini bu işe saht oldı zemīn
Mīhr başın aluban kaçdı ve māh oldı hacil
7. Gündüzin halk çerāğ ile ararlar güneşi
Bulmayup derd ile bir pāre od oldı her dil
8. Bitürürler dem ile kuru ağaçdan gülnār
Pīr-i berf itdi riyāzetle bu halkı kāmīl
9. Hısm ile halk-ı cihānuñ yağar ağzından od
Şīr-i pūr-sūzuñı sen dağı gönül⁶¹⁸ ezber kıl
10. Yanaşur⁶¹⁹ ruħlaruñuñ şem‘ine pervāne-i dil
Belī dīvāne olur āteşe ekşer mā‘il
11. Zülf ü ruħsāruñ arasında haṭ-ı kāfir-kīş
Beñzer ol leşkere kim puşuda turup⁶²⁰ ala dil
12. Bu hadīs içre ki Şām altı durur bāğ-ı Na‘īm
Zāhidā sāye-i zülfinde ruħın cennet bil
- 38^b 13. Başın ortaya koyup giceleri irteye dek
Şem‘-i dil-süz arar tapuñı maḥfil maḥfil
14. Ol perī-çihre eger gizler ise gün yüzini
Dün ġaribūñ durur ey dil saçın elden komağıl
15. Çeķer idüm⁶²¹ ah ile tās felegi⁶²² olursa
Meh ħusūfı gibi ruħsaruña zülfüñ ḥāyil⁶²³
16. Zülfüñüñ zulmetin⁶²⁴ ey dost nice bir çekeyin
Demidür ḥālūme vākıf ola şāh-ı ‘ādil
17. Mīhr-i burc-ı kerem ü sāye-i elṭāf-ı ilāh
Şāh-ı encüm-haşem ü māh-ı ‘Uṭārid menzil

⁶¹⁸ gönül: dilā. NBD, K. 14/9.

⁶¹⁹ yanasur: yakışur. NBD, K. 14/10.

⁶²⁰ turup: durub. NBD, K. 14/11.

⁶²¹ çekerdim: çalaram. NBD, K. 14/15.

⁶²² felegi: felegüñ. NBD, K. 14/1.

⁶²³ ḥāyil: ḥā‘il. NBD, K. 14/15.

⁶²⁴ zulmetin: zulmini. NBD, K. 14/16.

18. **Hān Mehemmed** ki o gerdūn-‘azamet dergehinūñ
Bendesi olmağa Keyhūsrev ü Dārā kâ’il
19. Rīsmān-ı zer ile haşre dek ölçerse güneş
Bulmaya devletinūñ baħrına ‘umk u sâhil
20. Nisbet itme eline özüñi ey baħr-ı ‘amīk
Bu yalanuñ dibi yakın olur olma ğāfil
21. Eline gönline nisbet ola mı baħr ile kân
Şol kerīmūñ ki ola ‘āleme cūdı şāmil
22. Baħrūñ acır içi k’ānuñ yüregi pārelenür
Kişi bir gevheri idince bulardan hāşıl
23. Kân anuñ tab‘-ı sehā-perverine⁶²⁵ göre le’īm
Baħr anuñ keff-i güher-pāşına göre sâ’il
24. Dirhemi ‘izzet idüp tutduğı el üstine il
Şeref-i nām-ı hümāyūnidur anı bilgil
25. Mihr-i İslām durur tāk-ı direfşüñ şāhā
Kim ider küfr şebın rüy-ı havādan zā’il⁶²⁶
26. Perçem-i tuġuña dinildi hümā-yı nuşret
Ki yire kōnmaz ider rüy-ı havāda menzil
27. Her ne hıdmet dir iseñ tīgüñe baş üstine dir
Rūşen oldı bu k’olur bende-i Hindū muķbil
28. Küre-i hāke düşer velvele ditrer hūrşid
Na‘ra-ı topuñla haşm olur lā-ya‘kıl⁶²⁷

⁶²⁵ sehā-perverine: sehā-pīşesine. NBD, 14/23.

⁶²⁶ rüy-ı havādan zā’il: rüy-ı cihāndan zā’il. NBD, K. 14/25.

⁶²⁷ Bu şiirin devamı için bkz. MS. OR. OCT. 3058, 40^a.

Faķiri*Mefā'iliin mefā'iliin mefā'iliin mefā'iliin*

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

- 39^a 1. Maħabbet bī-sütünüdür benüm bu oñmaduķ başum
Olupdur tīşe-i Ferhād-ı bī-dil Ĥusrevā kaşum
2. Başum alup 'adem mülkine varmağa dehānuñçün
Elümde cür'a-i cām-ı maħabbetdür ayakdaşum
3. Cerī kanluluğ idüp her yaña aķar yetim-i eşk
Gözümden çıkdı ol demden berü nemdür benüm yaşum
4. Dür-i eşkini ĥarc itmekle irdi la'l-i dil-dāra
'Aceb kân deldi bilürse benüm çeşm-i güher-pāşum
5. Boyar her gice ebr-i zülfini dūd-ı siyāhumla
Faķiri olmaķ ister bu 'arūs-ı dehr oynaşum

Me'ālī*Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün*

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Maħbüb odur ki anda ola topuğ u bilek
Ehl-i mürüvvet ola ķatında geçe dilek
2. Ğāyet mülāyim ola ve ibrāma döymeye
Şaydında kişi çekmeye tā zaħmet ü emek
3. Deprenmeyüp öñüñde ķarār ide tağ gibi
Gitmeye ilerü ilerü ķakdığuşca pek
4. Ger kīr-i ĥar ķadar daħı olursa engezüñ
Aķlamayup yiye ola lengerli vü dölek

⁶²⁸ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

5. Her ne virürseñ alup eline kabül ide
Öpüp başında kıoya dimeye dağı gerek
6. Dünyā deger Me'ālī anuñ gibi dilberüñ
Hoş giçüp arķasında cihān zevķin eylemek
7. Bilmege hūb u hāşını sīmīn büzüklerüñ
Şarrāf-ı 'ālem olmuşam işte s**üm mihek
8. Şu çekmege g**i kıuyusından maşūnlaruñ
Kıoğa durur ta**ğım ağacum durur direk

135⁶²⁹

Me'ālī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Müfsid ü fettānmuşsın böyle bilmezdüm seni
Bir habīs oğlanmuşsın böyle bilmezdüm seni
- 39^b 2. Her gice el hānesin pür-nūr u pür-şevķ idici
Bir meh-i tābānmuşsın böyle bilmezdüm seni
3. Loķma-i erkān şanurdum dostum çok yaşa kim
Tu'me-i rindānmuşsın böyle bilmezdüm seni
4. Sofrası açuķ 'atā ehli güzeldür didiler
Ne saħī cānānmuşsın böyle bilmezdüm seni
5. Kıyuyuñı kıazdıķça reng-ā-reng cevherler kııķar
Ne 'acāi'b kānmuşsın böyle bilmezdüm seni
6. Kıadrini bilmezlere vaşlını in'ām idici
Cāhil ü nā-dānmuşsın böyle bilmezdüm seni
7. Ey Me'ālī düşdüñ ol haţţ-ı ğubāruñ fikrine
Ne kıatı hayrānmuşsın böyle bilmezdüm seni

⁶²⁹ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

136⁶³⁰

Zātī

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ol meh-liqā ki bedr sühādur aña nazār
İtmez hilāl-i 'īd olursam baña nazār
2. Toğruluk ile kişine oğ gibi girmişem
İtmez mi baña güşe-i çeşm ile yā nazār
3. Ğam meclisinde ney gibi bağrum delindi ah
Göz ucıyıla ol yine itmez dilā nazār
4. Ey nūr-ı çeşm cümle cihān tā şafā bula
Mir'at-ı qalbüme kerem it qıl şafā nazār
5. Şüretlü kimse olur-ıduk **Zātīyā** nigār
Āyīne gibi eylese şāfī saña nazār

137⁶³¹

Zātī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Baña iki göz ile baqmamağ için müselmānlar
Gözümüñ birisi ħaste diyü örtüpdür ol kāfer
2. Didüm bu çeşm-i ser-mesti n' için bağlarsuñ ey ħünī
Didi qan-mest olup ğavgāyiçün almuş ele ħānçer
3. Gözi 'āşıklar öldürmiş⁶³² yine rāh-ı maħabbetde
Bu bir qanlı ħarāmīdür diyü bend itdi ol server

⁶³⁰ ZD, C. I, G. 277.

⁶³¹ ZD, C. I, G. 283.

⁶³² öldürmiş: öldürdi. ZD, G. 283/3.

4. Yaşarmaz perdede çeşmüñ beni öldürdügiçün ol
Hicābından kızarup kanlu oldum ben diyü derler⁶³³

Necātī ⁶³⁴

- 40^a 29. Başın ortaya koyup âteş-i qahr ile gezer⁶³⁵
Olur ol qal'a-i küffār kilīdine⁶³⁶ dil
30. Āsumāndan irişür dürlü qazā düşmenüñe
Yedi taş⁶³⁷ geçüp ol resme ki zehr-i qātil
31. Zāhiri rāst olup bāṭını kimüñ kec ise
Qalemüñ gibi qaṭ⁶³⁸ kıl dilin andan iki dil
32. Pāy-ı divāruña sürer ruḥ-ı zerdin hürşīd
Ya'nī kim muhkem olur ḥalṭ olıcaq kāh ile gil
33. Yüz şafāyile güneş daḥı gelüp baş üzre
Qapuñ üftādesi ancak⁶³⁹ yaluñuz māh degül
34. Husrev'ā çarḥ-ı sitem-gār **Necātī** kuluñı
Ağladur dāmen-i raḥm ile gözi yaşın sil
35. Kim izüñ tozı için yollara şaldum yaşımı
Umaram kuḥl-i cilā-yı başar⁶⁴⁰ ide ḥāşıl
36. Şem'dür terbiyetüñ dār-ı cihān bir zindān
Kişi zindānda bī-şem' oturmaq müşkil
37. Nice kim ola çerāğ ile müzeyyen meclis
Nice kim dünde⁶⁴¹ bula nār ile revnaq maḥfil

⁶³³ Bu gazelin 5. beyti için bkz.:MS. OR. OCT. 3058 25^a.

⁶³⁴ 132 numaralı şiirin devamı. MS. OR. OCT. 3058 38^a 132.

⁶³⁵ gezer: varur. NBD, K. 14/30.

⁶³⁶ Olur ol qal'a-i küffār kilīdine: Getürür qal'a-i küffār kilīdinden. NBD, K. 14/30.

⁶³⁷ taş: taş. NBD, K. 14/31.

⁶³⁸ qaṭ: qalem. NBD, K. 14/32.

⁶³⁹ ancak: Şāhā. NBD, K. 14/34.

⁶⁴⁰ başar: başar. NBD, K. 14/36.

⁶⁴¹ dünde: deyde. NBD, K. 14/38.

38 Ola fānūs-ı felek bād-ı haṭardan ḥāfız
Gün gibi rüşen ola şem‘-i murāduñ biñ yıl

138⁶⁴²

Necātī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Āsitānuñ her küdüretten zihī ‘āli-cenāb
Pāk ider cārüb-ı zerrīn ile her şubḥ āfitāb
2. Secde yirin pāk ider şubḥun ridāsıyla güneş
İşigüñde her seḥer çün sūfī-i ṭāhir-şiyāb
3. Bu każiyye güyiyā ‘ahdüñde oldı münfehım
Kim güneş ṭāvus-ı zerrīn-bāl olupdur şeb gurāb
4. Olmaya bir ‘ilm kim zıhn ile müstaḥzar degül
Hey ma‘āzallāh beridür bāb-ı nisyāndan kitāb
5. Fazl ile bir dānedür ey ḥırmen-i ‘ilm ü edeb
Yirde zıhn-i kām-yābuñ gökde cirm-i āfitāb
- 40^b 6. Şöyle rüşen eyledi āyātı şem‘-i ‘ilmi kim
Bir ḳadem bir kimse gitmez oldı rāh-ı nā-şavāb
7. Ḥılm ü ‘ilm ü dīn ü devlet çār-yār oldı saña
Eyledüñ dīn-i Nebī iḥyāsını *min küll-i bāb*⁶⁴³
8. Ey nidā-yı *küntü kenzen*⁶⁴⁴ eyledügince ‘ulüm
Tapuña oldı işāret Ḥāzret-i Ḥaḳ’dan ḥiṭāb

⁶⁴² NBD, K. 4.

⁶⁴³ “Bu sonuç da Adn cennetleridir. Atalarından, eşlerinden ve çocuklarından iyi olanlarla beraber oraya girerler. Melekler de her bir kapıdan yanlarına girerler (ve şöyle derler):” *Kur’an-ı Kerim ve Meālī*, [hızl:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Ra’d 13/23, s. 270.

⁶⁴⁴ Küntü kenzen maḥfiyyen fe-aḥbebtü en u‘refe fe-ḥaleḳtü’l-ḥalka li-u‘refen (li-ya‘rifünī): “Ben, gizli bir hazine idim, bilinmeyi diledim, bunun için (beni bilmeleri için) yaratıkları yarattım.” Mehmet Yılmaz, *a.g.e.* s. 396.

9. Söyleşür iken kemāl-i ma‘rifetden ehl-i faẓl
Ḥazretüñe oldu her yirden ḥiṭāb-ı müsteṭāb
10. Sür‘at-i idrāk ü ḥıfz-ı sâbitüñden feyz olur⁶⁴⁵
Yirde ārām u karār u gökde reftār u şitāb
11. Rūzigāra viridi şüret dehri itdi bî-naẓîr
Pâdişāh-ı dād-güster ḥâkim-i ‘adl-iktisāb
12. İşigüñle şöyle kesb-i ittiḥād itdi kulüb
‘Ālem içre olmaz oldu ḳalbe ta‘n u inḳılāb⁶⁴⁶
13. Cümle insān bir degüldür gel berü ma‘nāya baḳ
Gül virür taşdı‘ler def‘-i şuda‘ eyler gül-āb
14. Zîhn-i şāfuñ pâdişāh olalı rüşen dillere
Peyk oluptur zeng ü zencîr ile her şubḥ āfitāb
15. ‘Abdi Raḥmān’un efendisi cemî‘-i ‘ālemüñ
K’āsitānı çevresine yüz ururlar şeyḥ u şāb
16. Añmadum estağfirullāh nām-ı a‘lāsın şarîḥ
Kim edebden ḥāric ola ‘izzet ehline ḥitāb
17. Zühdi şöyle oldu k’ağzında ṭabîb-i ḥāzıḳuñ
Gāh geh dārü’ş-şifāda añılur nām-ı şarāb
18. Ad ile fi’l-cümle te’lîfātına teşbîḥ için
Nev-bahāra faşl didiler behişde heşt-bāb⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸
19. Kim ider⁶⁴⁹ rüşen zamîrüñden işāret olmasa
Āfitāb-ı sebzezârı remzini sır ḥayl-i ḥvāb⁶⁵⁰
20. Ğāfil olma kim bir aḳçe arslan ağızındadır
Uş mişālüñ sebz-i gerdün ile⁶⁵¹ ḳurş-ı āfitāb

⁶⁴⁵ olur: alur. NBD, K. 4/10.

⁶⁴⁶ ta‘n u inḳılāb: ta‘n-ı inḳılāb. NBD, K. 4/12.

⁶⁴⁷ heşt-bāb: heşte-bāb. NBD, K. 4/18.

⁶⁴⁸ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁶⁴⁹ ider: ide. NBD, K. 4/19.

⁶⁵⁰ Āfitāb-ı sebzezârı remzini sır ḥayl-i ḥvāb: Āfitāb-ı sebzezârı sebze-i ḥayl-ı cevāb. NBD, K. 4/19.

⁶⁵¹ sebz-i gerdün ile: şîr-i gerdün ile. NBD, K. 4/20.

21. Şöyle rüşen eylemişsindir ʃarīḳ-ı ḫaḳḳı kim
Eylemez bir ferd rāh-ı nā-şavāba irtikāb
- 41^a 22. Yakışıp dur zātuña faẓl u kemāl ü maʿrifet
İtdi gūyā şāh-ı merdāna şecāʿat intisāb
23. Zihni derrākūñ ḳomamışdur kitāba ihtiyāc
Bī-duḫān olsa ʿaceb midür güneşde iltihāb
24. Zihni āyīne-mişālūñden temāşā eyler ol
Şāhid-i maʿnī cemālūñ bī-ḫicāb ü bī-niḳāb
25. Cübbe vü destār ile dāniş-ver olmaz ādemī
Ḳandedür āb-ı revān u ḳandedür cām-ı şarāb
26. Ḳıl nazār ʿayn-ı ʿināyetle **Necātī** bendeñe
Kʿāsitān-ı ʿālem-ārāña edüpdür intisāb
27. Nitekim faẓl u hünerle faḫr ider erbāb-ı dīn⁶⁵²
İtdügince her biri faẓl u kemāli iktisāb
28. Dāʿimā faẓl u hünerle olasin ʿālemde sen
Kām-bīn ü kām-rān u kām-baḫş u kām-yāb

139⁶⁵³

Necātī

Mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

Muzāriʿ - - + / - + - + / + - - + / - - -

1. Bir dün ki çekmiş idi⁶⁵⁴ cemāline āfitāb
Müşgīn gülālesin gicenüñ ʿanberīn niḳāb
2. Maşriḳ ilinden uçmuş idi şāh-bāz-ı mihr
Mağribde ḳonup üşmüş idi başına ğurāb

⁶⁵² erbāb-ı dīn: erbāb-ı ʿilm. NBD, K. 4/27.

⁶⁵³ NBD, K. 3.

⁶⁵⁴ çekmiş idi: ḳılmış idi. NBD, K. 3/1.

3. Şayyād-ı çarḥ zāğ-ı şebi kılmağa şikār
Şekl-i hilālî kılmış idi çengel-i ‘uqāb
4. Bāzār-ı Şām içinde Hābeş şayrafisine
Çarḥ āhenīn kafes idi encüm dūr-i hoş-āb
5. Zengi-mişāldi gice dendānı s̄ābitāt
Dāğ eyler idi cebhesini mīl ile şihāb
6. Māhuñ gümüş küliçesi olmuşdı nā-bedīd
Encüm dökerdi dāmen-i gerdūn ile türāb
7. Ma‘denler üzre ‘āmil iken gösterüp ziyān
Hābs olmuş idi maḥbes-i zulmetde āfitāb
8. Gelmiş ḥavāle üstine zer almağa hilāl
Destinde var nişān-ı Şeh-i mālīkū’r-riḳāb
- 41^b 9. Yā ḥod dem-i şafaḳdan irüp zahmet-i remed
‘Ayn-ı sipihre asmış idi şeb siyeh ḥicāb
10. Yā lū‘b-i ḥoḳḳa-bāz-ı sipihr olmağa ‘ayān
Döndürdi cāmesini zamān-ı ḥiyel-şiyāb
11. Dil fikr iderdi kendüye çarḥuñ oyunların
Küllī kılırdı ‘işret ü şādīden ictināb
12. Hālvēt-serā-yı fikrete cem‘ oluban ḥavāss
Baḥtumdan özge itmez idi bir kimesne ḥvāb
13. Ālām-ı cevri-i devr ile gam-gīndi göñül
Nā-geh⁶⁵⁵ irişdi cānib-i feyyāzdan ḥitāb
14. Tārīk itme göñlüñi cān revzenini aç
Tā feyz-i nūr-i ‘izzet idesin sen iktisāb
15. Kim şubḥ-ı devlet içre tulū‘ eylemiş durur
Hūrşīd-vār Pādişeh-i Müşteri cenāb

⁶⁵⁵ Nā-geh: Nā-gāh. NBD, K. 3/13.

16. Sulţān-ı Rūm H̄usrev-i āfāk Bāyezīd
H̄ākān-ı rūzigār u şeh-i ma‘dilet-me‘āb⁶⁵⁶
17. Vālī ki ‘ahd-i salţanatında olup durur
‘Adlūñ esāsı muhkem ü zulmūñ evi harāb
18. ‘Afv-ı kerem-nişānı-durur muşlih-i hatā
Lāfz-ı güher-fişānı durur zīnet-i şavāb
19. Levh-i zamīri zabt ider aḥvāl-i ‘ālemi
Ḳavl-i mü‘ellifi nitekim safha-i kitāb
20. Binüp şikār kaşdine alsa ele kemend
Düşer ğazāl-i mişe-i gerdūna ıztırāb
21. Yağdura tīri⁶⁵⁷ düşüre bārān gibi yire
Ger cānver mişālını vaz‘ eyleye şehāb
22. Ey şeh-süvār oldu bugün ḳadrūñ atna
H̄ürşīd ṭabl-ı bāz-ı zer ü māh-ı nev-rikāb
23. Döndürdi altın üstine cūduñ yeli senüñ⁶⁵⁸
Bī-ḳıymet oldu dürr-i ‘aden nitekim ḥabāb
24. Sen şehriyārı taḥt-ı sa‘ādetde görmege
Gündüz çerāğlar yaḳup isterdi āfitāb
- 42^a 25. Görsün kapuñda kebkebūñ izi sa‘ādetin
Gökde müneccim eylesün yıldızı ḥişāb
26. Virdi dimāg-i çarḥa ḥalel cām-ı himmetūñ
Nite ki hūş-ı zeyreke keyfiyyet-i şarāb
27. Bir ḳavlini çıkarup urur kalbe kendüzin
Rūz-ı ğazā ḳılıcuñ idüp ṭonını ḥızāb⁶⁵⁹

⁶⁵⁶ H̄ākān-ı rūzigār u şeh-i ma‘dilet-me‘āb: H̄ākān-ı rūzigār şeh-i ma‘dilet-me‘āb. NBD, K. 3/16.

⁶⁵⁷ tīri: tīr ü. NBD, K. 3/21.

⁶⁵⁸ Senüñ: yemüñ. NBD, K. 3/25.

⁶⁵⁹ Bu beyit hazırlanan divanda yoktur. NBD, K. 3.

28. Her ay başında hançer-i sîmîn-ğılâfı mâh
Çarha tutar ki ide muhâlifleri ‘itâb⁶⁶⁰
29. Hürşîd-i çarh yoluña altun döker şaçar⁶⁶¹
Diler ki ide dergeh-i ‘ulyâña intisâb
30. Çok şükr Hâlık’a ki zamân ber-murâddur
Şeh kâmurân u bendeleri cümle kâm-yâb
31. Hurrem kulüb-ı halk nite mevsim-i bahâr
Handân cihân-ı pîr nite ‘âlem-i şebâb
32. Eyyâm-ı devletünde cihân ‘ıyş u nüş ider⁶⁶²
Ben nâr-ı hasret ile kılurun⁶⁶³ ciger kebâb
33. Oldı egerçi miñnet-i gerdün-ı dün ile
Ten hânesi harâb u gönül kişveri yebâb
34. Koyup bülend işigüñi gerdüna dönmezem
Himmet kapusun aç vü gönül yıkığını yap
35. Şâhâ benem ki meclis-i medhüñde eylerem
Bir târ ile hezâr nevâ nitekim rübâb
36. Demdür ki söze terbiyetünle kemâl ire
Kim tâb-ı âfitâb ile hoş-büy olur gül-âb
37. Tâ kim her anda⁶⁶⁴ defteri efkârdan ide
Tûñi-i tab‘ bir gazel-i nâzüg intiḥâb
38. ‘Aqlum esâsın eyledi fikr-i lebüñ harâb
Başdan çıkardı âḥîr o bi-çâreyi şarâb
39. Kaşuñla zülfüñi gören aydur ne yaraşur
Bu müşg sâye-bân ile ol ‘anberin tınâb

⁶⁶⁰ muhâlifleri ‘itâb: muhâliflere ‘ikâb. NBD, K. 3/28.

⁶⁶¹ Hürşîd-i çarh yoluña altun döker şaçar: Gün zer döküp yoluña sürer yüz işigüne. NBD, K. 3/29.

⁶⁶² nüş ider: nüşda. NBD, K. 3/32.

⁶⁶³ Kılurun: kıluram. NBD, K. 3/32.

⁶⁶⁴ ayda: anda. NBD, K. 3/37.

40. Cānā qara saçıñla qarār itse ‘arızuñ
Gören şanur ki *Leyle-i Kadr*⁶⁶⁵ içre tırur āb
- 42^b 41. Lā‘li tıyurdı hıç degül ağzı sırrını
Kim gizlü rāzı fāş ider olur şarāb-ı nāb
42. Göñlüm gözüñe⁶⁶⁶ uydı ruḥ u ‘arızuñ görüp
Birikdi bu havāda begüm āteş ile āb
43. Qan yut cefā-yı dehr ile baḡruña taş baş
Aḡzından ey dil ister isen la‘l-veş nişāb
44. Zülfüñ katında uymasun ḥaste gözlerüñ⁶⁶⁷
Aḥşama qarşu hoş mı gelür nā-tüvāna ḥ^vāb⁶⁶⁸
45. Derdā ki bir nigār ile göñlümüz eglemez
Bu çarḥ-ı bī-emān u cefā-gār u pür-şitāb
46. Kimüñ uzatdı ‘ömri ipini **Necātī** çarḥ
Kim virmedi şoñ ucu şanem zülfi gibi tāb
47. Sermāye-i ḥayāt için āḥīr olur telef
Bize metā‘-ı medḥ-i Ḥudāvend oldı bāb⁶⁶⁹
48. Zīrā du‘ā-yı devlet-i Sulṭān-ı rüzigār
Var iken ayruḡ işe günāh ola irtikāb
49. Bāzār-ı tīz-i çār-sū-yı cān u dilde çün⁶⁷⁰
Yoḡdur metā‘-ı medh-i Şehenşehden özge bāb
50. İder du‘ā-yı zāhir ü bāḥında ins ü cān
Oḡur şenāyi gice vü gündüzde şeyḥ u şāb

⁶⁶⁵ “Şüphesiz, biz onu (Kur’an’ı) Kadir gecesinde indirdik. Bilir misin nedir Kadir gecesi? Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.” *Kur’an-ı Kerim ve Meâlî*, [hızl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Kadr 97/1-2-3, s. 694.

⁶⁶⁶ gözüñe: gözüme. NBD, K. 3/42.

⁶⁶⁷ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁶⁶⁸ Bu beyit hazırlanan divanda yoktur. bkz. NBD, K. 3.

⁶⁶⁹ Bu beyit hazırlanan divanda yoktur. bkz.. NBD, K. 3.

⁶⁷⁰ cān u dilde çün: dehr içinde bil. NBD, K. 3/46 .

51. Nite ki⁶⁷¹ ceyš-i rüz ola pîrüz-ı hayl-i şâm
Nice ki sâbit ola günâh üstine şevâb
52. Gündüzi ‘îd ü gicesi kıadr ola dembedem
Bâri kıatında her dilegi ola müstecâb

140⁶⁷²

Necâtî

Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. İdindi ğamzeden ol çeşm-i nâ-tüvân hançer
Ki resmdür taķınur cümle Türkman hançer
2. Şaçuñı çöz ki zırh adın añmaya Dâvüd
Gözüñi süz ki taķınmaya Erdevân hançer
3. Eger ki luţf ide nâzuñ v’eger⁶⁷³ ki kıahr ide luţf
Ki bezm ü rezme⁶⁷⁴ yaraşur bu dil-sitân hançer
- 43^a 4. Göreydi zülfüñ ile ğamze-i ciger-düzuñ
Taķınmayaydı ‘ömrünce zü’l-ficân⁶⁷⁵ hançer
5. Dilindedür nesi var ise kıalbi sâfidür
Ne deñlü tîzlenürse geçer hemân hançer
6. Tarîķat ehli miyân-beste müfred olduğiçün
Cemî‘-i sîm ü zerin itdi der-miyân hançer
7. Şu‘â‘-ı şem‘-i şeb-efrüz-ı bezm-i devletdür
Egildi şarşar-ı kef ile⁶⁷⁶ nâ-gehân hançer
8. Egerçi tîr-i ciger-düzuñ ağzı var dili yok
‘Aceb budur kim olur cümleten zebân hançer

⁶⁷¹ Nite ki: Nice ki. NBD, K. 3/49.

⁶⁷² NBD, K. 7.

⁶⁷³ v’eger ki: eger ki. NBD, K. 7/3.

⁶⁷⁴ bezm ü rezme: bezme rezme. NBD, K. 7/3.

⁶⁷⁵ zü’l-ficân: Zülficân. NBD, K. 7/4.

⁶⁷⁶ şarşar-ı kef ile: şarşar-ı kîn ile. NBD, K. 7/7.

9. Dilinden āyet-i *naşrun min'allāh*⁶⁷⁷ olmaz dūr
Hemīşe hem-dem-i fetḥ-i qarib olan ḥançer
10. Hasūdlar gibi ṭurmuş⁶⁷⁸ raķīb bögrün ovar⁶⁷⁹
Meger kim aldı ele Şāh-ı kāmurān ḥançer
11. Bülend-mertebe Hān Bāyezīd ol şeh kim
Getürür ayağı tozına baş u cān ḥançer
12. Hilāl olursa muḥālif işigine getirür
Kemend-i şa'şayaile keşān keşān ḥançer
13. Ḥamīde-kāmet ü ḥandīde-rüy olsa ne tañ
Ki rāyı birle⁶⁸⁰ bulur baḥt-ı nev-civān ḥançer
14. Ayağın almağ için geldi ḥaşma yan başı
Ser-āmed oldu bu meydānda pehlevān ḥançer
15. Şu deñlü devlet-i Dahhāk'e güldi kim āḥīr
Bitürdi iki omuzda iki yılan ḥançer
16. Müyesser olmaz idi kā'ināta emn ü emān
Ḥuşuş-ı ḥaşmda olmasa bī-emān ḥançer
17. 'Aceb mi bağrına başşa 'adū-yı teşne-ciger
Ki fi'l-ḥaķīka bir içüm şudur hemān ḥançer
18. Sikenderāne elünden ḥayāt şuyın içer
Girürse Hızr gibi zulmete revān ḥançer
19. Diler meger kemer-i himmetüñe ola şebīh
Hilālden taķınur rāh-ı Keh-keşān ḥançer

⁶⁷⁷ "Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!" *Kur'an-ı Kerim ve Meāli*, [hızl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Saff 61/13, s. 621.

⁶⁷⁸ ṭurmuş: durmuş. NBD, K. 7/10.

⁶⁷⁹ ovar: urur. NBD, K. 7/10.

⁶⁸⁰ rāyı birle: rāy-ı pīr. NBD, K. 7/13.

- 43^b 20. Müşerref oldu memâlikde her mekân ü mekân
Olalıdan yed-i kudretde⁶⁸¹ lâ-mekân hançer
21. İtâ‘at itdi e‘adî tapuña söylemedin
Vay ol gûne kim ola şâhibü’l-beyân hançer
22. Deñizde bir dile beñzetdiler elüñde görüp
Egilüp itdi bu teşbihe imtinân hançer
23. Baķarsa bāğ-ı behişt içre fi’l-meşel düşmen
Görine gözlerine sebze-i cinân hançer
24. Tapuñdan ayruğın ögeydi ğoncalar hâşâ
Çekerdi süsen-i âzâdede zebân hançer
25. Cihânda devlet elin kim durur tutan didiler
İşidüp ehl-i yakîn didi bî-gümân hançer
25. Derünü rüşen olupdur dil ehlidür ne ‘aceb
Oķursa her kişiye başka dâsitân hançer
26. Başın alup⁶⁸² gider elbette bu muķarrerdür
‘Adü elinden eger ķurtarursa cân hançer
27. Sebeb nedür ki giriftâr-ı Çâh-ı Bîjen olur
Meger ki cânib-i a‘dâya başdı yan hançer
28. Şu gibi şöyle revândur ki hîc dili çalmaz
Olursa yetmiş iki dilde tercemân hançer
29. Bu tîz tab‘ı bu rüşen kelâmı Hâzret’de
‘Aceb varup öge mi âteşin-zebân hançer
30. Umar ‘adü ki çeke bağrına yaluñ yüzlü⁶⁸³
Ki işbu⁶⁸⁴ şiveyle ala nakd-i cân hançer

⁶⁸¹ yed-i kudretde: yed-i kadründe. NBD, K. 7/20.

⁶⁸² alup: alur. NBD, K.7/27.

⁶⁸³ çeke bağrına yaluñ yüzlü: yalıñ yüzlü diyu bağra çeke. NBD, K. 7/31.

⁶⁸⁴ Ki işbu: Meger bu. K. 7/31.

31. Yoluñda çün ki miyān-bestedür ‘aceb olmaz
İderse cān u dil-i haşmı t̄ir-cān hañçer
32. İderse emr-i hümāyūnuña hılāf ‘adū
Şu berg-i b̄id gibi görine cihān hañçer
33. Öñüñde dā’im ola sağlu şollu bendelerüñ
Şol elde ‘adl ayağı sağda kāmurān hañçer
34. Bu ince söze yoğun yumrı söz şeb̄ih olmaz
Leṭāfet ile kaçan ola bozdoğan hañçer
- 44^a 35. Zamāne halkına ol⁶⁸⁵ kim vedāyi‘ Allāh’dur
Hilāl-i ‘īd gibi itdi şādımān hañçer
36. **Necātī** nazm idegör sen şenā güherlerini
Ki şaldı k̄āfiye-i genc-i şāyegān⁶⁸⁶ hañçer
37. Nice ki ‘ömr-i e‘ādīi kaḥr kılmağ için
Her ay başında çeke çarḥa āsumān hañçer
38. Hezār sāl ola devr-i k̄amer gibi ‘ömrüñ
Meh ola gāh siper gāh zer-niṣān hañçer

141⁶⁸⁷

Necātī

Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

Muzāri‘ - - + / - + - + / + - - + / - - -

1. Ey ceng-cüy u ‘arbede-sāz u yegāne t̄iğ
Vey hışm u k̄in ü ḥiddet odına zebāne t̄iğ
2. Serdār-ı kār-zār u ser-efrāz-ı ma‘reke
Bebr-i beyān u p̄il-i demān ü jiyāne t̄iğ

⁶⁸⁵ halkına ol: halkımı şol. NBD, K. 7/37.

⁶⁸⁶ k̄āfiye-i genc-i şāyegān: k̄āfiyeye genc-i şāyegān. NBD, K. 7/38.

⁶⁸⁷ NBD, K. 11.

3. Rūşen-zamīr ü pāk-sirişt ü ‘adū-figen
Dīn-i Nebī yolında zihī bī-bahāne⁶⁸⁸ tīg
4. Küfrüñ ne tāḳati ola kim ola pāyidār
Şol dem ki Allāh Allāh ide sādıḳāne tīg
5. Şol bir demür ḳuşaḳlu cihān-pehlevān gibi
Demdür ki ḳuşaḳın iki yirden ḳuşana tīg
6. İslām’a meyli olmasa ṭurmaz idi⁶⁸⁹ şolda
Kendüyi nisbet eyleyüben ṭaylesāna tīg
7. Def-i hilāl-i ‘īd-i zafer āşikār olur
Bir kerre şalsa pertevini āsumāna tīg
8. Döndürdi Allāh emriyile selsebīl-vār
İslām bostānını bāḡ-ı cināna tīg
9. Yūsuf-cemāl ü Mısr-nijād olduḡuyiçün
Allāh ki ṭa‘neler⁶⁹⁰ ider sināna tīg⁶⁹¹
10. Feth āyetini yazsa ‘izārına vechi var⁶⁹²
Beñzer şu bir güzel ḥaṭ-ı gelmiş civāna tīg
11. Hürşid-i āsumān gibi baş üzre yiri var
Dil uzadursa tañ mı fülān bin fülāna tīg
- 44^b 12. Kār itmez oldı ḥançer-i ḥün-riz-i rüzigār
Ḳudret şunalı Hüsrev-i sāhib-ḳırāna tīg
13. Yiryüzinüñ ḫalīfesi Sulṭān Bāyezid
Ḳ’anuñ şerīf adına geldi cihāna tīg
14. Cānın alur ‘adūnun irer yıldırım gibi
Ṭurduḡı⁶⁹³ yirde şalsa Hıdīv-i zamāna tīg

⁶⁸⁸ zihī bī-bahāne: yegin-ü-yegāne. NBD, K. 11/3.

⁶⁸⁹ Ṭurmaz idi: durmazdı. NBD, K. 11/6.

⁶⁹⁰ ṭa‘neler: bunca luṭflar. NBD, K. 11/9.

⁶⁹¹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁶⁹² vechi var: fi’l-mesel. NBD, K. 11/7.

⁶⁹³ Ṭurduḡı: Durduḡı. NBD, K. 11/14.

15. Hüküm eyler ise çekmeye hürşid-i şubh-dem
Şem'-i sitâre-peyker-i âteş-zebâna tîğ
16. 'Ummâna dür-nişâr durur dest-i Pâdişâh
Dil gibidür o kûlzüm-i gevher-feşâna tîğ
17. Sultân-ı rezm ü Hüsrev-i bezm olmağın tutar
Şol elde cām-ı devlet ü şağda nişâna tîğ
18. Düşmen gibi⁶⁹⁴ ki kından el urup çıkara Şâh
Beñzer şu püsiden⁶⁹⁵ çıkan ef'î yılana tîğ
19. Devrân Sikenderinüñ elinden Hızır gibi
Her dem Hayât Şuyın içer kana kana tîğ
20. Kûl oldu işiginde salâtin-i rûzigâr⁶⁹⁶
Bel bağlayalı hıdmet-i Şâh-ı cihâna tîğ
21. Hakk şundı dest-i Şâha hidâyet çerâğıdur
Tâ kim yolını göstere yol varmayana tîğ
22. Meydân yüzine haşmı kanından fikir⁶⁹⁷ süzüp
Bir bir⁶⁹⁸ 'adû kafâsın ider hâl-dâne tîğ
23. Zâtında cevheri var anuñın açup zebân
Taḥsîn ider bu matla'-ı nâzüg-beyâna tîğ
24. Düşmen yolında beñzer ol âb-ı revâna tîğ
Kim gâh başdan aşâ geh ire miyâna tîğ
25. Geh boğazın alur ele geh beline girür
Göz açdurur mı degme cihân-pehlevâna tîğ
26. Ey server-i zamâne vü yâ mâlikü'r-riḳâb
Şal kim cihâna hüküm ide hoş mâlikâne tîğ

⁶⁹⁴ gibi: günü. NBD, K. 11/17.

⁶⁹⁵ püsiden: püstdan. NBD, K. 11/17.

⁶⁹⁶ salâtin-i rûzigâr: salâtin-i nâmdâr. NBD, K. 11/19.

⁶⁹⁷ fikir: mekr. NBD, K. 11/22.

⁶⁹⁸ Bir bir: Yir yir. NBD, K. 11/22.

- 45^a 27. Adı vefāsuz idi yanuñ beklemele ile
Hindū-yı muḳbil añılur uş cāvidāne tīg
28. Her dem şalāḥ-ı ‘ālem için ‘adldür işuñ
Yan başsa tañ mı sen Şeh-i kişver-sitāna tīg
29. Devri felek ki arpa ḳadar zulme meyl ide
Dest-i ‘adāletüñ şala çak kehkeşāna tīg
30. Lāzım degül sa‘ādet-i şāh-ı cihāna ḥışm
Lāyık degül şalābet-i şīr-i jiyāna tīg
31. Ben şöyle añların ki ecelden seri‘dür
Ḥāzır durur inanmaz iseñ imtiḥāna tīg
32. Her gün gelür kinārına ma‘şūḳa-i zafer
Bu resme beglerüñ ki şalar ‘āşıkāne tīg
32. Cömerd elin mi aldı ki yolında sen Şehüñ
Baḳmayup az u çoḡa ḳıyar baş u cāna tīg
33. Ḥavf-ıyla ḥaşmı giceler uyutmasun diyü
Ekşer ḳara libās geyer şeb-revāne tīg
34. Düşmanlaruñ gözine ecel uyḳusu gelür
Çün ser-güzeşti ḥaşmuña ider fesāne tīg
35. Meydān-ı rezmi bezm-geh idindi Ḥusrev‘ā
İdüp ‘adū ḳafasını cām-ı şebāne tīg
36. Ne deñlü ḳarḡa derneḡi gibi çoḡ ise ḥaşm
Şeh-bāz-ı tīz-bāl durur Ḥusrevāne tīg
37. Ğavḡāyı başına şatun almaḳda dā’imā
Olur miyāncı ortada ḥaşm-ı cebāna tīg

38. Gūyā kim oldı nāḥun-ı tīre⁶⁹⁹ ‘ukāb-ı merg
Kim sīnesinde ḥaṣmuñ⁷⁰⁰ ider āṣiyāne tīg
39. Lāzım durur ‘arūs memālik-i ḳo cāna tīg⁷⁰¹⁷⁰²
40. Sevdā-yı mülk iderdi ‘adū nāgehān irüp
Sevdā i‘lācın eyledi ol nātuvāna tīg
42. Tāc üstine ḥoroslanup ḥaṣmı döndürür
Başını şāḥ şāḥ idüp mākiyāna tīg
43. Ḥaṣmuñ gözinde aḳanı yaş şanma ḳandur ol
K’ezdi eritdi baḡrını döndürdi ḳana tīg
- 45^b 44. Bir tāb vardur anda ki kān baḡrını ezüp
Döndürdi la‘l-i nābı mey-i ergavāna tīg
45. Bir berg-i sebz diyü sunup düşmana ecel
Döndürdi ḥaṣm çihresini za‘ferāna tīg
46. Küfr açılır ve fitne-i āḥīr zamān uyur
Çün kim niyām h^vāb-gehinden uyana tīg
47. Şaflar söker ṭolablar⁷⁰³ açar ḳalbler yarar
Bebr-i yabān u pīl-i demān-ı jiyāna⁷⁰⁴ tīg
48. Gūş eyler ise bu ḡazel-i āb-dārımı
Her şā‘iri getüre gibi tercemāna tīg
49. Şal kim doḳuna yā cigerüme ya cāna tīg
Lāyık degül ki mürçelerden yacāna tīg
50. Ey serv-i nāz ḡamzeye öġretme gözlerüñ
Zinhār virme mest olıcaḳ Türkmāna tīg

⁶⁹⁹ nāḥun-ı tīre: nāḥun-ı tīz-i. NBD, K. 11/39.

⁷⁰⁰ sīnesinde ḥaṣmuñ: ḥaṣm sīnesinde. NBD, K. 11/39.

⁷⁰¹ Bu mısra hazırlanan divanda yok. bkz. NBD, K. 11.

⁷⁰² Bu mısraın 2. beyti MS. OR. OCT. 3058 45^a 39’da yok.

⁷⁰³ ṭolablar: dolablar. NBD, K. 11/46.

⁷⁰⁴ demān-ı jiyāna: demān-ı zemāne. NBD, K. 11/46.

51. Devr-i ruhuñda kirpüğüñe dayanur gözüñ
Lāzım durur ‘arūs-ı memālik ıocana tīg
52. Kıaddüñe karşı idemezın āh-ı āteşin
Yazuık degül mi kim ıala serv-i revāna tīg
53. Zülf itmeseydi sihr ile her kılı⁷⁰⁵ ejdehā
Göstermez idi ğamzelerüñ cavidāna⁷⁰⁶ tīg
54. Dil hānesinde ğamzesi ıursun⁷⁰⁷ ıo n’eyleye⁷⁰⁸
Çok çok sevāb olur-ımuş şaklayana tīg
55. Şık dost olmuşuz ki şu sızmaz aramuza
Düşman olalı ol haı-ı ‘anber-feşāna tīg
56. N’eyler ki ‘arızuñda senün haıt-ı mürçe
K’itmez şafāyla heves-i müriyāne tīg
57. Haık bu durur ki ğamze yaraşur güzellere
Şol vech ile ki Husrev-i şāhib-kırāna tīg
58. Şol Şāh kim kemālini vaşı idemez kalem
İdüp redif kafiye-i şāyegāna tīg
59. Ben nice ‘aciz olmayayın kim dil uzadup
Vaşfuñ ne hāme şerh idebilür Şehā ne tīg
60. Vaşfuñla derc olalı⁷⁰⁹ güher-bār sözlerüm
İşitdügi dem ola zebāne zebāne tīg
- 46^a 61. Oldum zebān-ı tiz ile aıkrānuma yegin
Sāyır yarağ içinde nitekim yegāne tīg

⁷⁰⁵ kılı: kılm. NBD, K. 11/52.

⁷⁰⁶ cavidāna: cāduvāne. NBD, K. 11/52.

⁷⁰⁷ ıursun: dursun. NBD, K. 11/53.

⁷⁰⁸ n’eyleye: parlayup. NBD, K. 11/53.

⁷⁰⁹ olalı: olursa. NBD, K. 11/59.

62. Kec-ṭab^ç tevaḳḳuf ider ise⁷¹⁰ **Necātīyā**⁷¹¹
Şabr idelüm ſu resme kim irer miyāna⁷¹² tīg
63. Gördüm ḳılıç ile yenür itmek anuñ için
Şāhā getürmişem bu yuca āsitāna tīg
64. Tā kim kilīd-i zih̄n ola dendāne-i ḳalem
Tā kim kemend-i fetḥ ola⁷¹³ tāziyāne tīg
65. Yanuñdan u elüñden ebed eksük olmasun
Bir Keyḳubādī cām̄la bir Ḥusrevāne tīg
66. Rüy-ı zemīn ḳılıcuñuñ efgendesı ola
Şalduḳça āfitāb zemīn ü zamāna tīg

142

Necātī⁷¹⁴

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Yıldı bir kerre menār-ı şāḥdan dīdār gül
Gösterür nite ki nūr-ı Aḥmed-i muḥtār gül
2. Oldı mānend-i Medīne ḥoş münevver gülsitan
Devḥa-i güldür menāre pertev-i envār gül
3. Bāḡa gel kim eyledi peydā Yed-i Beyzā semen
Gözüñ aç kim gösterür aḥḍar şecerde nār gül
4. El şalar eṭrāfa ṭurmuş⁷¹⁵ sebze saḥnında çınar
Gel ki 'işret ni'metini eyledi īşār gül

⁷¹⁰Kec-ṭab^ç tevaḳḳuf ider ise: Kec-ṭab'lar tefevvuk iderse. NBD, K 11/61

⁷¹¹tevaḳḳuf ider ise: olanlar itse ta'nı. MS. OR. OCT. 3058, 46^a 141/62

⁷¹²miyāna: kemāna. NBD, K. 11/61.

⁷¹³kemend-i fetḥ ola: semend-i fetḥe ola. NBD, K. 11/63.

⁷¹⁴NBD, K. 15.

⁷¹⁵ṭurmuş: durmuş. NBD, K. 15/8.

5. Çün gözettüñ bostānında⁷¹⁶ bir aylık ‘ömri var
Kendi zīnet ider ise tañ mı şehri-vār gül
6. Başdan ayağa zer ü yākūt ile pīrūzeden
Ṭonanur⁷¹⁷ diler kim ola şāhid-i bāzār gül
7. Ğonca gibi ğam dikenlerinde bülbül kan yudar⁷¹⁸
Karşusunda bād-ı şubḥ ile güler oynar gül
8. Bāde-i ḥamrayile çeng ü neye virdi ‘amel
Tevbe vü zühd ü şalāḥı eyledi bī-kār gül
9. Cām-ı nevrūzı içüp mestāne yüz biñ nāz ile
Şāḥ-ı şūḥuñ şalınur boynına şāhid-vār gül
- 46^b 10. Sağlu şollu ḥārdan ḥançer taķınmuş güyiyā
Zāhid-i yābis-dimāğ ile ider peykār gül
11. Cem‘ idüp evrāk-ı āl üstine itmiş zer-feşān
Yazmış ol mecmū‘aya vaşf-ı ruḥuñ ey yār gül
12. Dā’imā mecmū‘ası düşmez elinden rüz u şeb
Beñzer ider ruḥlaruñ vaşfını istiḥzār gül
13. Umaram senden vefā ey serv-i bostān-ı cemāl
Gerçi gülzār-ı cihānda virdügi yok bār gül
14. Var iken yüzüñ güle meyl eylemez dil bülbüli
‘Ārife bir gül yeter lāzım degül tekrār gül
15. Eyle redd aġyārı kim dillerde maķbül olasın
Başlar üzre yiri vardur itse terk-i ḥār gül
16. Āh-ı ‘āşıkdur seni ḥüsñüñden āġāḥ eyleyen
Na‘ra-i bülbülden olur her seḥer bīdār gül

⁷¹⁶ Çün gözettüñ būsitanında: Bunca nāz ü bunca şiveyle. NBD, K. 15/16.

⁷¹⁷ Ṭonanur: Donanur. NBD, K. 15/10.

⁷¹⁸ yudar: yutar. NBD, K. 15/12.

17. Şāh-ı ‘ādil devridür var gūş-māl it ey şabā
Bülbüle cevr eylemekden itsün istiğfār gül
18. Pādişāh-ı dād-ger deryā-dil ü vālā-güher
Kim nem-i hulkından eyler sebzeler izhār gül
19. Āsumān-ı salţanat Hān Bāyezīd ol kim anuñ
Kādri bāğında niçe⁷¹⁹ hūrşīd gibi var gül
20. Āb-ı lütfi irmese ser-sebz olmaya çınar
Bād-ı hulkı esmese bitürmeye gülzār gül
21. Nev-bahār-ı luţfi bezl itse kerem ni‘metlerin
Sath-ı sebze şahn-ı çinī ola hūn-sālār⁷²⁰ gül
22. Āb-ı cūd irse seḫāb-ı himmetinden sebze
Bī-tekellūf serv yemiş vire isfidār gül
23. Atı na‘linden cihān mihrāb gibi secde-gāh
İti izinden olupdur yir yüzi hem-vār gül
24. Şemse-i şems-i ziyā-efrūz-ı ‘ālem Hūsev’ā
Şafḫa-i tiğ-i cihāngirūnde bir zer-gār gül
25. Meclisūnde bāğ bir maḫbūb hıdmet-gārdur
Çeşm nergis kad şanevber ḫaṭ çemen ruḫsār gül
- 47^a 26. Pāyuña işār için ey serv-i bāğ-ı salţanat
Eylemiş lā‘lin ṭabaqlar içre zer ihzār gül
27. Ğoncalar ‘arz itmeyince ṭapuña hemyān-ı zer
Naşb olunmadı çemen iklīmine serdār gül
28. Tāc-ı yākūtī geyer pīrūzeden bağlar kemer
Gülsitān-ı bezmüne olalı hıdmet-gār gül
29. Ṭūṭi-i gülzār-ı bezmüñ olmağ için eyledi
Hārı naḫun bergi şehper ğoncayı minkār gül

⁷¹⁹ niçe: nice. NBD, K. 15/19.

⁷²⁰ hūn-sālār: hān-sālār. NBD, K. 15/21.

30. Āb-ı ‘adlũnden ħumārını ider ıslāḥ mül
Bũy-ı ħulķuñdan ŗudā‘ına kıılır tĩmār gũl
31. Mevķi‘inde itdũg iķũn⁷²¹ luḥf-ı maḥz olur gazab
Nitekim faŗl-ı zemistānda gũrinũr nār gũl
32. Aĝ destārı ridā-yı sebzi varken yaķdıılar
‘Ahd-i ‘adlũnde meger kim baĝladı zũnnār gũl
32. Bād-ı ħulķuñ itmeyince ta‘n ile baĝrını ķan
Virmedi gũlŗende bũy-ı nāfe-i Tātār gũl
33. Nĩ‘meti ħulķuñ ķoķusından⁷²² ire diyũ naŗıb
Dāmenin aķup gedālar gibi ŗurur⁷²³ zār gũl
34. Bād-ı ŗubḥ ol deñlü ħulķuñ ŗĩbini pũr itdi kim
Ćāk Ćāk olmuŗ gũrũr dāmānını her bār gũl
35. ŗehriyārā himmetũñ maḥbũb-ı ḥās u ‘āmdur
HĩĆ meclis var mıdur kim ola anda ḥvār⁷²⁴ gũl
36. Pādiŗāhā bir ŗikāyet var ķuluñdan ŗapuña
İŗbu⁷²⁵ ma‘niden idũpdũr dĩdesin ḥũn-bār gũl
37. Serv urur gũgsine kef-dest-i teḥĩ ‘aŗıķ-miŗāl
Nitekim her dem gũlāb iķũn yanar nā-ķār gũl
38. Cān ile meddāḥuñam dil-teng ķoma beni kim
‘Andelĩbinden cihānda olmadı bĩzār gũl
38. Gũlŗen-i vaŗfuñda her beyti **Necātĩ** ķākerũñ
Beñzer ol mevzũn nihāle kim ucında var gũl

⁷²¹ itdũg iķũn: itdũgũñķũn. NBD, K. 15/31.

⁷²² ķoķusından: ķoķusından. NBD, K. 15/34.

⁷²³ ŗurur: durur. NBD, K. 15/34.

⁷²⁴ kim ola anda ḥvār: k‘anda ola aĝyār. NBD, K. 15/36.

⁷²⁵ İŗbu: Kim bu. NBD, K. 15/37.

39. Zīneti eyyāmıdır ḥaṭṭı vü şı‘ri⁷²⁶ şöyle kim
Reng ü bÿy ile olur ārāyiş-i gül-zār gül
- 47^b 40. Bezmüne bir naḥl-ı rengin baġladı kim yaraşur
Andan itse luṭf yollarını istifsār gül
41. Tāc-verler üzre şāhā şehriyār ol şehriyār
Nite kim⁷²⁷ her nev-bahār olur şeh-i ezhār gül

143.⁷²⁸

Necātī

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Muzāri‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ey ‘izzet ü şa‘adet ile mu‘teber nişān
Vey nām-ı pādişāh-ı cihāna maḳarr nişān
2. Devr eyleyeli bu felek-i āb-gīne-reng
Yazılmadı senüñ gibi ‘ālī-güher nişān
3. Zāhir yüzinde aḥsen eşkāle mā-şadaḳ⁷²⁹
Ma‘nā yüzinde çarḥ-ı melā‘ik-siper⁷³⁰ nişān
4. Teşbīh olmayadı⁷³¹ Süleymān yüzigüne
Ḥalkā musallaṭ olmaz idi bu ḳadar nişān
5. Her düşmana ki vara ider ḥükmini revān
Güyā ki bile alı varur yüz biñ er nişān
6. Bir⁷³² ‘arşada ki ‘arza ḳıla ḥükmi ile dürer
Çarḥ-ı felek bitisini ḥükmi⁷³³ dürer nişān

⁷²⁶ ḥaṭṭı vü şı‘ri: ḥaṭṭ ile şı‘rün. NBD, K. 15/42.

⁷²⁷ Nite kim: Nice kim. NBD, K. 15/44.

⁷²⁸ NBD, K. 21.

⁷²⁹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁷³⁰ çarḥ-ı melāyik-siper: çarḥ-ı melā‘ik siper. NBD, K. 21/13.

⁷³¹ olmayadı: olmasa idi. NBD, K. 21/3.

⁷³² Bir: Her. NBD, K. 21/5.

⁷³³ ḥükmi: ḥükmen. NBD, K. 21/5.

7. Ser-keşleri muṭī' ide cābirleri helāk
Gösterse ḥalkā ḥalkā kemendini ger nişān
8. Zāhir budur ki dosta vü düşmana yarar
Çün gösterse 'alāmet-i tiġ u siper nişān
9. Şemşīr k'oldı şeh-per-i şāhīn-i salṭanāt
Bir beyzādur ki gösterir andan eşer nişān
10. Zımmında muzmer olmasa bir tiġ-i āb-dār
Polād beyzā vaz'ına olmazdı her nişān
11. Bād-ı murādla ṭoludur iki bād-bān
Oldı meger sefīne-i fetḥ ü zafer nişān
12. Kullāba aldı çekdi iki yayı bir kezin
Eyledi iki başa zaferden veter nişān
13. Başın şarar etegine mektüb alur varur
Bir parmaġ ile ey nice iklīm açar nişān
14. Gūyā ki ceng itmege şāflar düzer sütür
Bayraqlarıyla önce 'alemler çeker nişān
- 48^a 15. Halk-ı zamāne dāyireden⁷³⁴ çıkmasun diyü
Oldı müdevver ey melīk-i dād-ger nişān
16. Naşş itdi sīnesinde iki pādişāh adın
Virse 'aceb mi fetḥ ü zaferden ḥaber nişān
17. Şol şāh u şāh-zāde bilā-mişl ü bī-bedel
Kim virmedi nazīrine⁷³⁵ cinn ü beşer nişān
18. Nev-bāve-i ser-āmed-i Sulṭān Bāyezīd
Māhmūd-ı Şāhzāde Şeh-i tāc-ver nişān
19. Cism-i laṭīfiyile bulur zīb ü fer cihān
İsm-i şerīfiyile olur nām-ver nişān

⁷³⁴ dāyireden: dā'ireden. NBD, K. 21/15.

⁷³⁵ nazīrine: nazīrine. NBD, K. 21/17.

20. Altunlu geydi çıkdı gümüş taht üstine
Hük̄m eyledi cihāna Ferīdün-fer nişān
21. Çok t̄ac-dārı tavk-ı ‘ubūdiyete çeker
Çok şehriyārı halka be-güş⁷³⁶ ider nişān
22. Hindūstān’ı almağ için dem-be-dem virür
Tāvus gibi kendüzine zīb ü fer nişān⁷³⁷
23. Sen şehriyār hükmini tenfīz itmege
Bağlandı beline iki yirden kemer nişān
24. Birisi şer‘ dāyiresidür⁷³⁸ birisi ‘urf
Virse ‘aceb mi hāşiyet-i nef‘ ü dār nişān
25. Yazıldı şol zemīne berāt-ı müsellemi
Kim anda nāli sūmm-i semendūñ ider nişān
26. Tevkī‘üñe hilālī şebīh idemez güneş
Altun k̄alemler ile ider gerçi zer-nişān
27. İçindeki beyāzı işārātı bes nedür
Zabṭ itmeseydi⁷³⁹ memleket-i Rūm’ı ger nişān
28. Fındıklara sitāreler altun varak şarup
Ta‘līm-hānesine anuñ atdılar nişān
29. Bir çarḥī t̄asdur felek-i heft-cüş kim
Beglik diyü kenārına yazar kamer nişān
30. Emrūd-şekl olmaz idi ey nihāl-i luṭf
Olmasa bāğ-ı salṭanatunda semer nişān
- 48^b 31. İtmez ise k̄alem gibi yoluñda doğruluk
Ey nice şehlerūñ belin iki bük̄er nişān

⁷³⁶ be-güş: begüşı: NBD, K. K. 21/21.

⁷³⁷ Bu mısradā vezin arızası var.

⁷³⁸ dāyiresidür: dā’iresidür. NBD, K. 21/24.

⁷³⁹ itmeseydi: itmediyse. NBD, K. 21/27.

32. Mektübı ğayrı şehlerüñ olmaz bu vech ile
Destâr gibi hıc ola mı âster nişân
33. ‘Osmân Ogullarında sen ey Şâh-ı muhterem
Cüd-ı ‘Âli maħalsin⁷⁴⁰ ü ‘adl-i ‘Ömer-nişân
34. Şehzâdelerde saña eyâ⁷⁴¹ gevher-i şeref⁷⁴²
Ĥayru’l-umûri evsâtuħâ⁷⁴³ ĥod yeter nişân
35. Yedi sa‘âdet encümi içinde sen şehüñ
Ĥürşid-rütbet olduĝıdur ĥüb-ter nişân
36. Medĥüñ sefinesin tonadurken⁷⁴⁴ bu baħrde
Ġavvâş-ı tab‘ bir ğazel-i ter ider nişân
37. Çekdi çevürdi kendüyi ey sîm-ber nişân
Müşĝin kaşuña beñzemek ister meger nişân
38. Döne döne çekilmez idi böyle ğâlibâ
Bir kezde beñzese kaşuña ey püser nişân
39. Bir yaña cānı ĳodı gözüñ bir yaña dili
Ya‘nî her atıcıya gerek ikişer nişân
40. Öldüğüme kayırmazam⁷⁴⁵ ey kaşları kemân
Ġamzeñ oķına ben gidicek kim diker nişân
41. Ey ĥaşre münkir ol ĥať⁷⁴⁶ u ol ĥâle kıl nazâr
Yetmeye mi kıyâmete bu fitneler nişân
42. Zülfüñe beñzemek ile küllî vücüh ile
Ey dil-rubâ kenârda olur meger nişân

⁷⁴⁰ maħalsin: ‘âlemsin. NBD, K. 21/33.

⁷⁴¹ saña eyâ: şānuña ey. NBD, K. 21/34.

⁷⁴² gevher-i şeref: gevher-i şerîf. NBD, K. 21/34.

⁷⁴³ Ĥayru’l-umûri evsatuħâ: “İşlerin en hayırlısı orta olanıdır.” Mehmet Yılmaz, a.g.e. s. 214.

⁷⁴⁴ tonadurken: donadurken. NBD, K. 21/35.

⁷⁴⁵ kayırmazam: kayırmazın. NBD, K. 21/40.

⁷⁴⁶ ĥať: ĳad. NBD, K. 21/41.

43. Hüküm ile söylemezse⁷⁴⁷ hacil oldu rāstı
Zülf ü dehān öñinde eger mühr eger nişān
44. Dem-beste eyledükçe **Necātī'**yi zülf-i dost
Luṭf ile ḥāṭırın ele alup yazar nişān
45. Olsun hemīşe başlar⁷⁴⁸ üstinde yiri var⁷⁴⁹
Manşūr ola ne yaña kim ider sefer nişān
- 49^a 46. Taḥşīl-i faẓl u kesb-i kemālāt eyleyüp
Ḳodı cihānda gerçi çoğ ehl-i hüner nişān
47. Bu 'aşr içünde da'vī-i şī'r eyleyenlere
İnşāfa⁷⁵⁰ bu kaşīde yeter mā-hazar nişān
48. Zevḳ ü tenā'um ehli söze vire mi şeref
Ḥāme gibi kaçan yaza her ney-şeker nişān
49. Levḥ-i zeberced üstine her ay başunda bir
Yazıldığınca ey melīk-i dād-ger⁷⁵¹ nişān
50. Düşman ḥiṣārıyla kara kāfir illerin
Ḳalb-i 'adū gibi ide zīr ü zeber nişān
51. İnsāf-ı şehriyār ile⁷⁵² elfāz-ı bendeye
Bu nazm-ı āb-dār yete⁷⁵³ muhtaşar nişān

⁷⁴⁷ söylemezse: söylemez ki. NBD, K. 21/43.

⁷⁴⁸ başlar: başlarūñ. NBD, K. 21/45.

⁷⁴⁹ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

⁷⁵⁰ İnşāfa: İnşāf. NBD, K. 21/47.

⁷⁵¹ melik-i dād-ger: melīk-i baḥr-ü-ber nişān. NBD, K. 21/50.

⁷⁵² İnsāf-ı Şehriyār ile: Evşāf-ı Şehriyār ile. NBD, K. 21/48.

⁷⁵³ nazm-ı āb-dār yete: nazm-ı dil-peziñdürür. NBD, K. 21/48.

Necātī

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri^ç - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Bīdār oluñ ki derde irişür devā seher
 'Ādetdür açılur der-i darü'ş-şifa seher
2. Āfākı tıtdı da'vet-i Aḥmed gibi güneş
 Sıddīk oldı şāhib-i sıdık u şafa [seher]
3. Zühhāda vird ü āşıka mestāne na'reler
 Buña cemāl-i yār-i semen-ber aña seher
4. Fasl-ı bahār bülbül oğur şı'r-i gül-redif
 Vaqt-i şabāh kumrı⁷⁵⁵ ider hoş şalā seher
5. Yılduz şayar şabāha degin çeşm-i dür-feşān
 K'ol āfitāb bize ne yüzden toğa seher
6. Pervānesine şem^ç her aḥşām⁷⁵⁶ itdüğün
 Bir bir gele başına uş anı bula seher
7. Hecr-i ruḥunla irteye çıkmayazdı⁷⁵⁷ şem^ç
 Bir pāre yummadı gözin olunca tā seher
8. Dil oldı şem^ç bezmüñe pervāne şem^çüñe
 Maşşūdı yanmadur nice olursa tā seher
9. Şevk-ı 'izāruñ ile delürmişdür āfitāb
 'Uryān olup tekin mi düşer tağlara seher
10. Beñzer ki urdı deste-i sünbüllerüñe dest
 K'esdi şavurdu ḥırmen-i gülde şabā seher

⁷⁵⁴ NBD, K. 9.

⁷⁵⁵ kumrı: muḥri'. NBD, K. 9/4.

⁷⁵⁶ aḥşām: aḥşamın. NBD, K. 9/6.

⁷⁵⁷ çıkmayazdı: çıkmayıazdı. NBD, K. 9/7.

- 49^b 11. Hatt-ı 'izâr-ı yâra⁷⁵⁸ iki şubh olur mişâl
Kim biri kâzib ola biri şâdikâ seher
12. Her sâde-rû şanem ki beyâz ola serd olur
Nev'â bürüdet itse 'aceb olmaya seher
13. Bir gün irişe zûlmet-i hicrân açuqluğa
Gice ne deñlü olsa olur⁷⁵⁹ müntehâ seher
14. Hengâme-gîr çâderini kurdı şubh-gâh
Mihr oldı anda lu'bet ü lu'bet-nümâ seher
15. Her lahza tâze-rüy civân olsa tañ mıdur
Bir mihr-i mâh-rüy ile sürer şafâ seher
16. Siddîk gibi k'ola muķârin Muhammed'e
Mihr ile tutdı ülfet-i vahşet-zidâ⁷⁶⁰ seher
17. Her tañla şeh cenâbına 'arz it niyâzı kim
Gökler kapısı açılır ey meh-liķâ seher
18. Yâr olsa baht u devlet-i sulţân-ı rûzigâr
Gün bî-zevâl ola vü cihânı tuta seher
19. **Şeh Bâyezîd** Husrev-i âfâķ kim anuñ
'Adl-i nesîmiyile olur hoş-havâ seher
20. Hışmı⁷⁶¹ ğazab iderse sipihr-i mu'ânide
Reng-i şafaķ tuta ğor ü şekl-i mesâ seher
21. Mânend-i hâk-i ka'be-i dergâh-ı şehriyâr
Olur şafâ-'atıyyet ü hâcet-revâ seher
22. Dünyâyı tutsalar ne 'aceb ola ķ'olalar⁷⁶²
İskender âfitâb u Aristo aña seher

⁷⁵⁸ Hatt-ı 'izâr-ı yâra: Hatt-u-'izâr-ı yâra. NBD, K. 9/11.

⁷⁵⁹ olur: bulur. NBD, K. 9/13.

⁷⁶⁰ vahşet-zidâ: vahşet-zedâ. NBD, K. 9/16.

⁷⁶¹ Hışmı: Hışm u. NBD, K. 9/20.

⁷⁶² ķ'olalar: ķ'oldılar. NBD, K. 9/22.

23. Burc-ı şerefde āḫter-i ḳadr-i k'ide ṭulū'
Görinür āfiṭāb nitekim süḫā seḫer
24. 'Adlüñ şu resmedür ki sevindürmek istemez
Bir pīrezen fetīlesini bī-ziyā seḫer
25. Şaḫn-ı sarāy-ı 'izzetüñ içinde Ḥusrev'ā
Bir murğdur ki erzen idinür ğıḏā seḫer
26. Şāhā görüp zamīr-i münirüñ utanmasa
Ṭutmazdı miḫr 'āyīnesin ardına seḫer
- 50^a 27. Şād ol ki girde bāliş-i zer-beftin āfiṭāb
İtdi yesār-ı devletüñe müttekā seḫer
28. Şaḫn-ı çemen 'araḳlarını jāle şanma kim
Ḥulkuñ işidüp itdi çiçekler ḫayā seḫer
29. Arz u semā⁷⁶³ arasına düşürdi şeb keder
'Adlüñle virdi aralarına şafā seḫer
30. Şıḏḳ ile ḫidmetüñde seḫer-ḫīz olmasa
Olmaz idi bu resme mūcibü'd-du'⁷⁶⁴ seḫer
31. Kesb ideli nesāyim-i 'adlüñle i'tidāl
Derd ehline devā olur oldu Şehā seḫer
32. Fi'l-cümle beñzeyeydi zamīr-i münirüñe
Bulsa cihān-ı fāñide resm-i beḳā seḫer
33. Oldı sipihre ka'be işigüñ tavāfı farz
Kim sīm ü zerle kesb idüpdür ğınā seḫer
34. Dünyāyı ṭutmağa saña baḫt oldu bedraḳa
Nite ki āfiṭāba olur pīş-vā seḫer
35. Rāyuñ ṭabībi itdi sifidāc-ı şubḫ ile
Yüzinüñ ebreşine semānuñ devā seḫer

⁷⁶³ Arz u semā: Erz u semā. NBD, K. 9/29.

⁷⁶⁴ mūcibü'd-du': mūcābü'd-duā. NBD, K. 9/30.

36. Hürşīdi ditreden kılıcuñ ҡorkusı durur
Yā yoқ yire mi aғarup oldı du-tā seher
37. Her şubḥ sīm ü zer döker eflāk işigüñe
Oldur ki mihr zer gibidür sīm-sā seher
38. ‘Adlüñ eliyle ‘āleme kesb-i ma‘āş için
Her şubḥ-dem bir eşrefī ider ‘atā seher
39. Gūyā ki mihr revzenesidür sarāyuñuñ
K’andan ider zamānede kesb-i ziyā seher
40. Hoş-vaқt olmasun mı ki aḥdüñde her sabāḥ
Bir eşrefī başınuñ ucında bulā seher
41. Bir dem içinde zāhir olur⁷⁶⁵ āfitāb-ı fetḥ
Çün dest-i devletüñ çeke tıg-ı gāzā seher
42. Zūhhāda meylüñ işideli gelmez oldılar
Bī-taylesān Müşterī vü bī-ridā seher
- 50^b 43. Bir cündīdür ki memleket-i Şām’dan gelür
Kul olmağa ҡapuña geyer aқ ‘abā seher
44. Şāhā yoluñda şāfī derün oldıgıyıla
Buldı bu deñlü menzil-i ‘izz ü ‘ulā seher
45. Olursa devletüñle ne tañ baḥt hem-‘inān
Rüşendür āfitābdan olmaz cüdā seher
46. Gerdün ururdı kendüyi ‘ālī cenābuña
Her şubḥ-dem sitāresini bozmasa seher
47. Bulırdı cennet ehli gibi ‘ömr-i sermedi
İdeydi yuca dergehüñe ilticā seher
48. Şāhā **Necātī** medḥüni ҡıldı seher-redīf
K’olur ҡarīb icābete ekşer du‘ā seher

⁷⁶⁵ olur: olar. NBD, K.9/41.

49. ʿĪd ola her günün nitekim rûz-ı rûzede
Vaqt-i mesâda cû' ola vü imtilâ seher
50. Her bî-nazar ki sofrâ-i luḡfuḡndan el çeker
Aḡşama karşı aç ola vü bî-nevâ seher
51. Târîk ide şâm-ı ecel rûz-ı düşmanı⁷⁶⁶
Kıla çerâğ-ı devletüni⁷⁶⁷ inḡifâ seher

145⁷⁶⁸

Necâtî

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Muzâri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Hândân ider cihânı yine faşl-ı nev-bahâr
Nite ki cân-ı ʿâşık-ı ġam-ġini vaşl-ı yâr
2. Şem'-i şükûfe şaḡne-i deydên ferâğ idüp
Ṣutarlar elde başu açuġ câm-ı hoş-ġüvâr
3. Dirlêr ki devr-i câm u zamân-ı ferâḡ durur
Bu devri virme ʿâġıl isen bâda zinḡâr
4. Mestâne her çiçek ege ġomuş külâhını
ġüyâ ki bir nigâr durur şüḡ u şive-ġâr
5. ġussa deñizi ġarkasını itmege ḡalâs
Ḥaġ ḡâzır itdi sebze-i ser-sebzi⁷⁶⁹ Ḥızr-vâr
6. Zindân-ı ḡâkden bu nebâtâtı çekmege
Bârânı rîsmân ider elṡâf-ı Kirdigâr
- 51^a 7. Bu şâḡn-ı sebze ʿarşa-i maḡşer durur meger
Anuñ içün ṡurur bir ayağ üzre biñ çınar

⁷⁶⁶ rûz-ı düşmanı: rûz-ı ḡasmuñı. NBD, K. 9/51.

⁷⁶⁷ Kıla çerâğ-ı devletüni: Bula çerâğı devletinin. NBD, K. 9/51.

⁷⁶⁸ NBD, K. 6.

⁷⁶⁹ sebze-i ser-sebzi: sebzeyi her yerde. NBD, K. 6/5.

8. Şahn-ı çemende lâle midür görinen ya hod
Çanlara boyanu mu yatar nāfe-i Tatar
9. Yā hod arūs-ı gülşene virmege armağan
Vālā-yı surħa müşg-i siyeh şardı lâle-zār
10. Tiryāk koydı hoşka-i la‘lîne lâleler
Görüp çemende āb-ı revānı mişāl-i mār
11. Her⁷⁷⁰ servüñ ayağına yüz urmağ için gider
Döne döne terāneyile bāğa cūy-bār
12. Gösterdi gün gözine⁷⁷¹ virüp çün cilā çemen
Sebze göginde encüm-i ezhārı ‘aşikār
13. Açmasa goncanuñ girihin jāle dişleri
Yıllar geçeydi nāhun ile açmayaydı hār
14. Gül hār sūzeniyle tırup dāmenin iler
Tā ola bezm-i şāhda raqqaş-ı gül-‘izār
15. Zī meclis-i şerīf ü zehī reşk-i bāğı hūld
Zī ‘işret-i latīf ü zehī ğayret-i bahār
16. Bāğ-ı irem gözine görünmez kimesnenün
Min-ba‘d kimse cennet için çekmez intizār
17. Cām-ı şarāb-ı nāb midur anda devr iden
Yā hod sipihr virdü mi her ferde ihtiyār
18. Kim kamunuñ elinde ola bahtı kevkebi
Geh dilegince seyr ide gāh⁷⁷² eĝleye qarār
19. Çinī t̄abaqda çarħ meh ü mihr ü encümi
Bu bezme dizdi sīb ü bih ü dāne-i enār

⁷⁷⁰ Her: Bir. NBD, K. 6/11.

⁷⁷¹ gün gözine: köni gözüme. NBD, K. 6/12.

⁷⁷² gāh: geh. NBD, K. 6/18.

20. Gül yüzini eline alup geldi sohbete
Kızardı haclet odı ile oldı şerm-sār
21. Nergisler Eşrefî'yi şarup ak kâgada⁷⁷³
Geldi nisār-ı 'urs-i civān baht-ı kām-gār
22. Şehzāde-i yegāne gül-i bāğ-ı salţanāt
Şeh devletinde çekdi dūr-i bahtı der-kenar
23. Gülzār-ı salţanātta yetişdi iki nihāl
Bālīde vü resīde semen-çihre gül-'izār
- 51^b 24. Peyvend itdi rişte-i şer' ile şāh-ı 'aşr
Tā hāsıl ola mīve-i şīrīn ü āb-dār
25. Yā Rab sa'ādet ile ciḥānda bu izdivāç
Çün devr-i miḥr-i 'ömr-i Mesīh ola pāy-dār
26. Ola şafā vü 'ıyş u murād ile ber-devām
Nite ki aḥd-i Ḥusrev-i Cemşīd-iḳtidār
27. **Sultān Meḥmed bin Murād eşref-i mülūk**⁷⁷⁴
Dārā-yı tāc-bāḥş-ı salāţīn-i rūzigār
28. Şāh-ı nücūm-kevkebe ḥūrşīd-i meh-riḳāb
Mīr-i ḳazā-tüvān-ı⁷⁷⁵ ḳader-ḳadr ü yem-yesār
29. Tāb-ı temüz-ı zulmden üşenmesün şu kim
Oldı peñāh-ı sāye-i elţāf-ı girdigār⁷⁷⁶
30. Dā'im sinān ü gürzi ser-efrāz u şaf-şiken
Dā'im⁷⁷⁷ kemend ü tīri 'adū-bend ü cān şikār
31. Baḥr-ı kefinde kılıcı şol māhi gibidūr
Kim arkasında nazm-ı zemīn itdi⁷⁷⁸ üstüvār

⁷⁷³ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

⁷⁷⁴ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

⁷⁷⁵ Mīr-i ḳazā-tüvān-ı: Mīr-i ḳazā-tüvān ü. NBD, K. 6/28.

⁷⁷⁶ peñāh-ı sāye-i elţāf-ı girdigār: peñāhı sāye-i inşāf-ı Şehriyār. NBD, K. 6/29.

⁷⁷⁷ Dā'im: Her dem. NBD, K. 6/30.

⁷⁷⁸ itdi: ola. NBD, K. 6/31.

32. Ahdüñde kimse eylemesün çarha iltica
Dārü'l-emānda olana hacet degül hişār
33. Dest-i cevādun ile meger da'vi itdi kim
Şermende oldu yüzine tutar kefin bihār
34. Her gün sürer yüzini cenābuña āfitāb
Anuñ için irürdi göge fark-ı iftihār
35. Şāhā **Necātī** çākerüñüñ tab'ı⁷⁷⁹ cevheri
Dizdi beyāz kâğıda lülü-yi bī-şumār⁷⁸⁰
36. Ta kim varup düğün günü saçu tārīķ ile
Şāhuñ ayağı toprağına eyleye nişār
37. Olgıl hemīşe işret ü 'ıyş ile ber-devām
Olgıl hemīşe baht ü sa'ādetle ber-karār
38. Her dem serir-i salţanāt üzre mukim olup
Ömrüñ ola bu devr-i felek gibi bī-şumār

146⁷⁸¹

Necātī

Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

- 52^a 1. Zī 'ālem-i huçeste zehī mevsimi bahār
Kim bād hoş nesim durur āb hoş-güvār
2. Gül-zāra gel ki kevşer-i bāğ u nesim-i şubh
Emvāt-ı hāki itdiler ihyā Mesih-var
3. Luţf āyetini süsen-i çini-devāt ile
Yazdı çemen şahāyifine⁷⁸² sun'ı Kirdigār

⁷⁷⁹ çākerüñüñ tab'ı: gevherüñüñ tab'ı. NBD, K. 6/35.

⁷⁸⁰ lülü-i bī-şumār: lü'lü-yi bī-şumār. NBD, K. 6/35.

⁷⁸¹ NBD, K. 8.

⁷⁸² şahāyifine: şahā'ifine. NBD, K. 8/3.

4. Berfüñ gümüş varaqlarını hall idüp şabā
Cedvel çeker şahīfe-i gül-zāra cūy-bār
5. Zeyn itdi gül arūsını meşşāta-ı nesīm
Āyīne oldı āb-ı revān şāne oldı hār
6. Eyledi lale tağ eteginde buhūrlar
Yağdı havā eliyle şakāyık yaqada nār
7. Gül āteşiyle rūşen olupdur cemāl-i bağ
Nīte ki cām-ı bāde-i nāb ile rūy-ı yār
8. Od düşdi bāğa gel berü yağma mahallidür
Esbāb-ı ‘ıyşdan alıgör sen de yādigār
9. Cennetde gice olmaduğın istimā‘ idüp
Kasd itdi kim uzun giceyi mahv ide bahār
10. Ğālib gerek neşāt ğam üstine şimdi kim
Günden güne ziyāde olur leylden nehār
11. Ālām-ı cevr-i devr ile ey nā-tüvān olan
Gitmek gerekse hātır-ı ‘ātırdan inkisār
12. Sürinü sürinü şu gibi sebze-zāra git
Düşe tura şabā gibi gel gül-sitāna var
13. Göñli qarası gitmeye qala içinde dāğ
Şunlar ki bağı lāle gibi itmez ihtiyār
14. Gördüm seherde gülşene uğradı bād-ı şubh
İki büküldi didi çemen idüp i‘tizār
15. Yüzümi başa geldüñ ü bu ben fütādeyi⁷⁸³
Topraqdan götürdüñ eyā bād-ı müşg-bār

⁷⁸³ fütādeyi: fitādeyi. NBD, K. 8/15.

16. Gülşen yolında mest bulup nergisi şimāl⁷⁸⁴
Çapdı ‘amāmesini urup çeşmine gubār
- 52^b 17. Bu⁷⁸⁵ korkudan görünmez olupdur şimāl⁷⁸⁶ kim
Şala ḥabāb ḥabsine inşāf-ı Şehriyār
18. Şāh-ı bülend-mertebe **Sultān Bāyezīd**
Māh-ı nücūm-kevkebe mihr-i felek-medār
19. Ey ḥvān-ı şevketine hümā-yı zafer mekes
Vey bāz-ı himmetine cihān kem-terīn şikar
20. Her tende luṭf u merhameti cān gibi revān
Her yirde rāy-ı pāki⁷⁸⁷ hıred gibi kām-gār
21. Aḥter gözini rāyıyla⁷⁸⁸ açsa kuhl-i şeb
Tā ḥaşr mīl-i mihr ile kör itmeye nehār
22. Oldı raşad sipihr ü suṭurlāb āfitāb
Tā irtifā‘-ı ḳadrini tīz eyleye şümār
23. Gūy-ı zemīni ḳapladı gerden gibi temām
Simurğ-ı kadri şeh-per-i ‘adli-yle beyza-vār
24. Çekti kılıcı seyl-i havādiş yolına sed
Mülküñ esāsı oldı felek gibi üstüvār
25. Saklar cihānı hāriş-i⁷⁸⁹ inşāf-ı Şehriyār
Min ba‘d ey felek ki⁷⁹⁰ gerekmez bu nüh-ḥişār
26. Ey tāk-dār mülk-i cihān begleri senüñ
Çapuñda ḳuluñ olmağ ile ider iftiḥār

⁷⁸⁴ şimāl: şemāl. NBD, K. 8/16.

⁷⁸⁵ Bu: Ol. NBD, K. 8/17.

⁷⁸⁶ şimāl: şemāl. NBD, K. 8/17.

⁷⁸⁷ rāy-ı pāki: re‘y-i pāki. NBD, K. 8/20.

⁷⁸⁸ rāyıyla: re‘yi ile. NBD, K. 8.

⁷⁸⁹ hāriş-i: hāris i. NBD, K. 8/25.

⁷⁹⁰ felek ki: sipihr. NBD, K. 8/25.

27. Uş el dege ayağıña yüz urmağa diyü
Çekdi⁷⁹¹ kapuñda kayşer⁷⁹² ü fağfūr intizār
28. Şehler piyāde ruḥ yire korlar olalıdan
Sen naṭ^ʿ-ı salṭanatta murād atına süvār
29. Çīn ü Hıtāy'a ger vara tevki^ʿ-i nāfizūñ
Baş üzre yiri var nitekim zülf-i tāb-dār
30. Yire düşürmeyüp kapışur tütüyā gibi
Kuḥl-i gubār-ı dergehūñ a'yan-ı rüzigār
31. Hūrşid nūr u kūh-sükün fi'l-meşel senūñ
'Ahdūñdeki vefā ola ṭab'ūñdaki vaḳār
32. Gitdi zālām-ı şirk ideliden şeref gögi
Māh-ı livā-ı ḳadrūñi gün gibi āşikār
- 53^a 33. Olsa revāne şarşar-ı ḳahruñ 'adū-yı mülk
Deryā-yı memleketde ide ḥas gibi kenar
34. Tīrūñ 'uḳābı ceng günü şadr gözedür
Hāk-i ḥaḳīre ḳonmağa ider meger ki 'ār
35. Hāk-i ḥaḳīr terbiyetūñle bulur vücūd
Bad-ı bahār ile nitekim saḥn-ı sebze-zār
36. Şimden gerü götürse revādur şudā'ı gül
Büy-ı bahār-ı ḥulkun ile doldı her diyār
37. Gül-zār-ı dergehūñde⁷⁹³ cihān ḥalkı Hüsrev'a
Gül gibi güldü bir benem iden hezār zār
38. Güş it fiğānum ey gül-i ḥandān ki yaraşur
Gül-zār-ı izzetūñde⁷⁹⁴ **Necātī** gibi hezār

⁷⁹¹ Çekdi: Çeker. NBD, K. 8/27.

⁷⁹² kayşer: kayser. NBD, K. 8/27.

⁷⁹³ dergehūñde: devletūñde. NBD, K. 8/37.

⁷⁹⁴ izzetūñde: dergehūñde. NBD, K. 8/38.

39. Virsün zamâne destüñe nev nev gül-i murād
Her şubḥ-dem ki açıla bu köhne merg-zār
40. Ser-sebz ü ḥurrem ola gülistān-ı devletüñ
Devr itdügince bu yedi dolāb-ı bī-ḳarār

147⁷⁹⁵

Necātī

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Şu söz kim ola mişāl-i kelām-ı ehl-i kemāl
Selāsetinde ḥacīl ola selsebīl ü zülāl
2. Şu söz ki zemzeme-i Āḥirü'z-zamān ola ol
Gönülde cān gibi şaḳlaya ehl-i vecd ü ḥāl
3. Sezā durur k'ola bezl-i medāyiḥ-i Aḥmed
Senā vü mekrümet ü maḥmidet 'aleyḥ ü āl
4. Vücūdudur viren āḥır zamāna zīb ü şeref
Nite ki 'id-i hümāyün evvel-i⁷⁹⁶ şevvāl
5. Cihāna geldi bülend itdi dinüñ eyvānın
Revāḳ u ṭāḳını Kisrālaruñ idüp pā-māl
6. Açıldı nefḥa-i⁷⁹⁷ ahkām ile gül-i ümmīd
Seçildi pertev-i İslām ile ḥarām ü ḥalāl
7. 'Ale'l-ḥuşuş bu tertīb ola kıyāmete dek
Zehī nihāyet-i ḳudret kemāl-i istiḳlāl
- 53^b 8. Egerçi yir göbegi Ka'bedür cihāna şeref
Ki Çinde nāfeyile bulur i'tibār ḡazāl

⁷⁹⁵ NBD, KNR.

⁷⁹⁶ evvel-i: ile meh-i. NBD, KNR. /4.

⁷⁹⁷ nefha-i: nefḥa. NBD, KNR /6.

9. Senüñle buldı şafā Ka‘be yā Nebiyallāh
Senüñçün itdü bu halkı Müheymin ü⁷⁹⁸ müte‘āl
10. Yiri gögi yaradurken eyā güzīn-i beşer
Hudā bilür ki vücūd-ı şerīfūñ idi⁷⁹⁹ me‘āl
11. Tapuñı eyledi ‘ālemde şāhib’ül-mi‘rāc
Zehī ‘ināyet-i Perverdigār celle celāl
12. Müsāfir-i Şeb-i İsrā⁸⁰⁰ muķīm-i ev ednā⁸⁰¹
Saña dinildi Saña merhabā te‘āl u te‘āl
13. Du‘ā gibi çıkarup bir nefesde gök yüzine
Yine yir ehline rahmet gibi ider inzāl
14. O gicede güher-i şeb-çerāğ toķsan biñ
Müzeyyin oldı nübüvvet kulağına fi’l-hāl
15. Ser-ā-ser eylediler⁸⁰² cümle enbiyā ta‘zīm
Temāmet eyledi ervāh-ı kuds istikbāl
16. Tevaķķuf itdi güneş gülle-bān huşuşunda
Tabī‘atinde var iken bu deñlü isti‘cāl
17. Çü buldı kabza-ı kudretde kab-ı kavseyini
Murādı tīrine itdi ‘ināyet-i per ü bāl
18. Kāra geyer şeb-i mi‘rāc ü Hāzret-i Ka‘be
Mişal-i mürşid-i kāmil muhaşşıl’ül-āmāl
19. Ğarazları bu ki makbül-i hıdmet⁸⁰³ olalar
Hemīşe bār-geh-i Kibriyāda mişl-i Bilāl

⁷⁹⁸ Müheymin ü: Müheymin-i. NBD, KNR /9.

⁷⁹⁹ şerīfūñ idi: laḫīfūñ idi. NBD, K. KNR /10.

⁸⁰⁰ “Kendisine āyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulumu (Muhammed’i) bir gece Mescid-i Haram’dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa’ya götüren Allah’ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.” *Kur’an-ı Kerim ve Meāli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, İsrā 17/1, s. 301.

⁸⁰¹ “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.” *Kur’an-ı Kerim ve Meāli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Necm 53/9, s. 586.

⁸⁰² eylediler: eyledi ser. NBD, KNR /16.

⁸⁰³ hıdmet: hıdmeti. NBD, KNR /19.

20. Gel ey hūlāşa-i kevneyn ü fahr-ı maḥlūkāt
Ḥabīb-i Ḥazret-i Bāri mu‘īn-i ümmet-i dāl
21. Ne şübhe Faḥr-ı rūsül efḍalü‘l-beşer sensin
Cemī‘-i⁸⁰⁴ kevn ü mekân zerre zerre şāhid-i ḥāl
22. Nübüvvetüñe şehādetler itdi dört kitāb
Egerçi şāhid-i şer‘ ikidür bilā-işkāl
23. Başıretiyle tapuñ şayrefi felek şandūk⁸⁰⁵
Kelām-i münzel-i Bārī içinde ‘ıkd-ı leāl⁸⁰⁶
24. Saña mütāba‘at için kıyāma tırdı şecer
Rükū‘a vardı sipihr ü sücūda indi cibāl
- 54^a 25. Zā‘if ümmeti zulmetde komamağ için
Ziyā-yı⁸⁰⁷ nūruñ ile ‘arş u ferş mālāmāl
26. ‘İzāruñuñ ‘arakından eşer durur ne ‘aceb
Çemende bülbüle güller iderse ğunc u delāl⁸⁰⁸
27. Bu nükte-i ene emlaḥ bu hüsn-i gendüm-gün
Hemīşe baḥr ile berre irürdi birr ü nevāl
28. Cihānda yiller olur kim eser eşerleri yok
Kimisi şarşar u kimi debür ü kimi şimāl
29. Şu demde kim ese kible yeli diyāruñdan
Bahār olur açılır her çiçek sefid ü ger al
30. Gel ey sa‘ādet-i faḥr ile faḥr iden ḥvāce
Şefā‘atüñ durur ümmet içinde re’sü‘l-māl
31. İki cihānda şu bed-baḥt eyledi noḳşān
Ki māl üstine kef geçdüğini şandı kemāl

⁸⁰⁴ Cemī‘-i: Gemī‘-i. NBD, KNR /21.

⁸⁰⁵ şandūk: şundūk. NBD, KNR /23.

⁸⁰⁶ leāl: le‘āl. NBD, KNR /23.

⁸⁰⁷ Ziyā-yı: Ziyā vü. NBD, KNR /26.

⁸⁰⁸ delāl: delā. NBD, KNR /27.

32. Muḳaddem olsa ne tañ noḳtadan mücerreddür
Ḥisāba gelse bir olmaz egerçi dāl ile zāl
33. Seni ibāret-i *levlāk*⁸⁰⁹ nükte-i kudsi
Güneşden eyledi rüşen ne ḥācet istidlāl
34. Hidāyet-i Aḥadi mürşid olmadı yoḫsa
Bilürdi ḳadrüñi bu cehl-i nā-pesend fi‘āl
35. Eyā Nebī seni medḫ eylemek ledünnīdür
Ḥurūf-ı lafz ile mümkin ola mı emr-i muḫāl
36. Elif kıyām ü rükū‘ oldı dāl ü secde mīm
Namāz ḳıl ki namāz oldı ‘ayn-ı ‘āleme⁸¹⁰ dāl
37. Şehīd ideli küffār dürr-i dendānuñ
Cemī‘-i ehl-i vücūd oldı ğayretiyle ḫilāl⁸¹¹
38. Eyā güzīn-i beşer sen Ḥabīb ü ben ‘acemī
Veyā Emīn-i zamān sen faşīḫ ü bendeñ lāl
39. İre mi pāye-i medḫüñe desti naṭıḳanuñ
Ṭaḳa mı degme denī ‘arş saḳına ḫalhāl
40. İdemedüm ser-i ğisūñı ḳıl ḳadar ta‘rīf
Bu arzūda vücūdum ḫakīkat oldı ḫayāl⁸¹²
41. Medāyihuñda ḳatı iḫtiyārsuz olurın
Bilürken olduğın iṭnāb mūcib-i imlāl
- 54^b 42. Şeref degül mi ki nām-ı şerīfüñi añanı
Hezār cehd ile iblīs idemeye ıdlāl
43. Şu resme ümmet arasında dostlar var kim
Ṭavāfa gelse ider Ka‘be aña istiḳbal

⁸⁰⁹ Levlāke levlāke le-mā ḫalaḳtü'l-eflāke: “Sen olmasaydın, sen olmasaydın (ey Muhammed), felekleri yaratmazdım.” Mehmet Yılmaz, a.g.e. s. 456.

⁸¹⁰ ‘āleme: ‘ādeme. NBD, KNR /25.

⁸¹¹ Bu beyit hazırlanan divanda yoktur.bkz. NBD, KNR.

⁸¹² Bu mısırada vezin aksamaktadır.

44. ‘Alelhuşuş Cenāb-ı Bülend-i Şiddīki
Ki buldı ānuñ ile dīn-i Aḥmed istikmāl
45. Kim ola bir daḥı mānend-i Ḥazret-i Fāruḳ
Ki ṭurrası ola dīn ‘arızına zülf-i cemāl
46. Emīr-i memleket-i ‘ilm ü ḥilm Zü’l-nüreyn
‘İbādetinde bulunmadı zerrece ihmāl
47. Yegāne Ḥaydar-ı şaf-der Ğazanfer-i Bārī
‘Alī ki nām-ı şerīfi olur mübārek-fāl
48. İki güher ki Ḥasen’dür biri Ḥuseyn-i şehīd
Kim anlaruñla iderdi zamāne def‘-i melāl
49. Bebekleri durur İslām gözinüñ ikisi
Ḥoşā sipihr-i sa‘ādette rüşenā-yı⁸¹³ celāl
50. İlāhī āline aşḫābına bi ecma‘ihim
Hezār bār salāt u selām ola irsāl
51. Ümīddür ki her üftādeyi unutmayalar
Budur murādı cihān ḥalḳınuñ ‘ale’l-icmāl
52. Biri de bende ki oldum esīr-i nefis-i denī
Ğarīḳ-i baḥr-ı günāham refik-i rāh-ı ḍalāl
53. Günāh yükleri başdı yüzün düşüp ṭururın
Şefā‘at eyle kayurmaz kemīnenüñ elin al
54. Şefā‘atüñ demidür geldi yā Resūlallāh
‘İnāyet eyle ki gelmez ‘ināyetüñe zevāl
55. Şulardan eyleme ben çākerüñi kim olalar
Ṭarīḳ-i ḥaḳḳa mu‘ānid ḍalālete meyyāl
56. Fakir isem n’ola şevküñ içümde ṭoṭtoludur
‘Aceb mi olsa reyāhin ile kabūl-i sıfāl

⁸¹³ rüşenā-yı: rüşenān-ı. NBD, KNR /48.

57. Biñ ise medh idiciler **Necātī** de birisi⁸¹⁴
Kuluñ nihāyeti yoğdur biñini gör birin al
58. Ümīddür ki şefā‘at elini çekmeyesin
Cezā güninde diger-gün olur ise aḥvāl
- 55^a 59. Baña düşen bu ki yilem yoluña yumuşuña
Gerekse cennete gönder gerek cehenneme şal
60. Cenāb-ı hātif-i ğaybīden irdi cāna ḥiṭāb
Ki ey netīce-i penc ü çehār u hefte vü sāl
61. Delīl-i vāziḥ ü reşen⁸¹⁵ degül midür bu kim
Ḥuzūr-ı ümmet için ol şefī‘-i yevm-i su‘āl
62. Muḳarrer eyledi bir pādişāha devleti kim
Umūr-ı şer‘den ayruğın eyledi ibṭāl
63. Sipih-rertebe Sulṭān Bāyezīd ol kim
Siriştedür hüner ile zehī firişte-ḥiṣāl
64. Şu deñlü dīn ile dünyāya virdi revnağ kim
Begendi Ḳādir-i Settār u İzid-i müte‘āl
65. Ğanī durur kenef-i devletinde bay u gedā
Denī durur şeref-i ‘izzetinde cāh ile māl
66. Der-i ğazāda durur *bi’l-aşiyyi ve’l-ibkār*⁸¹⁶
Reh-i vegāda durur *bi’l-ğuduovi ve’l āşāl*⁸¹⁷
67. Aña ra‘iyyet olup Muşṭafā’ya ümmet olan
Muḳarrer iki cihān devletine buldı vişāl

⁸¹⁴ birisi: biridür. NBD, KNR /56.

⁸¹⁵ reşen: rüşen. NBD, KNR /60.

⁸¹⁶ “Zekeriya, “Rabbim! (çocuğum olacağına dair) bana bir alâmet ver” dedi. Allah da şöyle dedi: “Senin için alâmet, insanlarla üç gün konuşamaman, ancak işaretleşebilmendir. Ayrıca Rabbini çok an, sabah akşam tesbih et.” ” *Kur’an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Al-i İmran 3/41, s. 64,

⁸¹⁷ “Allah’ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah’ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâti vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O’nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar.” *Kur’an-ı Kerim ve Meâli*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Nur 24/36-37, s. 388.

68. Cemī^c-i ‘ālemüñ oldur du‘āsı cān ile kim
Bu intizām ola ta ḥaşre dek ber-in-minvāl
69. Cemī^c-i emrde Qur‘ān ile müşāveresi
Zehī kemāl-i ta‘ayyün esās-ı istidlāl
70. Mūsā‘adet ide ‘ömrine dīn-i ḥaḳḳ-ı Rasūl
Mūsāre‘at ide emrine ihtimām-ı ricāl

148⁸¹⁸

Necātī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Bir ağız kim diyesen derd ile Allāh Allāh
Ṭoldurur⁸¹⁹ yir ü gögi nūr ile Allāh Allāh
2. Gāh olur ḥavf gelür gālib olur gāh recā
Gāh olur ḥasret ile āh iderüz gāh Allāh
3. Doğrusın mı diyelüm vāy baña vāy saña
İtmese bedreḳa-ı luṭfını hem-rāh Allāh
4. Ḳamu yirde bulunur ḥāzır u nāzırdur evet
Āh içinde bulunur gel diyelüm āh Allāh
- 55^b 5. Zülmeti açmağa fikr eyle **Necātī** zıkr et
Feth ider Rūm+ ilin āvāze-i Allāh Allāh

⁸¹⁸ NBD, G. 457.

⁸¹⁹ Ṭoldurur:Doldurur. NBD, G. 457/1.

Me'ālī

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Bu 'arş u ferş ü zemīn āsumān u mihr ile māh
Cihānı halk idenüñ birlüğine oldı güvāh
Ço sen de ğafleti gel ol bu ma'nādan āgāh
Dilüñde olsun eyā t̄alib-i rızā-yı İlāh
Maḳāl-ı eşhedü enlā ilāhe illallāh
2. Ne hoş ṭarīḳ olur rāh-ı zümre-i ebrār
Odur sebīl-i visāl-i Müheymin ü Ğaffār
Sülük eyle aña nitekim ulu'l-ebşār
Mu'āyenen ṭapuña tā ki 'arz ola her bār
Cemāl-i eşhedü enlā ilāhe illa'l-lāh
3. Gel imdi 'āşık iseñ ḳalma ebleh gilde⁸²¹
Diyār-ı hūya gerek 'azm merd-i kāmilde
Hevā-yı hūb irişe her maḳām u menzilde
Bitince āb maḥabbetle gülşen-i dilde
Nihāl-ı eşhedü enlā ilāhe illallāh
4. Na'īm-i ḥuldde bulur ḥayāt-ı cāvidān
Olup muşāḥibi vildān u hem-demi ğilmān
Anuñ ki çün yaḳa cismini āteş-i 'işyān
Şafā vü zevḳ ile ol 'āşī nüş ḳıla revān
Zülāl-i eşhedü enlā ilāhe illallāh

⁸²⁰ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

⁸²¹ Bu mısra da vezin aksamaktadır.

5. Günāh hādden aşupdur ne çāre n'eyleyelüm
Bu nefis zālīm elinden ya kime ağlayalum
Nedāmet ābın içüp tevbe-ḥvānını yiyelüm
Ḥabībīne şalavāt ile dā'imā diyelüm
Me'ālī eşhedü enlā ilāhe illallāh

150

Necātī⁸²²

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

- 56^a 1. 'Āşık olduğum tıyaldan yüzüme bakmaz ḥabīb
Yöresine uğramaz ölümlü bīmāruñ ṭabīb
2. Çīn-i zülfünden çekilsün dir imişsin dostum
Hey me'āzallāh ne çāre işte boğaz işte ip⁸²³
3. Kısmet olmak ister iseñ derd ü ğam cān u dile
Oğ bıraksun ğamzeñ ey ebrū kemānum yā naşīb
4. Dil ğarībī⁸²⁴ urur ayaklara zülfüñ gerçi kim
Eller üstine tıtarlar anı kim ola ğarīb
5. Mest olıcağ kan içer dirler senüñcün dostum
Hey gözi mestüm şarāb-ı böyle n'eylersün içüp
6. Kılıcuñla açılır iklīm-i ḥüsn olsa ne tañ⁸²⁵
Ġamzeñüñ şānında münzel āyet-i *fethun* *ḳarīb*⁸²⁶
7. Acır iseñ gel **Necātī** derd-mende acı kim
Ne leb-i dilber naşīb oldu ne ḥalvā-yı raḳīb

⁸²² NBD, G. 25.

⁸²³ işte boğaz işte ip: uşda boğaz uşda ip. NBD, G. 25/2.

⁸²⁴ Dil ğarībī: Dil ğarībīn. NBD, G. 25/4.

⁸²⁵ Kılıcuñla açılır iklīm-i ḥüsn olsa ne tañ: Pādişāhum kılıcuñla açılır iklīm-i ḥüsn. NBD, G. 25/3.

⁸²⁶ "Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!" *Kur'an-ı Kerim ve Meālī*, [hzl.:] Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Saff 61/13, s. 621.

8. Gözleri ‘ayn-ı ‘ināyetdür kime kılsa nazār
Gerçegüñ sehm-i sa‘ādetdür ki geh ola naşīb⁸²⁷
9. Zā‘f ile görünmez oldum kimden umāyın vişāl
Görmeyince⁸²⁸ hasteyi kime ‘ilāc itsün⁸²⁹ ṭabīb

151⁸³⁰

Necātī

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Dil ġarīb olduġıyüçün yüzine baķmaz ḥabīb
Gerçi kim merġüb olur her nesne kim ola ġarīb
2. Şaķlaram dilde ḥayāl-i zülfüñ ĩmānum gibi
‘Işķa uyan ṭañ degül koynında götüirse şalīb
3. Ruḥlaruñda ḥāl-i ‘anber-bāruñı gören şanur⁸³¹
Rūma iķlim-i Ḥabeş sultānı olmuşdur ġarīb⁸³²
4. Didüm olur ġabġabuñ māni⁸³³ zenaḥdān seyrine
Didi bu veche görünür düşicek şu üzre sīb
5. Çihre-i zerd ile irer işigüñe ehl-i derd
Kim ṭavāf-ı Ka‘be olur kuvvet-i zerle naşīb
6. Hīçbir kimse dimez kim it midür ādem midür
Bezm-i ‘uşşāķa ne yüz ile gelür bilsem raķīb
7. Luṭf-ı ṭab‘uñdur **Necātī** saña miḥnet çekdüren
‘Ūdı yaķar nāfeyi āvāre kıtur yaḥşi ṭīb

⁸²⁷ Bu beyit hazırlanan divanda yoktur. bkz. NBD, G. 25.

⁸²⁸ Görmeyince: Görmeyicek. NBD, G. 25/7.

⁸²⁹ itsün: eyler. NBD, G. 25/7.

⁸³⁰ NBD, G. 23.

⁸³¹ şanur: didi. NBD, G. 23/4.

⁸³² sultānı olmuşdur ġarīb: sultānıdır düşmiş ġarīb. NBD, G. 23/4.

⁸³³ Didüm olur ġabġabuñ māni‘: Ğabġabuñ māni‘ didüm olur. NBD, G. 23/5.

Necātī⁸³⁴

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

- 56^b 1. Dimez niçe sürinürsin apumda sen de arīb
Kimesne bencileyin olmasun vaanda arīb
2. Helāk ider a u ālūñ nice benüm gibiyi
Selāmet ol ki omazsın beni iñen de arīb
3. Egeri aır olur a opduı yirde⁸³⁵
Sitāre var ki 'aīi ider Yemen'de arīb
4. apuñda āhuma yir yok 'aceb ikāyetdür
Bahār u mevsim-i gülen abā emende arīb
5. Muīm idüm ser-i kūyuñda der-be-der itdūñ
arīb iler idersin bu derd-mende arīb
6. Zehī kemāl-i teraī zehī cemāl ü⁸³⁶ celāl
Ki üsñ sende arīb oldu 'ı bende arīb⁸³⁷
7. Yazu degül mi baña gülmemek iigüñde
Efendisi apusında olur mı bende arīb
8. abā gibi yüzi üzre görüp **Necātī'**yi dost
Dimez niçe sürinürsin apumda sen de arīb

⁸³⁴ NBD, G. 24.

⁸³⁵ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

⁸³⁶ cemāl ü: cemāl-i. NBD, G. 24/6.

⁸³⁷ Ki üsñ sende arīb oldu 'ı bende arīb: Ki 'ı bende arīb oldu üsñ sende arīb. NBD, G. 24/6.

Me'ālī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Yine 'arż itdi cemālin nev-'arūs-ı gülsitān
Oldı nesrīn ü semen üstine sīm ü zer-feşān
2. Gitdi ol günler ki rüy-ı 'āşık-ı bī-çāre-veş
Zerd kılmışdı cihānuñ bergini bād-ı hazān
3. Geldi bir dem vaşla ırmış 'ışık-ı bīmārī gibi
Şevk ile handān olup açıldı rüy-ı gülsitān
4. Şīve-i gül nāle-i murğ-ı çemen büy-ı semen
Tāb-ı hūrşīd ü hevā-yı rūh-baḥş āb-ı revān
5. Nice cān virmeye ḥaḥḥından bu dem dermānda dil
Nice ārām ide bir yırde bugün bī-çāre cān
6. Germ olup girmiş semā'a serv aya karşı çenār
Şevk ile ırlar şabā bülbüller oğur dāsītān
7. 'Iyş ider ezḥār cem' olmuş çemende bunlara
Serv ü şimşād u çenār olmuş ser-ā-ser sāye-bān
- 57^a 8. Aldı nīlüfer ele zerrin-ḳadeḥ nūş itmege
Kāsesini lāle kıldı pür şarāb-ı erğuvān
9. Yañağın gögerdür ise tañ degül bād-ı seḥer
Geydüğiçün sūsenüñ bir sāde terlikdür hemān
10. Bir gelincikdür şakāyık kim hayādan gizlenüp
Āl vālādan ḥuvağ ile ider yüzün nihān
11. İrdiçün 'īd-i bahārda geydi gülnār allar
Yüzine gülgüne sürindi ḥonandı erğuvān

⁸³⁸ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

12. Şöyle havf itmiş görüp yanında tîğin süsenüñ
Zerre deñlü qalmamışdur nergisüñ beñzinde qan
13. Dizilür yanında altun telleri her birinüñ
Çärsüy-ı bağda zer-küba beñzer za‘ferān
14. Bu qamu ezhārdan ‘ālī urup gül tahtını
Oturur hāndān olup rüz-ı bahāra şādımān
15. Yir yirin şaf bağlamış cümle reyāhīn pür-sürür
Görse bu bezmi kuşūrın añlaya bağ-ı cinān
16. Zülfi sünbül gözi nergisdür lebi gül goncesi
Bāddur naqqāşı bir taşvirdür bu gülsitān
17. Bağbān-ı āsumān qavs-i quzah dolābını
Qurdı gülzār-ı cihānda kim şuvāra bostān
18. El şalup her dem çenār aydur beri gel gülşene
‘Iyş u nüş it bulmağ isterseñ hayāt-ı cāvidān
19. Seyr-i gülzār idiser ol server-i ‘ālem diyü
Muntazır olmuş ayağ üzre turur serv-i revān
20. Nice server kim mütī‘idür qamu fermānınıñ
Şark u garb u berr ü baqr u ins ü cin halk-ı cihān
21. Bir emīr-i heft-kışver şehriyār-ı mu‘teber
Husrev-i ‘ālī-cenāb u pādişāh-ı kāmurān
22. Sāye-i Haq āfitāb-ı saltanat **Şeh Bāyezīd**
Server-i rüy-ı zemīn ü mu‘ciz-i devr-i zamān
23. Pādişāhā sensin ol sulţān-ı ‘ālem kim bugün
Hükümüñe oldı Süleymān gibi tābi‘ ins ü cān
- 57^b 24. Sensin ol kim ‘adlūñ ile ‘ālem olmuşdur emīn
Sensin ol kim dār-ı zulmü eyledüñ dāru’l-emān
25. Şevketüñ görse olur vehme düşüp düşmen zebün
Heybetüñ görse uzatmaz müdde‘ī saña zebān

26. Tîğ-ı hıřmuñ bir belâdur düşmana açsañ kemîn
Tîr-i qahruñ bir qazâdur hařmuña qursañ kemân
27. Serverâ Dârâ vü İskender saña olmaz qarîn
Gelmeye bir qarnda senüñ gibi şâhib-qırân
28. Görmedi müfsidden artuq kimse ‘ahdüñde zarar
Bulmadı düşmenden artuq kimse devrüñde ziyân
29. Devletüñde kimse süzân-dil degül illâ ki şem‘
Ağlamaz kimse zamânuñda meger âb-ı revân
30. Buldı reng-i lâle gibi cüd u in‘âmuñ zuhûr
Oldı nûr-ı mihr-veş luřfuñla ihsânüñ ‘ayân
31. Bir kebüterdür k’anuñ halhâlıdur qavs-i qazağ
Dergehüñde ey şeh-i hürşîd-i şal‘at âsumân
32. Hüsrev‘â bezmüñde țutar mihr ile meh dâire
Çarğ güyâ çengdür evtârı anuñ keh-keşân
33. Pîr-i fertût itdi çarğı âsitânuñ guşçası
Ol sebebden başı dıtrer dem-be-dem ey nev-civân
34. Bir siyeh perçemlü yaluñ yüzlü cânbâzuñ durur
Meh k’aña mîzân terâzû keh-keşândur rîsmân
35. Murğ-ı zerrîn-per durur qadrüñ sarâyında güneş
Ey qamer güyâ aña mâh-ı nev olmuş âşiyân
36. Tayanup yürür ‘aşâ-yı keh-keşâna pîr-i çarğ
Guşsa-i reşk-i serâyuñ kıldı eyle nâ-tüvân
37. ‘Azm-i gülzâr eyledüm řevq-i ruřuñla bu seher
Ey yüzi gülşen hayâlüñdi baña hem-dem hemân
38. Kûyuña qarşu zebân-ı hâl ile bu maşla‘ı
Oqur idi ‘andelîb-i mest şu gibi revân
39. Ey dehânuñ gonce-i nevreste-i gülzâr-ı cân
V’ey yañağüñ lâlesi reşk-i gülistân-ı cinân

- 58^a 40. Güller üstine düşer bād-ı şabā her dem Şehā
Çadd-i bālāña şebīh olduğuçün serv-i revān
41. Haṭṭ u ḥaddüñe çemenle lāle öykündüğüçün
Anlara yaşıl kızıl görindi mīr-i ‘āşıkān
42. Lāleyile gül arasına çe düşdi bu seher
Gül yüzüñe sürdüğüçün yüzün ey gonce-dehān
43. Hışm idüp her dem qarış virür çenār ey sīm-ten
Çāmet-i bālāña öykündükçe serv-i bostān
44. Nerd-i ḥüsn oynama ol mihr ile ey māh-ı münīr
Kim çamer ider seni olmuşdur üstād-ı zamān
45. Zülfüñi görsem didüm def‘ī elüñle gizledüñ
Güyyā kim penbe içre eyledüñ miski nihān
46. Çıl naçar aḥvāline luṭf it **Me’ālī** bendeñüñ
Anı toprakdan götür bi’l-lāhi ey şāh-ı cihān
47. Himmetüñle terbiyet çıl anı k’ola ehl-i fażl
Zerrece himmet yeter sen mihr-i devletden hemān
48. Devletüñde görsün ol daḥı refāhiyyet yüzün
Yirde çalmasun elini al bi-ḥakkın müste‘ān
49. Nitekim nūr-ı çamer ola güneşden müstefād
Encüm ile nitekim zeyn ola rüy-ı āsumān
50. Nitekim gülşen ‘arūsı ola pür-naçş u nigār
Nitekim ola şabā meşşāṭası ‘anber-feşān
51. Sağ esen ol gülsitān-ı dehre esdükce şabā
Bostān-ı rif‘atüñe irmesün bād-ı ḥazān

Me'ālī

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ey gönül murğı yine cūşa gel irişdi bahār
Nağme-i bülbül ile oldı müşerref gülzār
2. Kılmağa bāğ-ı gülistān-ı harābın ta'mīr
Ḥamdulī'l-lāh ki rebi' oldı cihānda mi'mār
3. Geldügi bāğa benefşe kamu ezhārdan evel
Bildürür anı ki tiz irdi katı ḥaṭṭ-ı nigār
- 58^b 4. Yir kan-ı zaḥmetini derdüñ ile çok çekdi
Za'ferān ḥıdmetine geç gelse 'aceb mi ey yār⁸⁴⁰
5. Gül nihāli elif ü sıfır durur gönçeleri
Āh ider ḥasret-i ḥadd ile nigāruñ gülzār
6. Cāmını lāle-i ḥamra mey ile pür kılmış
İtmege nergis-i şehlā-yı çemen def'-i ḥumār
7. Sebz-püş u eli tesbīḥlü bir şeyḥ durur
El virür milket-i gülzārda eşcāra çenār
8. Cām-ı pür mey gibidür gülşen içinde güller
Mest-i pür-şevk olur anuñ ile bülbül-i zār
9. Bülbülüñ cānına çok cevr kılmur ḥar ile gül
Keşf idüp rāzını olmaduğün ehl-i vaqar
10. Şanki bir cildlü mecmū'a durur zanbağ kim
Celile yazılıdır anuñ içinde eş'ār
11. Kūteh olduğı çemen cümle çiçeklerden bu
Ḥaṭṭ'iren dilberüñ eksüklüğün ider iş'ār⁸⁴¹

⁸³⁹ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

⁸⁴⁰ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁸⁴¹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

12. Bir nihāli döşedi bāğa benefşeyle semen
Geh gele otura şoĥbet kıla gülzārda yār
13. Gülşene gelse şabā yāsemin ü nesrīnūñ
Sīm ü zerdür yolına itdügi izzetle nişār
14. Kalmadı zerrece kıanı bedeninde semenūñ
Oldı reşk-i ruĥ-ı dildār ile bīmār u nizār
15. Bülbül olmadı-sa damādı ʿarūs-ı verdūñ
Neyiçün böyle dem-ālūd ola geydügi azār
15. Görđi çün gürzüni dil tende çenāruñ kaçıyup
Karşu tırdı aña nīze tıtuban şāĥ-ı enār
16. Mülk-i gülşende şabādur çü tabīb-i şādık
Neyiçün nergis ola zerd ü zaʿif ü bīmār
17. Ğazeliyyāt oĥur bülbül-i güyā güyā
Ğonce-i verd-i țarī durur elinde tūmār
18. Ya ĥod evşāf-ı ĥikāyātını ol pādişehūñ
Naĥl kıılır ki derilüp anı diñler ezhār
19. Şol melikdür ki görem diyü rebīʿ-i ĥüsnin
Yılđa bir kerre gelür ayaĥı tozına bahār
- 59^a 20. Serv-i bostān-ı saʿadet gül-i gülzār-ı kerem
Yaʿni sultān-ı zemīn pādişeh-i cümle diyār
21. Ĥān-ı iĥlīm-i kerem **Ĥāzret-i Sultān Selīm**
Server-i şeh-ı ʿadālet melik-i mülk-i vaĥār
22. Şol hümā gibi ki aʿdadur inmez bu yire
Āsitānuñda şehā kıldı gönül murĥı qarār
23. Ĥışmuñ odından idüp vehm eyā şemʿ-i kerem
Kıldı ĥākister arasında nihān kendüyi nār
24. Cübbe cevşen geyüben girdi delikden delige
Ĥavf idüp nīze-i ĥahr-ı şeh-i ʿālemden mār

25. Kılıca bakıcı zen gibi ‘acüz-ı devrân
Tîğ-ı tîzüñe bakup kaldı şehâ ‘âciz ü zâr
26. Kimseye kimse zamānuñda atı söyleyemez
Söyleye küh meger kem söz işitse nā-âr
27. Kimse ıgnenmedi ‘ahdüñde meger sūk-ı bilād
Kimseye dik gelimez hıc aad illā ki menār
28. oyup el arkasını yirde baş indürdi saña
Tîğ-ı tîzüñi görüp mihr eyā māh-ı diyār
29. Hıñk-i gerdün yedegüñ na‘li anuñ avs-i uzah
Bir ader-bāz saña ılsañ eger ‘azm-i şikār
29. oyuban nūr-ı ru-ı mehveşüñi pervāne
Şem‘-i cem‘ olduğı meclislere gitse fi‘n-nār
30. Şanmañ encüm görinen açe vü dīnār durur
Pīr-i erh itmek iün hāk-i rehine īsār
31. Mihr ü mehden def alup destine raāş gibi
Bezm ü adrüñde ider raş sipihr-i devvār
32. Āsiyāb idi felek rif‘atüñ ābında senüñ
ıldı hūrşīd ile mehden aşını şöyle ki var
33. Bi‘l-lāh inşāf kıl ey pīr-i felek geldi mi hıc
Bu adar ehl-i şecā‘at sen olaldan devvār
34. Fikr ü tedbīrde yā mislin anuñ eşm-i cihān
Gördi mi olalı bu hıvāb-ı ‘ademden bīdār
- 59^b 35. Altun olmazdı işi mihr ü mehüñ sürmese yüz
Kīmiyāsına ayağı tozınuñ leyl ü nehār
36. Hāk-i pāyuña müjem irdi gözümdeñ evvel
Ol sebebden ikisi arasına düşdi gubār
37. Ey gül-i bāğ-ı kerem bu azel-i dil-keş ile
Murğ-ı cān medhüñ our şev ile bir demde hezār

38. Leblerüñdür mey-i gül-reng ü ruhuñ tâze bahâr
Yaraşur cām u şarāb ile bahâr ey dildâr
39. Öykine şanma perī sen şanem-i şuver-veşe⁸⁴²
Ki perī dairesin gözler eyā meh-ruhsâr
40. Ārız u çeşmüñe nergisle gül öykündüğüçün
Anlaruñ kıldı şabā yüzün ü gözün evgâr
41. Lezzet uğurladığüçün dehenüñden şeker
Sicn-i kâğıdda anı habs kılpdur ‘aṭṭâr
42. Kāfesi pīrahenüñ ‘aksi gözümde şanemā
Döndi şol ağa ki deryāya şalar ehl-i şikâr
43. Gözlerüm yaşına meylitse ‘aceb mi çeşmüm
Ki şuya māyil olur merdüm olunca bīmâr
44. Didüm öpmek dehenüñ müşkil ola mı didi yok
Didüm āsān mı belüñ kuçmağ ayıtdı ki ne var
45. İricek sīneme tīguñ bu gönül rāhat olur
Üstine şu sepicek sâkin olur niteki nâr
46. Hâṭṭ u ḥaddine benefşeyle semen öykünicek
Ağ mısın kara mısın tınmadı ol gül-ruhsâr
47. İncinür bār-ı ğamuñ çekmege dir ise beni
Müdde‘inüñ sözün işitme yalandur cebbâr
48. Ey **Me’ālī** o gülistan-ı ‘adālet gülünüñ
Var ola sencileyin bülbül-i meddāḥı hezâr
49. Līk şol deñlü kemālâtı o cāmī‘dür kim
Vaşf olunmaz biri biñde qalınur ‘āciz ü zâr
- 60^a 50. Lāyık oldur idesin imdi du‘ā-yı devlet
Ki odur vird ü vazīfe saña her leyl ü nehâr

⁸⁴² Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

51. Nitekim vire cinān lezzetini fasl-ı rebī^c
Nitek'unutdura ālām-ı zemistānı bahār
52. Gülşen-i kadrüñ ola tāze vü hurrem dā'im
Bahtuñ eşcārı bu dehr āhīrine dek vire bār
53. Ömrüñi devletüñi kıla ziyāde bākī
İzzet ü salṭanatuñ artıra Bārī her bār

155⁸⁴³

Me'ālī

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Toldı a'lām-ı şitâyıla yine rüy-ı zemīn
Başladı ceşş-i bürüdet açmağa yir yir kemīn
2. Münhezim olup tağıldı leşker-i germā hemān
Oldı 'ālemdede revān hükmi zemistānuñ hemīn
3. Tīr-i berfi āsumān pür-tāb idüp anuñ ile
Ceng ider destine tīg-ı cüybār alup zemīn
4. Cümle şular geydiler cenge yaraqlanup zırırh
Kubbeler tutdı siperler ellerinde āhenīn
5. Ağ sancaqlar çeküp eşcār ele nīze alup
Na'ralar urdı şabā vü kıldı kaşd-ı ceng-i kīn
6. Nīçe müddet oldı çıkmaz hānqāh-ı dehrden
Pārsa-yı berf beñzer kim çıkarur erba'īn
7. Postīn-i ebre girdi mihr ile meh üşüyüp
Ditredi heft āsumān gögerdi vü oldı gamīn
8. Penbe-i berf itmege başladı hallāc-ı şabā
Tā ki idine libās anı bu demlerde zemīn

⁸⁴³ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

9. Olsa berf-ālūd tañ mı gird- pây-ı esb-i şāh
Penbe içre şaqlanur çün ‘anber ile müşk-i Çîn
10. ‘İyş idüñ kim ma‘nāda ‘ālem yine gülşen durur
Nār gül lāle duḡānı berf berg-i yāsemīn
11. Pertev-i şem‘-i şebistān şöḡbet-i şebde bu dem
Şanki verd-i zerd-i ra‘nādur ya berg-i nesterīn
12. Şiddetinden bu şitānuñ kıl nazār k’olmuş durur
Geydügi cümle vuḡuş ile tuyūruñ postīn
- 60^b 13. Postīn-i kākum u sincāba girmiş şalınur
Ol şehüñ iḡsānıyıla ḡalḡ-ı ‘ālem ecmā‘īn
14. Ol şeh-i devlet-nişān u Ḥusrev-i şāḡib-ḡırān
Ol şehensāh-ı cihān u zıll-ı Rabbü’l-‘Ālemīn
15. Ol emīr-i kām-yāb u server-i ‘ālī-cenāb
Şehriyār-ı kāmurān u pādişāh-ı kām-bīn
16. Şāḡib-i seyf ü ḡalemdür menbā‘-ı luḡf u kerem
Melce-i ḡalḡ-ı cihān püşt ü penāh-ı ehl-i dīn
17. Ya‘ni **Sulṡān Bāyezid ibn-i Meḡemmed Ḥān** k’anuñ
Devletinde dehr zūlm u fitneden oldı emīn
18. Ḥamdulī’l-lāh kim livā-yı ‘adlūñ ile rūzigār
Ey şeh-i şeh-i vefā oldı çü Firdevs-i berīn
19. Şevket ile müştehirsın ḡaşmet ile muṡṡaşıf
Devlet ile hem-‘inān u ‘izzet ile hem-nişīn
20. Aduñuñ her ḡarfi bir vaşf-ı ḡasendendür nişān
Cem‘ idüp virdi saña ad ehl-i ‘aḡl u‘ adl u dīn
21. Bā belāḡatdandur ey server elif iḡdāmdan
Yümnden yā zūhdden zā dāl dīndendür yaḡīn
22. Sensin ol şāh-ı mu‘azzam heybetinden ceysüñüñ
Münhezim olur ḡamu a‘dāna lāzım ceng ü kīn

23. Luṭf u ḥulḳ engüşt-i ‘adlũñde iki ḥâtem durur
Biriniñ ḥaṭṭı sũḥâ vü birine iḥsân nigĩn
24. İçi yanup aḡlayan ḥammâm ola ‘ahdüñde bes
Var ise dolâbdur iden zamânuñda enĩn
25. Ḥink-i gerdüñdur yedek ‘azm-i ğazâ itseñ saña
Ṭabl-bâzı mihr-i enverdür meh-i nev aña zĩn
26. Devletiñ dârı derine gelse ey Cemşid-i vaḳt
‘Âlemiñ Dârâ’ları bende olaydı kemteriñ
27. İşıġüñde çekdi bir ‘âlî kemer ḳavs-i ḳuzah
Derġehüñde yaptı bir ḳubbe sipihr-i heftümiñ
28. Ey melek-siret bu ğarrâ şı’ri kim sen cân için
Dimişem işitse taḥsĩn eyleye Rũḥü’l-emĩn
- 61^a 29. Ey yañaġuñ berg-i verd-i ğülşen-i ḥuld-ı berĩn
V’ey boyuñ Ṭübâ lebüñ Kevşer ṭapuñdur ḥür-i ‘ĩn
30. Gözlerüñde leblerüñle dişlerüñ ‘aksi seniñ
Şan ṭabaḳlar içre ḳonmuş la’l ile dürr-i semĩn
31. Meskeni mâruiñ olur çün ḥâkde ey mür-ı ḥaṭ
Ḳalb-i ḥâkide yir itse n’ola bu zülf-i ḥamĩn
32. Bezm-i ḳadrüñde felek raḳḳâş ü Zühre çengidür
Def ṭutar ḥürşid ü sâḳi Müşteri ey meh-cebĩn
33. Göñlümi geh geh ele al kim ḥayâliyle anı
Eyledi ḥoş-bü şemâme işbu ḥaṭṭ-ı ‘anberiñ
34. Dil şeref buldı şu resme k’oldı reşk-i bâġ-ı ḥuld
Serverâ anda ḥayâlüñ şâhı olmaġın mekiñ
35. Ey ziyâ-yı rif‘atüñ ḳatında bir pertev ğüneş
V’ey serây-ı ḳadrüñe nisbet felek ḳaşr-ı kemĩn
36. Ḥâk-veş ḳalduḳ ayaklarda esüp luṭfuñ yeli
Bizi ṭopraḳdan götürsüñ ey penâh-ı ehl-i dĩn

37. Zemherîr ü berf-i âlâm-ı felâketle bugün
Ey dirîğâ döndi bir yaḥdâna kalb-i âteşin
38. Şovuyup dil dünyeden yaḥdâna nice dönmesün
Ġayret-i akrân idüpdür ya'ni ġâyetde ḥazîn
39. Oldı emsâlüm menâsıbdâ merâtib kat' idüp
Her biri ehl-i ḥuzûr illâ bu 'abd-ı kemterin
40. Şol kadar sürinmişem kim ḥaddi vü pâyânı yok
Âh derdâ geçdi zilletde bu 'ömr-i nâzenin
41. Gönlüm ile şöyle bî-kes qalmışuzdur ikimiz
Derd ü ġamdur bizi görüp gözeden şimdi hemin
42. Leşker-i şādî zafer bulmadı hergiz fethine
Kıldı benümçün binâ ġam şâhı bir ḥışn-ı ḥaşin
43. Girmeden sine ölüp şâhâ Me'âlî kemterün
Maşib ile anı iḥyâ kııl bi-ḥaḫḫın yâ vü sin
- 61^b 44. Pâdişâhuñ devletinde var durur bu bende de
Ṭab'-ı pāk u zihn-i pür-iz'an u 'aql u ḥurde-bin
45. Ma'rifetde diḫkatüm görüp Mevâlî-i 'izâm
Her biri engüşt ü taḥsin ile ider âferin
46. Cümle akrân üstine da'vâ-yı fazl itsem n'ola
Kim degüldür biri de baña kemâliyle qarın
47. Her ne iḥsân kim ola baña maḥallinde düşer
Zâyi' olmaz hem Ḥudâ katında ecrü'l-muḥsinin
48. Nitekim gidüp gelüp yâ Rab zemistân u bahâr
'Âleme vire nişân-ı düzaḥ u ḥuld-ı berin
49. Devleti ḥürşîdine irişmesün hergiz zevâl
Olmasun gülzâr kadar yine ḥazân yili qarın
50. Dünyevî vü uḫrevî maḫşûdını ḥaşıl kıilup
Dâ'imâ olsun emânuñda aña sen ol mu'in

51. Evliyā vü enbiyā vü Ka'be-i 'ulyā ḥaḳı
Ḥācetümi sen ḳabül it yā İlähe'l-'Älemîn
52. Raḥmet-i Yezdân aña kim bu du'âmı işidüp
Cân u dilden eyde âmîn yā mucîbü's-sâ'ilîn

156⁸⁴⁴

Me'âlî

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Muzâri' - - + / - - - + / + - - + / - - -

1. Bir dün ki encüm ile müzeyyendi āsumân
Pür-şevḳ idi meh-i felek-ārā ile cihân
2. Zühre ṭulū' ḳılmış idi Müşteriyle
Bu iki sa'd ol gice itmiş idi ḳırân
3. Ceng eylemege leşker-i zûlmât ile meger
Güyâ şihâb yiterdi ḳoşaydı āsumân
4. Rind-i şeb ulamışdı mehi ḥalkı uyudup
Dînâr u dirhem ile degül şöyle rāyegân
5. Bir giceyidi kim aña reşk eyler idi rûz
Bir vaḳt idi ki virür idi ḳaderden nişân⁸⁴⁵
6. Gelmişdi dün misâfiri getürmemişdi lîk
Dîdem evine ḥvâb diyârından armağan
7. Ol gelmiş idi ḥâṭıruma kim bu 'aşrda
Kesb-i kemâl bir ḳurı zaḥmet durur hemân
- 62^a 8. Yok ehl-i fazla raġbeti erkân-ı devletüñ
Bil kim ma'ârife dürişenler ider ziyân
9. Bu fikr ile ḥazîn idi dil ḥâṭırum melûl
Baḥr-ı taḥayyüre ṭaluban gitmiş idi cân

⁸⁴⁴ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. MEAD.

⁸⁴⁵ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

10. Nāgeh bu lāyiḥ oldu ki eylemişem ḥaṭā
Lāzım degül ki eyleyem ellere imtinān
11. Ḥālümü kendüm ideyin ol āsitāne ‘arz
Minnet kerīm Ḥālīḳ’a dā’im ki bī-gümān
12. Şāhib-kemāle rāğīb u fażl issına mu‘īn
Mā’ildür ehl-i ma‘rifete Ḥusrev-i zamān
13. K’oldur ḳamu cihāt ile maḳbül olup olan
Mülk-i cihāna devlet ile şāh-ı kāmurān
14. Şāh-ı civān **Ḥazret-i Sulṭān Selīm Şāh**
Memdūḥ-ı ins ü cān pesendīde-i cihān
15. Bir zāt-ı nīk-nefs ü melek-sīret ü kerīm
Anuñ gibi getürmedi döneli āsumān
16. Her ḥarfi fikr eyleseñ ism-i şerīfinüñ
Bir ḥüb-vaşfdan virür el-ḥaḳ bu kim nişān
17. Sindür iden selāmet-i ṭab‘a işāreti
Nām-ı şerīfi lāmı ider luṭfını beyān
18. Yādur anuñ yegāne-i dehr olduḡına dāl
Hem mīmdür mürüvvetin iş‘ār iden ‘ayān
19. Şīndür şecā‘atine anuñ şāhid ü elif
İḳdām añladur daḡı hem emn ile emān
20. Hādur hūnerle himmetini bildüren tamām
Cāmi‘ yaratmış anı Ḥudāvend-i müste‘ān
21. Fikri şaḥīḥ ü rāyı pesendīde vü şavāb
Nefsi selīm ü ḳalbi ḳavī kendi pehlevān
22. Elḥamdülillāh oldu zamānuñda Ḥusrev’ā
Mesrūr-dil faḳīr ü ḡanī pīr ile civān
23. Sen ‘ayn-ı ‘adli ḳılalı bīdār ḥvābdan
Çoḳ şükr k’olur arḳa der-i sākin-i cihān

- 62^b 24. Tennūr ola meger ki yanup yaqılan hemīn
Bārān ola meger ki döküp yaş iden figān
25. Devrūñde kimse kılcā sitem idemez sentūñ
Qıla meger miyān-ı ḥabīb ol daḥı nihān
26. ‘Ahdūñde ḥīc kimesne perişān-dil degül
Ola meger ki ṭurra-i ṭarrār-ı dilberān
27. Sākī urur ayağıla ağızını muṭribuñ
Çeng eylese elünden anuñ inleyüp figān
28. Şeh māyil ola diyü özin zeyn ider gice
Bir meh-likā kılıdur işiginde āsumān
29. Derbānıdur serāy-ı semā- ḳadrūñüñ sipihr
Mihr altun üsküf aña ‘asā elde keh-keşān
30. Zerrīn-bāl murğ işiginde āfitāb
Ey müşteri-cebīn meh-i nev aña āşiyān
31. Gūyā sipihr maṭbah-ı ḳadrūñ ocağıdur
Kim aḥker anda encüm-i raḥşān buluṭ duḥān
32. Alsañ elüñe heybet ile tīr-i ḥūn-feşān
Vehminden ola düşmenümüñ ḳāmeti kemān
33. Şol deñlü heybetüñ ile pūr oldı kāyināt
Kim ḥavfuñ oldı düşi gice ellerüñ hemān
34. ‘Uşşāka itmez oldı güzeller cefā vü cevri
Sem‘ine pādişāhuñ ire diyü nāgehān
35. Hışm-ı şeh ire diyü kıllur ḥavf ḡalibā
Eṭfāl-ı dehr anuñçün ider ağılayup figān
36. Tīr-i helāki ḥaşmuña pūr-tāb kıllmağı
Şāhā hemān çarḥa kiriş ṭaḳdı keh-keşān
37. Farḳ eylemege bāṭılı ḥaḳdan budur şehā
Fārūḳ kılcını saña şundi müste‘ān

38. Ey gülşen-i cemāl gönül murğı bu seher
Gördi yüzüñi oğudı bu maṭla'ı revān
39. Ey sidre k̄āmetüñ yañağundur gül-i cinān
Kevşerlügine zerrece yok ağzuñuñ gümān
- 63^a 40. Mihr öykünürse yüzüñe k̄avs-i k̄uzah̄ hemīn
Aña yeşil kıızıl görünür ey meh-i zamān
41. Olsa hayāl-i zülf ü ḥaṭı n'ola sīnede
Mūr ile māra ḥāk olur mesken ü mekān
42. Bal mūmyıla oğıldılar mı seni 'aceb
Ey şem' ne yirüñ idi bezm-i şeh-i cihān
43. 'Uşşāka gāmzeñ eyler idi merḥamet velī
Virmez k̄adüñle ağzuñı k̄aşuñ ne dem emān
44. Ey Keykubād-ı 'ālem ü İsfendiyār-ı 'ahd
V'ey şāh-ı serverān-ı cihān Rüstem-i zamān
45. A'dā-yı mülk-i dīni çü k̄ahr eyledüñ bugün
Şāhib-kırānlıg ile bulup nām ile nişān
46. Serkeşleri zamānenüñ itdüñ kamu zebūn
Maḥkūmuñ oldı 'ālem ü ḥükmüñ senüñ revān
47. Olmaya bundan özge daḥı rāḥat u sürür
Zī-devlet ü sa'ādet ü zī-baḥt-ı kāmurān
48. Ḥamd it Ḥudā'ya fāzıl u kāmilsüñ ey 'aḫıl
Şükr it Kerīm'e kim şeh-i ālemsin ü civān
49. Ğaddār dünyenüñ idegör 'ālemin şehā
Kıl 'ıyş u zevkını var iken tāb ile tüvān
50. 'Ālemde hūr u cennet ü ğilmān şafāsını
Sür çünki kudretüñ var eyā ḥān-ı kāmurān
51. İtnāb çünki mūcib-i ṭaşaddī'dür hemīn
İcāz ile **Me'ālī** me'anīyi kıl beyān

52. Dīvār-ı çarha niteki yapışa tıfl-ı mäh
Niteki pîr-i çarha ‘asâ ola keh-keşân
53. Olduğça bu zemîn-i cihân-dîde ber-çarâr
Devr eyledükce çarh-ı kühen-sâl bî-emân
54. Virsün saña be-hürmet-i sulţân-ı enbiyâ
Hâk devlet ü sa‘âdet ile ‘ömr-i cāvidân
55. Olsun ziyâde salţanatuñ ‘izzetuñ füzün
Ol baht-ı kâmurân ile mesrûr u şādımân

157⁸⁴⁶

Me’âlî

Mef’ulü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

- 63^b 1. Dil virme şağın ‘äleme kim şoñı elemdür
Kılma nağâmına heves k’âhîri ğamdur
2. Şahrâda biten lâle-i hamrâ degül ey dost
Yâ hûn-ı Ferîdün-ı cihân yâ dem-i Cem’dür
3. Sen bezm-i cihândan ne şafâ bulasın ey dil
Çün Sām’a ecel şâķîsinüñ şunduğı semdür
4. Dimez ki bu bir hûr-ı perî-çihre melekdür
Dimez ki bu bir şüh güzel hûb-şanemdür
5. Yirinde kıomaz hâķ ile yeksân ider âhîr
Dünyâ-yı cefâ-pîşenüñ âh işi sitemdür
6. Ey seyr kılan kimisene bünyâd-ı cihânı
Muħkem diyü tayanma aña kim şoñı kemdür
7. Bir kimse ki mağlûbı ola Rüstem ü Dārâ
Bir kimse ki mağhûrı anuñ Behmen ü Cem’dür

⁸⁴⁶ Bu şiir haazırlanan divanda yoktur.

8. Başa ıķa mı ğayrlar anuñ ile ey yār
Maħlūk-ı cihān belki aña ħāk-i ķademdūr
9. Ezhārla şan berg-i dıraħt oldılar evrāk
Hem jāle mūrekkebdūr ü eřcār-ı ķalemdūr
10. Her řubĥ yazar kātib-i dehr anı ki bugün
řol deñlü nefes merdde mülk-i ‘ademdūr⁸⁴⁷
11. Sebt eyler anı defterine ħākim-i gerdün
Encüm diyü zu‘m eyledigüñ anda raķamdur
12. şan leşker-i aĥras durur ey dost meķābir
Her seng-i mezārı siper ü gürz ü ‘alemdūr
13. Ĥālüm n’ola dir iseñ ölümdür řoñı lābüd
Ten řıĥĥatinüñ ‘ākıbeti renc ü saķamdur
14. Yigitlügüñ eyyāmını şan ħākde ister
şol pīr-i cihān-dīdelerüñ kim beli ĥamdur
15. Çoķdur bu Me’ālī ķulunuñ gerçi günāhı
İllā ki recā eyledügi luřf u keremdūr
16. Īmān ile Ķur’ān ile öldürüp İlähī
İlet şu na‘īme anı kim dār-ı ni‘amdur
- 64^a 17. şol dostuñuñ ĥürmetiyiçün ki Ĥudāyā
Sulřān-ı Rusül řāh-ı ‘Arab řūĥ-ı ‘Acemdūr

⁸⁴⁷ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

Şabūhī

Mef'ūlū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Düşme dilā ger ādem iseñ hırş-ı dāneye
 Țutulma dām-ı miñnete uyma fesāneye
 Çünkim gider soñ ucı gelenler bu hāneye
 Teslīm eyle her ne kazā gelse lāneye
 Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
2. Dehrüñ bu zīb ü zīnetine kılma i'timād
 Bu pīrezenden erlik idüp isteme murād
 Vaḥdet gerekse kimseyile kılma ittiḥād
 Çün kim gerek kazāya rızā pes nedür 'inād
 Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
3. Her ne miqdar oldı-yısa kişiyē ezel⁸⁴⁹
 Țalmaz 'ademde irişür ir nice tā ecel
 Görince hoş dimiş bunu üstād-ı bī-bedel
 Çarḥ-ı setīre-kār ile lāzım degül cedel
 Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
4. Yūsuf gibi cihān-ı Züleyḥā'dan it giriz
 Mısr-ı vücūdda ister isen olasın 'aziz
 Terk it bu fānī 'ālemi ger var ise temiz
 Bu çarḥ-ı ceng-i cüy ile gel eyleme sitiz
 Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

⁸⁴⁸ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. SD.

⁸⁴⁹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

5. Halk-ı cihān ger eyleseler ‘unf ile haṭāb
İdüp melāmiyet aña luṭf ile vir cevāb
Her nesneye muḳayyed olup çekmegil ‘azāb
Pendüm ḳabül eyle **Şabūhī** budur şavāb
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

159

Necmī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

- 64^b 1. Yine bir dil-rubā ḳaşṣābuñ oldum ḳulu ḳurbānı
Yolunda şerḫa şerḫa itseler terk itmezem ānı
2. Terāzūdan iner dilber odur yā Rabbi sen şaḳla
Ḫased ḳurdundan ānı kim olubdur Yūsuf-ı şānī
3. O körpe ḳuzuyı ḳoynuma ḳoymaḳ dilerim ammā
Yanından n’eyleyem ḫālī degül bir demde çobānı
4. Şarāb-ı nāz içüp ser-mest olup gelmiş dükkānına⁸⁵⁰
Koyunı biñe yetmişdür yine eyler gibi ḳānı
5. N’ola bī çāre **Necmī** de umarsa orta pehlūdan
Begüm cömerd-i cān için sen aña eyle iḫsānı

⁸⁵⁰ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

160⁸⁵¹

Muhibbî

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Şeb-i⁸⁵² ğamda nazār iden kişi t̄ab-ı tenime
Didi f̄anus-ı belā perdesi pirāhenüme
2. Bülbül-i c̄an iremez gülşen-i şādiye velī
Çande bir h̄ār-ı ğam olsa irişür⁸⁵³ dāmenüme
3. Ser-i küyuñda⁸⁵⁴ kılam kıaddümi yā āhumı t̄ir
Tā ki her zāĝ raķīb uğramaya gülşenüme
4. Haşre dek raķş uram ey dilber alup başum ele
T̄iĝ-ı cünbüşüñ⁸⁵⁵ eger ire benüm gerdenüme
5. Ey **Muhibbî** dime aĝyāra seg-i yār şaķın
N'ey içün beñzedesin dostumı düşmenüme

161

Luţfî

Mef'ülü fā'ilatü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Dā'im yüzüñi sür bir ulu āsitāneye
Çonma hümā şıfat yüri her āşiyāneye
Diñle sözümi tutma kıulaķ her fesāneye
Muṭrıb ne sāz düzse sen uy ol terāneye
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

⁸⁵¹ MD, C. II, G. 3155.

⁸⁵² Şeb-i: Nār-ı. MD, C. II, G. 3155/1.

⁸⁵³ irişür: yapışur. MD, C. II, G. 3155/2.

⁸⁵⁴ küyuñda: küyında. MD, C. II, G. 3155/4.

⁸⁵⁵ cünbüşüñ: c̄an-bāhşuñ. MD, C. II, 3155/3.

- 65^a
2. Ey dil zamāne devletine i'timādı ҡo
Ter dūşme gel haķıķate baķ ҡurı adı ҡo
Az ile it ҡanā'ati fikr-i ziyādı ҡo
Sözüm eşit zamāneye uy gel 'inādı ҡo
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
 3. Nokşanı olanı iledür evc-i rif'ate
Fazl ehlini berāber ider Hāk-i zıllate
Mīzān-ı dehr çün ki budur baķ bu hālete
Meyl itme sen bunuñ gibi nāçiz devlete
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
 4. Göñlüñü hoş tut olma ğam-ı dehr ile melül
Ger luşf u ҡahr her ne ki olduysa olur ol
Gökden ne yağdı kim yir anı itmedi ҡabül
Üstād-ı dehr her ne tiran itse tut uşul
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
 5. Gāhı ҡazā deyü gezüben hūr u mübtezel
Ki medrese ümīdine eşhāş ile cedel
Öp başuña ҡo nıce virürse zamāne el
Uy sen daħı imāma budur eskiden meşel
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
 6. Cād u zamān ki çāh-ı belādan nişān virür
Budur belā ki dūşüp aña hālķ cān virür
Bir iki an egerçi ki saña zamān virür
Ger uymasañ murādına şanma amān virür
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
 7. **Luşfı** eger ki 'ilmüñüñ olduñsa 'āmili
Seksen ҡazāya virme şaķın beyt-i kāmili
Āyā zamāneden mi ya hūd gelmedi yeli
Şabr idelüm zamāne ne gösterse hāşılı
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

162⁸⁵⁶

Mesihi

Mef'ulü fā'ilātün mef'ulü fāilātün

Muzāri' - - + / - + - - / - - + / - + - -

- 65^b
1. Süz ile āh ideydüm haddeden eger ziyāde
Kuşlar kebāb olurdu döne döne havāda
 2. Ferzāne-yidüm evvel sen şāh öñinde rūhum
Nerrād-ı dehr āhır sürdi baña piyāde
 3. İqbāl lā-beqādur 'aksini şüretüñ gör
Mersümdur bu ma'nā cām-ı cihān-nümāda
 4. Çeke çeke ğamını kıddüm kemāna döndi
Āh ol kaçısı kemānum itdi beni kepāde
 5. Ta'līm-i 'ışık ideydüm Ferhād'a ger **Mesihi**
Kıomazdı iki taşu taşlarda⁸⁵⁷ bir arada

163⁸⁵⁸

Hayali

Mef'ulü fā'ilātün mef'ulü fāilātün

Muzāri' - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. Süzüm sirāyet itse Mecnün-ı nā-murāda
Kuşlar kebāb olaydı başında⁸⁵⁹ yuvada
2. Naç'-ı zemīnde oldum ferzānesi cihānun
Ferzīn olur oyunda süre süre piyāde
3. Neydügini cihānuñ fehm it habāb-ı meyden
Yazmış bu nükteyi Cem Cām-ı cihān-nümāda

⁸⁵⁶ MED, G. 245.

⁸⁵⁷ Taşlarda: 'ālemde. MED, G. 245/5.

⁸⁵⁸ HBD, G. Hh. 6.

⁸⁵⁹ Başındaki: başındağı. HBD, G. Hh. 6/1.

4. Zühhāda künc ü mescid mesken baña ħarābāt
Taḳdīr böyle yazmış⁸⁶⁰ nem var benüm orada
5. Bir yayını çeküpdür ‘ışkuñ **Ḥayālī** ey meh
Kim aña nisbet oldı⁸⁶¹ ḳavs-i ḳuzahḳ kepāde

164

Celīlī

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Muzāri‘ - - + / - - - + / + - - + / - - -

1. Cān olmuş idi menzil-i cānān geçen gice
Mihmānum idi ol meh-i tābān geçen gice
2. Meclisde sāḳī gibi ayāğ üstine ṭurup
Per per yazdı şem‘-i şebistān geçen gice
3. Ḳan ile ṭolsa kāse-i çeşmüm ‘aceb mi kim
Ḳanı benümle içdügi cānān geçen gice
4. Şiše ṭapu ḳılurdu yirinden ṭurup revān
İçildügince bāde-i raḥşān geçen gice
- 66^a 5. İş‘ār-ı pür-leṭāfet okırdı **Celīlī** yār
Alup eline gül gibi dīvān geçen gice

165

Ḳıyāsī

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Muzāri‘ - - + / - - - + / + - - + / - - -

1. Ey ādem oğlu hicr ile geldüñ bu ḥāneye
O meh vişāl-i yāri gezüp yok fesāneye
Tīr-i murāduñ irmedi çünkim nişāneye
Meyl itme sende ḥırmen-i ‘ālemde dāneye
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

⁸⁶⁰ yazmış: ḳılmış. HBD, G. Hh. 6/4.

⁸⁶¹ aña nisbet oldı: oldu aña nisbet. HBD, G. Hh. 6/5.

2. Kaddüñ bükilse miḥnet ü derdiyle yā gibi
Her kim görürse oḡ dise ol bī-vefā gibi
Hük̄m itse saña ḥalk-ı cihān pādişā gibi
Artar du‘ā u meskeneti bir gedā gibi
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
3. Gülmek müyesser olmaz ise eyleyüp fiḡān
Terk it diyār-ı asluñı bir yirde ol nihān
Bildüñ ki saña ‘izz ile yüz tutmadı cihān
Nüş eyle cām-ı fūrkat ile Cem gibi hemān
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
4. Çün kim du‘ā-yı devletüñ olmadı müstecāb
El çek cihānda kimseye gel itme intisāb
Ey dil naşīḥat ister iseñ benden el cevāb
Kaṭ‘ it ümīd-i rāḥatı çek rüz u şeb ‘azāb
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
5. Bir şeb **Kıyāsī** eyler idüm çarḥa beddu‘ā
Derdüm yıkılsa durmasa şu kubb-i fenā
Gökden irişdi gūşuma ol ḡice bir şadā
Remziyle baña didi ki ey şāhib-i belā
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

166⁸⁶²

Muḥibbī

Mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fāilātün

Muzāri‘ - - + / - + - - / - - + / - + - -

- 66^b 1. Olsun tana‘‘um içre ol yār-i rüy-ı sāde⁸⁶³
Kalsun belā vü ḡamda bu ‘aşıḡ-ı fütāde

⁸⁶² MD, C. II, G. 3095.

⁸⁶³ ol yār-i rüy-ı sāde: ol mäh-rüy sāde. MD, C. II, G. 3095/1.

2. Ol şehsuvār-ı meydān binse semend-i nāza
‘Uşşāk olur öñünce ser-cümleten⁸⁶⁴ piyāde
3. Ruhsār u had u hālūñ⁸⁶⁵ yeter cihāna fitne
N’eyler busuya girüp⁸⁶⁶ kāküllerüñ kafada
4. Levh üzre dest-i kudret yazmış bunu ezelde
Hüsñüñ senüñ muzā‘af derdüm benüm ziyāde
5. Her kim ki şāh olupdur şanmañ huzūra irür ol⁸⁶⁷
Derviş ki ola kāni‘ ‘ömri geçe şafāda
6. ‘İşkuñ kemānı pekdür her kim ki çekmek ister
Derd ü belā vü miḥnet aña gerek kepāde
7. Gülzār-ı hüsñüñ içre her gīce şubḥ olunca
Oğur **Muḥibbī** medḥüñ bülbül gibi⁸⁶⁸ nevāde

167

Fakīrī

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Nā-ehle viren āfet-i devrānı s**em ben
‘Uşşākına raḥm itmeyen oğlanı s**em ben
2. Bir yār ile tenhā olıcağ meclis-i meyde
Engellik iden cāhil ü nādānı s**em ben
3. ‘Uşşāka cefā eyleye her dem s**e eller
Her gice anuñ gibi çatışkānı s**em ben
4. Tavk olmayıcağ her gice bir gerden-i sīme
Şol burma bıyıqlardağı ‘unvānı s**em ben

⁸⁶⁴ ser-cümleten: ser-cümle hep. MD, C. II, G. 3095/2.

⁸⁶⁵ Ruhsār u had u hālūñ: Kaşuñla ğamzeñ iy dōst. MD, C. II, G. 3095/3.

⁸⁶⁶ busūya girüp: girüp busūya. MD, C. II, G. 3095/3.

⁸⁶⁷ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

⁸⁶⁸ bülbül gibi: bülbülleyin. MD, C. II, G. 3095/7.

5. Geç geç gelüp ânide giden yâri **Fakîrî**
Bir sen dahı olur iseñ eger anı s**em ben

168

Ẓa'fî

Fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün

Hafîf + + - - / + - - - / + + -

1. Göñlümüñ âşinâsı dilbercik
Gözümüñ rüşenâsı dilbercik
2. Zıll-ı ıŝkuñda hoş geçen begdür
Ey cihānuñ hümâsı dilbercik
- 67^a 3. Dizim üstine oturup tel tel
Hep ŝaçalum yolası dilbercik
4. Koynum içre girüp de çırcıplağ
Her gice kocalası dilbercik
5. İki üç gün olur cefâ niçe bir
T***ğı dört olası dilbercik
6. Bir gice **Ẓa'fî** hücre sine gelüp
Aylarca kalası dilbercik

169

Ḥasbî

Mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ulün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Götürse 'aceb mi bu cihānuñ berekâtı
'Aksine dönüpdür ḥaşarātuñ ḥarekâtı
Eksük degül a* ile g**üñ hîç fitrâtı
Ḥayfâ ki gulāmbāraluğuñ gitdi sebâtı
2. Her bir kekiz oğlan kırar kısır u çalkar
şıgmaz bir üç g** ile dünyāya behî yâr

Sen yār diyüp yarımazsın s**er aġyār
Ḥayfā ki [ġulāmbāraluġuñ gitdi sebātı]

3. Aġzuñ egilüp g**ine yalvarı yaķarı
Açık düşürüp sinni yıġar yükü yuķarı
Bilmez bu kekizler nidelüm vaż' u vaķāru
Ḥayfā ki [ġulāmbāraluġuñ gitdi sebātı]

4. Müftī müderris ķādī vü nāyib g**e düşdi⁸⁶⁹
Dāvācı çoġaldı g**e nisbet öte düşdi
Muġlim s**üme ş**dı ķamu g** g**e düşdi
Ḥayfā ki [ġulāmbāraluġuñ gitdi sebātı]

5. **Ḥasbī** s**ine nisbet iden g** -i ḥama urdı
Büzük penesinden t***ġına yama urdı
G** kıtlıġına uğradı miskīn a*a urdı
Ḥayfā ki ġulāmbāraluġuñ gitdi sebātı

170

‘İlmī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Sen şehi ey meh şikār itmek diler beñzer ḥazān
Kim nişār eyler ayaġuñ topuġına zer ḥazān
- 67^b 2. Od-ı berķdi ‘ışķ-ı dilber ġülsitān-ı ‘āleme
Kim aġaçlar üzre āteşdür yanar per per ḥazān
3. Zerd-rū ‘āşık durur ey dil meger bencileyin
Kim kaçan bir ġonce görse üstine ditrer ḥazān
4. Od yaķup başına cevruñden senüñ ey ġonce leb
Zulmüñü **Sulṭan Süleymān Ḥān**’a ‘arz eyler ḥazān

⁸⁶⁹ Bu mısırada vezin aksamaktadır.

5. Ger hevā-dār olmasaydı ‘İlmīyā bir gonceye
Olmaz idi çihre-i ‘āşık gibi aşğar hazān

171⁸⁷⁰

Zātī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. N’olduñ iñlersin felek hercāyi cānānuñ mı var
Her maqāmı seyr ider⁸⁷¹ bir mäh-ı tībānuñ mı var
2. Beñzüñi ey bostān fasl-ı hazān mı itdi zerd
Yoħsa başı taşra bir serv-i hırāmānuñ mı var
3. Ağlayup feryad idersin her nefes ey andelīb
Hār ile hem-sāye olmuş verd-i handānuñ mı var
4. Yoluña cānum revān itsem gerek cānā didüm
Yüzüme biñ hışm ile baqdı didi cānuñ mı var
5. Zülf-i dilber gibi ey Zātī perişānsın yine
Cevri bī-had yoħsa bir yār-ı perişānuñ mı var

172.⁸⁷²

Hayālī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gül yüzüñde ey perī zülf-i perişānuñ mı var
Gülşen-i Cennetdür anda tāze reyhānuñ mı var
2. Yār ile ağıyarı gördüm oturur iken didüm
Ey melek-şüret nedür yanuñda şeytānuñ mı var
3. Öldürürsin ‘āşıkı raħm eylemezsin ey şanem
Hey ne kāfirsın senüñ sineñde imānuñ mı var

⁸⁷⁰ ZD, C. I, G. 406.

⁸⁷¹ Her maqāmı seyr ider: Seyr ider her menzili. ZD, C. I, G. 406/1.

⁸⁷² HBD, Hr. G. 29.

4. Gel ikende kendüñe germ olma ey bāğ-ı Behişt
Kāmet i dilber gibi serv-i hırāmānuñ mı var
5. Bu **Ḥayālī** hasteyi öldürmek istersin şehā
Kaʿbe-i kūyuñda yoḥsa yine kurbānuñ mı var

173.

Yaḥyā çelebī

Mefāʿilün mefāʿilün feʿülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

- 68^a
1. İlāhi ben ğarībe kıl ʿināye
Kāmu işümde sen eyle hidāye
 2. Çü sendendür kāmı halka bidāyet
Yine āḥīr tapuñadur nihāye
 3. Mekāyidden ilāhi eyle maʿşüm
Dem ā dem ḥıfzuñ it baña viḳāye
 4. Kāmu işte mülāzım āsitānuñ
Beni sen lāyık it ya Rab liḳāye
 5. **Müderri**s suḥteyi kıl ekmelüʿd-dīn
Ola tā müsteʿid kurb-i Ḥudāya

174.⁸⁷³

Ravzī

Feʿilātün/ Mefāʿilün/ Feʿilün

Hafif + + - - / + - + - / + + -

1. ʿĀrızuñ ʿarz idüp çün ey yüzi nūr
Beni ʿışkuñla eyledüñ meşhūr
2. Fülk-i ten lücce-i felāketde
Bād-ı ğuşşa-yla olmadın maḳhūr

⁸⁷³ RD, G. 255.

3. Yitiş ey Hızr-ı şānī vaḳtidür
Meded it kıl muẓaffer ü manşūr
4. Yeter oldum ğamuñla āvāre
Beni bir keştī-i ḫalāşa buyur
5. Çıkarup sāhil-i sūrūda yine
İde tā ḳalb-i **Ravzī'**yi mesrūr

175.⁸⁷⁴

Ravzī

Fe'ilatün/ Mefā'ilün/ Fe'ilün

Hafīf + + - - / + - + - / + + -

1. Seni görmezse 'āşikuñ ey ḫūr
Eylemez cennet içre daḫı ḫuzūr
2. Saña 'āşık olalı⁸⁷⁵ ey yüzi gül
Bitmedi bāğ-ı dilde sebz-i sūrūr
3. Tīr-i cevruñle ey kemān-ebrū
Niçe bir ṭola sine hem-çü ḳubūr
4. 'Ālemi ḫulm ile ḫarāb itdūñ
Saña tefvīz olalı cümle umūr
- 68^b 5. Ḥāküm üzre geleydi bir gün o māh
Kabrum olurdu **Ravzīyā** pür nūr

⁸⁷⁴ RD, G. 256.

⁸⁷⁵ 'āşık olalı: gönlüm düşelden. RD, G. 256/2.

176.

Vālihī

Mef'ūlū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Aldandı şol ki dār-ı fenāda fesāneye
Tīr-i murādı irmedi ƙaldı nişāneye
Virseñ eline gevheri dimez bahā neye
Ey dil anuñla baḥş u cedel dā' imā neye
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
2. Nādān olana açma meded şaƙla rāzuñı
Zāğ-ı siyāha şalma şaƙın şāhbāzuñı
Düşüp bu ƙayd-ı miḥnete çoğ itme azuñı
Kim nāz ider ise sen eyle niyāzuñı
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
3. Kimdür ki fūrƙat isteye 'ālemde yār ile
Hażz ide 'ömri geçdüğine āh u zār ile
Bir dem içinde öle geçe intizār ile
Olmaz cihānda çün ki her iş iḥtiyār ile
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
4. Oldı niçeyle pīrezen-i dehr-i nā-murād
Hergiz kimesne almadı andan daḥı murād
Sen mihr idersüñ ol saña cevrin ider ziyād
Çün ƙışsa böyledür n'idelüm pes güce ne dād
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
5. Dil 'ālemine eyledüm ey **Vālihī** nażar
Buldum rumūz-ı nükteyi hep anda ser-be-ser
Gördüm ƙurur ol orada bir levḥ-i mu'teber
Ƙudret eliyle kātib-i ḥikmet bunı yazar
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

177.⁸⁷⁶

Bāḳī

Mef'ūlū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

- 69^a
1. Hürşid kim fezā-yı felekdür mesir aña
Degmez gedālar içre işigünde yir aña
 2. Tağdı hilāl halkasını gūş-ı hıdmete
Oldı sipihir bende-i fermān-pezir aña
 3. Yüz sürmez idi sūdde-i devlet-m e'ābına
Kul olmayadı Husrev-i gerdün-serir aña
 4. Görmez mişāl-i kāmētüñi çeşm-i rāst-bīn
Aḥvel baқа meger ki görenler nazir aña
 5. **Bāḳī** sūhede fark-ı sipihre kadem başar
Luṭf-ı Hudā olursa eger dest-gir aña

178.⁸⁷⁷

Zātī

Mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bugün meclisde bir gonce yaқasın çekdi çāk itdi
Ser-ā-ser büy-ı hulkıyla kamu halkı helāk itdi
2. Tūtuşdı berķ-ı şevķinden ser-ā-pā hırm en-i meclis
O⁸⁷⁸ meh-rū yıldırım gibi bir āh-ı sūz-nāk itdi
3. Çıқardı germ olup başdan külāhın sūnbūlin çözdi
Ser-ā-ser ayāğa şaldı niçe miskini hāk itdi

⁸⁷⁶ BD, G. 7.

⁸⁷⁷ ZD, C. III, G. 1695.

⁸⁷⁸ O: Ol. ZD, C. III, G. 1695/2.

4. Eyā şūfī şafāsiyla elüme bir ayak şundi
Küdüretten benüm mirāt-i kalbüm sildi pāk itdi
5. Elifler çekdi ol serv-i revān sīnemde⁸⁷⁹ ey **Zātī**
Feraḥdan cübbe-i cismi yine cān çekdi çāk itdi

179.⁸⁸⁰

Zātī

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Zaḥmete girüp⁸⁸¹ 'ilāc itmeñ baña şimden gerü
Derdüme ölmekden özge yok devā şimden gerü
2. Āḥīret ḥaḳḳın ḥelāl itsün ḥarāmī gözlerüñ
Dünyede dirlik ḥarām oldı baña şimden gerü
3. Dost uydu düşmene untdı ben dil-ḥasteyi
Ey ecel billāhi gel benden yaña şimden gerü
4. Ey felek bir cām-ı zehr-ālūde şundi ğam baña
Ben anı nüş eyledüm yāhū saña şimden gerü
- 69^b 5. Ten ḥişārın ser-te-ser⁸⁸² virdi fenāya ceş-i ğam
Rıḥlet it şehr-i beḳāya **Zātīyā** şimden gerü

⁸⁷⁹ sīnemde: sīneme. ZD, C. III, G. 1695/5.

⁸⁸⁰ ZD, C. III, G. 1216.

⁸⁸¹ girüp: girmeñ. ZD, C. III, G. 1216/1.

⁸⁸² ser-te-ser: ser-be-ser. ZD, C. III, G. 1216/5.

180.

Firākī

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ser-keşlik ile töhmet ider hep cihān baña
Baş egmemek cihāna gelüpdür hemān baña
Devr-i zamāna uy dime var ey filān baña
Geçmez felek gibi dilegüñ her zamān baña
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña
2. Gerdün-ı dūna tābi' olur merd-i dūn olan
Merdāne deprenür bu haremde zebūn olan
Mecnūn gibi kenāra çıkar zevk-nūn olan
Kimdür bu rūzigāra zelīl ü zebūn olan
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña
3. 'Älemde her ki kani' ola kendi ħāline
Ħalkuñ ne malına uzanır ne menāline
Çendān piyāz-ı çendemizin il şakālına
Degmez zamāne devletiçün ibtizāline
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña
4. Erbāb-ı dehre maşıb içün minnet itmezün
Mīr ü vezīre bende olup ħıdmet itmezün
Devr-i felekde cām-ı Cem'e rağbet itmezün
Bezm-i cihānda kimse ile şohbet itmezün
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña
5. Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
Dirlerse tutma gūşuñı ħiç bu fesāneye
Ne dāma düş **Firākī** ne meyl eyle dāneye
Cārüb kılma çihreñi her āsitāneye
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña

181.⁸⁸³

Ḥayretī

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

- 70^a 1. Kime i'lām ideyin ḥālūmi cānānumdan
Kime yanam yaqılam dildeki hicrānumdan
Görmedüm meyl ü maḥabbet şeh-i ḥübānumdan
Bezdüm Allāh bilür bu ğam ile cānumdan
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime ḳan ağlayayın dīde-i giryānumdan
2. Beni odlara yaqaldan ğam ile cānāne
Öğrenür yanmağı benden gelüben pervāne
Uğradum yaşum için yine kurı bühtāne
Nice ḳan ağlamayam başlayuben efgāne
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime ḳan ağlayayın dīde-i giryānumdan
3. Yaḳayın dāğları sīne-i sūzānumda
Çözeyin şerḫaları bütün 'üryānumda⁸⁸⁴
İdeyin nāleleri külbe-i aḫzānumda
Çünkü yok mihr ü vefā ol meh-i tābānumda
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime ḳan ağlayayın dīde-i giryānumdan

⁸⁸³ Bu şiir hazırlanan divanda yoktur. bkz. HD.

⁸⁸⁴ Bu mısırada vezin aksamaktadır.

4. Geleli miḥnet ile dehr-i ḥarāb iyāde
Gülmek olmadı müyesser bu dil-i nā-şāde
Bilmezin n'eyleyeyin āh bu ben üftāde
Ağlayup başlayayın nāle ile feryāde
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime ḳan ağlayayın dīde-i giryānumdan
- 70^b 5. Bād-veş rāh-ı maḥabbetde olup āvāre
Yilleyin irmek için ḥākde dildāre⁸⁸⁵
Ḥayretī ḥālūmi i'lām ideyin ol yāre
Niçe bir hem-dem olam böyle fiğān u zāre
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime ḳan ağlayayın dīde-i giryānumdan

182.

Ḳıṭ'ā

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Medārisle mu'allim-ḥāne yapup
Şular kim ḥayr umar dīvānelerdür
2. Mu'allim-ḥāneler dāru'l-livāṭa
Medāris ḥod ḳamu meyḥānelerdür

183.

Miṣālī

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Hafīf + + - - / + - - - / + + -

1. Ey kekizlükde müntehā dilber
Ḳarı dünyā gibi ḳoca dilber
2. Ey niçe yüz görüp yüze gülücü
Ḳahbe mānend-i bī-vefā dilber

⁸⁸⁵ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

3. G**üñüñ nāyını ‘Acem-zāde
Niçe bir dem-be-dem çala dilber
4. Ne revādur senüñ filān dūrzi
Egleye vaşluña per a dilber
5. Bu **Miṣālī** daḥı uşūli bilür
Dā’ireñ gāhī çöldür a dilber

184.

Ḳıṭ‘a

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Hafif + + - - / + - - - / + + -

1. Bize bir dilber-i dehende gerek
Lebleri dā’imā dehende gerek
2. Odamız Seydi Ğāzī tekyesidür
Bize āyende vü revende gerek

185.

Ṭarīḥ

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Receb ayında rıḥlet eyledi çün ḥāzret-i ḥāṭün
Anuñçün ṭıtdılar mātem felekde mihr ile merriḥ

**IV. BÖLÜM: MECMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ
(MESTAP) TABLOSU**

Nüsha Tavsifi:

Nüsha II+70+I varaktan oluşmaktadır.

Nüşanın ebru kağıt kaplı, kırmızı meşin cildi vardır. Nüşanın başında ve sonunda yer alan fevâid kayıtlarında manzum parçalar bulunmaktadır.

Nüşada yer yer rutubet izleri ve yıpranmalar görülmektedir. Fakat okumaya engel teşkil etmemektedir. Varaklar kurşun kalemle numaralandırılmıştır. Nüşada nadir de olsa tashih kayıtları ve talikler vardır. Tashih kayıtlarında kelimelerin üst kısmına çizgi çekilerek yeni kelime yazılmıştır. Eserde kullanılan hat nestaliktir ve eserin tamamı manzumdur.

1b numaralı başlangıç sayfası 14 satır, 56a sayfası derkenardan dolayı 19 satırdır. Geriye kalan bütün sayfalar sayfa içindeki başlıklar dahil 17'şer satırdır ve 1b'de bulunan Dîvân-ı Zâtî başlığı ve 70b'de bulunan iki kıt'a ve bir tarih beyti hariç bütün şiirlerde başlık olarak şairlerin mahlâsları verilmiştir. 1b'deki Dîvân-ı Zâtî başlığı siyah mürekkeple yazılmış, geriye kalan bütün başlıklar ve başlık yerine yazılmış olan mahlâslar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Varaklardaki şiirler ikişer sütun halinde yazılmıştır. Bazı yerlerde tek sütuna düşmektedir.

Mecmuanın içinde sadece 56a'da derkenar vardır. Bu derkenarda yukarıdan aşağıya doğru yazılmış iki beyit bulunmaktadır. Necâtî'nin 7 beyit olarak yazılmış bir gazeline iki beyit daha eklenmiştir.

Tablo 4.1:Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)

Yer Nu.: Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu El Yazmaları Koleksiyonu Oct. 3058 Numaralı Şiir Mecmuası (MS. OR. OCT. 3058)		Makla' beyti / bendi		Makla' beyti / bendi		Nazım şekli / birimi	Vezin	Açıklamalar
Yp. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi						
1 ^b	Zâtî	'Adü-yi zağ elinden bir tezver-i şive-kâr aldum Dağı ben şah-bâz-ı 'ışk olaldan bir şikâr aldum		Nuhtâd-ı şabr u dî virdüm metâ'-ı derdime yârûñ Görenler Zâtîyâ cânlar virür bir yâdgâr aldum		Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - /	1. şiir
1 ^b	Zâtî	Gabgabun topan görüp nice yıklıdum bilmedüm Kubbe-i eflâk gümlenmiş inildüm bilmedüm		Gün olur 'ışk içre Zâtî 'aşk olan kendüyi Gâh bilir gâh bilmez dime bildüm bilmedüm		Gazel	- + - - / - + - - / - + - - /	2. şiir
1 ^{b-2^a}	Zâtî	Sakıyâ tâ ki görüldem grde tül-i emelüm Şahid-i câmi getir bezme ludağın emelüm		Zâtîyâ sıhr ile câdü gözi görlüm alalu Beni şehâr sanur kim ki görürse gâzelüm		Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	3. şiir
2 ^a	Zâtî	Ölçek lûtf idüp âb-ı yah ile yun bedentüm Sineimün süzi ile fütüşa şayed kefenüm		Yana yana dir isem yâr beni yakduğnu Zâtîyâ od birağur hürmet-i dehre sühenüm		Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	4. şiir
2 ^{a-2^b}	Zâtî	Nâr-i düzağ bir şerer köymüklü âhumdan benüm Mülk-i zulmet bir eşer dîd-i sıyâhumdan benüm		Başa cân viren kula buyumla cân virem dimiş Bu idî Zâtî ümidüm pâdişâhumdan benüm		Gazel	+ + - - / - + - - / - + - - /	5. şiir
2 ^b	Zâtî	Götürün ayağı gülşende karar eyleyelüm Gül gibi varumuzı 'ışşa nişâr eyleyelüm		İşimiz cevher ü altun ola tâ rüyumuzu Der-i meyhâmede ey Zâtî gubâr eyleyelüm		Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	6. şiir
2 ^b	Zâtî	Eyleme vakti degül billâhi gîtmek niyyetin Ben fakîrün hey begüm yas itme sür-i şöbbetin		Bir müselmân olsa şol pîr-i muğânun oğluna Vay yemişürse beni Zâtî iderdüm hüdmetin		Gazel	- + - - / - + - - / - + - - /	7. şiir
2 ^{b-3^a}	Zâtî	Çekmişem çok gözleri cellâdlar işkencesin Görmedüm bi-merhâmetlükde niğârâ sencesin		Nağd-ı kalb ü şabr u 'ağl u ihyârı kalmadı Zâtî râh-ı 'ışkda harc eyledi olancasın		Gazel	- + - - / - + - - / - + - - /	8. şiir
3 ^a	Zâtî	Ey göñül kimseye mihr itme o mâhuñ var iken Kime kul olasın anuñ gibi şahuñ var iken		Didi dilber seni cevri ile ne lâzım yakmak Zâtî âlem yakıcı âteş-i âhuñ var iken		Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	9. şiir
3 ^a	Zâtî	Bir yire cem' olalım safi ayaklar yürüsün Çâder-i 'işretümüz dâmer-i çarhu büürsün		Zâtî'ye hûb ile haşr olma diyü pend itme Vâ'izâ haşr olcağ sen mi virürsün sorusun		Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	10. şiir
3 ^{a-3^b}	Zâtî	Çeşme-i la'lün için âh iderem kumu kuru Şusuz ötürsem eger ağzuma tamzırmaya şü		Ayağı tozunu gözüm yaşı nem-gün idicek Didi yâr iki gözünçün şunu Zâtî sere ko		Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	11. şiir
3 ^b	Zâtî	Korkum bu ki cânâ bedentüm yaralarından Kan ile bile aka yürek pârelerimden		Seyr eylemede 'âlemi Zâtî bu yedi beyt Kalmaz felekün Seb a-i Seyyârelerimden		Gazel	- + - - / + + - - / + + - - /	12. şiir
3 ^b	Zâtî	Kan oldı yürek hâncer-i büürümün ucundan Cânuma geçüpdür güzelüm anuñ ucundan		Anuñ güzelüm öte ucudur seniñ anuñ Zâtî seni gâyetde sever anuñ ucundan		Gazel	- + - - / + + - - / + + - - /	13. şiir
4 ^a	Zâtî	Virme yâ Rab başa yâr-ı bi-mişâl eksüküğün Görmesün bende şeh-i şahib-cemâl eksüküğün		Zâtî'yi sürme kapuñdan Hağk Te'âlâ virmesün Gülsitâna bülbül-i şürde-hâl eksüküğün		Gazel	- + - - / - + - - / - + - - /	14. şiir
4 ^a	Zâtî	Hür bakma 'aşka derdün bugün odur çeken Gör ne hükmetür ki ol bir tağı bir müdür çeken		Mülk-i 'ışka pâdişâh olmaz begüm Zâtî kadar Sancağ-ı âhu fokuz kat kal'aya budur çeken		Gazel	- + - - / - + - - / - + - - /	15. şiir
4 ^{a-4^b}	Zâtî	Dostum sen ictinâb itmek neden ahabdan Fağr-ı 'âlem hüç yüz döndürmedi aşhabdan		Zâtîyâ ol âfetün kirpükleri leşker çeküp Gözi üzre geldi tâ fitne uyandı lıvâbdan		Gazel	- + - - / - + - - / - + - - /	16. şiir
4 ^b	Zâtî	Şafâlar isteyen sâkı müdâm ayağuna düşsün Gelip meydân-ı meclisde mey-i gtl-guna baş koşsun		Eger kim hasret-i ihâl-i lebülle cân vire Zâtî Açuk koñ kabrinün bir cânibin cânâ meğes üşsün		Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	17. şiir

4 ^b	Zâti	Ger dilerseñ futasın vuşlatı-dil-dâr etegin Dimeğül sevdiğün elden koma inkâr etegin	Secdeden başumı kaldurmaya lâ rüz-i kıyâm Zâti ile yelse seccâde eger vâz etegin	Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	18. şiir
4 ^b -5 ^a	Zâti	'İşkuñ şükri namâzın kılmağa ey nür-i 'ayn Çeşme eşkinden vužu kılmağ olupur farz-i 'ayn	Zâti ile nice çıksun seyre ol çaptık-süvâr Hem-rükâbı bir gedâ olmağ şeñüñ gâyetde şeyn	Gazel	- - - - / - - - - / + + - - / + + - -	19. şiir
5 ^a	Zâti	Şehr-i derdütünde olupdur gözlerüm saşka Hüseyñ 'İşk ile her dem sebî eyler yoluñda mâ Hüseyñ	Zâti-i dil-teşneye şun âb-i la'lün a Hüseyñ Cânı şüşiz viren şah-ı şehidân 'ışkına	Gazel	- - - - / - - - - / + + - - / - + -	20. şiir
5 ^a -5 ^b	Zâti	Pir oldum eğildüm ki geçmem bâb-i ecelden Ammâ ki dañı geçmezim hiç güzelden	Mañbûblarunı zülfiñe el ırmada fikri Zâti dañı fâriğ olmaz fül-i emelden	Gazel	- - + + / + + + + / + + + + / + + - -	21. şiir
5 ^b	Zâti	Ey mihr-i ruñun hem-nefesüm şubñ-i ezelden 'Aşklarunañ hañtun eşer şâm-i ecelden	Sengin diltümü vaşf idüp âh eyledi Zâti Taşlar bile sañt oluban âh itdi cebelden	Gazel	- - + + / + + + + / + + + + / + - - -	22. şiir
5 ^b	Zâti	Baña bir câme ihşân it seg-i küyün palâsından Hâlâş eyle beni cübbe kaba itmek belâsından	Şu kim gözden geçürmek isteye Zâti gözi folsun Yine vaşf eyle yarun hâk-i râhi tütüyâsından	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	23. şiir
5 ^b -6 ^a	Zâti	İki bükdî kâmetüm fark olmaz oldum kâfdan Bâr-i miñnet âdeme sengin degül mi kâfdan	Cevher-i Zâti'ye şor ol gevher-i yek-dâneyi Añlagıl hüsn ü behâ-yı cevheri şarrâtdan	Gazel	- - - - / - - - - / + + - - / - + -	24. şiir
6 ^a	Zâti	Beni itdi gözün ötümlü şayru Görenler didiler dirlik degül bu	Delükanluluğ imiş Zâti eşkün Bulamaynca furlmaz imiş şu	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	25. şiir
6 ^a	Zâti	Silerse yaşumi bir dem eger ol mâh tal'atlu Ziyâde fâl'im gökçek sıtârem key sa'âdetlu	Yararsın bir kılı bir sen niğârün beli vaşında Gerekür Zâtiyâ şâr olan gâyetde dikkatlu	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	26. şiir
6 ^a -6 ^b	Zâti	Diriğâ bilmedüm kâdrin yiğitlik cevheri çanı Eğitüp aranın şimdi yitirdüm âh kim anı	Semen-zâr oldı sebzun Zâtiyâ büy-i fenâ virdi Üñdüm bu durur Hâk'dan ki yoldaş ide inânu	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	27. şiir
6 ^b	Zâti	Çıkduka na'l-i esb-i şanemden şerâreler Güyâ hilâli çevre alurlar sitâreler	Zâti'yi şalma kulle-i kühsâr-i fûrkate Ey şir-i ner peleng-i ğamuñ anı pâreler	Gazel	- - + + / - - + + / + - - - / + - - -	28. şiir
6 ^b	Zâti	La'lün ey cân pâresi gâyetde îtlu yârdur Mişlü yok dilerse ger didüklerince vardur	Dün gece seyrümde öpdüm ağzı ol göncanun Yine yok yirden gelür Zâti naşibün vardur	Gazel	- - - - / - - - - / + - - - / - + -	29. şiir
7 ^a	Zâti	Ey perî şiir ile çeşmün ğamzeñi geh fir ider Geh du'â-yı seyf okur bir hoş güzel şemşir ider	Geldüñce yâr şevkuñ gâlib olur Zâtiyâ Miñri gün geldükce ol mâhuñ saña te'şir ider	Gazel	- - - - / - - - - / + - - - / - + -	30. şiir
7 ^a	Zâti	Seni ol at kim ey server-i hûbân götürür Kiyma billâhi inen sürme yazuk cân götürür	Ger gele kabrine bir hûb kıyâmet dem unup Zâti'yi hâkden ol çeşme-i hayvân götürür	Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - / / + + -	31. şiir
7 ^a -7 ^b	Zâti	Cümle 'âlem derdine cânâ devâ ol derdedür Ben aña varmağâ cânlar virdüğüm ol derdedür	Ey melek yirden göge hañf oldı sensüz Zâti'ye Bir ucı feryâdınun gökde bir ucı yirdedür	Gazel	- - - - / - - - - / + - - - / - + -	32. şiir
7 ^b	Zâti	Şol cân-ı mey ki 'aks-i lebüñle şafâsı var Başda habâb-ı mey gibi saşkı hevâsı var	Zâti'nin âhu başına od yakdı sensüz âh Odlar yanar başında be-gâyet belâsı var	Gazel	- - + + / - - + + / + - - - / - + -	33. şiir
7 ^b	Zâti	Yem-i fûrkatde dil dütür-i vişale fâlib olmuşdur Ne kim oldıysa ol devâ-yı 'ışka fâlib olmuşdur	Meğer kim 'ilm-i iñfâ öğredüpdür Zâti'ye derdün Tabibüm zaf ile halkun gözündin ğâlib olmuşdur	Gazel	- - - - / + - - - / + - - - / + - - -	34. şiir
7 ^b -8 ^a	Zâti	Kalbümüz şâfi ğam-i devrân elinden hastedür Saşkıyâ n'îçün ayağun cimbüşî âhestedür	Gönlüme illerden artuk kâr iderse n'ola 'ışk Miñriñ ekşer Zâtiyâ te'şiri gâyet pestedür	Gazel	- - - - / - - - - / + - - - / - + -	35. şiir
8 ^a	Zâti	Bu bezm-i gülşen-ârânun içinde câmlar güldür Şürâñi ğonce vü âvâzesi feryâd-ı bülbüldür	Bu meclis bir güzel ra'nâ ferfûric-ğâhudur Zâti Şürâñi çeşme-sâr olmuş aña âb-ı revân müldür	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	36. şiir
8 ^a -8 ^b	Zâti	Şarâb-ı bezm-i âdâdan üzânün yine gül güldür	Kařarun vir luñ it rakıbi ebr-vâr ağıt	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	37. şiir

8 ^b	Zâti	Beni ey döst lap ağlat yiter düşmenleri güldür Beñzîmi zer eyleyen bir dil-ber-i zer-kübdür Ağrı altun değer simin-beden mahbûbüdür	Gel ey taze bahârum ra'd gibi Zâti'yi güldür Câmi-i kadinde eflâk ol nigâmüñ Zâti'yâ Birbiri içre toköz ra'nâ muşanna' fopdur	Gazel	+ - - - - - - - - / + - - - / + - - - - - - -	38. şîr
8 ^b	Zâti	Vefâ kılmakda süst âh o püserler Cefâ kılmakda ammâ şîr-i nerler	Eyâ Zâti bu dürtü dürtü sözler Ser-â-ser defter-i dürtü dürteler	Gazel	+ - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - -	39. şîr
8 ^{a-9^a}	Zâti	Tiğ-i işka düşdüm el çekdüm özümnden döstler Mâ-ħaşal kesdüm ümidi kenâdözümnden döstler	Düşmana yüz virdügin yüz yird e açdum ağladum Veh ki bizâr oldılar Zâti yüzümnden döstler	Gazel	- - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	40. şîr
9 ^a	Zâti	Sakiyâ nûş eyleyenler câmuñ şîr oldılar Dücd-i âh u eşki-i çeşm anlara zencir oldılar	Zâti'nün eşki vü âh yir ü göğü tutdılar Devlet-i sultân-i işkuñda cihân-gîr oldılar	Gazel	- - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	41. şîr
9 ^a	Zâti	Görmesem bir gün yüzüñ ey meh beni ğam öldütür Ger görürsem şevk u şâdi görüldüñ dem öldütür	Çekme zahmet Zâti-i dil-ħasteyi öldürmege Ey fâbibüm derd-i ğuşşâñ anı her dem öldütür	Gazel	- - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	42. şîr
9 ^{a-9^b}	Zâti	Toköz pervânedür eflâk ü anuñ 'işk nâmdür O nârûñ mâh ile ğurşîd iki dâne şerândür	Gönül fülküñ yine bir bahr-i derde şâdi kim Zâti Belâ vü ğuşşâdur mevci ecel anuñ kenârîdür	Gazel	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	43. şîr
9 ^b	Zâti	Yürek cânâ mahabbet pâdişâhuñ diyârîdür O başlar kim var anda ol diyârüñ küb-sârîdür	Aña Zâti kanâdil âteş-i âhum şîrîdür	Gazel	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	44. şîr
9 ^b	Zâti	Zülfime bir şeb ğağâyıla didüm müşġin kemend Baña ol ğüb-i ğitâ anuñ ucundan geçdi bend	Sidre kâddin müñteħâ medh eyle ol servüñ diyü Geldi hâfîdten baña Zâti bir âvâz-i bülend	Gazel	- - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	45. şîr
9 ^{b-10^a}	Zâti	Şol talibi 'ilmüñ ki dinür adına Mahmüd Anuñ dav'ı mişbâh-ı cemâli bize maksûd	Gâyette hasen ola anuñ hâli cihânda Zâti'ye eger ğaş Ayaz'ı şuna Mahmüd	Gazel	- - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	46. şîr
10 ^a	Zâti	Açılmazdı seher vaktünde ol verd O cevr ıssı seher-vâr olmasa serd	Gamundan Zâti'yâ bir nev-bahârüñ Ħazân bergi gibi oldı yüzüm zerd	Gazel	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	47. şîr
10 ^{a-10^b}	Zâti	Şaç şakal anuñ beyâza aşfandür rü-yi zerd Öñmaduk başum benüm bir beyza-ı anka-yi derd	Pul pul oldı Zâti-i zârüñ döġinmekden teni Oynayaldan ol kamer ğalvetde ağyar ile nerd	Gazel	- - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	48. şîr
10 ^b	Zâti	Didüm n'îçün banâ rahm itmez ol şeh kul ğod anuñdur Dimiş ol server-i ser-cümle ğübân kul Ħudâ nuñdur	O şâhuñ n'îmet-i endîhuna şükr eylemek dâ'im Serüñ elħamdülilâh Zâti'ya vird-i lisânüñdur	Gazel	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	49. şîr
10 ^b	Zâti	On dördini ki ol meh-i bedr-i dücâ süür Gördükçe nür-i ğüsnüñ kalbüm safâ süür	Zâhid riyâzat ile riyâz-i cinân umar Didâra karşı Zâti'yi ğör kim safâ süür	Gazel	- - - / + - - - - / + - - - - / - - -	50. şîr
10 ^{b-11^a}	Zâti	Her kimüñ kim lâle-veş destinde la'lin câmi var Gül gibi ğâyette vakti ğoş ğüzel eyvâmi var	Zâti'ye vâş-ı cinân eylesin anda vâ'izâ Sâki-i meçlis kâdar bir dil-ber-i ra'nâ mu var	Gazel	- - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	51. şîr
11 ^a	Zâti	Ol mâh-i burc-i behcet bir âfîtab olupdur Mihri ğarâretinden âlem ğarâb olupdur	Yâr itleri-yle hem-dem ğâyet de vakti ğoşdur Şimdi uludı Zâti 'âli-cenâb olupdur	Gazel	- - - / + - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	52. şîr
11 ^a	Zâti	Kalbüme kuvvet viren küt-i şeker-ġütîrîdür Rûhuma râhat viren yâküt-i gevher-bândür	Ol ki yokdan âlemi var itdi anuñ ğakķıñ Luñ u kahrüñ Zâti'nün 'âlemde yoġı vandür	Gazel	- - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	53. şîr
11 ^b	Zâti	Ey gönül âzürdesin yâr-i dil-azaruñ mu var 'Âşıkâ cevr idici bir bi-vefâ yârüñ mu var	Naķd-i 'âkl u şabrüñ ey Zâti 'ıġurlanmuş yine Uġrñ uġrñ baķcı bir çeşmi 'ayyârüñ mu var	Gazel	- - - - - / + - - - - / + - - - - / - - -	54. şîr
11 ^b	Zâti	Zahnum idmüp bir nice peykânüñ dişler	Çeng eyleydi ğam kâmetümi bezm-i belâda	Gazel	- - - / + - - - - / + - - - - / - - -	55. şîr

12 ^a	Zâtî	Şekker kamuşu gibi gelen tırünü dişler Acr ol şirin-dehen düşün beni incitmesün Dostlar billâhî söyleñ cânınum actımasın	Zâtî gözümün yaşa aña tañdı kirişler Tır-i âhî Zâtîyâ evc-i Süreyyâ'dan geçür Menzil-i 'ışk içre hergiz kimse saña yitmesün	Gazel	+++ / - + - - - / - + - - - / - + -	56. şiir
12 ^a	Zâtî	Beni dür itmestün devrân o mâhûn âştânından Kamu bildüklerin eylerse derdim yok kalamından	'Aceb mi Zâtîyâ rengin olursa şâhid-i nazmuñ Belâğat kaşırına çkdi feşâhat nerdibânından	Gazel	+ + + + + / + + + + + / + + + + + / + + + + +	57. şiir
12 ^a -12 ^b	Zâtî	Hecc ile rişte-i câna niçe âteş urasın Boynumu şem'i fetilî gibi niçe burasın	Dil-i divâne 'aceb şerbet ile uşlana mı Zâtîyâ la'l-i leb-i yâra mükerrer sorasın	Gazel	+ + + - - / + + + - - / + + + - - / / + + - -	58. şiir
12 ^b	Zâtî	Kim biltür zülflüñ gamından yine kim oldı helâk Dest-i berç ile bulut çekdi yakasın itdi çâk	Añma adum Zâtî düşmândan hazer kıl didi dost İsm-i A Zam okıyan insâna şeytândan ne bâk	Gazel	- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + -	59. şiir
12 ^b	Zâtî	Nice zâbt eyleyeyin yaşum ben malhûzümün Bir avuç hâk yolun bağlaymaz Cevhûn'ün	Şıfır-i dâğ altına çek sine Zâtî bir elif 'İşkna düşdüğüñi tâ bile ondan onun	Gazel	+ + + - - / + + + - - - / + + + - - - / / + + - -	60. şiir
12 ^b -13 ^a	Zâtî	Görinen şamma kenârında şafağ gerdtümün Ağzını dâmenine sildi içüpdür hûnuñ	İndi eş'âr anuñ hâk terâzûsından Zâtî vaşf ideli ey serv kad-i mevzûnuñ	Gazel	+ + + - - / + + + - - - / + + + - - - / / + + - -	61. şiir
13 ^a	Zâtî	İndi Nûr âyeti rûy-i meh-i tâbânûñ için Okduñça dili pür-sevç ider ânuñ için	Okumuñ her birisi rûha gûddür didi yâr Zâtîyâ sinede şakla kerem it cânuñ için	Gazel	+ + + - - / + + + - - - / + + + - - - / / + + - -	62. şiir
13 ^a	Zâtî	Esir-i favk-ı mihrûñ olalı ey mah-rû gerden Cihanda geçmemiş mihnet mi kalmışdır 'aceb serden	Komaz ey cevher-i iksir-i devlet mihrûni elden Şâfâsi kalb-i Zâtî 'nün ziyâde 'ayn-ı cevherden	Gazel	+ + + - - / + + + - - - / + + + - - - / + - - - -	63. şiir
13 ^b	Zâtî	Şol şanem Allâh ne âfetdür Hudâ bağışlasun Billâh ol kân-i kerem adın baña bağışlasun	Görmesün dünyâda hergiz devr-i gerdündan elem Her zamân sinî aña anı saña bağışlasun	Gazel	- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + -	64. şiir
13 ^b	Zâtî	Gözümün görmedüm ol meh temâşâsunda İlâhî nûr-ı Ahmed hakkıñın nûr it anuñ yirin	O Yûsuf-hüsmî şol denlîü Hasan medh itdi kim Zâtî Düşinde görmedi Hassân u Şahbân hûsn-i tabîrin	Gazel	+ + + - - / + + + - - - / + + + - - - / + - - - -	65. şiir
13 ^b -14 ^a	Zâtî	Başuñ yâr nişân it dir ise taşum için Buyruğı başumuñ üstine benüm başum için	Yaşu çoğ olsun ol iki gözümün Nûh-şifâf Nûh'î fûfânı dimiş Zâtî benüm yaşum için	Gazel	+ + + - - / + + + - - - / + + + - - - / / + + - -	66. şiir
14 ^a	Zâtî	Eyâ hercâyî dil meyyâl imişsin Benüm gibi perişân-hâl imişsin	Didüm kim noqtâdur var ise ağzûñ Ayıtdı Zâtîyâ remmâl imişsin	Gazel	+ + + - - / + + + - - - / + + + - - - / / + + - -	67. şiir
14 ^a	Zâtî	Ağzum açdurma çıkar odlar dehanımdan şakın Şehri yaqar nâle-i âtes-feşânımdan şakın	Yañlup Zâtî velâsuz dil-rubâyâ virmе dil Kanuña girme sirişk-i hûn-feşânımdan şakın	Gazel	- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + -	68. şiir
14 ^a -14 ^b	Zâtî	Ötürsem istemez gönlüm k'olam âzâd efendimden	Çulmam gerçi ben bende cihânûñ şâhıyam Zâtî Bî-hamdî'lâh benüm gönlüm degül nâ-şâd efendimden	Gazel	+ + + - - / + + + - - - / + + + - - - / + - - - -	69. şiir
14 ^b	Zâtî	Acıtsa zulum ile devrân irişür dâd efendimden Ne burcuñ mehsin ne yir âdemisin	Kulum dimez ise o şeh saña Zâtî Cihânda 'aceb sen de bir kimse misin	Gazel	+ + - - - / + + - - - / + + - - - / + - -	70. şiir
14 ^b	Zâtî	Na ralandan mestler fıldurdılar meyhâneyi Añdılar meclisde beñzer ol gözi mestâneyi	Zülf-i şehde kalb-i 'uşşâka şebîl'üm itmege Zâtîyâ şaf bağlamış gördüm buğün ben şâneyi	Gazel	- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + -	71. şiir
15 ^a	Zâtî	Kâmetiñ rûz-i kıyameden âlâmet gösterür Râstî sen servi ol gâyet kıyamet gösterür	Gönçek ol âfeti Zâtî nice cân virmesün Anı ol cellâd-ı gamze gâyet âfet gösterür	Gazel	- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + -	72. şiir
15 ^a	Zâtî	Canumu itdüm revân bir kâmeti şimşâd için Çıkşa serv üzre n'ola kumrı revân feryâd için	İşidenler Zâtîyâ cânlar virtürler üstine Bir gazel didüm yine ol gözleri cellâd için	Gazel	- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + -	73. şiir

15 ^a -15 ^b	Zâtî	Baňa ol çeşm-i bîmaruñ nazar itmeyse sağ olsun Gelür gönliüm yazar hañt-ı sıyahuñ yüzi ağ olsun	Hevâ-yı sümbülüñle tağa düşdi ebr-veş Zâtî Yetiş ey serv-i gül-rulşar aña tağ üstü bağ olsun	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - /	74. şiir
15 ^b	Zâtî	Kime şikâyet idem şehriñ güzellerinden Yaşlı diriğ iderler gâyet maħallerinden	Germ olup ehl-i meclis şohbet kızarı: vâ'iz Okımsa yana yana Zâtî gazellerinden	Gazel	- - + / - - - - / - - + / - +	75. şiir
15 ^b	Zâtî	Rüz-i hecrüñ farkı yok ey meh şeb-i deycürdan Çeşm-i bî-inşaf var anda eşer yok nürdan	Kim enâniyyet cüz'in oda yakırsa Zâtîyâ Okısa olur ene'l-Hak dersini Mansûr'dan	Gazel	- - - - / - - - - / - - - - /	76. şiir
15 ^b -16 ^a	Zâtî	Ben nice gam yimiyem gam-hvâredür gönliüm benüm Tığ-i cünd-i gıuşşadan pür-yaradur gönliüm benüm	Mâh-rûlar mihriyle gece gündüz Zâtîyâ Seyr ider her menzili seyyâredür gönliüm benüm	Gazel	- - + - / - - + - / - - + - /	77. şiir
16 ^a	Zâtî	Ben ki evşâf-ı şarâb-ı la'î-i dil-dâr eyleyem 'Âşuk-ı dil-hâsteye anuñla timâr eyleyem	Künyâ dilberden sürüp 'arz itmeler ger cenneti Zâtîyâ didâr-ı Hakk'ı görmege 'ar eyleyem	Gazel	- - + - / - - + - / - - + - /	78. şiir
16 ^a	Zâtî	Yir yir göge âteş kor ise tañ deñil âhum Aşşamlamadı bir gece beynümle o mâhum	Şüretlü kişi olur idüm Zâtî chânda Âyine-şifât kılsa nazar bendeye şâhum	Gazel	- - + - / + - - - + / + - - - + /	79. şiir
16 ^b	Zâtî	Yiter ağlatıñ ahu bir dem amân iki gözüm Ölürem bir gün olur arada kan iki gözüm	Eşk-i Zâtî feleğüñ fâsımı pür-hün ide ger Sen ki görinmeyesün çeşme revân iki gözüm	Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	80. şiir
16 ^b	Zâtî	Çamdur bağrumdaki başuñ akan yaşum benüm Orımadı cânâ cihânda orımaduñ başum benüm	Nağd-i cânı reh-zen-i fûnkât alurdı Zâtîyâ Ger ümid-i vaşl-ı yâr olmasa yoldaşum benüm	Gazel	- - - - / - - - - / - - - - /	81. şiir
16 ^b -17 ^a	Zâtî	Ol peri bir gün kabül eyleser sâki da'vetüm Yiridür kañdî-i 'Arş olursa cân-ı şohbetüm	Sâkiye Zâtî 'aceb divânelik eyler didüm Ger olup didi ki içmezse 'acebdür şerbetüm	Gazel	- - + - / - - + - / - - + - /	82. şiir
17 ^a	Zâtî	Dinliğim anuñla bir rûh-ı revân var benüm Şağ olam ansız bu 'âlemde ne cânum var benüm	Çand-i la'li üzre Zâtî bitmemiş hergiz nebât Çok şükür bir fütü-i şekker-zebânüm var benüm	Gazel	- - - - / - - - - / - - - - /	83. şiir
17 ^a	Zâtî	Seni agyar ile gördüm bugün gâyet de 'ar idüm Gel ey hünî beni öldür ölüümüñ iñtiyâr idüm	Dem-â-dem yana yana okısunlar derd ile Zâtî Bu şî-i süz-naki ehl-i derde yâdiğâr idüm	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - /	84. şiir
17 ^a -17 ^b	Zâtî	Bu deñlü derdi çekmekden cihânda bu idi derdüm Tabîbüm bir nefes baña seni hem-dem ola dirdüm	Nigârüñ tiri derdünden müşebbek oldı ten Zâtî Cihânda Hâzret-i Eyyüb'dur var ise hem-derdüm	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - /	85. şiir
17 ^b	Zâtî	Fiğân kim âsitân-ı server- i hûbândan ayrıldım Belâlu bülbülem güyâ bahârîstândan ayrıldım	Aña Hâk virmiş ol âni görenler Zâtîyâ anı Vîrür cânı aña âni bugün ben andan ayrıldım	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - /	86. şiir
17 ^b	Zâtî	Saçunuñ istediñm büyüm şabâdan Dirdi miskîn yürü geç bu hevâdan	Dem-â-dem Zâtî nün söğüp nigârâ Tudâğüñ ağzına anşun du'adan	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - /	87. şiir
18 ^a	Zâtî	Yine ol sim beden bir kemer-i zer kuşanur İşidüp vaşfım gencine yılanlar kuşanur	Zâtî ol 'arızı meh şevk ile Mirriñ şifât Seni öldürmege bir tığ-ı mücevher kuşanur	Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - /	88. şiir
18 ^a	Zâtî	Gül üzülün gonca açulsun baña sen gül yiter Ağlasun bülbüllerüñ ey gonca tek sen gül yiter	Açılup gül kalmasa hergiz neğam bülbul ne gam Câm gül Zâtî şurâhî gulğulu bülbul yiter	Gazel	- - - - / - - - - / - - - - /	89. şiir
18 ^a -18 ^b	Zâtî	Ol ebrûlar seçer vaktinde düşmiş iki muşra'dur Fîlâl-i 'îd vaşfında yazılmış hûb matla'dur	O hañ kim görinür levh-i meh-i enverde ey Zâtî O mâhuñ 'arızı vaşfındaki şî'r-i muşanna'dur	Gazel	+ - - - / + - - - / + - - - /	90. şiir
18 ^b	Zâtî	Yaşduğı ol 'âşukuñ kim iç işiğün taşdırur Cennete meyl eylemez olursa içi taşdır	Didüm ey 'aynum nazardadur dem-i nağd eşk-i sim Didi ey Zâtî gerekmez dânesin göz yaşdırur	Gazel	- - - - / - - - - / - - - - /	91. şiir
18 ^b	Zâtî	La'î-i şirinuñ gamundan öldüğüñ-çün ey nigâr	Dem-be-dem âh itdüğüñce pâre pâre dil çıkar	Gazel	- - - - / - - - - / - - - - /	92. şiir

18 ^b -19 ^a	Zâtî	Dest-i Ferhâd ile çak itdi yakasın kül-sar Gerçi ki cihânun içi pür cevri tî cefâdur Ammâ ki bahâr irişecek zevk ü şafâdur	Zâtîyâ âtes yanunca nîtekim vâfir şerâr Akar şu güzel şüret ü sebz ü mey-i şâfi Zâtî maraz-ı güşsa vü endüha devâdur	Gazel	-- / + + + + / + + + + / + --	93. şiir
19 ^a	Zâtî	Hâlümi zîkr eylesem kevn ü mekânı ağladur Derdümü aînsam zemîn ü âsumânı ağladur	Yok kararın ebr-veş ne yirde vü ne gökdedür Zâtî ye zülflün gamı virmez emânı ağladur	Gazel	+ + + - / + + + - / - + + - / - + -	94. şiir
19 ^a	Zâtî	Bülbül-i dil al itüñ la'îl-i cânânun bilür Sözünü cân ile dîñleñ kim sözüñ cânun bilür	And dirsen içeyin vallahi Zâtî la'lüñi Süre-i Kevseri haşkiçün kendüñün cânun bilür	Gazel	- + + - / + + + - / - + + - / - + -	95. şiir
19 ^a -20 ^b	Hasbî	Şol sa'âdet milketinde şah Sultân Muştâfâ Şol sipîhr-i saltanatda mâh Sultân Muştâfâ	Rahmetillâhi 'aleyh imâ ileyhî râci ün Âh Sultân Muştâfâ eyvâh Sultân Muştâfâ	Terkîb Bend	- + - - / + + - - / - + - - / - + -	96. şiir
20 ^b -22 ^b	Cem Sultan	Naşb olalı cihâna livâsî Muhammed ün Eflâke irdi şer'î nidâsî Muhammed ün	Sâye şalarsa işigine 'arş yüz sürer Dil hânesine dâñ cidân Muhammed ün	Naat	- + + + / + + + + / + + + + / - + -	97. şiir
23 ^a	Feyzî	Mevsim-i güldür yine 'âlem mücellâdur gider Şebnem-i eşkümle gülşen pür-şüreyyâdur gider Bir güzel ser-nest için her güşe gavgâdur gider Bülbül ağlar gül güler 'âlem temâşâdur gider	Feyzîyâ gül devrüdür nüş it şarâb-ı dil-güşâ Bir karar olmaz bilürsün çün ki çarh bî-vefâ Aç gözüñü bir nazâr kıl tarf-ı gülşenden yaña Bülbül ağlar gül güler 'âlem temâşâdur gider	Murabba	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	98. şiir
23 ^a -23 ^b	Necâfî	Yine ferzâne göñül 'ışk ile bî-huş olsun Yine divânelere cân-ı belâ nüş olsun	Ehl-i dilden çü cihân boş olırsadur yarın Benden ol pîre-zen-i dehr buğün boş olsun	Gazel	+ + + - / + + + - / + + + - / / + + -	99. şiir
23 ^b	Necâfî	Ke göñül büseñe cân ile harîdâr olsun Billâh ey gonca-dehen yoğ dime bazar olsun	Öpmege kucmağâ yir yoğ dir iseñ ey yüzi gül Ke Necâfî kuluñu 'aşık-ı didâr olsun	Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - / / + + -	100. şiir
23 ^b -24 ^a	Necâfî	Zülfün hâmmı 'anber-i sarâyâ virmezin La'lün gamını şâdî-i şahbâyâ virmezin	Eğlenmege Necâfî ye divânî sâyesin Güş-ü hür ü zülf-i semen-sâya virmezin	Gazel	- + + / - + + + / + + + + / - + -	101. şiir
24 ^a	Necâfî	Yara n'eyler 'arızuñda ey yañağü gülşitân Bir elifdür ol 'ızârüñ ortasında bi-gümân	Ben bilürdüm bu şekli aşur dikilür yüzüne Şol nefes kim yağalar çak itdün ey gonca-dehan	Gazel	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	102. şiir
24 ^a -24 ^b	Necâfî Necâfî	Olmayuben cemâlüne pervâne yâ neyin Yanmayuben firâkuñ odın yâ ne yanayın	Dâ'im Necâfî nâleye âheng ider göñül Ben erğânün-î âh ile efgâna yanayın	Gazel	- + + / - + + + / + + + + / - + -	103. şiir
24 ^b	Necâfî	Delü kanlılara uydun delisin Göñül fanışmadın öldürmelisin	Necâfî ekmel-i 'âlem olursañ Çü yoğ bir hâbbe 'ışkuñ ekmelisin	Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	104. şiir
24 ^b	Necâfî	Kaht-i 'âm itdikçe artar çeşm-i fettân uyhuşu Keşret-i kândan durur hikmetde insân uyhuşu	Ağladuğunca ider ol gözleri mestâne hvâb Ey Necâfî hoş durur insâna bârân uyhuşu	Gazel	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	105. şiir
25 ^a	Zâtî	Sünbülünden 'âlem ey hûb-ı Hîfâ mişkin olur 'Anber-i sarâ nedür Çinün ya hoş miski n'olur	Başum için âsitân-ı 'arş-ı kadri ol şehün Zâtîyâ başında devlet olana balın olur	Gazel	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	106. şiir
25 ^a	Zâtî	Bin key kodı cânânuma bir serv-i lâle-hâd Gorse yüzün cinâmı yağa âteş-i hâsed	Fürkat iderdi cismümi seyl-i fenâyâ gark Vuşlat ümüdi olmasa Zâtî eger ki sed	Gazel	- + + / - + + + / + + + + / - + -	107. şiir
25 ^a -25 ^b	Zâtî	Kaldum ayakda şur ey çapuk-süvâr öldüm meded Gitti destümden 'inân-ı ihtiyâr öldüm meded	Hiç saymazsın hisâba anı tâ rûz-ı hisâb Dirse Zâtî hey kıyamet bî-şümâr öldüm meded	Gazel	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	108. şiir
25 ^b	Zâtî	'Aşık-ı bî-illetem meylüm benüm didâdur Dostlar Ferhâd ile Mecnûn iki zen-pâredür	Bir dem ey serv-i kâmer-ruş görmese Zâtî seni Yaşuyla âhuna yiri vü göki aradur	Gazel	- + - - / - + + + / - + + + / - + -	109. şiir
25 ^b -26 ^a	Zâtî	Ol nigâr-ı gonca leb kim çihre-i gül-tengi var Bâğ-ı 'ışkında hezârân bülbül-i dil-tengi var	Cur'a-dân-ı sinesi esrâr-ı 'ışkından tolar Adı Zâtî kendözünden bi-haber bir-bengi var	Gazel	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	110. şiir
26 ^a	Zâtî	Nikâbın açdı tâ ol meh cemâlî âfiâbından	İlâhî Zâtî 'yi haşr cyle ânuñla kıyametde	Gazel	+ + - - - / + + - - - / + + - - - / + + -	111. şiir

26 ^a	Zatî	Ser-â-ser on sekiz biñ âlemi pür kıldî tâbından Aklıkda sen pilav u ben şarulukda zende Hem sofrâ olalum gel bir hoş lafî yirde	Kıyamet eyle hâlin kırtarup tamu gazâbından Şevk ile bakılava-veş yufka yürekli Zâtî Vaşî itdi la'l-i nâbuñ yoğ lezzeti şekerde	Gazel	+ - - - - - - + / - + - - - / - - + / - + - -	112. şiir
26 ^a -26 ^b	Zatî	Bu nidâ irdi seher-geh küşe-i eflâkden Menziliñ Arş-ı Mu'allâ kıl 'üruc it hâkden	Zâtîyâ şâyed ene'l-Hâk sırın izhâr eyleye Sen aña uyma hâzer eyle dil-i bî-bâkden	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	113. şiir
26 ^b	Zatî	Hürüş-ı 'arşuñ efgânım huzurum uçurmuşdur Kevakıb leşkerin âh-ı seher-gâhım göçürmüşdür	Sentün bezmünde n eyler Zâtî'yi şürîde hâl itdi Meğer ney-zenlerün sihr eyleyüp cânâ üfürmüşdür	Gazel	+ - - - - / - + - - - / - + - - - / + - - - - / - + - - - / - + - - - /	114. şiir
26 ^b -27 ^a	Zatî	Saňa ben miskinün ey dîvâne dil bir pendî var Key şakın zencîr-i zülfine tolaşma bendî var	Zâtî ağzından düşürmez vaş-ı la'l-i nâbuñu Tûl-i güvâ durur ağzında güvâ kandi var	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	115. şiir
27 ^a	Zatî	Surûş ile yazıldı şanma saňa fûrkat-nâmeler Aña odlar şaçdı. âteş-dân-ı dilden hâmeler	Sözlerüm süzandan ol âteş-'zâra yanmağa Zâtîyâ bir pâre od olup gidüpçür nâmeler	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	116. şiir
27 ^a	Zatî	Bitdi sinemde döğünmekden duñanı lâleler Üstine anuñ sirişkünden şaçıldı lâleler	Bir iki cür'ayla bir hoş hâlete irdüm ki ben Görmedi seyrinde Zâtî zâhid-i şad-sâleler	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	117. şiir
27 ^a -27 ^b	Me'âlî	Ehl-i nazâr görüp bir iki tel şaşkalumu Bilür kıvâsetümü vü anlar kemâlümi	Taşın idüp Hayâlî Me'âlî'ye baş ege Görse fariş-i şî'rde bunca hayâlümü	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	118. şiir
27 ^b	Me'âlî	Bir vakt idi baňa der-i dil-ber mekândı Eyyâm o günler idi zamân o zamândı	Ey pîr olası öle Me'âlî' de diyessin Bir hoş muşâhib idi vü 'arif cüvândı	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	119. şiir
27 ^b	Me'âlî	Hayâl-i çeşm ü ebrû-yı nigârumdur gözi kaşî Gönül taşvîrdür güvâ ki olmuş 'işk nakkaşî	Me'âlî bî-nihâyet sîm-i eşke kâdir idüm ben Velî başma şu koydı dirîğâ gözlerüm yaşı	Gazel	+ - - - - / - + - - - / - + - - - / + - - - - / - + - - - / - + - - - /	120. şiir
27 ^b	Me'âlî	Sevdiğünün yolına kişi gerek kim hâk ola	'İşkına baş ile cân oynamada çalak ola	Matla Beydi	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	121. şiir
28 ^a	Zatî	Öldürtüğün raķibünü 'aşık sürür yürür Cânâ mesel durur bu atı öldüren sürür	Şol bezmi Zâtîyâ feleke virme kim müdâm Hörşid gibi anda ayak devr ider yürür	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	122. şiir
28 ^a	Zatî	Her kânde görse yâr beni hîşm ile yürür Bir lahza fûr disem baňa taşlar urur turur	Mir'ât-ı hîşm-i yâra muķâbil olursa mâh Rûşen budur ki Zâtî yüzi ağmı görür	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	123. şiir
28 ^a -28 ^b	Zatî	Cânun alup illerün gönüllerin ol cân yapar Baňa cân virmez diyü gönülüm yaķar bühtân yapar	Zâtîyâ hîşm ile bir kaç taş urursa başma Dest-i lutf ile dil-i virânunu cânân yapar	Gazel	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	124. şiir
28 ^b -30 ^a	Necâtî	Şol bostânda kim ola bir gül-'îzâr serv Her hâim-deste dime şakın zinhâr serv	Makbûl ide cihânda seni Hayy-i lâ-yenâm Hürrem ola hemîşe çü her dem bahâr serv	Kaside	- - + - - / - + - - - / - + - - - / - - + - - / - + - - - / - + - - - /	125. şiir
30 ^a -31 ^b	Necâtî	Ey vezâret eline râst gelen zer hâtem Görmedi çeşm-i felek tapuña benzer hâtem	Devletün destini tonatmağ için bedr ü hilâl Gâh âyine-i sîmin ola ki zer hâtem	Kaside	+ - - - - / - + - - - / - + - - - / / + + - - / + + - - / + + - - /	126. şiir
31 ^b -33 ^a	Necâtî	Yânağnu alım. açar ser-i zülfi-perişânunu Karañu giceler açar cemâlin mâh-ı tâbânunu	Mevâlid-i şeşes olduķca mevcûd olsun ey server Zâfer kulağuzuñ hümmet demün devlet niğeh-bânunu	Kaside	+ - - - - / - + - - - / - + - - - / + - - - - / - + - - - / - + - - - /	127. şiir
33 ^a -34 ^a	Necâtî	Leb-i cân baħşuñ ile kâmet-i dil-keş şanemâ Yeter ol 'aşık-ı dil-hâstelere bâl ü belâ	Rûz nevrüz ü şebün kıdr ola baħtuñ pîrüz Her murâduñ müyesser ide Allâh saña	Kaside	+ - - - - / - + - - - / - + - - - / / + + - - / + + - - / + + - - /	128. şiir
34 ^a -34 ^b	Necâtî	Yine dil 'îd-i hümayün ile şad olsa gerek Yine aħvâl-i cihân oldu cinândan yegrek	Dileğüm bu ki kapuñdan bula her kişi murâd Baħşuñ ire cihân halkına günde lek lek	Kaside	+ - - - - / - + - - - / - + - - - / / + + - - / + + - - / + + - - /	129. şiir
35 ^a -36 ^a	Necâtî	Hoş aldı Hâzret-i Hân Bâyezid-i 'Osmâni Kilî'yle Kâra Buğdân dan Akkerman'ı	Nice ki açâ felek kâl'asım güneş fopı Hemîşe feth-i kılâ' ola Şâha erzâmı	Kaside	+ - - - - / - + - - - / - + - - - / / + + - - / + + - - / + + - - /	130. şiir

66 ^b	Muhibbî	Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye Olusun tana "üm içre ol yâr-i rüy-i sâde Kalsun belâ vü gamda bu 'aşık-ı fütâde	Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye Gülzâr-i hüsnün içre her geçe şubh olınca Oğur Muhibbî medhün bülbül gibi nevâde	Gazel	-- + / - - - - - / - - - + / - - + --	166. şiir
66 ^b	Fakîrî	Nâ-ehle viren âfet-i devrânı s**em ben 'Uşşakına rahım itmeyen oğlanı s**em ben	Geç geç gelüp ânide giden yârî Fakîrî Bir sen daflu olur isen eger anı s**em ben	Gazel	-- + / - - - + / - - - + / - - - + / + - -	167. şiir
66 ^b 67 ^a	Zâfi	Gönlümüñ aşınârsı dilbercik Gözümüñ rüşenârsı dilbercik	Bir gece Zâfi hücresine gelüp Aylarca kalası dilbercik	Gazel	+ + + - - / + + - - - / + + - -	168. şiir
67 ^a	Hasbî	Götürse 'aceb mi bu cihânüñ berekâtü 'Aksine dönüpçür haşarâtüñ harekâtü Eksük degül a* ile g**ün hiç ftrârâtü Hayfâ ki gülâmbâraluğün gitti sebâtü	Hasbî s**ime nisbet iden g**-i hama urdı Büzük penesinden f**gına yama urdı G** kıtlığına uğradı miskîn a*a urdı Hayfâ ki gülâmbâraluğün gitti sebâtü	Murabba	- - + / + - - + / + - - + / - - - + / + - -	169. şiir
67 ^a 67 ^b	'İlmî	Sen şehî ey meh şikâr itmek diler beñzer hazân Kim nişâr eyler ayâğün topuğna zer hazân	Ger hevâ-dar olmasaydı 'İlmîyâ bir gönceye Olmas idi çihre-i 'aşık gibi aşğar hazân	Gazel	- - + - - / - - + - - / - - + - - / - - + - - / - - +	170. şiir
67 ^b	Zâti	N'olduñ inlarsin felek hercâyî cânânüñ mu var Her maqâmı seyr ider bir mâh-i tâbânüñ mu var	Zülf-i dil-beş gibi ey Zâti perişânsın yine Cevri bi-had yoğsa bir yâr-i peri-şânüñ mu var	Gazel	- - + - - / - - + - - / - - + - - / - - + - - / - - +	171. şiir
67 ^b	Hayâlî	Gül yüzünde ey perî zülf-i perişânüñ mu var Gülşen-i Cennetdür anda tâze reyhanüñ mu var	Bu Hayâlî hasteyi öldürmek istersin şehâ Ka'be-i küyünde yoğsa yine kurbânüñ mu var	Gazel	- - + - - / - - + - - / - - + - - / - - + - - / - - +	172. şiir
68 ^a	Yahyâ Çelebi	İlahî ben garîbe kıl 'inâyeye Kamu işümde sen eyle hidâyeye	Müderris suhıyeyi kıl ekmelü 'd-dîn Ola tâ müste'id kurb-i Hüdâyaya	Gazel	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - - / + - -	173. şiir
68 ^a	Ravzî	'Arızuñ 'arız idüp çün ey yüzü nür Beni 'ışkuñla eyledüñ meşhür	Çıkarıp sâhil-i sürüde yine İde tâ kalb-i Ravzî yi mesrür	Gazel	+ + + - - / + + - - - / + + - - - / + + - - - / + - -	174. şiir
68 ^a 68 ^b	Ravzî	Seni görmezse 'aşıkñ ey hür Eylemez cennet içre daflu hüçür	Hâküm üzre geleydi bir gün o mâh Kabrum olurdu Ravzîyâ pür nür	Gazel	+ + - - - / + + - - - / + + - - - / + + - - - / + - -	175. şiir
68 ^b	Vâlîhî	Aldandı şol ki dâr-i fenâda fesâneye Tîr-i murâdı irmedi kaldı nişâneye Virseñ eline gevheri dimez bahâ neye Ey dil anuñla bahş u cedel dâ' imâ neye	Dil 'âlemine eyledüm ey Vâlîhî nazar Buldum rumûz-ı nükteyi hep anda ser-be-ser Gördüm furur ol orada bir levh-i mu'teber Kudret eliyle kâtib-i hükmet bunu yazar Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye	Muhammes	- - + / - - + - - / + - - + - - / + - - + - - / - - +	176. şiir
69 ^a	Bâkî	Hürşid kim fezâ-yı felekdür mesîr âña Degmez gedâlar içre işiğünde yir âña	Bâkî sühende fark-ı sipihre kâdem başar Luft-i Hüdâ olursa eger dest-gir âña	Gazel	- - + / - - + - - / + - - + - - / + - - + - - / - - +	177. şiir
69 ^a	Zâti	Bugün meclisde bir gönce yakışın çekdi çâk itdi Ser-â-ser bûy-ı hulkıyla kamu halkı helâk itdi	Elifler çekdi ol serv-i revân sinemde ey Zâti Ferahdan cübbe-i cismi yine cân çekdi çâk itdi	Gazel	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	178. şiir
69 ^a 69 ^b	Zâti	Zahmete girüp 'ilac itmeñ baña şimden gerü Derdtüme ölmekden özge yoğ devâ şimden gerü	Ten hisârın ser-te-ser virdi fenâyaya ceş-i gam Rihlet it şehri-i bekâyaya Zâtiyâ şimden gerü	Gazel	- - + - - / - - + - - / - - + - - / - - + - - / - - +	179. şiir
69 ^b	Firakî	Ser-keşlik ile töhmet ider hep cihân baña Baş egmemek cihâna gelüpçür hemân baña Devri-i zamâne uy dime var ey filân baña Geçmez felek gibi dileğün her zamân baña Ne ben zamâneye uyarın ne zamân baña	Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye Dirlerse tutma güşüñ hiç bu fesâneye Ne dâma düş Firakî ne meyl eyle dâneye Çartüb kılma çihreñi her âsitâneye Ne ben zamâneye uyarın ne zamân baña	Muhammes	- - + / - - + - - / + - - + - - / + - - + - - / - - +	180. şiir
70 ^a 70 ^b	Hayretî	Kime i'lam ideyin hâlümi cânânımdan Kime yanam yaqılam dildeki hicrânımdan	Bâd-veş râh-ı mahâbbetde olup âvâre Yılleyin irmek için hâkde dildâre	Müseddes	+ + - - - / + + - - - / + + - - - / + + - - - / / + + - -	181. şiir

70 ^b		Görmedüm meyl ü mahabbet şeh-i hübanumdan Bezdim Allâh bilir bu gam ile cânumdan Kime feryâd ideyin nâle vü efgânımdan Kime kan ağlayayın dîde-i gıryânımdan	Hayretî hâltımı i'lâm ideyin ol yâre Niçe bir hem-dem olam böyle figân u zâre Kime feryâd ideyin nâle vü efgânımdan Kime kan ağlayayın dîde-i gıryânımdan			+ - - - - / + - - - - / + - - - -	182. şiir
70 ^b	?	Medârisle mu'allim-hâne yapup Şular kim hayr umar divâneledür	Mu'allim-hânelel dâru'l-ivâta Medâris hod kamu meyhâneledür	Kıt'a		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	182. şiir
70 ^b	Misâli	Ey kekizlükde muntehâ dilber Karı dünyâ gibi koca dilber	Bu Misâli dahu usûli bilir Dâ'ireñ gâhî çöldür a dilber	Gazel		+ + - - - / + - - + - - / + + - -	183. şiir
70 ^b	?	Bize bir dilber-i dehende gerek Lebleri dâ'imâ dehende gerek	Odamız Seydi Câzi tekyesidür Bize âyende vü revende gerek	Kıt'a		+ + - - - / + - - + - - / + + - -	184. şiir
70 ^b	?	Receb ayında rihlet eyledi çün hazret-i hâitün	Anuñçün fütûdular mâtem felekde mühr ile merrîh	Tarih		+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	185. şiir

SONUÇ

Bu çalışmada Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu El Yazmaları Koleksiyonu Oct. 3058 numaralı *Mecmû'a-i Eş'âr* çeviriyazı alfabesine aktarılmış, incelenmiş ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) tablosuna işlenmiştir. Bu mecmuanın müstensihî bilinmemektedir. 1057 recep /1647 ağustos tarihini işaret eden ve bir vefat için düşürülmüş olan tarih beyti dikkate alınırca müstensihînin bu tarihte veya sonraki bir zamanda vefat ettiği anlaşılmaktadır. Mecmuanın son sayfası olan 70^b'deki 182, 184 ve 185 numaralı şiirlerden hareketle şu bilgilere ulaşılabilmektedir: Mecmuada mahlas belirtilmeyen bu üç şiirin şairi eğer mecmuanın müstensihî ise bu durumda bu kişinin 1057/1647'de eşi vefat eden ve kendisinin de Seydi Gazi Tekyesi'nde odası bulunan bir kişi olduğu ve dönemin eğitim sisteminden hiç memnun olmadığı ve vezinle hiciv yazabilecek kadar ve tek kelimeyle tarih düşürebilecek kadar şiir kudretine sahip bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

XV. ve XVI. yy.'da yaşamış olan 24 şairin toplam 185 şiiri transkribe edilmiştir. Bu 185 şiirin 3 tanesinde mahlas bulunmamaktadır. Bu şairlerden hazırlanan divânı bulunanlar; Bakî, Cem Sultân, Hayâlî, Hayretî, Mesîhî, Muhibbî, Necâtî, Ravzî, Sabûhî, Yahyâ Çelebi ve Zâtî'dir. Hayretî'nin 1, Me'âlî'nin 10, Sabûhî'nin 1 ve Zâtî'nin 1 şiiri mecmuada olmasına rağmen hazırlanan divanlarda tespit edilememiştir. Yahyâ Çelebi'ye ait olan bir şiir de hazırlanan divanda tespit edilmiş fakat benzerlik ve farklılıklar açısından aynı şiirin çok farklı bir hâlinin olduğuna kanâat getirilmiştir.

Divanı bulunmayan veya aynı mahlası kullandıkları için tespit edilmesinde güçlük çektiğimiz şairlerin şiirleri için de varsa hazırlanan divanları incelenerek şiirlerin aidiyeti tespit edilmeye çalışılmış fakat hazırlanan divanlarda tespit edilememiştir. Mecmuada bulunup hazırlanan divanlarda bulunmayan 8 beyit tespit edilmiştir. Mecmuada bulunmayan bu şiirler ve beyitler mevcûd divanlara katkı sağlanması açısından ve şairlerin yeni şiirlerinin tespit edilmiş olması açısından önemlidir.

Mecmuada 2 beyit, 147 gazel, 23 kasîde, 2 kıt'a, 2 murabba, 6 muhammes, 2 müseddes, 1 terkîb bend bulunmaktadır, bir şiirin de nazım şekli tespit edilememiştir. 147 gazelden 115'inin Zâtî'ye ait olması ve mecmuanın girişinde Divân-ı Zâtî başlığıyla

başlayıp ilk 19 varaka sadece Zâtî şiiirlerinin yazılmış olması, mecmuanın müstensihinin Zâtî'ye ayrı bir önem verdiğini göstermektedir.

Mecmuada seçilmiş olan şiiirlerin çok az bir kısmında vezin aksamaktadır.

Mecmuada yer alan tashih kayıtları bize mecmuanın karşılıklı olarak okunduğunu göstermektedir. Bu tashih kayıtlarının sayısı çok fazla değildir.

Yapılan çalışmadaki şiiirlerin seçme şiiirler mecmuası olduğu görülmektedir. Bazı nazire şiiirler bulunmakla beraber şiiirlerin çoğunun divanlardan özellikle seçilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Zâtî'den 115, Necâtî'den 29 ve Me'âlî'den 12 şiiirin bulunuyor olması özel olarak bu şiiirlere verilen kıymeti göstermektedir.

Mecmuaya nazîre mecmuası olma özelliği katan şiiirler de vardır. Bu çalışmada 6 adet birbirine nazîre olduğu düşünülen şiiir bulunmaktadır. Bunlardan Mesîhî'nin 162 numaralı şiiiri ve Muhibbî'nin 166 numaralı şiiiri kendi aralarında nazîre ilişkisi içindedir. "Gördün zamâne uymadı uy sen zamâneye" mısraının tekrar ettiği 4 şiiir de kendi aralarında nazîre ilişkisi içindedir. Bu şiiirler 158 numaralı Sabûhî'ye ait olan şiiir, 161 numaralı Lutfî'ye ait olan şiiir, 165 numaralı Kıyâsî'ye ait olan şiiir ve 176 numaralı Vâlihî'ye ait olan şiiirdir.

Çalışmada "Gördün zamâne uymadı uy sen zamâneye" nazîre dizisinin tersine bir şiiir bulunmaktadır. " Ne ben zamâneye uyarın ne zamân bana" şeklinde son mısraı tekrar eden ve Firâkî'ye ait olan bu şiiir zıt iki fikrin ortak mecmuada buluşması açısından dikkate değerdir.

Mecmuada hezliyyâtta olan şiiirler de tespit edilmiştir. 134 ve 135 numaralı hezliyyât şiiirleri Me'âlî'ye, 167 numaralı hezliyyât şiiiri Fakîrî'ye, 169 numaralı hezliyyât şiiiri Misâlî'ye ve 168 numaralı hezliyyât şiiiri ise Za'fî'ye aittir.

Mecmua, dil özellikleri açısından XV. ve XVI. yy. Türkçesi özelliği göstermektedir. Mecmuanın dili genel olarak sâdedir.

Seçilen şiiirlere bakıldığında mürettibin sade dille yazılmış şiiirleri mecmuaya almayı tercih ettiğini görmekteyiz. Özellikle gazelerde aşıkane üslup ve sitemkarane üslupla yazılmış şiiirlerin derlenmiş olması aşk ve ızdırap dolu şiiirlerin mürettip tarafından özel olarak seçilmiş olduğunu göstermektedir. Hezliyyattan olan şiiirler ve devir eleştirisi yapan şiiirler de göz önünde bulundurulursa mürettibin devrini bütünüyle benimsediği görülmektedir.

Bu mecmuada bulunan Me'âlî'nin şiirleri⁸⁸⁶ ve Hasbî'nin Şehzâde Mustafa Mersiyesi⁸⁸⁷ bu çalışma yapılmadan evvel mecmua kaynak gösterilerek akademik çalışmalara konu olmuştur. Çalışılmış bir mecmua olarak daha fazla akademik çalışmaya kaynaklık etmesini temenni ederiz.

⁸⁸⁶ Muvaffak, Eflatun, "Me'âlî'nin Yayınlanmamış Şiirleri", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, I, S. 10, (2015).

⁸⁸⁷ Muvaffak, Eflatun, "Hasbî'nin Şehzâde Mustafa Mersiyesi", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, V, S. 15 (2016).

KAYNAKÇA

AHDÎ, Bağdatlı, *Gülşen-i Şuarâ*: [hzl.] Süleyman Solmaz, Ankara 2018, 309 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: Kültür Eserleri Dizisi: 470.

AKÜN, Ömer Faruk, *Divan Edebiyatı*, İsam Yayınları, 184 s., İstanbul 2014,

AYDEMİR, Yaşar, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies*, volume 2/3, Summer 2007.

AYVERDİ, İlhan, Topaloğlu, Ahmet, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, 3549 s., İstanbul 2010,

Bâkî, *Divan*, (hzl.) Sabahattin Küçük, 322 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: Kültür Eserleri Dizisi-426.

BEG, Necatî, *Divan*, (hzl.) Tarlan, Ali Nihad, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 557 s., İstanbul 1963

BEY, Hayâlî, *Dîvan*, (hzl.) Ali Nihad Tarlan, Burhaneddin Esenler Matbaası, 450 s., İstanbul 1945,

COŞKUN, Vildan S., “Zâtî”, *TDVİA*, İstanbul 2013, C. 44., 150-151 s., (e-kitap) [Erişim Tarihi: 28. 04. 2022].

Çelik, Büşra, “16. Yüzyıl Şairlerinden Fakîrî ve Şiirleri” , *ESTAD Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, II, S. 2, s. 787-844 (Ağustos 2019)

ÇETİN, İ. Nihad: “Aruz”, *TDVİA*, İstanbul 1991, C. 3., 424-437 s., (e-kitap) [Erişim Tarihi: 26.04. 2022].

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed, TANYERİ, M. Ali, *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*, III, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1987, 527 s.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed, “Bâkî”, *TDVİA*, İstanbul 1991, C. 4, s. 537-540 s., (e-kitap) [Erişim Tarihi: 26.04.2022]

Denkhalbant, Ayşe, “Seyyid Battal Gazi Külliyesi”, *TDVİA*, İstanbul 2009, C. 37, s. 51-54. (e-kitap) [Erişim Tarihi: 26.04.2022]

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2013.

EFLATUN, Muvaffak, “Hasbî'nin Şehzâde Mustafa Mersiyesi”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, V, S. 15 (2016), s. 159-178.

EFLATUN, Muvaffak, “Me'âlî'nin Yayınlanmamış Şiirleri”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, I, S. 10, (2015), s. 91-124.

EMECEN, Feridun; AK, Coşkun, “Süleyman I”, *TDVİA*, İstanbul 2010, C. 38, s. 62-74.

BAL, Esra, *Karamanlı Sabûhî Divanı (İnceleme, Tenkitli Metin ve Dil İçi Çeviri)*, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, İstanbul 2019, 393 s.

ERDOĞAN, Mustafa, “Zamâne Şiirleri Yahut Nazîre Muhammesler”, Ç. Ü. Türkoloji Makale Bilgi Sistemi, http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem/tumview.php?id=4833 (Erişim tarihi: 25.04.2022)

GÜNEŞ, Kadir, *Arapça Türkçe Sözlük*, Ravza Yayınları, İstanbul 2009, 1343 s.

Gürbüz, Mehmet, “Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine”, *Turkish Studies*, C. 8/1 (2013)

GÜRBÜZ, Mehmet, “Mecmuaların Tüketim Biçimleri Üzerine Kimi Tespitler”, *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, C. I, S. 12, s. 67-74 (2013).

GÜRSOY , Cevat Rüştü vd., “Kıbrıs”, *TDVİA*, C. XXV, 2022 Ankara, s. 382-391.

HAYRETÎ, *Divan Tenkidli Basım*, (hzl.) Mehmed Çavuşoğlu-M. Ali Tanyeri, İstanbul 1981.

HAYRETÎ, *Divan Tenkitli Metin-Dil İçi Çeviri*,(hzl.) Ferhat Musluoğlu, İstanbul 2021, 548 s.

HECRÎ, *Divan*, (hzl.) Ömer Zülfe, Ankara 2010, <https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/ebooks/hecr-dvni-1569856107439.pdf> (Erişim tarihi: 03.05.2022)

İPEKTEN, Haluk; ve diğerleri: *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*: Ankara 1988, XII+580 s., Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 942.

İSEN, Mustafa, “Me'âlî”, *TDVİA*, Ankara 2003, C. 28, 201-202 s., (e-kitap) [Erişim Tarihi: 27.04.2022].

İŞPİRLİ, Mehmet, “Atik Ali Paşa” *TDVİA*, İstanbul 1991, C. 4, 64-65 s.(e-kitap)
[Erişim Tarihi 27.04.2022]

KANAR, Mehmet, *Kanar Farsça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2010,
1040 s.

KÂNÛNÎ SULTÂN SÜLEYMAN, *Muhibbî Divanı Bütün Şiirleri*, (hızl.) Kemal
Yavuz - Orhan Yavuz, II, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul
2016, 1003-2020 s.

KAYA, Bayram Ali, “Necâtî Bey”, *TDVİA*, İstanbul 2006, C. 32, s. 477-478. (e-
kitap) [Erişim Tarihi: 27.04.2022].

KESİK, Beyhan, “Za’fî Mehmed Efendi”, Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk
Edebiyatı İsimler Sözlüğü, [http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zafi-mehmed-zafi-
efendi](http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zafi-mehmed-zafi-efendi) (Erişim tarihi: 28.04.2022)

KILIÇ, Filiz, “Misâlî”, Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler
Sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/misali-hasan-celebi> (Erişim tarihi:
27.04.2022).

KILIÇ, Remzi, “Kânunî Sultan Süleyman'ın Tebriz Seferi (1548-1549) ve
Nahçıvan-Revân-Karabağ (1552-1554) Seferleri ve Sonuçları”, *Journal of Universal
History Studies (JUHIS)*, 3 (2020), s. 193.

KÖKSAL, Mehmet Fâtiḥ, “Hasbî /Habsî”, *Ahmet Yesevî Üniversitesi Türk
Edebiyatı İsimler sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasbi> (Erişim tarihi:
26.04.2022).

KUR'AN-I KERİM VE MEÂLİ: [hızl.]: Halil ALTUNTAŞ-Muzaffer ŞAHİN:
Ankara 2011, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları: 542, 705 s.,

KURNAZ, Cemal, “Hayâlî Bey”, *TDVİA*, İstanbul 1998, C. 17, 5-7 s., (e-kitap)
[Erişim Tarihi 26.04. 2022].

KUT, Günay, “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*,
Devirler/İsimler/Eserler/Terimler, C. 6 Aralık 1986.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf, “Karamanî Mehmed Paşa”, *TDVİA*, İstanbul 2001C. 24,
449-451 s.

LATÎFÎ, *Tezkiretü 'ş-Şuarâ ve Tabsiratü 'n-Nuzamâ*, (hızl.) Rıdvan Canım, Ankara 2018, 579 s., T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù: Kùltür Eserleri Dizisi: 604.

LEVEND, Âgâh Sırrı, *Tùrk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2018, 692 s.

ME'ÂLÎ, *Divan*, (hızl.) Hakan Taş: , BYR Yayınları, Bishkek 2015.

MENGÎ, Mine, "Mesîhî", *TDVİA*, Ankara 2004, C. 29, s. 312-313. (e-kitap) [Erişim Tarihi: 27. 04. 2022]

MESÎHÎ, *Divan*, (hızl.) Mine Mengi: Ankara 2020, 322 s., T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù: Kùltür Eserler Dizisi-633.

MEVLEVÎ, Tâhirü'1, *Edebiyat Lùgati*, (hızl.) Kemal Edip Kùrkçüođlu, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973, 184 s.

OKUYUCU, Cihan, *Divan Edebiyatı Estetiği*, Kapı Yayınları, 2010, 255 s.

PAKALIN, Mehmet Zeki: *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlùđù*: I, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993, 870 s.

PALA, İskender: *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlùđù*, L&M Yayınları, İstanbul 2002, 511 s.

RAVZÎ, Edincikli, *Divan*, (hızl.) Yaşar Aydemir: Ankara 2017, 410 s., T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù: Kùltür Eserler Dizisi-443.

REINDL-KIEL, Hedda, "Rum Mehmed Paşâ", *TDVİA*, XXXV, İstanbul 2008, C. 35, 226-227 s., (e-kitap) [Erişim Tarihi: 01.05.2022]

SAMÎ, Şemseddin, *Kamus-ı Türki*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2015, 1582 s.

STEİNGAS, F., *Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2005, 1544 s.

SULTÂN, Cem, *Tùrkçe Divan*, (hızl.) İ. Halil Ersoylu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1989, 356 s.

SÜREYYA, Mehmed, *Sicill-i Osmânî*, (hızl.) Nuri Akbayar, Seyit Ali Kahraman, İstanbul 1996, C. 3, 1030 s., Tarih Vakfı Yurt Yayınları: 30

ŞAKİROĞLU, Mahmut H.; KUT, Günay, “Cem Sultân”, *TDVİA*: İstanbul 1991, C. 7., 283-286 s., (e-kitap) [Erişim Tarihi 26. 04. 2022]

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla - Kartal, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları 16. Baskı, İstanbul 2021, 400 s.

ŞAHİN, Haşim “Beşiktaşlı Yahya Efendi”, *TDVİA*, İstanbul 2013, C. 43., s. 243-244. (e-kitap) [Erişim Tarihi: 28.04.2022]

TARLAN, Ali Nihad, “Eski Mecmualar Arasında”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. I, S. 1-2-3-4 (1946)

Tarlan, Ali Nihad, *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*, I, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1968, 496 s.

TARLAN, Ali Nihad, *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*, II, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1970, 507 s.

Tatçı, Mustafa “Hayretî”, *TDVİA*, İstanbul 1998, C. 17, 61-62, (e-kitap), [Erişim Tarihi 26.04. 2022]

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1990, 368 s.

TONBUL, Enis, *Beşiktaşlı Yahya Efendi Divanı: Metin ve İnceleme*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 2014, 375 s.

TURAN, Şerafettin “Bâyezîd II”, *TDVİA*, İstanbul 1992, C. 5, s. 234-238., (e-kitap) [Erişim Tarihi: 01.05.2022]

UZUN, Mustafa İsmet, “Mecmua”, *TDVİA*, Ankara 2003, C. 28., 265-263 s., (e-kitap) [Erişim Tarihi 26.04. 2022]

YILMAZ, Kaşif, “Fakîrî”, *TDVİA*, İstanbul 1995, C. 12., 131-132 s., (e-kitap) [Erişim Tarihi 26.04. 2022]